

ទស្សនាវដ្តីនៃមជ្ឈមណ្ឌលឯកសារកម្ពុជា

វិស្វកម្ម ការពិភាក្សា

- ◆ តើគួរអនុញ្ញាតឱ្យចុះចោទនាវាក្រៅឃុំ?
- ◆ ជីកដីនៃការផ្សះផ្សា

ឧប្បត្តិកម្មនៃប្រជាជនកសិករកម្ពុជា

លេខ១៣៥ ថ្ងៃទី១៣ ខែសីហា ឆ្នាំ២០១១

មាតិកា

◆ ខ្លឹមសារវិហារថែមស៍ ១

◆ តើកូរអនុញ្ញាតឲ្យចុងចោទនៅក្រៅយុំ ៣

ផ្នែកកសិករ

◆ ភាពភ័យខ្លាចដែលបណ្តាលពីរបបខ្មែរក្រហម ៤

ផ្នែកប្រវត្តិសាស្ត្រនិងការស្រាវជ្រាវ

◆ ទឹកដីនៃការផ្សះផ្សា : កសាងសង្គមសន្តិភាពនិងការអប់រំ ៨

◆ ដំណើរជីវិតរបស់ សែ រ៉ូចនី ៣៣

ផ្នែកបច្ចុប្បន្ន

◆ តើអ្វីជាអំពើប្រល័យពូជសាសន៍ ៣៤

មតិយោបល់កសិករសាធារណៈ

◆ ការសន្មតទុកជាមុនថាមានការសម្ងាត់នៅ ៣៧

◆ ការពិតនិងការចងចាំ ៤៥

◆ ការអង្កេតទៅលើការប្រកាសសាលក្រម ខុច ៤៨

◆ បិសាចមនុស្សជាតិ : តើមេដឹកនាំខ្មែរក្រហមអាចទទួលបាន ៥២

◆ ថ្ងៃ៧/មករាជាថ្ងៃរំដោះ ៥៤

ទំព័រស្រាវជ្រាវក្រសួង

◆ រឿងរ៉ាវជីវិតរបស់ម្តាយខ្ញុំ ៥៧

ប្រាសាទព្រះវិហារ

រក្សាសិទ្ធិ

ប្រជាជនកសិករកម្ពុជា
អនុញ្ញាតឲ្យបោះពុម្ពផ្សាយដោយ
ក្រសួងព័ត៌មាននៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា
ប្រកាសទោសរដ្ឋមន្ត្រីនិងរដ្ឋមន្ត្រីក្រសួងព័ត៌មាន
លេខ០២៧១ ពម/៧៧
ចុះថ្ងៃទី២២ ខែសីហា ឆ្នាំ១៩៧៧
រូបថតឯកសារ : ប្រជាជនកសិករកម្ពុជា
និងសារមន្ទីរឧក្រិដ្ឋកម្មប្រល័យពូជសាសន៍ស្ថិតនៅ

ស្នេហាលេខ : វ៉ាន់ដាន់ ពៅដារ៉ា, អ៊ុច ប៉ុន, ចេស៊ីកា ភៀសាន់, អេង កុកថាយ, សារ៉ា ចូនខឹកយ៉ន, លន់ ដាលីន, រីលៀម សាបាស, ក្រីស្តា នៃលុសុន, ចេន អានហ៊ុល, ជូនី ខ្សែដើរដង អ្នកនិពន្ធនិងស្រាវជ្រាវ : តាត លក្ខណា, សោម ប៊ុនថន, ស៊ុន សុផិតា អ្នកបកប្រែ : ជា ផល្លា និពន្ធនាយកទូទៅ : ឆាន់ យុ ជំនួយការនិពន្ធនាយក : ព្រាណ សុជាតិ ក្រាហ្វិកកុំព្យូទ័រ : ស៊ីម សុភ័ក្រ្ត គ្រប់គ្រងការចែកចាយ : ម៉ម សុផាត Email: dccam@online.com.kh, Homepage: www.dccam.org

ឪពុកវិហារថែមស៍ :

កាសែតរបស់មជ្ឈមណ្ឌលឯកសារកម្ពុជា

ក្នុងឆ្នាំ២០១១នេះ មជ្ឈមណ្ឌលឯកសារកម្ពុជានឹងចាប់ផ្តើម ដំណើរការបោះពុម្ពផ្សាយកាសែតប្រចាំសប្តាហ៍ដែលមានឈ្មោះ ថា ឪពុកវិហារថែមស៍។

សេចក្តីផ្តើម

ចាប់តាំងពីឆ្នាំ២០០០មក មជ្ឈមណ្ឌលឯកសារកម្ពុជា បានបោះពុម្ពទស្សនាវដ្តី ស្វែងរកការពិត ដើម្បីអប់រំសាធារណជន អំពីប្រវត្តិសាស្ត្រខ្មែរក្រហម ជំរុញមានការពិភាក្សាស្តីពីបញ្ហា ទាក់ទងនឹងខ្មែរក្រហម និងជំរុញមានភាពយុត្តិធម៌និងការផ្សះផ្សា នៅកម្ពុជា។

ទស្សនាវដ្តី ស្វែងរកការពិត មានគោលដៅផ្សព្វផ្សាយ ដល់អ្នកដែលនៅរស់រានជីវិតពីរបបខ្មែរក្រហម ទាំងអ្នកដែល រស់នៅក្រុង និងអ្នកដែលរស់នៅទីជនបទ។ អំឡុងពេលនៃការ បង្កើតមានសាលាក្តីពិសេសខ្មែរក្រហម និងការកាត់ទោសប្រធាន មន្ទីរស-២១ កាំង ហ្គេកអារី ហៅ ខុច ទស្សនាវដ្តី ស្វែងរកការពិត បានដើរតួនាទីយ៉ាងសំខាន់ក្នុងការផ្តល់ព័ត៌មានស៊ីជម្រៅ និងទាន់ ហេតុការណ៍ទាក់ទងនឹងដំណើរការរបស់សាលាក្តីខ្មែរក្រហមនេះ។

ទស្សនាវដ្តី ស្វែងរកការពិត ជាភាសាខ្មែរ ត្រូវបានចែក ចាយដោយឥតគិតថ្លៃដល់ស្ថាប័នរដ្ឋាភិបាលមួយចំនួន (រួមមាន សាលាយុំចំនួន១៧០០ទូទាំងប្រទេស) ការិយាល័យស្រុក-ខេត្ត មន្ទីរ-ក្រសួង រដ្ឋសភា អង្គការក្រៅរដ្ឋាភិបាល បណ្ណាល័យ សាកលវិទ្យាល័យនានានិងចែកជូនដល់ប្រជាជនកម្ពុជា ជាពិសេស អ្នកដែលរស់នៅទីដាច់ស្រយាល។ ទស្សនាវដ្តី ស្វែងរកការពិត ជាភាសាអង់គ្លេសត្រូវបានបោះពុម្ពផ្សាយរៀងរាល់ត្រីមាសនិង ចែកចាយដល់ស្ថានទូត សាកលវិទ្យាល័យនិងស្ថាប័ននានាទាំងក្នុង និងក្រៅប្រទេស។ ទស្សនាវដ្តីជាភាសាអង់គ្លេសមួយចំនួនត្រូវ បានដាក់លក់ក្នុងទីផ្សារ ដើម្បីយកបរិកាមកទ្រទ្រង់ការបោះពុម្ព

ផ្សាយជាភាសាខ្មែរ។

ទស្សនាវដ្តីទាំងពីរភាសាត្រូវបានបង្កើតឡើងដើម្បីផ្តល់ឱកាសឲ្យអ្នកដែលរស់នៅបរទេសអាចអានបាន។

ដប់មួយឆ្នាំបន្ទាប់ពីទស្សនាវដ្តី ស្វែងរកការពិត ត្រូវបានបង្កើត ឡើង មជ្ឈមណ្ឌលឯកសារកម្ពុជានឹងចាប់ផ្តើមដំណើរការបោះពុម្ព ផ្សាយកាសែត ឪពុកវិហារថែមស៍ ដែលនឹងត្រូវបោះពុម្ពជា ភាសាខ្មែរ និងអង់គ្លេស។ កាសែតនេះនឹងត្រូវបោះពុម្ពជាក្រដាស ដើម្បីរក្សានូវទំនៀមទម្លាប់នៃការអាននិងបង្កើតនៅលើប្រព័ន្ធ អ៊ីនធឺណែតដើម្បីឲ្យស្របទៅនឹងបច្ចេកវិទ្យាថ្មីៗនាពេលបច្ចុប្បន្ន និងដើម្បីទាក់ទាញទស្សនិកជនគ្រប់មជ្ឈដ្ឋាន។ ឪពុកវិហារថែមស៍ គឺជាកាសែតមួយក្នុងចំណោមកាសែតមួយចំនួនតូចនៅក្នុង ប្រទេសកម្ពុជាដែលបោះពុម្ពជាភាសាអង់គ្លេសនិងជាកាសែត មួយដែលដំណើរការដោយកម្ពុជាផ្ទាល់។ កាសែតនេះនឹងផ្តោត ទៅលើហេតុការណ៍និងព័ត៌មានដែលពាក់ព័ន្ធនឹងសមាគមប្រជាជាតិ អាស៊ីអាគ្នេយ៍ (អាស៊ាន) និងដើម្បីប្រកួតប្រជែងជាមួយកាសែត ផ្សេងទៀតនៅតំបន់អាស៊ីអាគ្នេយ៍ ជាពិសេសគឺកាសែតប្រទេស ប៉ូស្ត និង ឌីណេសិន របស់ថៃ។

ការចាប់ផ្តើមដំណើរការកាសែត ឪពុកវិហារថែមស៍ ស្របនឹងពេលឆ្លាក់ចុះនៃសេដ្ឋកិច្ចពិភពលោក និងការកើនឡើងនៃ ឥទ្ធិពលរបស់សារព័ត៌មាននៅលើប្រព័ន្ធអ៊ីនធឺណែត។ ខណៈពេល ដែលកាសែតមួយចំនួនកំពុងដាក់ដំណើរការរបស់ខ្លួន កាសែត ឪពុកវិហារថែមស៍ នឹងលេចចេញជារូបរាងឡើងដើម្បីបង្កើនការ យល់ដឹងដល់សាធារណៈជនទាក់ទងនឹងបញ្ហានៅក្នុងស្រុកនិងនៅ ក្នុងតំបន់ ជាពិសេសបញ្ហាដែលទាក់ទងនឹងជម្លោះនិងអំពើប្រល័យ ពូជសាសន៍។ នៅពេលសង្គមជួបនូវបញ្ហា ជាការសំខាន់ណាស់ ដែលយើងត្រូវតែទទួលជាមួយនឹងបញ្ហាទាំងនោះ ហើយនិងធ្វើឲ្យ

សង្គមប្រសើរឡើងវិញ ។ ជាមួយគ្នានោះដែរ ពេលសង្គមកំពុង តែមានភាពច្របូកច្របល់ សាធារណជនរឹតតែបង្កើនបន្ថែមពីអ្វី ដែលកំពុងតែកើតឡើង ។

ហេតុអ្វីបានជាត្រូវប្រើឈ្មោះ «ព្រះវិហារ» ?

ព្រះវិហារគឺជាខេត្តដាច់ស្រយាលមួយនៅក្នុងប្រទេសកម្ពុជា ដែលមានព្រំប្រទល់ជាប់ប្រទេសថៃ និងជាខេត្តមួយដែលមិនសូវ មានប្រជាជនកម្ពុជាទៅទស្សនាប៉ុន្មានទេ ។ ប្រាសាទព្រះវិហារ ដែលត្រូវបានសាងសង់ឡើងនៅសតវត្សរ៍ទី១២ មានទីតាំងបីត ទៅលើជម្រាលភ្នំដងរែកនៃព្រំប្រទល់ប្រទេសថៃ និងកម្ពុជា ។ ក្នុង ខែកក្កដា ឆ្នាំ២០០៨ ប្រាសាទនេះត្រូវបានដាក់បញ្ចូលក្នុង បញ្ជីបេតិកភណ្ឌពិភពលោកដោយអង្គការយូណេស្កូ ដែលធ្វើឲ្យ រដ្ឋាភិបាលថៃមានការខឹងសម្បា និងបន្តទាមទារប្រាសាទនេះថាជា ទ្រព្យសម្បត្តិរួម បើទោះបីជាមានសេចក្តីសម្រេចកាលពីឆ្នាំ ១៩៦២ ដោយតុលាការយុត្តិធម៌អន្តរជាតិនៅទីក្រុងឡាអេថា កម្ពុជាជាអ្នកគ្រប់គ្រងប្រាសាទនេះក៏ដោយ ។ ខណៈពេលដែល ប្រទេសថៃជួបប្រទះនូវអស្ថិរភាពផ្នែកនយោបាយ បញ្ហាប្រាសាទ ព្រះវិហារបានជំរុញមានជម្លោះនៅតាមព្រំដែន បណ្តាលឲ្យមាន ការវាយប្រយុទ្ធក្នារវាងប្រទេសទាំងពីរបីបួនលើក្នុងចមកហើយ ដែលជាហេតុធ្វើឲ្យទាហានទាំងសងខាងមួយចំនួនស្លាប់ បាត់បង់ ជីវិតនិងរបួស ។ ភាពតានតឹងបានបន្តទៅក្នុងតំបន់នោះ ដែលធ្វើឲ្យ មានការដាក់ពន្យារទ័ពនៅតាមព្រំដែននៃប្រទេសទាំងពីរ ។ ជម្លោះស្តីពីប្រាសាទព្រះវិហារនេះបានធ្វើឲ្យមានការព្រួយបារម្ភ ដល់ប្រទេសនានាដែលជាសមាជិកអាស៊ាននិងបានក្លាយទៅជា របៀបវារៈដ៏សំខាន់របស់សមាគមអាស៊ានទាំងមូល ។ អាស្រ័យ ហេតុនេះ ក្នុងនាមជាមិត្តរួមមួយនៃកេរដំណែលកម្ពុជា ព្រះវិហារ គឺជាទាហានណាមួយប្រភេទនៃជម្លោះក្នុងតំបន់ដែលកាសែត ឌីព្រះវិហារថៃមស៍ នឹងផ្តោតជាសំខាន់ទៅលើ ។ ឈ្មោះ «ព្រះវិហារ» ត្រូវបានជ្រើសរើសយកមកប្រើប្រាស់ដោយហេតុផលខាងលើ នេះ ។

គោលបំណង

កាសែត ឌីព្រះវិហារថៃមស៍ នឹងផ្តោតទៅលើរឿងរ៉ាវនិង ហេតុការណ៍សំខាន់ៗនៅប្រទេសកម្ពុជា និងនៅក្នុងតំបន់អាស៊ី

អាគ្នេយ៍ដែលកាសែតផ្សេងទៀតមិនបានប្តូរមិនអាចធ្វើបានដោយ ហេតុផលនយោបាយនិងហិរញ្ញវត្ថុ ។ កាសែត ឌីព្រះវិហារថៃមស៍ នឹងផ្តោតទៅលើប្រធានបទសំខាន់ៗនៃពិភព ។

១) ដល់ការយល់ដឹងពីអំពើប្រល័យពូជសាសន៍ឬជម្លោះ ទូទាំងតំបន់អាស៊ីអាគ្នេយ៍ :

នៅក្នុងប្រទេសកម្ពុជា ទោះបីជាជម្លោះទើបតែបញ្ចប់ទៅ ជាងមួយទសវត្សរ៍ក៏ដោយ ក៏ការយល់ដឹងពីប្រវត្តិសាស្ត្រខ្មែរក្រហម មិនសូវមានភាពទូលំទូលាយដែរ ។ ជានេះទៅទៀត អំពើប្រល័យ ពូជសាសន៍និងជម្លោះផ្សេងៗ មិនត្រឹមតែបានកើតឡើងនៅក្នុង ប្រទេសកម្ពុជាប៉ុណ្ណោះទេ តែថៃមទាំងកើតមាននៅតំបន់ផ្សេងៗ ទៀតក្នុងតំបន់អាស៊ីអាគ្នេយ៍ដូចជា កូម៉ា ឥណ្ឌូនេស៊ី និងថៃ ជាដើម ។ ឌីព្រះវិហារថៃមស៍ នឹងគ្របដណ្តប់ព័ត៌មានអំពីរឿងរ៉ាវ ជម្លោះនិងអំពើប្រល័យពូជសាសន៍នៅកម្ពុជា និងនៅក្នុងតំបន់ អាស៊ីអាគ្នេយ៍ដែលនឹងជួយជំរុញឲ្យមានការយល់ដឹងពីបុគ្គល ក្នុងមូលហេតុនៃជម្លោះ ក្នុងគោលបំណងបំបាត់មិនឲ្យមានការ ប្រព្រឹត្តកំហុសដែលនេះម្តងទៀត ។

អាស្រ័យហេតុនេះ ឌីព្រះវិហារថៃមស៍ នឹងដើរតួនាទីជា យន្តការមួយក្នុងការចែករំលែកនូវបញ្ហាដែលប្រទេសកម្ពុជា បានប្រឈមមុខនឹងកំហុសដែលខ្លួនបានប្រព្រឹត្តក្នុងការស្វែងការ ដូរដូរ ។ ឌីព្រះវិហារថៃមស៍ ក៏នឹងផ្តោតជាពិសេសទៅលើការ វិវឌ្ឍរបស់សាលាក្តីខ្មែរក្រហមទាក់ទងនឹងការកាត់សេចក្តីករណី ០០២ នៃមេដឹកនាំជាន់ខ្ពស់ខ្មែរក្រហមទាំងបួនរូប ដើម្បីធានាថា ព័ត៌មានស្តីអំពីការកាត់ទោសនេះបានចែកចាយទៅដល់សាធារណ ជនទាន់ពេលវេលា ។

២) ដល់ការយល់ដឹងពីព័ត៌មាន និងហេតុការណ៍ដែលកំពុង កើតឡើងនាពេលបច្ចុប្បន្ន

បន្ថែមទៅលើជម្លោះនិងអំពើប្រល័យពូជសាសន៍ ឌីព្រះវិហារ ថៃមស៍ នឹងគ្របដណ្តប់ព័ត៌មានទាក់ទងនឹងបញ្ហាសំខាន់ៗ ដែល កំពុងកើតឡើងនៅកម្ពុជានិងតំបន់ផ្សេងទៀតដែលអាចបង្កឲ្យមាន ជម្លោះ ។ អត្ថបទនៅក្នុងកាសែត ឌីព្រះវិហារថៃមស៍ នេះក៏នឹង រៀបរាប់ពីការគ្រប់គ្រងធនធានដីនិងធម្មជាតិផងដែរ ។

ឆ្នាំ ២៥

តើគួរអនុញ្ញាតឱ្យចូលមកនៅក្រៅឃុំ?

ការស្ទង់មតិជាមួយប្រជាជនកម្ពុជា

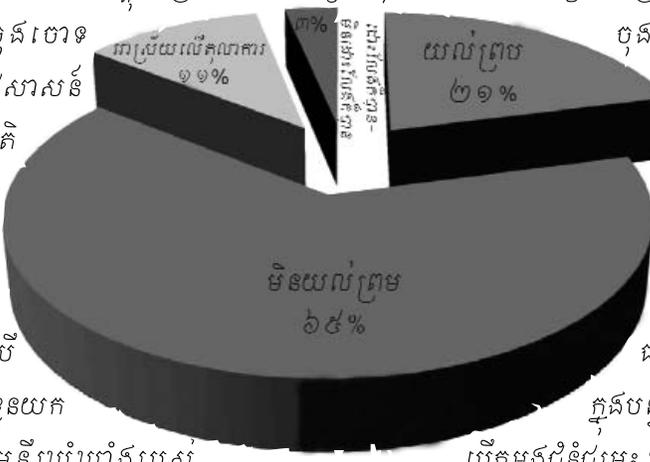
អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងនៃអង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញក្នុងតុលាការកម្ពុជាបានសម្រេចបើកសវនាការសួរដេញដោលភ្លាមកាលពីថ្ងៃទី៣១ ខែមករា ឆ្នាំ២០១១ លើសំណើសុំបន្តនៃរបស់មេធាវីចុងចោទសុំដោះលែងឲ្យនៅក្រៅឃុំចំពោះចុងចោទចំនួនបីរូបគឺ នួន ជា, ខៀវ សំផន និងអៀង ធីរិទ្ធ ។

យោងតាមច្បាប់ស្តីពីការបង្កើតតុលាការអង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញក្នុងតុលាការកម្ពុជា ដើម្បីវិនិច្ឆ័យសេចក្តីលើទម្រង់កម្មវិធីដែលប្រព្រឹត្តទ្រង់នៅក្នុងរយៈកាលនៃកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យតុលាការបានចោទប្រកាន់ចុងចោទទាំងបីខាងលើពីបទប្រល័យពូជសាសន៍ទម្រង់កម្មប្រឆាំងនឹងមនុស្សជាតិ ទម្រង់កម្មសង្គ្រាម និងទម្រង់កម្មផ្សេងៗទៀតដែលមានចែងនៅក្នុងក្រមព្រហ្មទណ្ឌកម្ពុជា ឆ្នាំ១៩៥៦ ។ ចុងចោទទាំងបីខាងលើ ត្រូវបានតុលាការនាំខ្លួនយកមកឃុំបណ្តោះអាសន្ននៅឯមន្ទីរឃុំឃាំងរបស់សាលាក្តីខ្មែរក្រហមកាលឆ្នាំ២០០៧ ។

នៅពេលឡើងថ្ងៃនៅចំពោះមុខចៅក្រម មូលហេតុចម្បងរបស់មេធាវីចុងចោទ ដែលស្នើសុំឲ្យកូនក្តីរបស់ខ្លួននៅក្រៅឃុំគឺទាក់ទិននឹងការយំខ្លួនកូនក្តីរបស់ខ្លួនហួសរយៈពេលកំណត់ដែលមានចែងនៅក្នុងវិធាន៦៣ នៃវិធានផ្ទៃក្នុងរបស់អង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញក្នុងតុលាការកម្ពុជា ។ ជាការឆ្លើយតបនឹងសំណើរបស់មេធាវីចុងចោទ សហព្រះរាជអាជ្ញាបានលើកសម្ភារៈហេតុជាច្រើនដែលឆ្លុះបញ្ចាំងឲ្យឃើញថា ការដោះលែងឲ្យនៅក្រៅឃុំមិនត្រូវបានធ្វើឡើងតាមសំណើទេ ដោយយល់ថា មានហេតុផលជាច្រើនដែលចុងចោទនឹងរត់គេចខ្លួន ហើយរដ្ឋអំណាចពុំទាន់ធានាបានច្បាស់លាស់នៅឡើយអំពីសុវត្ថិភាពផ្ទាល់ខ្លួនរបស់ចុងចោទប្រសិនបើដោះលែងឲ្យនៅក្រៅឃុំ ។

ក្រោយពីអង្គជំនុំជម្រះបញ្ចប់សវនាការសួរដេញដោល

ភ្លាម មជ្ឈមណ្ឌលឯកសារកម្ពុជាបានធ្វើការស្ទង់មតិទៅលើពលរដ្ឋកម្ពុជាចំនួន១៥៣នាក់ ក្នុងនោះមានសិស្ស-និស្សិត គ្រូបង្រៀន មន្ត្រីរដ្ឋាភិបាល មន្ត្រីអង្គការក្រៅរដ្ឋាភិបាលនិងក្រុមហ៊ុនឯកជន អតីតកម្មាភិបាលខ្មែរក្រហម ថ្នាក់ដឹកនាំភូមិ-ឃុំ ព្រះសង្ឃ ដូនដី ហាក់ម ទួន ។ លទ្ធផលនៃការស្ទង់មតិបានបង្ហាញថា ៦៥ភាគរយនៃចំនួនប្រជាជនទាំង១៥៣នាក់ មិនយល់ព្រមឲ្យអង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញក្នុងតុលាការកម្ពុជាដោះលែងចុងចោទទាំងបីនាក់ឲ្យនៅក្រៅឃុំទេ ។ អ្នកទាំងនេះយល់ឃើញថា ចុងចោទទាំងបីនាក់បានប្រព្រឹត្តកំហុសយ៉ាងធ្ងន់ធ្ងរចំពោះប្រជាជននិងប្រទេសជាតិទាំងមូលកាលពីជំនាន់កម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ ហើយការបន្តឃុំឃាំងចុងចោទទាំងបី គឺជារឿងចាំបាច់បំផុតដើម្បីធានាថាចុងចោទមានវត្តមាននៅក្នុងបន្ទប់សវនាការពេលសាលាក្តីខ្មែរក្រហមបើកអង្គជំនុំជម្រះ ។ ចំណែក៦២១ភាគរយយល់ឃើញថា ចុងចោទគួរតែត្រូវបានដោះលែងឲ្យនៅក្រៅឃុំ ក៏ប៉ុន្តែត្រូវទទួលការការពារពិក័នសន្តិសុខឲ្យបានត្រឹមត្រូវដើម្បីធានាបានថា ចុងចោទមិនអាចគេចខ្លួនបាន ។ អ្នកទាំងនេះយល់ឃើញទៀតថា ចុងចោទទាំងបីមានវ័យចំណាស់ទៅហើយ ហើយគួរតែមានឱកាសនឹងធ្វើបុណ្យទានខ្លះ ។ អ្នកដែលត្រូវបានស្ទង់មតិចំនួន១១ភាគរយ មិនមានយោបល់អ្វីទាំងអស់ទាក់ទងទៅនឹងសំណួរថា តើគួរដោះលែងឬមិនដោះលែងឲ្យនៅក្រៅឃុំ ។ អ្នកទាំងនេះមានជំនឿលើតុលាការខ្មែរក្រហម ហើយចង់ឲ្យតុលាការនេះធ្វើការសម្រេចចិត្តដោយខ្លួនឯងអំពីថាតើគួរឃុំឬមេដឹកនាំខ្មែរក្រហមបន្តទៀតឬយ៉ាងណា ។ ៣ភាគរយនៃអ្នកដែលត្រូវបានធ្វើការស្ទង់មតិមិនមានយោបល់អ្វីទាំងអស់ទាក់ទងទៅនឹងសំណួរសួរថាតើគួរដោះលែង ឬមិនដោះលែងចុងចោទឲ្យនៅក្រៅឃុំ ។

នាងនាង ពៅដារ៉ា

ភាពភ័យខ្លាចដែលបណ្តាលពីរបបខ្មែរក្រហម

សារឹក សារី ហៅ សុខសោម សុដានី សព្វថ្ងៃរស់នៅខេត្តកណ្តាលគឺជាជនរងគ្រោះម្នាក់ក្នុងចំណោមជនរងគ្រោះជាច្រើនដែលទទួលរងនូវការប៉ះទង្គិចផ្លូវចិត្តដោយសាររបបខ្មែរក្រហមក្រោយពីរបបនេះដួលរលំទៅ។ សារី បានឃើញខ្មែរក្រហមសម្លាប់មនុស្សយ៉ាងសាហាវនៅចំពោះមុខ ព្រមទាំងហេតុការណ៍ដែលយកឪពុករបស់គាត់ទៅសម្លាប់បានធ្វើឲ្យ សារី ចេះតែស្រមើស្រមៃឃើញការធ្វើទារុណកម្មលើឪពុករបស់គាត់និងមានជំងឺភ្លេចភ្នាំងច្រើនរហូតដល់សព្វថ្ងៃនេះ។

នៅសម័យសង្គមរាស្ត្រនិយម ឪពុករបស់ សារី ធ្វើជាក្រូបគ្រឿងនៅសាលាបឋមសិក្សាជ្រោយតាកែវស្រុកកោះធំខេត្តកណ្តាល។ នៅឆ្នាំ១៩៧០ ពេលដែលមានការវាយប្រយុទ្ធគ្នាខ្លាំង ម្តាយរបស់ សារី ដែលទើបតែឆ្លងទន្លេបានកូនក្មេងពីរក៏បានធ្លាក់ខ្លួនឈឺ។ ក្រោយមកដោយឃើញស្ថានភាពច្របូកច្របល់ខ្លាំងគ្រួសាររបស់ សារី ក៏បានរត់ភៀសខ្លួនទៅរស់នៅភូមិផ្សេងទៀត។ ប៉ុន្តែធ្វើដំណើរបានពាក់កណ្តាលផ្លូវម្តាយរបស់ សារី ក៏បានស្លាប់ដោយសារកសពរបស់គាត់កប់នៅមុខវត្តពោធិ៍បាន។ បន្ទាប់មកឪពុករបស់ សារី បាននាំប្រពន្ធនិងកូនៗមករស់នៅភូមិជ្រោយអំពិល

ឃុំក្បាលកោះ ស្រុកកៀនស្វាយ ជាមួយប្អូនស្រីរបស់គាត់វិញចំណែកគាត់ត្រឡប់ទៅធ្វើក្រូបគ្រឿងនៅសាលាជ្រោយតាកែវដោយពេលទំនេរពីការងារទើបមកលេងកូនៗនៅកៀនស្វាយ។ ថ្ងៃមួយពេលមកដល់ស្រុកកៀនស្វាយ ឪពុករបស់ សារី ត្រូវបានទាហាន លន់ នល់ ចាប់គាត់យកទៅដាក់កុកនៅព្រៃសដោយហេងថាជាមេខ្មែរក្រហម។ ឪពុក សារី ជាប់កុកនៅទីនោះអស់រយៈពេលដិតមួយឆ្នាំទើបបងប្រុសរបស់គាត់ដែលធ្វើជាប៉ូលីសរត់ការសុំដោះលែងគាត់ឲ្យមានសេរីភាពវិញ។ ក្រោយចេញពីកុកមក ឪពុករបស់សារី ក៏នៅតែបន្តអាជីពជាក្រូបគ្រឿងផងដែរ។

នៅពាក់កណ្តាលខែមេសា ឆ្នាំ១៩៧៥ គឺជារដូវបុណ្យចូលឆ្នាំខ្មែរប្រជាជននៅក្នុងភូមិជ្រោយអំពិល នាំគ្នាធ្វើម្ហូបអាហារយកទៅប្រគេនព្រះសង្ឃនៅឯវត្ត ដូចឆ្នាំមុនៗដែរ និងអ្នកខ្លះទៀតនាំគ្នាលេងល្បែងប្រជាប្រិយនៅតាមដងផ្លូវហើយថែមទាំងសើចហើកព្រឿវយ៉ាងអធិកធិន។ ប៉ុន្តែមិនយូរប៉ុន្មានសំឡេងសើចទាំងនោះបានជំនួសដោយសំឡេងយំស្រែកពេញភូមិដោយខ្លះនាំគ្នាពួនសម្លាប់ខ្លួនឬក៏ចាកចេញពីលំនៅដ្ឋានរៀងៗខ្លួន ព្រោះតែស្នូរគ្រាប់កាំភ្លើងដុះកាន់តែខិតជិតមកដល់។ មួយសន្ទុះក្រោយ

សារឹក សារី ហៅ សុខសោម សុដានី (បច្ចុប្បន្ន)

សារឹក សារី សុដានី (១៩៧៥)

មក សារី បានឃើញយោធាខ្មែរក្រហមប្រដាប់ដោយអាវុធប្រកាសប្រាប់ប្រជាជនឲ្យចេញពីទីក្រុងទៅកាន់ទីជនបទ។ ពេលនោះ សារី បានលួចសម្លឹងមើលមុខយោធាខ្មែរក្រហមយ៉ាងភ័យភ័យស្តុតជាទីបំផុត។ ថ្ងៃនោះគាត់បានឃើញកងទ័ពខ្មែរក្រហមបាញ់សម្លាប់បុរសចំណាស់ម្នាក់ដែលកំពុងតែអង្គុយនៅក្នុងអង្រឹងខណៈដែលកម្មាភិបាលទាំងនេះសុំគោរពសំគាត់មកកាប់ហូប តែគាត់បដិសេធមិនព្រមឲ្យ។ ក្រោយមកទៀត នៅពេលយប់

មួយពូជីដូនមួយរបស់ សារី ចំនួនបួននាក់ដែលរស់នៅខាងក្រោយ ដុះរបស់ សារី ក៏ត្រូវខ្មែរក្រហមបាញ់សម្លាប់ដែរ ដោយសារតែ ជាប់និន្នាការកាលពីរបប លន់ នល់ ។ ដោយសារមានការភ័យ ខ្លាចថាខ្មែរក្រហមស៊ើបដឹងថាឪពុកកាត់ក៏ធ្វើជាក្រុមគ្រឿងដែរ សារី ក៏បបួលឪពុកទៅរស់នៅស្រុកកំណើតខាងម្តាយនៅកោះធំ វិញ ។

សារី និងក្រុមគ្រួសារបានធ្វើដំណើរតាមផ្លូវជាតិលេខ១ រហូតដល់យុគតីធំដែលជាស្រុកកំណើតរបស់ប្រពន្ធឪពុកមាកាត់ ហើយបានឈប់សម្រាកនៅទីនោះមួយថ្ងៃទើបបន្តដំណើរទៅមុខ

ទៀត ។ ប៉ុន្តែពេលដែលមកដល់ដូះ សារី បែរជាឃើញខ្មែរក្រហម យកដូះរបស់កាត់ធ្វើជារោងម៉ាស៊ីននិស្រូរទៅវិញ ។ ឃើញ ដូច្នោះ សារី បានធ្វើដំណើរសំដៅទៅរកដូះម្តាយធំបង្កើតរបស់កាត់ វិញ ។

នៅឆ្នាំ១៩៧៦ ឪពុករបស់ សារី ក៏បាននាំកូនៗមករស់ នៅភូមិដើមពោធិ៍ ឃុំជ្រោយតាកែវ ស្រុកកោះធំទាំងអស់គ្នា ។

នៅទីនោះ អង្គការបានចាត់តាំងឲ្យឪពុក សារី ធ្វើការនៅ ក្នុងកងបុរសមានការកិច្ចជីកប្រឡាយ លើកទំនប់ និងធ្វើស្ពាននាង ព្រឹកព្រលឹមដល់ព្រលប់ ។ ក្រោយមក អង្គការបាន ដ្ឋានឪពុក

សារី ឲ្យងើរកែលម្អមនុស្សយុកទៅធ្វើដី ធម្មជាតិ ដើម្បីយកទៅបាចក្នុងស្រែវិញ ។ ចំណែក សារី និង ប្អូនៗ ចេញទៅធ្វើការនៅក្នុងផ្សេងពីគ្នាដោយគ្រឿងប្រដាប់ មកស្នាក់នៅជុំគ្នាវិញនៅពេលយប់ ។

មិនយូរប៉ុន្មាន អង្គការក៏បានបំបែកប្អូនៗ បីនាក់ របស់ សារី ឲ្យទៅនៅកន្លែងចំណែកកាត់ដែលទស្សនា ឈឺច្រើនស្ថិតនៅក្នុងកងចល័តយុំ ។ ដោយសារតែ សារី មានជំងឺគ្រុនចាញ់ដែលធ្វើឲ្យក្តៅញាក់ ក្រោយ មកអង្គការបានបញ្ជូនកាត់ឲ្យទៅសម្រាកព្យាបាលនៅ មន្ទីរពេទ្យ ។ មន្ទីរពេទ្យនេះមានពេទ្យជាច្រើននាក់ ប៉ុន្តែសុទ្ធតែជាពេទ្យក្មេងៗ ដែលគ្មានជំនាញពេទ្យ ច្បាស់លាស់ទេ ។ ចំណែកថ្នាំសម្រាប់ព្យាបាលជំងឺក៏ មានតែថ្នាំបូរណផ្សំពីបួស លើយកទៅដាំដឹកតែ ប៉ុណ្ណោះ ។

ក្រោយពីជាសះស្បើយពីជំងឺ អង្គការបានបញ្ជូន សារី ឲ្យទៅធ្វើការនៅក្នុងកងនារីវិញ ។ ថ្ងៃមួយស្រាប់ តែមានអ្នកកូមម្នាក់មកប្រាប់ សារី ថា ឪពុកកាត់ឈឺ ធ្ងន់ណាស់នៅដូះ ។ ដូច្នោះ សារី ក៏បានទៅសុំប្រធាន កងឈ្មោះ ស្រីវាង ដើម្បីទៅមើលឪពុក ។ ប៉ុន្តែប្រធាន កងមិនត្រឹមតែមិនអនុញ្ញាតឲ្យទៅនោះទេ ថែមទាំង ស្រែកសំឡេងដាក់កាត់ទៀតថា «មិត្តទៅមើលឪពុកមិត្ត ឯងបានជាពីជំងឺឬ? មិត្តឯងមិនមែនពេទ្យទេ» ។ ទោះបីទទួលបានការស្តីបន្ទោសយ៉ាងណាក៏ដោយ ក៏

ឪពុករបស់ សារី សារី ថ្ងៃឆ្នាំ១៩៧៣

សារី នៅតែព្យាយាមទទួលសុំប្រធានកងរហូតទាល់តែគាត់អនុញ្ញាត ដោយសន្យាថា «ខ្ញុំសុំចេញនៅពេលល្ងាចម៉ោង៤ ទៀបភ្លឺនឹងត្រឡប់ មកធ្វើការត្រឡប់ពេលវេលា» ។ នៅវេលាម៉ោងប្រហែលជា៦ ល្ងាច ក្រោយពីបញ្ចប់ការងាររួច សារី រត់ពីកន្លែងធ្វើការនៅទូលរំលេច សំដៅទៅកន្លែងទីពុក ។ ប៉ុន្តែរត់មកដល់ពាក់កណ្តាលផ្លូវ សារី ស្រាប់ តែឃើញមនុស្សប្រុសម្នាក់ដើរមកពីខាងមុខគាត់ដោយមាន លើកាំបិតដាក់នៅលើស្នាម ។ ពេលនោះ សារី បានរត់ទៅជួននៅ កន្លែងស្ងាត់មួយលុះត្រាតែបាត់ស្រមោលមនុស្សប្រុសម្នាក់នោះ ទើបគាត់បន្តដំណើរទៅមុខទៀត ។ ពេលមកដល់ព្រៃដើមជ្រៃស្លឹក ក្នុងភូមិលេខ៧ សារី ក៏ប្រទះឃើញខ្មែរក្រហមកំពុងតែដុតសាកសព ដែលទើបនឹងស្លាប់ថ្មីៗ ដែលធ្វើឲ្យគាត់កាន់តែភ័យខ្លាចខ្លាំងឡើង ព្រមទាំងបានឮឮទឹករបស់គាត់ទៀត ។ មកដល់ផ្ទះ សារី បាន ឃើញរាងកាយរបស់ទីពុកទ្រុឌទ្រោមយ៉ាងខ្លាំងដោយគាត់បាន សម្លឹងមើលមុខទីពុកហើយបង្ហូរទឹកភ្នែកដោយមិនដឹងខ្លួន ។ សារី អាណិតទីពុកយ៉ាងខ្លាំងព្រោះគាត់ធ្លាប់តែធ្វើជាក្រូបស្រៀក ស្រៀក ពាក់ស្នាតបាតនិងហូបចុកគ្រប់គ្រាន់ ប៉ុន្តែពេលនេះអ្វីៗខុសប្លែកពីមុន ទាំងស្រុង ។ សារី រៀបរាប់ថា «ដៃជាំដែលធ្លាប់តែកាន់បិច កាន់ ស្បែកកៅ ពេលនេះដៃជាំកាន់ចប កាន់បង្កីឡើងក្រិនទាំងអស់» ។ មួយសន្ទុះក្រោយមក ទើបទីពុក សារី បានប្រាប់គាត់ឲ្យដើររក ម៉ែមសាក្រូចៀកក្រាញ់និងជន្លេមមកធ្វើថ្នាំឲ្យគាត់ហូប ។ ដោយ សារតែដឹងរបស់ទីពុក សារី មិនទាន់សោះស្បើយ គាត់ក៏ទៅសុំ ប្រធានភូមិឈ្មោះ គន្ធី ជួយកិនអង្ករ បុកអង្ករ និងស្រិតអង្ករ ជាមួយស្រូវវិលចាស់ម្នាក់មួយរយៈ ។ ក្រោយពីទទួលបានការ អនុញ្ញាត សារី នៅជួយកិនអង្ករនៅក្នុងភូមិជាមួយកងយាយៗ លុះពេលរសៀលទើបត្រឡប់មកផ្ទះវិញ ។ ដោយទីពុករបស់ គាត់មិនមានអ្វីហូបដូច្នោះ សារី បានចូលទៅក្នុងរោងបាយដើម្បី សុំអង្ករពីបុរសម្នាក់ឈ្មោះ មោក ដែលជាកូនអតីតសិស្សទីពុក គាត់ ។ ដោយសារតែភ្នំអាណិត មោក បានលួចរំលែកបង្កើនឲ្យ សារី ប្រហែលជាពីរកំប៉ុង ។ ពេលបានអង្ករដាំបាយ ហើយ សារី ក៏បានទៅលួចស្លុចត្រីយកមកធ្វើម្ហូបឲ្យទីពុករបស់គាត់ហូបទៀត ។ ប៉ុន្តែពេលនោះស្រាប់ស្រ្តីម្នាក់ឈ្មោះ សែម ដែលរស់នៅជិតផ្ទះ ឃើញហើយបានទៅរាយការណ៍ប្រាប់ប្រធានភូមិឈ្មោះ ភ័ ឲ្យមក

ហៅគាត់ទៅកសាង ។ ភ័ បានព្រមានថា «មិត្តឯងហ៊ានលួចស្លុច ត្រីក្បត់អង្គការប្រយ័ត្នបាត់ខ្លួន បើមិត្តឯងមិនឈប់ទេ ប្រយ័ត្នខ្ញុំ ឲ្យទៅស្លុចត្រីចិញ្ចឹមមួយសហករណ៍» ។ សារី នៅមើលថែទាំទីពុក បានរយៈពេលប្រហែលជា១០ ថ្ងៃ ក៏សុំលាទីពុកទៅធ្វើការនៅក្នុង អង្គភាពវិញ ។ នៅថ្ងៃនោះស្រាប់តែ សារី ឃើញកូនសិស្សរបស់ ទីពុកគាត់ឈ្មោះ ម៉ុន ជិះកង់មក ហើយនិយាយថា «អង្គការមើល ឃើញថាលោកគ្រូនៅឃើនៅឡើយដូច្នោះឲ្យលោកគ្រូទៅព្យាបាល នៅមន្ទីរពេទ្យសិន» ។ បន្ទាប់មក ទីពុករបស់ សារី បានប្រាប់ទៅ ម៉ុន វិញថា «ពីរ-បីថ្ងៃទៀតខ្ញុំនឹងទៅធ្វើការវិញព្រោះឥឡូវខ្ញុំ បានផ្ទះច្រើនហើយ» ។ ប៉ុន្តែ ម៉ុន បន្តទៀតថា មិនបានទេត្រូវតែ ទៅដេកពេទ្យបន្តិចទៀតនឹងឲ្យគេយកកង់មកខុប ។ សារី បាននិយាយ ទាំងអួលដើមកទៅកាន់ទីពុកថា «ប៉ាអើយ! អ្នកដែលគេហៅទៅ ពេទ្យគឺហៅទៅមន្ទីរអប់រំមិនដែលឃើញត្រឡប់មកវិញទេ ហើយ ប្រហែលជាគេយកប៉ាទៅសម្លាប់ហើយ» ។ សារី នៅចាំបានថា ពេលនោះគឺនៅថ្ងៃទី២៤ ខែមេសា ឆ្នាំ១៩៧៧ ដែលជាថ្ងៃគាត់ បានឃើញទីពុកគាត់ជាលើកចុងក្រោយដោយគាត់បានស្រក់ទឹក ភ្នែកហើយបានផ្តាំថា «ប៉ាទៅមិនស្លាប់ទេ កូនឯងបងគេ ត្រូវទៅ មើលថែប្អូន» ។ មួយសន្ទុះក្រោយមក មោក នៅខាងរោងបាយ ដែល សារី ធ្លាប់សុំអង្ករបានមកខុបទីពុកគាត់យកទៅ ។ ពេល ត្រឡប់មកអង្គភាពវិញប្រធានកងឈ្មោះ ស្រីវាង ក៏បានសើច ចំអកឲ្យគាត់ទៀត ក្រោយពីដឹងថាអង្គការយកទីពុកគាត់ទៅដេក ពេទ្យ ។

នៅឆ្នាំ១៩៧៨ អង្គការបានផ្លាស់ សារី និងមិត្តភក្តិម្នាក់ ទៀតរបស់គាត់ឈ្មោះ រស់ ច័ន្ទមុនី ឲ្យទៅធ្វើការនៅអង្គភាពថ្មីជា មួយគ្នា ។ ពេលទៅដល់ទីនោះ គាត់ទាំងពីរនាក់បានជួបនឹងគ្រោះ ទឹកជំនន់យ៉ាងខ្លាំង ។ ដូច្នោះដើម្បីគេចពីគ្រោះថ្នាក់នេះគាត់ទាំងពីរនាក់ ក៏នាំគ្នារត់មកនៅក្នុងកងប្រតិស្រូវវិញ ។ ធ្វើការបានមួយរយៈ អង្គការបានកោះហៅប្រជាជនទាំងអស់ឲ្យចូលរួមធ្វើមីទូទាំង១០ ថ្ងៃ ម្តងដោយមានចែកបបរស្តុរភ្នោតឲ្យហូបព្រមទាំងអនុញ្ញាតឲ្យត្រឡប់ មកលេងផ្ទះ១០ រៀងរាល់ថ្ងៃម្តងផង ។ ពេលនោះ សារី និង សមាជិកទាំងអស់មានចិត្តសប្បាយរីករាយយ៉ាងខ្លាំងពីព្រោះថា កម្រនឹងមានឱកាសបានជួបជុំក្រុមគ្រួសារណាស់ ។ ប៉ុន្តែ សារី

បានមកលេងផ្ទះតែម្តងប៉ុណ្ណោះពីព្រោះខ្មែរក្រហមបានរុះរើផ្ទះរបស់
គាត់ចោលអស់ហើយម្យ៉ាងទៀតដោយសារតែឪពុករបស់គាត់
បានបាត់ខ្លួន ហើយនិងបងប្អូននៅធ្វើការតាមកងផ្សេងៗគ្នា ។

នៅដើមឆ្នាំ១៩៧៧ពេលដែលកងទ័ពវៀតណាមចូលមក
ដល់ទន្លេមេគង្គ មិត្តភក្តិដែលធ្វើការនៅអង្គភាពជាមួយគ្នាក៏មាន
ជំងឺធ្ងន់ ។ ពេលនោះអង្គការចាត់តាំងគាត់ឲ្យយកកងមកដឹកមិត្តភក្តិ
គាត់ទៅព្យាបាលនៅមន្ទីរពេទ្យនៅជ្រោយចង្វារ ។ នៅពេល
ត្រឡប់មកវិញ សារី បានជួយនាំកូនក្មេងឡើងលើទូកដើម្បីឆ្លងទៅ
គ្រើយម្យ៉ាងវហូតទាល់ភ្លឺ ។ ក្រោយមកដោយសារតែមានកំហឹងជា
មួយយោធាខ្មែរក្រហម សារី បានបបួលមិត្តភក្តិរបស់គាត់ចូលធ្វើ
ទាហានមួយកងទ័ពវៀតណាមដើម្បីប្រយុទ្ធជាមួយខ្មែរក្រហម ។
នៅទីនោះ សារី បានជួបប្អូនស្រីរបស់គាត់ សុខសោម ចំនួន៧នាក់
ដែលត្រូវខ្មែរក្រហមចាប់យកទៅដាក់កុកនៅពោធិ៍ទន្លេកាលពីឆ្នាំ
១៩៧៧ ។ សារី សប្បាយចិត្តខ្លាំងព្រោះមិននឹកស្មានថា ដល្លា
នៅរស់រានមានជីវិតនោះទេ ។ ដល្លា បានរៀបរាប់ប្រាប់ សារី ថា
ខ្មែរក្រហមបានយំគាត់ទៅលើផ្ទះដាក់អ្នកទោសមួយដោយអ្នកទោស
ទាំងអស់សុទ្ធតែត្រូវបានដាក់ខ្នោះដៃនិងជើង ពេលថ្ងៃទើបបណ្តើរ
ឲ្យទៅធ្វើការនៅកន្លែងផ្សេងៗ ពីគ្នា ។ ចំណែកវិធីស្នូរចម្លើយវិញ
គឺវាយនឹងដៃករទាំងផ្ទះនិងស្នូកកាំភ្លើង ។ នៅទីនោះ ឪពុករបស់
សារី ក៏ជាប់យុទ្ធជាមួយ ដល្លា ដែរ ប៉ុន្តែអ្នកទាំងពីរធ្វើជាមិនស្គាល់
គ្នា ។ ដល្លា បន្តថា «ខ្ញុំបានឃើញឪពុករបស់យើងមានស្នាមជាំ
ខ្មៅពេញខ្លួន ។ ក្រោយមកមិនយូរប៉ុន្មាន ពេលអង្គការបានស៊ើប
ដឹងថាយើងទាំងពីរនាក់ត្រូវជាឪពុកនឹងកូន ខ្មែរក្រហមក៏បានចាប់
ចងដៃចងជើងឪពុកយើង រួចសែនទម្លាក់ចូលទៅក្នុងកាណូតបញ្ជូន
មកដាក់នៅមន្ទីរ១៥ នៅកោះថ្មីវិញ ។ ចាប់តាំងពីពេលនោះមក
ខ្ញុំលែងបានទទួលដំណឹងពីគាត់រហូត» ។

នៅពេលដែលវៀតណាមចូលមកដោះនៅឆ្នាំ១៩៧៧
សារី បានតាមស៊ើបសួរអ្នកភូមិកោះថ្មីពីដំណឹងឪពុករបស់គាត់ ។
ពេលនោះដំណឹងដែលទទួលបានគឺថា ឃើញខ្មែរក្រហមបណ្តើរ
ឪពុកគាត់ទៅធ្វើការដោយមានដាក់ប្រដាប់ដើមនិងយប់ឡើងទើប
បណ្តើរយកទៅដាក់កុកវិញ ។ ក្រោយមក ក៏ដំណឹងថាខ្មែរក្រហម
បានបាញ់សម្លាប់គាត់ចោលហើយ ។

សព្វថ្ងៃនេះ ទោះបីជាឪពុករបស់ សារី បានស្លាប់ទៅអស់
រយៈពេលជាង៣០ឆ្នាំហើយក៏ដោយ ក៏រឿងនេះនៅតែដក់ជាប់
នៅក្នុងចិត្តរបស់ សារី ជានិច្ច ។ សារី តែងតែនឹកឃើញពីអំពើព្រៃ
ផ្សែងដែលខ្មែរក្រហមធ្វើមកលើឪពុកគាត់រហូតដល់ពេលខ្លះបណ្តាល
ឲ្យគាត់យល់សប្តិផង ។

អ៊ិច ប៊ុន

ដំណឹងស្នេហាភារពិក

នាងខ្ញុំឈ្មោះ ខៀង ស៊ីដានី សព្វថ្ងៃនេះរស់នៅផ្ទះលេខ
២០ អា ផ្លូវលេខ៣៣៦ ក្រុមទី៥២ ភូមិទី៧ សង្កាត់វាលវែង
ខណ្ឌ៧មករា ក្រុងភ្នំពេញ ។ ឪពុករបស់ខ្ញុំឈ្មោះ ខៀង សាម
និងម្តាយខ្ញុំឈ្មោះ ម៉ាយ កាន និងមានបងប្អូនចំនួន៧នាក់ ១)
ខ្ញុំ, ២) ប្អូនប្រុស ខៀង សុផាត, ៣) ប្អូនប្រុស ខៀង សាម
ចន្រ្ទវរ្ម័ន, ៤) ប្អូនប្រុស ខៀង តារ៉ា, ៥) ប្អូនប្រុស ខៀង
សំសុផន, ៦) ប្អូនស្រី ខៀង សុផល ហៅ ម៉ៅ និង ៧) ប្អូនស្រី
ហៅ ខៀង វណ្ណារី ។ នាងខ្ញុំសូមប្រកាសស្វែងរកប្អូនស្រីឈ្មោះ
ខៀង សុផល ហៅ ម៉ៅ ដែលបានបែកគ្នានៅឆ្នាំ១៩៧៨ នៅ
ខេត្តបាត់ដំបង ។ មុនពេលបែកគ្នា សុផល ហៅ ម៉ៅ បានមក
លេងផ្ទះដែលខ្ញុំស្នាក់នៅសហគមន៍ខេត្តបាត់ដំបង «ភូមិតាកង
ស្រុកភ្នំស្រុក» បានរយៈពេលមួយយប់ ទើបត្រឡប់ទៅកង
ចល័តបន្ទាយរំចេក «កងចល័តកុមារឈានមុខ» វិញ ។ ចាប់តាំង
ពីពេលនោះមក ខ្ញុំមិនដែលបានទទួលដំណឹងពីប្អូនស្រីឈ្មោះ
សុផល ហៅ ម៉ៅ ឡើយ ។

ប្រសិនបើបងប្អូនណាស្គាល់ឈ្មោះ ខៀង សុផល ហៅ
ម៉ៅ ខាងលើនេះ សូមទំនាក់ទំនងមកទូរស័ព្ទលេខ ០១១ ២៧៨
០៦៦ ឬ ០១១ ៧១៤ ៥៥២ ឬក៏ទាក់ទងមកមជ្ឈមណ្ឌល
ឯកសារកម្ពុជា តាមទូរស័ព្ទលេខ ០២៣ ២១១ ៨៧៥ ។

សូមអរគុណ

ទឹកដីនៃការផ្សះផ្សា កសាងសង្គមសន្តិភាព តាមរយៈការអប់រំ

សេចក្តីសង្ខេប

ចាប់ពីថ្ងៃទី២៤ ដល់ថ្ងៃទី២៦ ខែធ្នូ ឆ្នាំ២០១០ គ្រូបង្រៀនជាន់២០០ នាក់មកពីទូទាំងខេត្តនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា បានមកជួបជុំគ្នានៅខេត្តព្រះវិហារដើម្បីចូលរួមសិក្សាសាលាគ្រូបង្រៀន និងក្រុមការងារ «ចងក្រងប្រវត្តិសាស្ត្រកម្ពុជា» ប្រចាំឆ្នាំ លើកទីបីដែលជាផ្នែកមួយនៃគម្រោងរបស់មជ្ឈមណ្ឌលឯកសារកម្ពុជាសហការជាមួយក្រសួងអប់រំយុវជន និង កីឡា ។ សិក្សាសាលានេះមានការចូលរួមពីសំណាក់គ្រូបង្រៀនដែលបានទទួលវគ្គបណ្តុះបណ្តាលស្តីអំពីកម្មវិធីនិងវិធីសាស្ត្របង្រៀនប្រវត្តិសាស្ត្រកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យកាលពីពាក់កណ្តាលនិងចុងឆ្នាំ២០០៧ ដែលជាផ្នែកមួយនៃការផ្តល់សិទ្ធិរបស់រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជាក្នុងការអនុវត្តកម្មវិធីអប់រំប្រវត្តិសាស្ត្រកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យតាមថ្នាក់វិទ្យាល័យនិងសកលវិទ្យាល័យទាំងអស់នៅទូទាំងប្រទេសកម្ពុជា

ឲ្យបាននៅក្នុងបំណងឆ្នាំ២០១៣ខាងមុខនេះ ។ គម្រោងអប់រំប្រវត្តិសាស្ត្រកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យធ្វើការប្រើប្រាស់សៀវភៅរបស់លោក ឌី ខាំបូលី ដែលមានចំណងជើងថា «ប្រវត្តិសាស្ត្រកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ (១៩៧៥-១៩៧៧)» អមជាមួយសៀវភៅណែនាំគ្រូបង្រៀននិងសៀវភៅលំហាត់សម្រាប់សិស្សដែលរៀបរៀងដោយបណ្ឌិត ជា ដល្លា និង លោក ក្រីស្តូហ្វី ឡេវីន ។

សិក្សាកាមសម្រាប់សិក្សាសាលានៅខេត្តព្រះវិហារទាំងអស់បានចំណាយពេលនៅទីរួមខេត្តព្រះវិហាររយៈពេលមួយថ្ងៃដើម្បីស្តាប់បទបង្ហាញជាច្រើនរបស់វាក្នុងជាតិនិងអន្តរជាតិព្រមទាំងការពិភាក្សារបស់គ្រូបង្គោលថ្នាក់ជាតិ និងអ្នកសម្របសម្រួលគម្រោងអប់រំប្រវត្តិសាស្ត្រកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យស្តីពីបញ្ហាមួយចំនួនដូចជា ការអប់រំប្រវត្តិសាស្ត្រកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ ការផ្សះផ្សា

ជាតិ ទស្សនៈខុសប្លែកគ្នាស្តីពីការអត់ឱនទោសនិងសារសំខាន់
នៃការចងក្រងប្រវត្តិសាស្ត្រ ។ នៅថ្ងៃទី៧ ខែសីហា ឆ្នាំ២០១១ នេះ
ក្រុមប្រឹក្សានៃសម្តេចនាយករដ្ឋមន្ត្រី បានធ្វើដំណើរទៅទស្សនាប្រាសាទព្រះវិហារ
ដែលជាប្រាសាទបុរាណដ៏ធំស្តីមកពីសម័យខ្មែរក្រហមនៅក្នុងសម័យ
អង្គរហើយដែលមានសារសំខាន់សម្រាប់សង្គមកម្ពុជាសព្វថ្ងៃនេះ ។
សិក្សាសាលានេះត្រូវបានរៀបចំឡើងក្នុងគោលបំណង :

- ១) ពង្រឹងសមត្ថភាពជំនាញវិជ្ជាជីវៈដល់ក្រុមប្រឹក្សានៃថ្នាក់ជាតិនិង
ថ្នាក់ខេត្តដែលក្រុមប្រឹក្សានៃសម្តេចនាយករដ្ឋមន្ត្រីត្រូវផ្តល់វត្តមានបណ្តាល
បន្តដល់ «ក្រុមប្រឹក្សានៃថ្នាក់មូលដ្ឋាន» នៅក្នុងកម្មវិធីវត្តមានបណ្តាល
ក្រុមប្រឹក្សានៃថ្នាក់មូលដ្ឋានពេលខាងមុខនេះ ។
- ២) ត្រួតពិនិត្យឡើងវិញពីប្រសិទ្ធភាពស្តីពីយុត្តិសាស្ត្រប្រឹក្សានៃថ្នាក់
- ៣) ផ្តល់ការណែនាំសម្រាប់ការវិវឌ្ឍទៅមុខ និង
- ៤) ពិភាក្សាពីទស្សនវិស័យស្តីពីយុត្តិសាស្ត្រនិងការគ្រប់គ្រងផ្នែក
ភស្តុភាររបស់គម្រោងអប់រំប្រវត្តិសាស្ត្រកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ
នៅប៉ុន្មានឆ្នាំខាងមុខនេះ ។

សំខាន់ជាងនេះទៅទៀតគឺថាសិក្សាសាលានេះចាប់ផ្តើម
ពិភាក្សាពីប្រធានទស្សនវិស័យនិងប្លង់នៃការបង្កើតក្រុមការងារ
ជាដួងការងារដែលនឹងក្លាយទៅជាគណៈកម្មការស្រាវជ្រាវ
និងផ្សះផ្សាទៅពេលអនាគតដើម្បីជួយបន្ថែមដល់យន្តការស្រាវជ្រាវ
យុត្តិធម៌អន្តរកាល ។ គម្រោងអប់រំ
ប្រវត្តិសាស្ត្រកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ
ជឿជាក់ថាគណៈកម្មការស្រាវជ្រាវ
ពិតនិងផ្សះផ្សានឹងដំណើរការឆ្ពោះ
ទៅរកសមិទ្ធផលលើសពីវិសាលភាព
ដែលដំណើរការនីតិវិធីតាមដូច្នោះ
របស់អង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញក្នុង
តុលាការកម្ពុជាសម្រេចបានហើយបន្ត
បំពេញកិច្ចការទាំងនេះដើម្បីឆ្ពោះទៅ
រកការផ្សះផ្សាជាតិ ។ ការស្រាវជ្រាវ
មតិដែលធ្វើឡើងនៅឆ្នាំ២០០៩ ដោយ
មជ្ឈមណ្ឌលសិទ្ធិមនុស្សរបស់សាកល
វិទ្យាល័យការលីហ្គឺរញ៉ា នៅប៊ឺយ៉ូ បាន

រកឃើញថាអ្នករស់រានមានជីវិតចំនួន៧៧ភាគរយនិងយុវជនជំនាន់
ក្រោយចំនួន៨៥ភាគរយចង់រៀនពីរបបខ្មែរក្រហម ។

ប៉ុន្តែយោងតាមការស្រាវជ្រាវដែលនេះឃើញថា :
«ស្របពេលដែលប្រជាជនកម្ពុជាទាំងអស់ដែលធ្លាប់បានឆ្លងកាត់
របបខ្មែរក្រហមនិងអ្នកដែលមិនបានឆ្លងកាត់របបខ្មែរក្រហមចង់ដឹង
ពីការពិតចំពោះអ្វីដែលបានកើតឡើងកាលពីរបបខ្មែរក្រហមនោះ
មានប្រជាជនតិចជាង៥០ ភាគរយមានបំណងចូលរួមនៅក្នុងវេទិកា
ពិភាក្សាសាធារណៈនិងនិយាយពីបទពិសោធន៍របស់ខ្លួន ។ ដូច្នោះ
ដំណើរការរបស់គណៈកម្មការស្រាវជ្រាវរកការពិតនិងផ្សះផ្សានឹង
អាចជួយបំពេញចន្លោះខ្វះខាតនិងជួយសម្របសម្រួលបន្ថែមដល់
ដំណើរការស្រាវជ្រាវយុត្តិធម៌នៅក្នុងរបបខ្មែរក្រហមដោយធ្វើការ
ជាមួយនិងប្រជាជនកម្ពុជារាប់លាននាក់ដែលមានការស្នាក់ស្នើ
ក្នុងការនិយាយពីរបបខ្មែរក្រហមនៅទីសាធារណៈ ប៉ុន្តែជាអ្នក
ដែលចង់ដឹងពីរបបខ្មែរក្រហមដែលដំណើរការនេះត្រូវបានចាត់
ទុកថាជាដំណើរការស្រាវជ្រាវរកការពិតដែលបន្តធ្វើឡើងជាមួយមនុស្ស
គ្រប់ជំនាន់និងតាមគ្រប់កន្លែងនៃផ្ទៃប្រទេស ។

ខណៈពេលដែលគណៈកម្មការស្រាវជ្រាវរកការពិតនិងផ្សះផ្សា
ខុសពីប្រទេសក្រោយដោះដូរទៀតដែលផ្តោតលើសាសនា
គ្រិស្តសម្រាប់អត់ឱនទោសនោះ លោក ឆាន់ យុ នាយកមជ្ឈមណ្ឌល

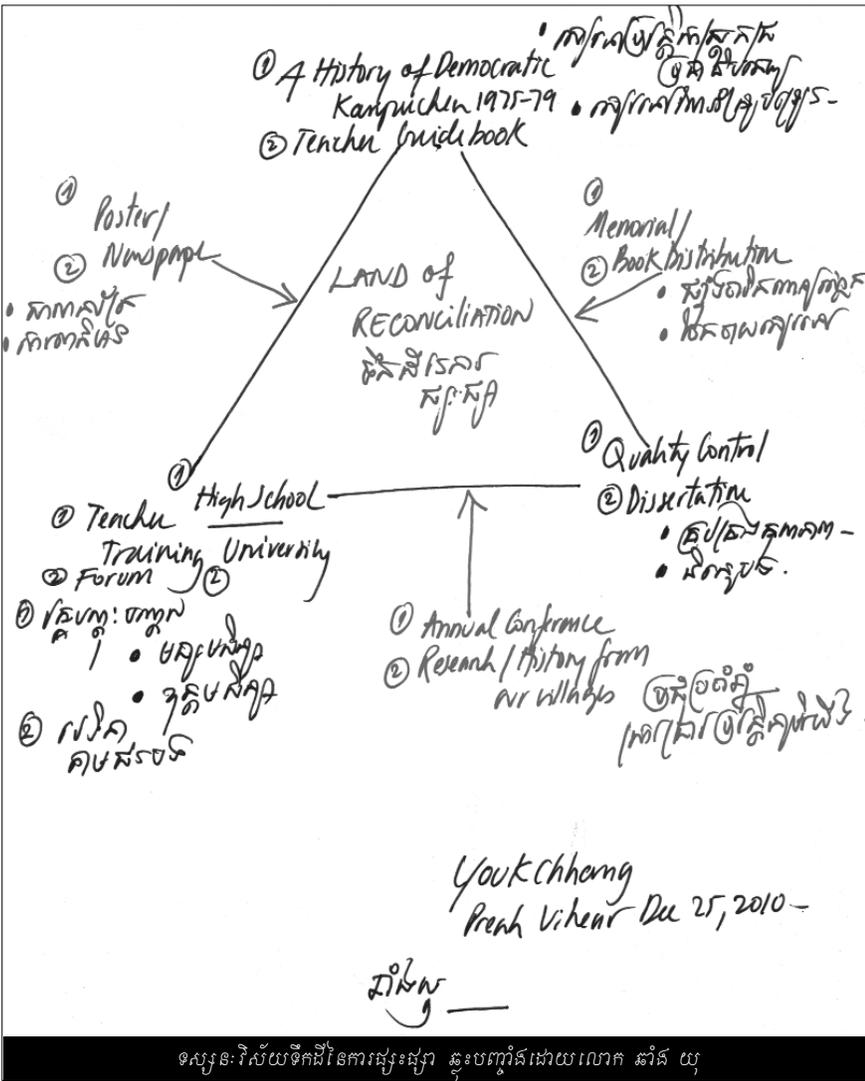
លោក ឆាន់ យុ នាយកមជ្ឈមណ្ឌលឯកសារកម្ពុជា

ឯកសារកម្ពុជាបានលើកបង្ហាញដ្យាក្រាមត្រីកោណមួយដែលមានប្រធានបទថា «ទស្សនវិស័យ : ទឹកដីនៃការផ្សះផ្សា» ដែលមានលក្ខណៈជាការឆ្លុះបញ្ចាំងពីទស្សនៈ ដែលមានលក្ខណៈជាខ្មែរសម្រាប់ការផ្សះផ្សានិងព្យាបាលរបួសដូចគ្នា ។ «ទឹកដីនៃការផ្សះផ្សា» ផ្តល់អនុភាពឲ្យការអប់រំនិងគ្រូបង្រៀន ពីព្រោះការអប់រំនិងគ្រូបង្រៀនទទួលបានការគោរពខ្ពស់ពីសហគមន៍កម្ពុជាដោយគ្មានការរើសអើងផ្នែកជាតិពន្ធនិងសាសនាឡើយ ។

ទស្សនវិស័យរបស់លោក ឆាន់ យូ បានដាក់ការអប់រំពីប្រវត្តិសាស្ត្រកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ វគ្គបណ្តុះបណ្តាលគ្រូបង្រៀនការគ្រប់គ្រងគុណភាពបង្រៀននៅកំពូលកណ្តាលនៃត្រីកោណ ។ សិក្ខាសាលាប្រចាំឆ្នាំ ការស្រាវជ្រាវដែលធ្វើនៅតាមភូមិ ផ្ទាំងរូបភាព សារព័ត៌មាន ការចែកចាយសៀវភៅនិង

ការដាក់តាំងពាក្យស្នេហាលើផ្ទាំងថ្មស្ថិតនៅតាមជ្រុងផ្សេងៗនៃត្រីកោណ ។

មជ្ឈមណ្ឌលឯកសារកម្ពុជា ក្រសួងអប់រំនិងអ្នកស្រាវជ្រាវជាតិនិងអន្តរជាតិមានជំនឿថា ការអប់រំពីប្រវត្តិសាស្ត្រកម្ពុជាចំណេះដឹងពីអំពើព្រៃផ្សៃរបស់ខ្មែរក្រហមអាចជួយសង្គមកម្ពុជាដើរឆ្ពោះទៅរកការផ្សះផ្សាជាតិនិងការផ្សះផ្សារបួសជាលក្ខណៈបុគ្គល ។ ជាក់ស្តែងគម្រោងអប់រំប្រវត្តិសាស្ត្រកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យបានកំពុងតែធ្វើកិច្ចការទាំងអស់នេះរួចទៅហើយ ។ វគ្គបណ្តុះបណ្តាលគ្រូបង្រៀន វេទិកាពិភាក្សាអប់រំជាសាធារណៈ ការដាក់តាំងពាក្យស្នេហាលើផ្ទាំងថ្មដើម្បីទប់ស្កាត់អំពើប្រល័យពូជសាសន៍ ការចែកចាយសៀវភៅនិងចុះតាមមូលដ្ឋានបានបង្កើតសាក្សីមួយចំពោះអ្នករស់រានមានជីវិតក្នុងការរៀបរាប់និងចែករំលែកបទពិសោធន៍កាលពី

របបកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ បើទោះបីជាអ្នកទាំងនោះមិនបានចាំបង្កើនក៏ដោយ ។ ការនិយាយចែករំលែកឡើងវិញនូវបទពិសោធន៍ដែលមិនបានត្រៀមទុកជាមុននៅក្នុងសិក្ខាសាលាបណ្តុះបណ្តាលគ្រូបង្រៀនទាំងបីលើកនេះឆ្លុះបញ្ចាំងឲ្យឃើញពីឥទ្ធិពលនៃវគ្គបណ្តុះបណ្តាលដែលបានដើរតួជាវេទិកាសម្រាប់ការផ្សះផ្សាជាលក្ខណៈបុគ្គលនិងលក្ខណៈរួម ។ បន្ថែមពីលើនេះ គម្រោងអប់រំប្រវត្តិសាស្ត្រកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យនិងកម្មវិធីបង្រៀនបានធ្វើឲ្យអ្នករស់រានមានជីវិតនិយាយរៀបរាប់ពីបទពិសោធន៍ផ្ទាល់ខ្លួន : បើទោះបីជាក្រុមបង្រៀនជាច្រើនរូបមកចូលរួមវគ្គសិក្ខាសាលានេះមានចំណេះដឹងតិចតួចពីរបបកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យក្រៅពីបទពិសោធន៍ផ្ទាល់ខ្លួននោះក៏ដោយក៏កម្មវិធីបង្រៀនប្រវត្តិសាស្ត្រនេះផ្តល់ឲ្យអ្នករស់រានមានជីវិតនូវចំណេះដឹងផ្នែកប្រវត្តិសាស្ត្រដើម្បីឲ្យអ្នកទាំងអស់នេះអាចធ្វើការរៀបរាប់ពីអតីតកាលរបស់ខ្លួនក្នុងទិដ្ឋភាពប្រវត្តិសាស្ត្រទ្រង់ទ្រាយធំ ។ គ្រូបង្រៀនទាំងអស់សុខ្ញុំតែ

មានចំណាប់អារម្មណ៍នឹងចង់សិក្សាពីប្រវត្តិសាស្ត្រនេះ ហើយក្រុមប្រឹក្សានៃទាំងអស់មិនស្ទាក់ស្ទើរនឹងសួរសំណួរទៅកាន់វាក្នុងនិងសមាជិកក្រុមការងាររុក្ខបណ្តុះបណ្តាលទេ ដើម្បីបញ្ជាក់និងពង្រឹងវិសាលភាពនៃប្រធានបទនៅក្នុងអំឡុងវគ្គរបស់សិក្សាសាលានេះ ។ ចុងក្រោយបង្អស់ គម្រោងនេះក៏បានអនុញ្ញាតឲ្យក្រុមប្រឹក្សានៃការចែករំលែកបទពិសោធន៍នៅក្នុងបរិស្ថានដែលមានសុវត្ថិភាពពីព្រោះក្រុមប្រឹក្សានៃទាំងអស់ពិតជាបានធ្វើការស្ម័គ្រចិត្តនិយាយពីបទពិសោធន៍និងអតីតកាលរបស់ខ្លួននៅក្នុងវេទិកាពិភាក្សានេះ មែន ។

សមិទ្ធផលទាំងអស់របស់គម្រោងអប់រំប្រវត្តិសាស្ត្រកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យបានដើរទន្ទឹមគ្នានឹងគោលដៅរបស់គណៈកម្មការស្វែងរកការពិត និងផ្សះផ្សា ជាពិសេសគឺនៅក្នុងការ «ទទួលស្គាល់ទុក្ខកម្ពុជាដែលជួយឲ្យជនរងគ្រោះទទួលបានសិទ្ធិបញ្ចេញមតិនិងផ្តល់ជំនួយដល់វេទិកាប្រវត្តិសាស្ត្រមួយស្តីពីកត្តាផ្សេងៗ ដែលនាំមកនូវអំពើហិង្សាព្រៃផ្សៃ» ។ គម្រោងអប់រំប្រវត្តិសាស្ត្រកម្ពុជានេះស្ថិតនៅក្នុងពេលដ៏ពិសេសមួយដើម្បីបន្តនិងពង្រីកកិច្ចខិតខំប្រឹងប្រែងដើម្បីការផ្សះផ្សា ប៉ុន្តែគម្រោងនេះនឹងប្រើប្រាស់មធ្យោបាយដែលមានលក្ខណៈផ្លូវការជាងនេះនៅពេលដែលតុលាការកាត់ទោសមេដឹកនាំខ្មែរក្រហមបានបញ្ចប់កិច្ចការរបស់ខ្លួន ។

គោលដៅមួយទៀតរបស់គម្រោង «ទឹកដីនៃការផ្សះផ្សា» គឺនឹងប្រើប្រាស់ក្រុមប្រឹក្សានៃសម្រាប់គណៈកម្មការស្វែងរកការពិតនិងផ្សះផ្សាដែលកំពុងតែស្នើសុំឲ្យបង្កើតឡើង ។ គណៈកម្មការនេះមិនត្រឹមតែមានលក្ខណៈច្នៃប្រឌិតប៉ុណ្ណោះទេ ថែមទាំងមានលក្ខណៈសមស្របទៅតាមបរិបទវប្បធម៌របស់ខ្មែរថែមទៀតពីព្រោះក្រុមប្រឹក្សានៃទទួលបានការគោរពខ្ពស់នៅក្នុងសង្គមកម្ពុជា ។ នៅក្នុងវគ្គសិក្សាសាលានេះ ទាំងលោកជំទាវ ទន់ សារ៉ុម និង លោក ឆាន់ យុ បាននិយាយពីតួនាទីសំខាន់របស់ក្រុមប្រឹក្សានៃកម្ពុជាដែលអាចដើរតួនាទីនៅក្នុងការប្រមូល ថែរក្សានិងសរសេរប្រវត្តិសាស្ត្ររបស់ខ្លួន ។ ជាក់ស្តែង ក្រុមប្រឹក្សានៃទាំងអស់បានបង្ហាញឃើញពីសមត្ថភាពរបស់ខ្លួននៅក្នុងការសម្រេចកិច្ចការទាំងអស់នេះរួចហើយ ៖ មុន

នឹងចូលរួមសិក្សាសាលានេះ ក្រុមប្រឹក្សានៃទាំងអស់មានភាគពុករលួយសរុបអត្ថបទពី១០ ទៅ២០ ទំព័រស្តីពីប្រធានបទផ្សេងៗ ទាក់ទងនឹងភូមិស្រុកដែលក្រុមប្រឹក្សានៃទាំងអស់កំពុងតែប្រើប្រាស់ ។ មជ្ឈមណ្ឌលឯកសារកម្ពុជាទទួលបានអត្ថបទជាង២០០ ។ អត្ថបទសរសេរទាំងអស់នេះរៀបរាប់ពីការប្រឈមមុខនឹងអំពើហិង្សាព្រៃផ្សៃ ការរួចរស់រានមានជីវិតនិងភាពអត់ធ្មត់ក្នុងអំឡុងនិងក្រោយរបបខ្មែរក្រហម ។ អត្ថបទទាំងអស់នេះមិនមែនដោយតែទៅលើរឿងរ៉ាវដែលកើតឡើងនៅក្នុងរបបខ្មែរក្រហមប៉ុណ្ណោះទេ ៖ ក្រុមប្រឹក្សានៃខ្លះបានសរសេរពីប្រវត្តិភូមិស្រុករបស់ខ្លួនដែលធ្វើការឆ្លុះបញ្ចាំងពីការចាប់ផ្តើមស្ថាបនាកសាងភូមិស្រុករបស់ខ្លួនក្រោយពីរបបខ្មែរក្រហមនិងជីវភាពរស់នៅមុនការកើតឡើងនៃរបបខ្មែរក្រហមនៅ

លោកជំទាវ ទន់ សារ៉ុម និង លោក ឆាន់ យុ នៅក្នុងកម្មវិធីប្រជុំនៅព្រះវិហារ

ឆ្នាំ១៩៧៥ ។ កុណភាពនិងចំនួនរបស់អត្ថបទទាំងអស់នេះបង្ហាញឲ្យឃើញនូវប្រសិទ្ធភាពនិងឆន្ទៈ នៅក្នុងការធ្វើការស្រាវជ្រាវ ធ្វើបទសម្ភាសន៍និងបង្កើតប្រវត្តិសាស្ត្រនៅតាមភូមិរបស់ក្រុមប្រឹក្សានៃដែលការធ្វើដូច្នោះបានជួយឲ្យអ្នករស់រានមានជីវិតអាចធ្វើការ «ចងក្រង» ពីប្រវត្តិផ្ទាល់ខ្លួនទៅជាប្រវត្តិភូមិស្រុករបស់ខ្លួនឯងបាន ។ អត្ថបទជាង២០០ ទំព័រដែលក្រុមប្រឹក្សានៃបានសរសេរសម្រាប់គម្រោងដែលមានឈ្មោះថា «ប្រវត្តិសាស្ត្រភូមិយើង» ក៏ឆ្លុះបញ្ចាំងពីតួនាទីដ៏សំខាន់របស់ក្រុមប្រឹក្សានៃក្នុងការដើរឆ្ពោះទៅរកការផ្សះផ្សាសម្រាប់សង្គមជាតិកម្ពុជា ។ នៅពេលដែលក្រុមប្រឹក្សានៃចុះធ្វើការសម្ភាសន៍នៅតាមភូមិដើម្បីនិយាយជាមួយនិងអ្នករស់រានមានជីវិតក្រុមប្រឹក្សានៃទាំងអស់នេះនឹងដើរតួជាអ្នកស្តាប់និងជាអ្នកទទួលស្គាល់

ពីការយល់ចាប់របស់អ្នករស់រានមានជីវិត ។ ការធ្វើបែបនេះឆ្លុះបញ្ចាំង ឲ្យឃើញពីទិដ្ឋភាពដ៏សំខាន់បំផុតនៅក្នុងប្រទេសក្រោយដោះ ទាំងឡាយក្នុងការទទួលបានជីវិតនិងទទួលស្គាល់ជាដូចការរស់រានមានជីវិត ពីអតីតកាលរបស់អ្នករស់រានមានជីវិតពីព្រោះការធ្វើបែបនេះអាច ជួយឲ្យអ្នកទាំងអស់នេះដឹងថាខ្លួនមិនមែនទទួលបានទុក្ខលំបាកវេទនា តែម្នាក់ឯងនោះទេ ។ កញ្ញា សូ ហ្សារីណា ដែលជាអ្នកជំនាញមាន បទពិសោធន៍ច្រើនជាមួយជនជាតិចាមបានលើកឡើងពីគំនិតខាង លើទាំងអស់នេះនៅក្នុងអត្ថបទឯកសារដែលស្តីបទពិសោធន៍ សម្ភាសន៍បងប្អូនខ្មែរអ៊ីស្លាមដោយនិយាយថា : «ខ្ញុំបានកត់ សម្គាល់ឃើញថាអ្នកដែលរងបទសម្ភាសន៍ទាំងអស់ត្រូវការអ្នក ស្តាប់ដែលបង្ហាញពីសេចក្តីអាណិតរបស់ខ្លួនចំពោះគាត់ដើម្បីឲ្យខ្លួន គាត់បានដឹងថាមានអ្នកទទួលបានជីវិតពីការចងចាំនិងទទួលស្គាល់ការរង ទុក្ខលំបាកវេទនារបស់ខ្លួន ។ ដូច្នេះតួនាទីរបស់អ្នកស្តាប់គឺពិតជាមាន សារសំខាន់នៅក្នុងការធ្វើឲ្យអ្នករៀបរាប់ពីបទពិសោធន៍របស់ខ្លួន មានអារម្មណ៍ជាជំនរគ្រោះមិនមែនជាមនុស្សដែលរងទុក្ខវេទនា តែម្នាក់ឯងនោះទេ ហើយជួយឲ្យអ្នកទាំងអស់នេះដឹងថាយ៉ាង ហោចណាស់មានមនុស្សម្នាក់ទទួលបានជីវិតពីការរងទុក្ខវេទនារបស់ខ្លួន ដែលជាលទ្ធភាពធ្វើឲ្យអ្នកទាំងអស់នេះរំសាយនូវភាពយឺតយ៉ាវ» ។ លើសពីនេះទៅទៀត ក្រុមប្រៀនក៏ដើរតួជាអ្នកជួយពង្រឹងដំណើរ ការសាកសួរពីបទពិសោធន៍របស់បុគ្គលតាមរយៈការសរសេររឿង រ៉ាវប្រវត្តិសាស្ត្រដែលខ្លួនបានឮពីព្រោះការសរសេរគឺផ្តោតជា ពិសេសលើ «ការពិត» ដែលមាននៅក្នុងសង្គមកម្ពុជា ។

ចុងក្រោយបង្អស់ ក្រុមប្រៀនទាំងអស់នេះធ្វើការយល់ដឹង ពីសារសំខាន់និងតួនាទីនៃគម្រោងអប់រំប្រវត្តិសាស្ត្រកម្ពុជាប្រជា ធិបតេយ្យនៅក្នុងដំណើរផ្សះផ្សាររបស់ប្រទេសកម្ពុជា ។ មនុស្ស ជាច្រើនមានអារម្មណ៍ពេញចិត្តដែលឃើញកម្មវិធីសិក្សាប្រវត្តិ សាស្ត្រនេះមាននៅតាមសាលារៀនទាំងអស់នៅទូទាំងប្រទេសកម្ពុជា បើទោះបីជាអ្នកទាំងនេះមិនមានភាពច្នៃស្នើយក៏ដោយ ។ យោង តាមសម្តីរបស់អ្នកក្រុម ម៉ី ម៉េត ជាក្រុមដឹកនាំបាននិយាយនៅក្នុង ទស្សនាវដ្តីស្វែងរកពិតឆ្នាំ២០០៧ ថា : «ខ្ញុំបានប្រែក្លាយកំហឹង និងការយឺតយ៉ាវរបស់ខ្ញុំពីការបាត់បង់ស្វាមីនិងប្អូនស្រីមកជាចំណុច ខ្លាំងនិងស្មារតីអំណត់ដើម្បីបំពេញការងារនិងចិញ្ចឹមកូនទាំងប្រាំនាក់

របស់ខ្ញុំរហូតដល់កូនៗក្លាយជាមនុស្សចេះដឹង ។ ខ្ញុំប្រៀនក្មេងៗ ដំនាន់ក្រោយឲ្យយល់ពីប្រវត្តិសាស្ត្រខ្មែរក្រហមមិនមែនឲ្យក្មេងៗ ទាំងនេះចង់កំនុំទេ តែដើម្បីជួយឲ្យក្មេងៗ ចេះសាមគ្គីគ្នា» ។ ជាមួយ គ្នានេះដែរ ក្រុមប្រៀនថ្នាក់ខេត្តក៏មានទស្សនៈស្រដៀងគ្នានេះដែរ ហើយបាននិយាយថា «យើងត្រូវតែយល់ថាគម្រោងនេះគឺធ្វើ ឡើងដើម្បីការផ្សះផ្សារនិងអធ្យាស្រ័យគ្នាទៅវិញទៅមក» ។ ទស្សនៈទាំងអស់នេះត្រូវបានលើកឡើងនៅក្នុងសិក្ខាសាលាខេត្ត ព្រះវិហារដោយក្រុមប្រៀនទាំងអស់ស្របពេលដែលលោកក្រុម អ្នកប្រឹក្សាបន្តបង្ហាញពីការយល់ឃើញថា គម្រោងអប់រំប្រវត្តិសាស្ត្រ កម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យគឺជាមធ្យោបាយមួយដែលនាំឆ្ពោះទៅរក ការផ្សះផ្សារនិងការយល់ដឹងពីសារសំខាន់របស់ខ្លួនក្នុងនាមជាក្រុម ប្រៀននិងជាអ្នកដឹកនាំនៅតាមសហគមន៍ដើម្បីចូលរួមបង្កើត

អ្នកក្រុម បែន ណា នៅក្នុងកម្មវិធីប្រជុំប្រចាំឆ្នាំនៅព្រះវិហារ

អ្នកក្រុម លូក ស្រីមន្ត នៅក្នុងកម្មវិធីប្រជុំប្រចាំឆ្នាំនៅព្រះវិហារ

ដំណើរការដូចៗនេះ ។

ព័ត៌មានសង្ខេបរបស់សិក្ខាសាលា

សិក្ខាសាលានៅខេត្តព្រះវិហារគឺជាផ្នែកមួយរបស់គម្រោងអប់រំប្រវត្តិសាស្ត្រកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យរបស់រដ្ឋមណ្ឌលឯកសារកម្ពុជាសហការជាមួយក្រសួងអប់រំយុវជន និង កីឡាដែលជាកិច្ចខិតខំប្រឹងប្រែងដាក់ជាតិមួយដើម្បីអនុវត្តកម្មវិធីសិក្សាប្រវត្តិសាស្ត្រកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យនៅតាមថ្នាក់វិទ្យាល័យនិងសកលវិទ្យាល័យទាំងអស់ទូទាំងព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជាឲ្យបានសម្រេចត្រឹមដំណាច់ឆ្នាំ២០១៣ ។ ក្រុមគ្រូបង្រៀនដែលចូលរួមនៅក្នុងសិក្ខាសាលានៅខេត្តព្រះវិហារទទួលបាននូវវត្ថុបណ្តុះបណ្តាលស្តីពីប្រវត្តិសាស្ត្រកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យនិងវិធីសាស្ត្របង្រៀន

លោក ជួរ ភារី និង លោក ស៊ី ពន ពិភាក្សានៅក្នុងកម្មវិធីប្រជុំប្រចាំនៅព្រះវិហារ

កាលពីខែកក្កដានិងខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ២០០៧ ក្នុងរយៈពេលប្រាំពីរថ្ងៃហើយទទួលបាននូវលិខិតបញ្ជាក់ពីក្រសួងអប់រំឲ្យបង្រៀនប្រវត្តិសាស្ត្រកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យនិងផ្តល់វត្ថុបណ្តុះបណ្តាលដល់គ្រូបង្រៀននៅតាមថ្នាក់មូលដ្ឋានផ្សេងៗទៀតដែលត្រូវបានធ្វើឡើងទូទាំងប្រទេសកម្ពុជាកាលពីឆ្នាំ២០១០ ។ រហូតមកដល់សព្វថ្ងៃនេះគ្រូបង្រៀនជាង១០០០ នាក់ទទួលបាននូវវត្ថុបណ្តុះបណ្តាលនិងលិខិតបញ្ជាក់ឲ្យធ្វើការបង្រៀនប្រវត្តិសាស្ត្រកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យនៅតាមសាលារៀនទូទាំងប្រទេសកម្ពុជា ។ ចាប់តាំងពីការបង្កើតគម្រោងអប់រំប្រវត្តិសាស្ត្រកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យកាលពីខែកញ្ញាឆ្នាំ២០០៤មក កិច្ចការដែលរៀបរាប់នៅខាងក្រោមនេះត្រូវបានសម្រេចបានជាស្ថាពរហើយ ។

ការបោះពុម្ពនិងចែកចាយសៀវភៅប្រវត្តិសាស្ត្រកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ(១៩៧៥-១៩៧៧) :

សៀវភៅប្រវត្តិសាស្ត្រនេះត្រូវបានបោះពុម្ពជាលើកដំបូងនៅឆ្នាំ២០០៧ ។ ចាប់តាំងពីពេលនោះមកសៀវភៅ ជាង៣០០.០០០ ក្បាលត្រូវបានចែកចាយទៅកាន់វិទ្យាល័យជាង១,៧០០ នៅទូទាំងប្រទេសកម្ពុជា ។ សៀវភៅប្រវត្តិសាស្ត្រនេះត្រូវបានយល់ព្រមឲ្យបោះពុម្ពដោយក្រសួងអប់រំដើម្បីយកមកប្រើប្រាស់ជាសម្ភារបង្រៀននិងជាឯកសារយោងសំខាន់សម្រាប់កម្មវិធីបង្រៀនប្រវត្តិសាស្ត្រខ្មែរក្រហមនៅតាមវិទ្យាល័យ ។

ការប្រែសម្រួលសៀវភៅប្រវត្តិសាស្ត្រនេះជាប្រាំភាសា :

ក្រៅពីភាសាអង់គ្លេសនិងភាសាខ្មែរ សៀវភៅប្រវត្តិសាស្ត្រកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ ក៏នឹងត្រូវបានបកប្រែជាភាសាបារាំង ចិន វៀតណាម ថៃ និង ជប៉ុន ។

ការវិវឌ្ឍទៅមុខនិងការបោះពុម្ពសម្ភារៈបង្រៀន (សៀវភៅណែនាំគ្រូបង្រៀននិងសៀវភៅលំហាត់សម្រាប់សិស្ស) :

សៀវភៅណែនាំគ្រូបង្រៀនជាភាសាខ្មែរចំនួន៣០០ ក្បាលនិងជាភាសាអង់គ្លេសចំនួន១០០ ក្បាលត្រូវបានបោះពុម្ពឡើងដើម្បីវត្តបណ្តុះបណ្តាលនៅតាមខេត្តកាលពីចុងឆ្នាំ២០០៧ ។ ដោយសារតែកងខ្វះខាតផ្នែកបរិក្ខារ សៀវភៅលំហាត់សម្រាប់សិស្សគ្រាន់តែ៥៧០០ម្ភៃតែប៉ុណ្ណោះ ។

វត្ថុបណ្តុះបណ្តាលគ្រូបង្រៀនថ្នាក់ជាតិ :

គ្រូបង្រៀនថ្នាក់ជាតិចំនួន២៤ រូបនឹងបុគ្គលិកមជ្ឈមណ្ឌលឯកសារកម្ពុជាចំនួន១៥ រូបទទួលបានការបណ្តុះបណ្តាលនៅក្នុងសិក្ខាសាលាដែលត្រូវបានរៀបចំធ្វើឡើងចាប់ពីថ្ងៃទី២៧ ខែមិថុនា រហូតដល់ថ្ងៃទី៧ ខែកក្កដា ឆ្នាំ២០០៧ ។ សិក្ខាកាមទាំងអស់ទទួលបានការបណ្តុះបណ្តាលពីអ្នកជំនាញជាតិនិងអន្តរជាតិផ្នែកប្រវត្តិសាស្ត្រ ផ្នែករៀបរៀងកម្មវិធីសិក្សា ផ្នែកអប់រំស្តីពីអំពើប្រល័យពូជសាសន៍និងផ្នែកច្បាប់ ។ សិក្ខាកាមទាំងអស់ទទួលបានការបណ្តុះបណ្តាលស្តីពីព័ត៌មានដែលមាននៅសៀវភៅប្រវត្តិសាស្ត្រកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យនិងការប្រើប្រាស់សៀវភៅណែនាំគ្រូបង្រៀននិងសៀវភៅលំហាត់សម្រាប់សិស្ស ។

វគ្គបណ្តុះបណ្តាលគ្រូបង្រៀនថ្នាក់ខេត្ត : ចាប់ពីថ្ងៃទី២៣ ខែវិច្ឆិកា រហូតដល់ថ្ងៃទី៤ ខែធ្នូ ឆ្នាំ២០១១ គ្រូបង្រៀនថ្នាក់ខេត្តចំនួន១៦៨ នាក់បានទទួលវគ្គបណ្តុះបណ្តាលពីអ្នកជំនាញជាតិ និងអន្តរជាតិស្តីពី ការប្រើប្រាស់សៀវភៅប្រវត្តិសាស្ត្រ សៀវភៅណែនាំគ្រូបង្រៀន និងសៀវភៅលំហាត់សម្រាប់សិស្ស ។ សិក្ខាសាលាស្តីពីវគ្គបណ្តុះ បណ្តាលនេះត្រូវបានរៀបចំឡើងនៅតាមខេត្តចំនួនប្រាំមួយ ខុសៗគ្នាដូចជា : កណ្តាល តាកែវ ព្រៃវែង កំពង់ចាម និងបាត់ដំបង រួមទាំងនៅទីក្រុងភ្នំពេញ ។

វគ្គបណ្តុះបណ្តាលថ្នាក់មូលដ្ឋាន : ចាប់ពីខែមេសា រហូតដល់ខែ មិថុនា ឆ្នាំ២០១០ សិក្ខាសាលាស្តីពីវគ្គបណ្តុះបណ្តាលគ្រូបង្រៀន ចំនួនបីត្រូវរៀបចំឡើងក្នុងនោះមានពីរបីដំណាក់កាលមួយលើកៗ ។ វគ្គបណ្តុះបណ្តាលនេះមានលក្ខណៈស្រដៀងគ្នានឹងវគ្គបណ្តុះបណ្តាល គ្រូបង្រៀនថ្នាក់ជាតិ និងថ្នាក់ខេត្តដែរដោយគ្រូបង្រៀនថ្នាក់ជាតិ និងថ្នាក់ខេត្តមួយចំនួនបានចូលរួមនិងដើរតួជាអ្នកដល់ការបណ្តុះ បណ្តាលអមជាមួយនឹងបុគ្គលិករបស់មជ្ឈមណ្ឌលឯកសារកម្ពុជា ។ គ្រូបង្រៀនជាន់១០០០ នាក់ដែលមកពីគ្រប់ខេត្តទាំងអស់ទូទាំង ប្រទេសកម្ពុជាបានទទួលវគ្គបណ្តុះបណ្តាលអំពីវិធីសាស្ត្របង្រៀន និងអំពីប្រវត្តិសាស្ត្រកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ ។

ពាក្យស្នាក់ និងបូជនីយដ្ឋានដើម្បីទប់ស្កាត់អំពើប្រល័យពូជសាសន៍ :

នៅខែមិថុនា មជ្ឈមណ្ឌលឯកសារកម្ពុជាបានទទួលការ អនុញ្ញាតពីក្រសួងអប់រំ យុវជន និងកីឡា ដើម្បីធ្វើការប្រកាសនឹងអំពើ ប្រល័យពូជសាសន៍នៅតាមវិទ្យាល័យចំនួន១,៧០០ ទូទាំង ប្រទេស ។ ការដាក់តាំងទាំងអស់នេះអាចធ្វើជាផ្លូវ បង្ហាញ ផ្លូវលំហាត់ ធាតុ ផ្លូវកំណត់តាមជញ្ជាំងសាលា ឬក្នុងបែបបទផ្សេងៗទៀតដែលបង្ហាញពីអត្ថន័យ នៃពាក្យស្នាក់ដែលធ្វើការចងចាំពីសេកនាដកម្ម នៃរបបកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យនិងលើកកម្ពស់ការ ផ្សះផ្សា ក្រោយអំពើប្រល័យពូជសាសន៍បានបញ្ចប់ ទៅ ។

ពាក្យស្នាក់ទាំងពីរនេះមានអត្ថន័យដូចតទៅ :

- ១) «និយាយពីការរស់នៅក្នុងសម័យខ្មែរ ក្រហមនិយាយពីការផ្សះផ្សា អប់រំកូនចៅឲ្យអត់ទិស

អធ្យាស្រ័យគ្នា» និង ២) «រៀនប្រវត្តិសាស្ត្រកម្ពុជាប្រជាធិប តេយ្យគឺរៀនពីការទប់ស្កាត់អំពើប្រល័យពូជសាសន៍» ។ ការដាក់ តាំងពាក្យស្នាក់លើផ្លូវដូចម្តេចមានតម្លៃប្រមាណជា៤០០ ដុល្លារ ។ ពាក្យស្នាក់ទាំងអស់នេះនឹងជួយធ្វើការចងចាំអតីតកាល នៃរបប ខ្មែរក្រហមស្របពេលដែលមានការជំរុញឲ្យមានការចាប់អារម្មណ៍ ពីដំណើរការកាត់ទោសមេដឹកនាំជាន់ខ្ពស់ខ្មែរក្រហមជាលក្ខណៈ ប្រវត្តិសាស្ត្រដែលនឹងដំណើរការនាពេលឆាប់ៗខាងមុខនេះ ។ អ្នករស់រានមានជីវិតនិងក្មេងៗជំនាន់ក្រោយនឹងបានយល់ដឹងពីរបប កម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ បង្កើតចំណាប់អារម្មណ៍ពីតួលារការកាត់ ទោសខ្មែរក្រហមនិងធ្វើការទទួលស្គាល់បទពិសោធន៍និងភាពគោរព គន្លឹះរបស់អ្នករស់រានមានជីវិត ។

ការត្រួតពិនិត្យលើវគ្គបណ្តុះបណ្តាលគ្រូបង្រៀនសម្រាប់គ្រូថ្នាក់ជាតិ :

នៅថ្ងៃទី១ ខែសីហា ឆ្នាំ២០១០ បណ្ឌិត ជា ផល្លា ដែល ជាសហនិពន្ធសៀវភៅណែនាំគ្រូបង្រៀនបានផ្តល់វគ្គបណ្តុះបណ្តាល បន្ថែមស្តីពីវិធីសាស្ត្រដែលមានចែងនៅក្នុងសៀវភៅណែនាំគ្រូ បង្រៀនថ្នាក់ជាតិចំនួន១៥ រួមទាំងបុគ្គលិកមជ្ឈមណ្ឌល ឯកសារកម្ពុជានិងមន្ត្រីរបស់ក្រសួងអប់រំ ។ គោលបំណងនៃវគ្គ បណ្តុះបណ្តាលបន្ថែមនេះគឺធ្វើឡើងដើម្បីពង្រឹងសមត្ថភាពរបស់គ្រូ បង្រៀនថ្នាក់ជាតិដែលជាអ្នកដឹកនាំវគ្គបណ្តុះបណ្តាលគ្រូបង្រៀន ថ្នាក់មូលដ្ឋាន ។ វគ្គបណ្តុះបណ្តាលនេះត្រូវបានរៀបចំឡើងជា ការផ្តល់បទបង្ហាញស្តីពីប្រធានបទចំនួន២៥ ខុសៗគ្នា និងពីវិធី សាស្ត្របង្រៀនដើម្បីជួយគ្រូបង្រៀនថ្នាក់ជាតិទទួលបាននូវចំណេះ

លោកគ្រូ អឿន សុទ្ធី ធ្វើយំសំណូរទាក់ទងប្រវត្តិសាស្ត្រកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ

ដឹងកាន់តែប្រសើរដើម្បីប្រើប្រាស់និងបណ្តុះបណ្តាលក្រុមគ្រូនៃ
ផ្សេងទៀតឲ្យបានយល់ដឹងពីវិធីសាស្ត្រនីមួយៗ ឲ្យកាន់តែច្បាស់
និងមានប្រសិទ្ធភាពជាងមុន ។

**វេទិកាអប់រំជាសាធារណៈ រវាងក្រុមគ្រូនិងសិស្សានុសិស្ស
និងឪពុកម្តាយ**

នៅឆ្នាំ២០១០ គម្រោងអប់រំប្រវត្តិសាស្ត្រកម្ពុជាប្រជា
ធិបតេយ្យបានចាប់ផ្តើមដំណើរការគម្រោងថ្មីមួយដើម្បីផ្តល់ជា
ចំណេះដឹងក្រៅផ្លូវការដល់សហគមន៍ផ្សេងៗ នៅតាមទីជនបទដែល

ភូមិទាំងជនរងគ្រោះ និងជនដែល និយាយសន្តតា និងសហការ
គ្នាជាមួយនឹងក្រុមគ្រូនៃ ដើម្បីអប់រំក្មេងជំនាន់ក្រោយពីរឿងរ៉ាវដែល
បានកើតឡើងនៅក្នុងរបបខ្មែរក្រហម ។ លទ្ធផលដែលទទួលបាន
ពីវេទិកាពិភាក្សានេះគឺជាអ្នកភូមិទទួលបានការយល់ដឹងពីរបបខ្មែរ
ក្រហមកាន់តែទូលំទូលាយស្របពេលដែលក្មេងៗជំនាន់ក្រោយបាន
រៀនសូត្រពីសៀវភៅប្រវត្តិសាស្ត្រនិងរឿងរ៉ាវដែលកើតមាននៅ
ក្នុងសហគមន៍របស់ខ្លួន ។ សំខាន់ជាងនេះទៅទៀតគឺថា មនុស្ស
ជំនាន់ខុសៗគ្នាទទួលបានឱកាសចែករំលែកបទពិសោធន៍ជាមួយគ្នា

លោកគ្រូ សៀ ហាច នៅក្នុងសិក្ខាសាលាប្រចាំឆ្នាំ

ពុំសូវ ទទួលបានសៀវភៅប្រវត្តិសាស្ត្រកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យនិង
អត្ថបទបោះពុម្ពផ្សាយផ្សេងៗ ទៀតដែលទាក់ទងនឹងប្រវត្តិរបបខ្មែរ
ក្រហម ។ នៅឆ្នាំ២០១០ វេទិកាពិភាក្សាចំនួនប្រាំបួនបានធ្វើឡើង
នៅខេត្តកំពង់ស្ពឺ ព្រៃវែង កំពង់ឆ្នាំង តាកែវ និងក្រចេះដែលមាន
អ្នកចូលរួមចាប់ពី៥០ ទៅ២៥០ នាក់ក្នុងកិច្ចពិភាក្សានីមួយៗ ។
គ្រូថ្នាក់ខេត្តមិនមែនត្រឹមតែបានជួយរៀបចំវេទិកាពិភាក្សានេះ
ប៉ុណ្ណោះទេ ថែមទាំងបានដឹកនាំការបង្រៀនប្រវត្តិសាស្ត្រខ្មែរ
ក្រហមនេះទៀតផង ។

វេទិកាពិភាក្សាជាសាធារណៈ នេះបានផ្តល់ឱកាសឲ្យអ្នក

ទៅវិញទៅមក ។ ការសន្ទនារវាងមនុស្សពីមួយជំនាន់ទៅមួយជំនាន់
មិនត្រឹមតែជំរុញឲ្យក្មេងៗ រៀនសូត្រពីប្រវត្តិសាស្ត្រខ្មែរក្រហម
តែប៉ុណ្ណោះទេ ថែមទាំងជំរុញឲ្យមានការនិយាយសន្តតានៅតាម
ផ្ទះដែលជាការកែប្រែការបដិសេធនឹងការមិនជឿរបស់ក្មេងៗ
ជំនាន់ក្រោយពីភាពតានតឹងរបស់ឪពុកម្តាយ ។

សំណួរប្រឡងទូទាំងប្រទេសស្តីពីប្រវត្តិសាស្ត្រខ្មែរក្រហម : ជាការ
ឆ្លើយតបបន្ថែមនឹងកម្មវិធីសិក្សាប្រវត្តិសាស្ត្រខ្មែរក្រហម ការប្រឡង
សញ្ញាបត្រមធ្យមសិក្សាទុតិយភូមិបានបញ្ចូលសំណួរចំនួនប្រាំ
ដែលទាក់ទងនឹងប្រវត្តិសាស្ត្រខ្មែរក្រហមក្នុងរយៈពេលពីរឆ្នាំចុង

ក្រោយនេះ ។ ទាំងអស់នេះបានសង្កត់ធ្ងន់ពីសារសំខាន់នៃគម្រោង អប់រំប្រវត្តិសាស្ត្រនេះជាទ្រង់ទ្រាយថ្នាក់ជាតិ ។

ការពង្រីកវគ្គបណ្តុះបណ្តាលគ្រូបង្រៀនដល់សាស្ត្រាចារ្យសកល វិទ្យាល័យនិងមន្ទីរពេទ្យ

ខែធ្នូ ឆ្នាំ២០១០ រដ្ឋាភិបាលកម្ពុជាបានប្រគល់ភារកិច្ច មជ្ឈមណ្ឌលឯកសារកម្ពុជាដល់វគ្គបណ្តុះបណ្តាលដល់សាស្ត្រាចារ្យ សកលវិទ្យាល័យនិងគ្រូបង្រៀនថ្នាក់វិទ្យាល័យស្តីពីប្រវត្តិសាស្ត្រ ខ្មែរក្រហម ។ បទបញ្ជាថ្មីនេះអនុញ្ញាតឲ្យមជ្ឈមណ្ឌលឯកសារកម្ពុជា ធ្វើការជាមួយនិងសកលវិទ្យាល័យចំនួន៧០ នៅប្រទេសកម្ពុជានិង និស្សិតចំនួន២០០០០ នាក់ ។ សេចក្តីសម្រេចនេះក៏កើត ចេញពីបទបញ្ជារបស់រដ្ឋាភិបាលកម្ពុជាកាលពីខែតុលាឆ្នាំ២០០៩

លោកគ្រូ-អ្នកគ្រូ នៅក្នុងកម្មវិធីបណ្តុះបណ្តាលនៅព្រះវិហារ

ដែលតម្រូវឲ្យនិស្សិតឆ្នាំទីមួយ (ឆ្នាំមូលដ្ឋាន) រៀនពីប្រវត្តិសាស្ត្រ កម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ ។ អ្នកផ្តល់វគ្គបណ្តុះបណ្តាលជាតិនិងអន្តរ ជាតិនិងផ្តល់វគ្គបណ្តុះបណ្តាលដល់សាស្ត្រាចារ្យសកលវិទ្យាល័យ ដោយប្រើប្រាស់សម្ភារសិក្សារបស់មជ្ឈមណ្ឌលឯកសារកម្ពុជា ដែលបង្កើតឡើងដើម្បីសម្រាប់វគ្គបណ្តុះបណ្តាលគ្រូបង្រៀនតាម ថ្នាក់មធ្យមសិក្សា ។ សម្ភារបង្រៀនសមស្របតាមកម្រិតសកល វិទ្យាល័យបន្ថែមនឹងត្រូវបានផ្តល់ជូនដោយអ្នកជំនាញអន្តរជាតិរួម មានលោកសាស្ត្រាចារ្យ ដេវីដ ឆេនដល័រ ដែលជាអ្នកប្រាជ្ញដ៏ល្បី ល្បាញពីប្រវត្តិសាស្ត្រកម្ពុជា នៅឯសកលវិទ្យាល័យមូណាស (ប្រទេសអូស្ត្រាលី) និងអ្នកប្រាជ្ញដែលមានបទពិសោធន៍នៅក្នុង ការបង្រៀនពីហាយនភាពនិងអំពើប្រល័យពូជសាសន៍នៅរ៉ូនដា ។

ស្របពេលជាមួយគ្នានេះ ក្រសួងមហាផ្ទៃក៏បានដាក់ បញ្ចូលការអប់រំពីប្រវត្តិសាស្ត្រកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យចូលទៅក្នុង កម្មវិធីសិក្សាដល់មន្ត្រីនគរបាលដែរ ។ ក្រសួងការពារជាតិដែល មានកងកម្លាំងទាហានជាអតីតទាហានខ្មែរក្រហមក៏ពុំងាយតែពិចារណា បញ្ចូលកម្មវិធីសិក្សាពីប្រវត្តិសាស្ត្រនេះដែរ ។

ការគ្រប់គ្រងគុណភាព :

ដើម្បីធានាថាការបង្រៀនប្រវត្តិសាស្ត្រកម្ពុជាប្រជាធិប តេយ្យសម្រេចនូវគោលដៅការផ្សះផ្សាជាតិ ការកសាងសន្តិភាពនិង ការជំរុញឲ្យមានការការពារអំពើប្រល័យពូជសាសន៍ជាលក្ខណៈ ទូលំទូលាយនោះ កម្មវិធីត្រួតពិនិត្យគ្រប់គ្រងគុណភាពនឹងចាប់ ផ្តើមធ្វើឡើងនៅឆ្នាំ២០១១ ។ នៅក្នុងបរិបទរបស់គម្រោងអប់រំ

ប្រវត្តិសាស្ត្រកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ គម្រោងគ្រប់ គ្រងគុណភាពនឹងធ្វើការត្រួតពិនិត្យ គ្រប់គ្រងវិវឌ្ឍនិង ធានាពីគុណភាពនៃការបង្រៀនប្រវត្តិសាស្ត្រកម្ពុជា ប្រជាធិបតេយ្យនៅតាមថ្នាក់មធ្យមសិក្សាជាលក្ខណៈ ថ្នាក់ជាតិ ។ ការគ្រប់គ្រងគុណភាពត្រូវបានរៀបចំ ធ្វើឡើងដោយការត្រួតពិនិត្យពីមជ្ឈមណ្ឌលនានាក្រៅ និងការវាយតម្លៃលើខ្លួនឯង ។ មជ្ឈមណ្ឌលឯកសារ កម្ពុជានិងក្រសួងអប់រំនឹងពិនិត្យតាមដានដំណើរការ នៃគម្រោងនេះតាមរយៈការអនុវត្តរបស់គម្រោង គ្រប់គ្រងគុណភាពនេះ ។

សកម្មភាពរបស់សិក្ខាសាលា

ទឹកដីនៃការផ្សះផ្សា

លោក ឆាន់ យុ បានលើកឡើងពីទស្សនវិស័យស្តីពី «ទឹកដី នៃការផ្សះផ្សា» នៅក្នុងអំឡុងវគ្គសិក្ខាសាលាដូចដែលបានរៀបរាប់ ខាងលើនឹងប្រើប្រាស់គ្រូបង្រៀន ការអប់រំ និងការសាបព្រោះ ចំណេះដឹងដើម្បីជួយដល់យន្តការស្វែងរកយុត្តិធម៌អន្តរកាលនិង បង្កើតជា «ទឹកដីនៃការផ្សះផ្សា» មួយ ។ មូលហេតុដែលបង្កើតឲ្យ មានទស្សនវិស័យបែបនេះគឺដោយសារ : ១) តុលាការកាត់ទោស មេដឹកនាំខ្មែរក្រហមបច្ចុប្បន្ននេះធ្វើការកាត់ទោសតែមេដឹកនាំ ខ្មែរក្រហមជាន់ខ្ពស់តែប៉ុណ្ណោះស្របពេលដែលកម្មាភិបាលខ្មែរ ក្រហមថ្នាក់ក្រោមកំពុងតែរស់នៅជាមួយនិងជនរងគ្រោះនៅតាម

ក្នុងនិមួយៗរបស់ប្រទេសកម្ពុជា ។ ដូច្នេះតុលាការកាត់ទោស
ខ្មែរក្រហមមិនអាចជំរុញឲ្យមានការផ្សះផ្សា «សម្រាប់ប្រជាជន
ទូទៅ» ទេ ពីព្រោះកម្មវិធីប្រយុទ្ធជាមួយក្រុមមិនត្រូវបាន
កាត់ទោសឲ្យទទួលខុសត្រូវចំពោះទង្វើកម្ពុជារបស់ខ្លួន ។ (២) អង្គ
ជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញក្នុងតុលាការកម្ពុជាអនុវត្តវិធីសាស្ត្រ «ពីថ្នាក់
លើចុះមកថ្នាក់ក្រោម» ដើម្បីចេញសាលក្រមកាត់ទោសដល់
ចោទនិងចងក្រងប្រវត្តិសាស្ត្រខ្មែរក្រហមដែលវិធីសាស្ត្រនេះផ្តល់
ឱកាសតិចតួចដល់ជនរងគ្រោះក្នុងការចូលរួម «លាតត្រដាង»
ពីបទពិសោធន៍របស់ខ្លួន ។ (៣) ក្នុងរយៈពេល១៨ខែកន្លងមក
នេះ គ្រូបង្រៀនបានបន្តបង្ហាញពីសមត្ថភាពរបស់ខ្លួននៅក្នុងការ
អប់រំសិស្សានុសិស្សនិងសហគមន៍ធំៗ រៀបចំវេទិកាពិភាក្សានិង
ជំរុញឲ្យមានការផ្សះផ្សាជាលក្ខណៈបុគ្គលនិងជាលក្ខណៈរួម ។

ទស្សនវិស័យដែលលោក ឆាន់ យុ បានចែករំលែកដល់គ្រូ
បង្រៀនដែលចូលរួមទាំងអស់នេះធ្វើការឆ្លុះបញ្ចាំងឲ្យឃើញពីវិធី
សាស្ត្រចេញពីការចូលរួមរបស់ប្រជាជនសាមញ្ញ : នៅពេលដែល
សញ្ញាព្រួញដែលចេញពីកត្តាធំៗ ដុះឥទ្ធិពលមកលើវិវាទរវាងគ្រី
កោណនៃទស្សនវិស័យនេះ នោះផ្នែកកណ្តាលនៃគ្រីកោណនឹងធ្វើ
ចលនានៅក្នុងផ្ទៃរាបខាងក្នុងនៃគ្រីកោណដើម្បីផ្តល់ឥទ្ធិពល
បូបង្កើតជាទឹកដីនៃការផ្សះផ្សា ។ ប៉ុន្តែការកើតឡើងដូច្នេះគឺចេញ
មកពីកម្លាំងនៃកត្តាកូចៗ «តាមថ្នាក់មូលដ្ឋាន» ដែលជួយតម្រង់ទិស
ឲ្យសញ្ញាព្រួញទាំងអស់នេះដើរតួជាកត្តាប្រៀបធៀបសម្រាប់
ជនរងគ្រោះនិងក្មេងៗជំនាន់ក្រោយដែលអ្នកទាំងអស់នេះនឹងទទួល
បន្ទុកក្នុងការចងក្រងប្រវត្តិសាស្ត្ររបស់ខ្លួន ។

«ប្រវត្តិសាស្ត្រក្នុងនិមួយៗ»

ជាផ្នែកមួយនៃទស្សនវិស័យ «ទឹកដីនៃការផ្សះផ្សា» គ្រូ
បង្រៀនដែលមានតួនាទីជាអ្នកប្រតិបត្តិការនឹងតម្រូវឲ្យប្រគល់
អត្ថបទចំនួនបីក្នុងរយៈពេលមួយឆ្នាំដើម្បីយកមកបោះពុម្ពជា
ឯកសារចងក្រង ហើយយកទៅចែកចាយទូទាំងប្រទេសកម្ពុជា ។

ជាសរុបមក អត្ថបទទាំងអស់នេះអាចនឹងផ្តល់ចម្លើយថា
ហេតុអ្វីបានជាអំពើប្រល័យពូជសាសន៍កើតឡើង លើកឡើងពីវិធី
ដែលអាចជំរុញឲ្យមានការទទួលស្គាល់ពីជនដែលឆ្លុះបញ្ចាំងពីការ
តស៊ូរបស់សហគមន៍កម្ពុជាក្នុងការតស៊ូដើម្បីរស់ និងកសាង

លោកគ្រូនិងលោកគ្រូកំពុងយកចិត្តទុកដាក់ស្តាប់អង្គប្រជុំនៅព្រះវិហារ

គ្រូបង្រៀនតាមក្រុមនិមួយៗពិភាក្សាអំពីប្រវត្តិសាស្ត្រកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ

ដីវាភាពរស់នៅសាជាថ្មីម្តងទៀតនិងបង្ហាញពីស្ថានភាពរស់នៅ
របស់ប្រជាជនកម្ពុជានាពេលបច្ចុប្បន្ននេះ ។ បន្ថែមពីលើនេះ
ឯកសារចងក្រងនេះនឹងត្រូវយកមកប្រើប្រាស់នៅតាមសាលារៀន
ទូទាំងប្រទេសដើម្បីធ្វើជាសម្ភារសិក្សាបន្ថែមដែលនេះជាការឆ្លើយ
តបនឹងការត្អូញត្អែររបស់គ្រូបង្រៀនចំពោះសៀវភៅប្រវត្តិ
សាស្ត្រនេះដើម្បីជំរុញឲ្យវាមានលក្ខណៈ «ពិតប្រាកដមិនលម្អៀង»
ដោយផ្អែកលើប្រវត្តិសាស្ត្រ ។ យោងតាមទស្សនវិស័យ «ទឹកដីនៃ
ការផ្សះផ្សា» ដែលបានស្នើដោយគម្រោងអប់រំប្រវត្តិសាស្ត្រកម្ពុជា
ប្រជាធិបតេយ្យ មជ្ឈមណ្ឌលឯកសារកម្ពុជានឹងអាចបោះពុម្ពរៀង
រ៉ាវរបស់អ្នករស់រានមានជីវិតចំនួន៥៤០ សាច់រៀងជារៀងរាល់ឆ្នាំ ។
លើសពីនេះទៅទៀត គ្រូបង្រៀនទាំងអស់នឹងមានការទទួលខុស
ត្រូវចំពោះការជំរុញលើកទឹកចិត្តឲ្យសិស្សានុសិស្សធ្វើការចង

ក្រុងបទពិសោធន៍ពីរបបខ្មែរក្រហមរបស់សមាជិកក្រុមស្រាវជ្រាវនិងអ្នក
 ជិតខាងរបស់សិស្សានុសិស្សទាំងនោះ ។ ដើម្បីវិនិច្ឆ័យពីប្រសិទ្ធ
 ភាពនៃទស្សនៈដែលស្នើសុំឡើងខាងលើនេះ គ្រូបង្រៀនដែលចូលរួម
 ទាំងអស់ធ្លាប់បានតម្រូវឱ្យប្រគល់អត្ថបទពី ០ ទៅ ២០ ទំព័រដែល
 សរសេរឡើងទាក់ទងនឹងប្រធានបទស្តីពីប្រវត្តិកម្ពុជាដែលលោកគ្រូ
 អ្នកគ្រូទាំងអស់នេះកំពុងតែបង្រៀនមុនពេលចូលរួមសិក្សាសាលានេះ ។
 ដូចដែលបានកត់សម្គាល់ខាងលើ អត្ថបទចំនួនប្រមាណ២០០ អត្ថបទ
 ត្រូវបានប្រមូល ។ អត្ថបទទាំងអស់នេះមិនត្រឹមតែឆ្លុះបញ្ចាំងពី

រួមក្នុងដំណើរការចងក្រងនិងធានាថារឿងរ៉ាវប្រវត្តិសាស្ត្រនេះនឹង
 មិនបាត់បង់ ហើយត្រូវបានផ្សព្វផ្សាយដល់មនុស្សទូទៅ ។ ការ
 ពិភាក្សាពិភាក្សាទីបស់គ្រូបង្រៀនត្រូវបានបន្តលើកឡើងបន្ថែមទៀត
 នៅក្នុងមតិឆ្លើយតបដែលទទួលបានពីលោកគ្រូអ្នកគ្រូដែលបានចូល
 រួមរៀបចំវគ្គវិធីសាស្ត្រ « ពីថ្នាក់ក្រោមទៅថ្នាក់លើ » ដើម្បីចងក្រង
 និងថែរក្សាប្រវត្តិសាស្ត្រខ្មែរក្រហមសម្រាប់មនុស្សជំនាន់នេះនិង
 ជំនាន់ក្រោយ ។

គោលដៅសំខាន់មួយរបស់គម្រោងនេះគឺធ្វើឡើងដើម្បីចង

លោក ក្រីស្តូហ្វី ខៀវរីង ជាមួយលោក វ៉ាន់ដាន់ ពៅដារ៉ា និងយាយទៅកាន់លោកគ្រូ-អ្នកគ្រូនៅក្នុងការប្រជុំប្រចាំឆ្នាំនៅព្រះវិហារ

សមត្ថភាពរបស់គ្រូបង្រៀននៅក្នុងការស្រាវជ្រាវធ្វើបទសម្ភាសន៍
 និងចងក្រងប្រវត្តិអតីតកាលរបស់ខ្លួនប៉ុណ្ណោះទេ រឿងរ៉ាវដែល
 បានប្រមូលផ្តុំទាំងអស់នេះក៏បង្ហាញពីការចង់ដឹងរបស់គ្រូបង្រៀន
 ពីគម្រោងមួយនេះដែរ ។ នៅក្នុងអំឡុងវគ្គសិក្សាសាលានេះ លោក
 គ្រូថ្នាក់ជាតិ ស៊ីវ ធួន បាននិយាយពីវិធីសាស្ត្រដែលគ្រូបង្រៀនអាច
 ដោះស្រាយកត្តាប្រឈមមុខផ្សេងៗ ដែលកើតមាននៅក្នុងដំណើរ
 ការស្រាវជ្រាវរបស់គ្រូបង្រៀនស្របពេលដែលលោកជំទាវ ទន់
 សារ៉ុម បានមានប្រសាសន៍ពិភាក្សាពិភាក្សាទីបស់គ្រូដែលអាចចូល

ក្រងរឿងរ៉ាវដែលមិនធ្លាប់បានដឹងពីមុនមកនិងដើម្បីផ្តល់ឱកាសឱ្យ
 អ្នករស់រានមានជីវិតនិយាយពីរឿងរ៉ាវរបស់ខ្លួននិង « បញ្ចេញមតិ » ។
 រឿងរ៉ាវ « ដែលមិនដឹងពីមុនមក » ត្រូវបានលាតត្រដាងរួចហើយ
 ដូចជារឿងរ៉ាវរបស់អ្នកគ្រូ ឡុង វណ្ណៈ ជាគ្រូបង្រៀនមកពីខេត្តប៉ៃលិន
 ដែលជាអតីតតំបន់ខ្មែរក្រហមជាដើម ។ អត្ថបទរបស់អ្នកគ្រូ
 វណ្ណៈ ធ្វើការចងក្រងពីបទពិសោធន៍របស់អ៊ីស្រី ឈឺន ស្នា ដែល
 ជាអ្នករស់រានមានជីវិតពីរបបខ្មែរក្រហម ។ កាលពីក្មេង អ៊ីស្រី
 ឈឺន ស្នា មានបំណងចង់ធ្វើជាជានិក្ខេបកថាដេរហើយ នៅពេលដែល

ខ្មែរក្រហមចាប់ផ្តើមជ្រើសរើសជាន់កាត់ដេរ អីស្រីបានចូលបម្រើ បដិវត្តន៍បើទោះបីជាឪពុកម្តាយរបស់អីស្រីមានការស្តាប់ស្តីរក្សា ដោយ ។ ខ្មែរក្រហមមិនអាចបំពេញបំណងរបស់អីស្រីឡើយ ។ អីស្រីត្រូវបានបញ្ជូនទៅខេត្តបាត់ដំបងជាមួយនឹងនារីចំនួន១០ នាក់ ទៀតទៅធ្វើស្រែ ។ នៅពេលដែលនារីផ្សេងទៀតសុំត្រឡប់ ទៅផ្ទះវិញ ខ្មែរក្រហមបានសម្លាប់នារីទាំងនោះចោល ។ អីស្រី ឈឺន ស្នា មានសំណាងដែលអាចគេចផុត ហើយរួចរស់រានមាន ជីវិតពីរបបនោះ ។

ដូចគ្នានេះដែរ អត្ថបទផ្សេងទៀតក៏ធ្វើការទទួលស្គាល់ រឿងរ៉ាវជីវិតមុនរបបខ្មែរក្រហមដូចជា អត្ថបទរបស់អ្នកក្រុម សុខ សូមុនី ដែលជាក្រុមស្រៀវថ្នាក់ខេត្តមកពីវិទ្យាល័យហ៊ុនសែន កំពង់កន្ទួត ។ នៅក្នុងអត្ថបទរបស់អ្នកក្រុម «បុណ្យវារលាន» អ្នកក្រុម បានរៀបរាប់ពីពិធីបុណ្យពិសេសមួយដែលអ្នកក្រុមបានចូលរួមអប អរសាទរក្រោយរដូវប្រមូលដល់ចប់រាល់ ។ យោងតាមអ្នកក្រុម សុខ សូមុនី អ្នកក្រុមមានជំនឿថា ពិធីបុណ្យវារលាននេះបង្ហាញ ថាមនុស្សមានជាប់ពាក់ព័ន្ធជាមួយនឹងដី ដែលជំនឿនេះហើយធ្វើឲ្យ ប្រជាជនកម្ពុជាគោរពបូជាដូងព្រលឹងដែលជួយថែរក្សាការពារដី ។ ភាគច្រើនចូលប្រារព្ធពិធីបុណ្យនេះនៅក្រោមពន្លឺព្រះច័ន្ទហើយ អ្នកក្រុមមកជួបជុំគ្នាដើម្បីរាំរៃកនិងបួងសួងសុំទិន្នផលស្រូវសម្បូរ ហូរហៀរនៅឆ្នាំក្រោយទៀត ។ ចំណែកឯអត្ថបទផ្សេងទៀតក៏ធ្វើ ការចងក្រងពីរឿងរ៉ាវនៃរបបខ្មែរក្រហម ប្រវត្តិក្រុមមួយ និងបញ្ហា សង្គមនាពេលបច្ចុប្បន្ននេះ ។

ដំណើរទស្សនកិច្ចទៅប្រាសាទព្រះវិហារ

នៅថ្ងៃទីពីរនៃវគ្គសិក្សាសាលា លោកក្រុម-អ្នកក្រុមទាំងអស់ បានធ្វើដំណើរទៅទស្សនាប្រាសាទព្រះវិហារដែលមានទីតាំងនៅភូមិ ភាគពាយ័ព្យនៃប្រទេសកម្ពុជាជាប់ព្រំដែនប្រទេសថៃ ហើយដែល ត្រូវចំណាយពេលធ្វើដំណើរអស់ពីរម៉ោង ។ ប្រាសាទព្រះវិហារ គឺជាប្រាសាទដ៏សំខាន់បំផុតសម្រាប់ស្វារតីជាតិនិយមនាពេល បច្ចុប្បន្ន ។ ប្រវត្តិសាស្ត្រខ្មែរក្រហមនិងក៏ជាមូលនិយសំខាន់នៃ «ការ ចងក្រងប្រវត្តិសាស្ត្រកម្ពុជា» របស់សិក្សាសាលានេះដែរ ។ ព័ត៌មាន ប្រវត្តិសាស្ត្ររបស់ប្រាសាទព្រះវិហារមានចែងដូចខាងក្រោមនេះ ។

ព្រះបាទសូរ្យវរ្ម័នបានកសាងប្រាសាទព្រះវិហារនេះឡើង

កាលពីសតវត្សរ៍ទី៧ នៅលើកំពូលភ្នំដងរែកដែលមានកម្ពស់ ប្រមាណ៥៥០ ម៉ែត្រ ។ ប្រាសាទព្រះវិហារលាតសន្ធឹងប្រហែល ជាមួយពាន់ម៉ែត្រ ហើយត្រូវបានកសាងឡើងដើម្បីគោរពបូជា ព្រះសិវៈនៃលទ្ធិហិណ្ឌូ ។ ប្រាសាទព្រះវិហារគឺជាប្រាសាទដែលត្រូវ បានកសាងឡើងដោយលាតសន្ធឹងពីជើងទៅត្បូងហើយរចនាបទ របស់ប្រាសាទនេះមានភាពស្រស់ស្អាតនិងអស្ចារ្យបំផុតនៅក្នុង ចំណោមប្រាសាទនានាដែលកសាងឡើងនៅក្នុងសម័យអង្គរ ។ ប្រាសាទព្រះវិហារធ្លាប់ជាវេទនីយ៍របស់អាណាចក្រខ្មែរ ។ ប៉ុន្តែ ក្រោយពីការដួលរលំនៃអាណាចក្រអង្គរមក កងទ័ពសៀម (បច្ចុប្បន្ន ជាប្រទេសថៃ) បានកាន់កាប់ទឹកដីរបស់ប្រាសាទព្រះវិហារអស់ រយៈពេលជាង៤០០ ឆ្នាំ ។ ប៉ុន្តែនៅដើមទសវត្សរ៍៦០ ក្រោយពី ទទួលបានឯករាជ្យពីប្រទេសបារាំង ប្រជាជនកម្ពុជាបានតស៊ូធាមធារ ទឹកដីព្រះវិហារមកវិញ ។ ក្រោយពីដោះដីជួរចត់នៅក្នុងកិច្ចប្រជុំ នៅទីក្រុងឡាអេ ទឹកដីព្រះវិហារត្រូវបានប្រគល់ជូនប្រទេសកម្ពុជា វិញ ។ មុននឹងក្នុងអំឡុងរបបខ្មែរក្រហម តំបន់ប្រាសាទព្រះវិហារ បានក្លាយជាតំបន់គ្រប់គ្រងដោយខ្មែរក្រហម ។

នៅឆ្នាំ១៩៧៧ ក្រោយពីអំពើប្រល័យពូជសាសន៍ខ្មែរ ក្រហមបានបញ្ចប់ទៅ ជនភៀសខ្លួនកម្ពុជារាប់ពាន់នាក់បាននាំគ្នា មករស់នៅប្រទេសថៃ ។ បួនខែក្រោយមកប្រទេសថៃមិនចង់ទទួល ខុសត្រូវចំពោះប្រជាជនខ្មែរដែល «ខ្សត់ខ្សោយ» និង «សាហាវ» ទាំងអស់នោះតទៅទៀតឡើយ ដូច្នេះប្រទេសថៃ ក៏បានប្រាប់ឲ្យ សហរដ្ឋអាមេរិក បារាំង និងអូស្ត្រាលីមក «ជ្រើសរើសមនុស្ស» ដែលប្រទេសទាំងនេះត្រូវការ ។ ក្រោយពេលដែលជនភៀសខ្លួន ចំនួន១២០០ នាក់ត្រូវបានជ្រើសរើសដោយប្រទេសទាំងអស់នេះ មកជនភៀសខ្លួនដែលនៅសេសសល់ត្រូវបានដឹកជញ្ជូនតាមរថយន្ត ក្រុងទៅកាន់ទឹកដីព្រះវិហារ ។ ដោយឡើយហត់នឹងជួយប្រជា ជនកម្ពុជា កងកម្លាំងថៃបានបញ្ជូនប្រជាជនកម្ពុជាប្រមាណ ៤២,០០០ នាក់ទៅក្នុងរថយន្តក្រុងរួចនាំអ្នកទាំងអស់នោះមកកាន់ ទឹកដីព្រះវិហារ ។ ក្រោយពីរួចរស់មានជីវិតពីថានៃនរកអស់រយៈ ពេលបួនឆ្នាំមក ប្រជាជនចំនួន៣,០០០ នាក់ត្រូវបានស្លាប់នៅក្នុង ពេលធ្វើដំណើរថ្មីជើងដីឆ្ងាយ ហើយ៧,០០០ នាក់ទៀតនៅមិនទាន់ ទទួលបានព័ត៌មានអ្វីនៅឡើយទេ ។ មានក្រុមជនអ្នកភៀសខ្លួន

ជាច្រើនក្រុមគ្រូវាបានបញ្ជូនត្រឡប់មកប្រទេសកម្ពុជាវិញរហូតដល់ ខែធ្នូ ឆ្នាំ១៩៧៧ដែលមានមនុស្សប្រមាណ៨៥០ នាក់គ្រូវាបាន បញ្ជូនត្រឡប់មកវិញដោយធ្វើដំណើរឆ្លងកាត់ជ្រលងភ្នំនៅភាគខាង ជើងនៃខេត្តអរញ្ញាប្រាថេតដែលនៅទីនោះទាហានថៃបានបង្ខំឱ្យជន ភៀសខ្លួនទាំងនោះដើរកាត់តំបន់ដែលមានគ្រាប់មីនហើយប្រសិន បើប្រឆាំងនឹងបញ្ហាទាហានថៃនឹងបាញ់សម្លាប់អ្នកទាំងនោះចោល ។ ដូចគ្នានេះដែរមានសេចក្តីរាយការណ៍មកទៀតថា ទាហានថៃបាន ប្រានអ្នកភៀសខ្លួនខ្លះទម្លាក់ពីកំពូលភ្នំដែលមានកម្ពស់ប្រមាណ ៥៥០ ម៉ែត្រ ។

ចាប់ពីទសវត្សរ៍៨០ រហូតមកដល់សព្វថ្ងៃនេះ ប្រទេសថៃ បានទាមទារប្រាសាទព្រះវិហារត្រឡប់ទៅវិញដោយអះអាងថា ជារបស់ខ្លួន ហើយបដិសេធមិនទទួលស្គាល់ថា កម្ពុជាជាម្ចាស់នៃ

ប្រាសាទព្រះវិហារឡើយ បើទោះបីជាមានសេចក្តីសម្រេចជា អន្តរជាតិក៏ដោយ ។ ប៉ុន្តែក្រោយពីដោះផ្នែកច្បាប់ អំពើសាហាវ ឃោរឃៅនិងសង្គ្រាមតាមព្រំដែនអស់រយៈពេលជាងមួយទសវត្សរ៍ មកអង្គការយូនីស្កូបានទទួលស្គាល់ប្រទេសកម្ពុជាជាប្រទេសជាម្ចាស់ តែមួយគត់នៃប្រាសាទដែលក្លាយជាបេតិកភ័ណ្ឌពិភពលោកនៅ ឆ្នាំ២០០៨ ។ អ្នកលក់ដូរនាំគ្នាលក់ដូរវត្ថុអនុស្សាវរីយ៍ស្តីពី ប្រាសាទព្រះវិហារដ៏ល្បីល្បាញនេះ ។ មោទកភាពជាតិកើនឡើង ដល់កំពូល ។ ទោះបីជាមានសេចក្តីសម្រេចកាលពីឆ្នាំ២០០៨ ក៏ដោយ ក៏ប្រទេសថៃនៅតែបន្តដាក់កងកម្លាំងរបស់ខ្លួននៅលើកំពូល ប្រាសាទព្រះវិហារដែរ ហើយចង់នឹងជាតិរបស់ខ្លួនទៀតផង ។ ជា លទ្ធផលដោះស្រាយនៅតាមព្រំដែនក៏កើតមានឡើងវិញប្រទេសកម្ពុជា និងប្រទេសថៃនៅឯខេត្តព្រះវិហារ ។ ដប់ថ្ងៃមុននឹងវត្តសិក្ខាសាលា នៅខេត្តព្រះវិហារបានចាប់ផ្តើម ប្រទេសថៃបានដកកម្លាំងរបស់ខ្លួន ចេញពីប្រាសាទព្រះវិហារ ។ ខណៈពេលដែលក្រុមគ្រូនៃប្រាសាទព្រះ វិហារ លោកគ្រូ-អ្នកគ្រូទាំងអស់បាន ឃើញទង់ជាតិប្រទេសកម្ពុជាបក់រិចៗ ដែលជាវិស័យសញ្ញាទាក់ទង នឹងមូលនិធិនៃការចងក្រងប្រវត្តិសាស្ត្រកម្ពុជារបស់វត្តសិក្ខា សាលានេះ ។

វត្តសិក្ខាសាលា : ការពិភាក្សានិងការថ្លែងសុន្ទរដ៏រស់ ភ្លៀវកិត្តិយស

ការពិភាក្សានិងការថ្លែងសុន្ទរដ៏រស់ភ្លៀវកិត្តិយស នេះគឺជាការចាប់ផ្តើមដំបូងនៃការបង្កើតក្រុមការងារ មួយសម្រាប់គណៈកម្មការស្វែងរកការពិតនិងផ្សះផ្សារក្រោម ប្រធានបទ «ទឹកដីនៃការផ្សះផ្សារ» ។ ភ្នំយ៉ាងដូចកញ្ញា សូ ហ្វារីណា ដែលជាអ្នកស្រាវជ្រាវបានធ្វើការពិភាក្សាអំពីសារសំខាន់និង ផលលំបាកនៃការប្រមូលឯកសារតាមរយៈការសួរនាំ ។ ចំណែកឯ លោកជំទាវ ទន់ សាអ៊ឹម បានសន្តត់ធ្ងន់ទៅលើភ្នំនាទីសំខាន់របស់ ក្រុមគ្រូនៃក្នុងស្ថានភាពខ្លះ ។ លោកសាស្ត្រាចារ្យ ជួរ គីរី ធ្វើការ ពិភាក្សាពីភាពខុសគ្នារវាងការយល់ដឹងនៃពាក្យអំពើប្រល័យ ពូជសាសន៍តាមន័យច្បាប់ និងតាមន័យអក្សរសាស្ត្រ ។ ខណៈពេល ដែលអង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញក្នុងតុលាការកម្ពុជានឹងបំពេញនូវតម្រូវ ការតាមច្បាប់ គណៈកម្មការស្វែងរកការពិតនិងផ្សះផ្សារ នឹងអាច

បណ្ឌិត ជា ដល្លា ជាមួយលោក ខី ខាំបូលី កំពុងធ្វើបទបង្ហាញនៅក្នុងកិច្ចប្រជុំ

លោកគ្រូ-អ្នកគ្រូពិភាក្សាតាមក្រុមនៅក្នុងការប្រជុំប្រចាំឆ្នាំ

ជួយសម្របសម្រួលដល់ការយល់ដឹងពីអំពើប្រល័យពូជសាសន៍ នេះតាមរយៈការអប់រំដើម្បីជួយបំពេញនូវបន្ទោះខ្លះខាត ។ លោក អេង កុកថាយ ដែលជាវាក្ខន៍និងជានាយករងមជ្ឈមណ្ឌលឯកសារ កម្ពុជាបានលើកឡើងបន្ថែមពីបញ្ហានេះ ដោយពិភាក្សាស្តីពីការ អត់ឱន និងទស្សនៈរបស់ព្រះពុទ្ធដែលធ្វើឲ្យការអត់ឱនទោសនិង ការផ្សះផ្សាអាចធ្វើទៅបាន ។ ខាងក្រោមនេះគឺជាសេចក្តីសរុប នៃបទបង្ហាញ ដែលបានធ្វើឡើងនៅក្នុងវគ្គសិក្សាសាលានេះ ។

លោក យុត ឥន្ទសេរី អ្នកតំណាងមកពីមូលនិធិអង្គការអាស៊ី

លោក យុត ឥន្ទសេរី ដែលជាតំណាងមកពីអង្គការមូលនិធិ អាស៊ីបានមានមតិស្វាគមន៍ចំពោះសិក្ខាកាមទាំងអស់ ហើយបាន ធ្វើការសន្តត់ធ្ងន់ទៅលើសារសំខាន់នៃការបណ្តុះបណ្តាលក្រុម ប្រៀន ដើម្បីបន្តនូវកិច្ចខំប្រឹងប្រែងក្នុងការផ្សះផ្សា ។ ជាពិសេស លោកបានថ្លែងប្រាប់ដល់សិក្ខាកាមទាំងអស់ពីភាពសប្បាយរីករាយ របស់លោកក្នុងការជួយឧបត្ថម្ភវគ្គបណ្តុះបណ្តាលនេះ ។ ក្នុងនាម ជាក្រុមប្រៀនអស់រយៈពេលជាង៣០ឆ្នាំ លោក យុត ឥន្ទសេរី មានសេចក្តីរីកើបណាស់ដែលបានឃើញការអប់រំពីប្រវត្តិសាស្ត្រ ខ្មែរក្រហមនេះត្រូវបានដាក់បញ្ចូលនៅក្នុងកម្មវិធីសិក្សានៅតាម

សាលា ហើយលោកក៏បានបញ្ជាក់ជាថ្មីម្តងទៀតពីសារសំខាន់ របស់ក្រុមប្រៀនដែលមាននៅក្នុងសង្គមខ្មែរ ។

លោក ស៊ុយ សេរិទ្ធិ អភិបាលរងនៃខេត្តព្រះវិហារ

លោក ស៊ុយ សេរិទ្ធិ អភិបាលរងខេត្តព្រះវិហារបានថ្លែង បញ្ជាក់ពីសារសំខាន់នៃគម្រោងអប់រំស្តីពីអំពើប្រល័យពូជសាសន៍ នេះនិងពីការបង្កើនសមត្ថភាពក្រុមប្រៀនតាមរយៈការសិក្សារៀន សូត្រពីវិធីសាស្ត្រថ្មី និងការជំរុញឲ្យមានជំនាញខាងការគ្រិះរិះ ពិចារណាក្នុងបណ្តាក្រុមប្រៀនក៏ដូចជាសិស្សានុសិស្ស ។ នៅក្នុង បទថ្លែង លោក ស៊ុយ សេរិទ្ធិ ក៏បាននិយាយអំពីបទពិសោធន៍ផ្ទាល់ កាត់នៅក្នុងរបបខ្មែរក្រហមរបស់លោកដែលនេះហើយគឺជា ទុខហារណ៍មួយទៀតបញ្ជាក់ថា គម្រោងអប់រំស្តីពីរបបប្រល័យ ពូជសាសន៍នេះអាចផ្តល់ជាវេទិកាមួយដើម្បីឲ្យអ្នករួចរស់ពីរបប នោះអាចរៀបរាប់ពីបទពិសោធន៍ដ៏ឈឺចាប់កាលពីអតីតកាល ។ លោកបាននិយាយប្រាប់សិក្ខាកាមទាំងអស់ថា ក្រុមគ្រូសាររបស់ លោកក៏មានឈ្មោះនៅក្នុងបញ្ជីចាប់ខ្លួននិងសម្លាប់ដែរ ដោយ សារតែគ្រូសាររបស់លោកជាអ្នកជូរធារ មានផ្ទះសម្បែង តែ ចែងនូវល្អគ្រូសាររបស់លោកបានរួចរស់ពីសេចក្តីស្លាប់នេះបាន ។

លោកគ្រូ- អ្នកគ្រូពិភាក្សាតាមក្រុមនៅក្នុងកិច្ចប្រជុំប្រចាំឆ្នាំ

លោកក៏បានបញ្ជាក់បន្ថែមម្តងទៀតដែរពីសារសំខាន់របស់គម្រោងនេះនៅក្នុងការថែរក្សាប្រវត្តិសាស្ត្រក៏ដូចជាជម្នះនូវការមិនទទួលស្គាល់របស់ក្មេងជំនាន់ក្រោយចំពោះប្រវត្តិសាស្ត្ររបស់ឪពុកម្តាយខ្លួន។ លោក ស៊ុយ សេរិទ្ធិ បានបញ្ជាក់ទៀតថា រឿងរ៉ាវ និងប្រវត្តិសាស្ត្រទាំងនេះនឹងមិនត្រូវបានលុបបំបាត់ចោលនោះទេ។ លោកបញ្ចប់នូវសុន្ទរកថារបស់លោកដោយធ្វើការកូសបញ្ជាក់ពីទីតាំងនៃការបើកវគ្គសិក្សាសាលានេះថា លោក «មានមោទកភាពណាស់ដែលបានកើតជាកូនខ្មែរ និងមានប្រាសាទព្រះវិហារជារបស់ខ្លួន»។

លោកជំទាវ ទន់ សារីម អនុរដ្ឋលេខាធិការក្រសួងអប់រំ យុវជន និង កីឡា

លោកជំទាវ ទន់ សារីម បានថ្លែងសុន្ទរកថាមួយដែលគួរឲ្យចាប់អារម្មណ៍ ដោយធ្វើការសន្តត់ធ្ងន់ទៅលើតួនាទីរបស់គ្រូបង្រៀននៅក្នុងការព្យាបាល ការផ្សះផ្សា និងការអប់រំ។ លោកជំទាវក៏បានថ្លែងអំណរគុណដល់កាលដែលបានបង្កើតនូវការប្រជុំប្រចាំឆ្នាំនេះដែលបានប្រមូលនូវលោកគ្រូ- អ្នកគ្រូមកពីបណ្តាខេត្តនានាមកជួបជុំគ្នានៅទីនេះ ហើយលោកជំទាវក៏ជឿជាក់ថា ការសរសេរពីប្រវត្តិសាស្ត្ររបស់គ្រូម្នាក់ៗនេះគឺពិតជាមានសារសំខាន់ណាស់ក្នុងការជំរុញឲ្យគម្រោងនេះបន្តទៅមុខទៀតដោយអះអាងថា ការសរសេរប្រវត្តិសាស្ត្ររបស់ខ្លួននេះគឺ «ពិតជាប្រវត្តិសាស្ត្រមួយដែលមានតម្លៃមិនអាចកាត់ថ្លៃបាន»។ ដូចគ្នាទៅនឹងប្រសាសន៍របស់លោកអភិបាលរងខេត្តដែរ លោកជំទាវ

ទន់ សារីម បានប្រើប្រាស់នូវវគ្គសិក្សាសាលានេះដើម្បីធ្វើការកូសបញ្ជាក់ពីសារសំខាន់នៃទីតាំងបើកវគ្គនេះថាជាកន្លែងមួយល្អក្នុងការលើកឡើងនូវការលំបាកនៃការអប់រំនៅក្នុងខេត្តព្រះវិហារនេះដោយសារតែខេត្តនេះមានចម្រុះទៅដោយជនជាតិភាគតិចក្នុងដែលមានដល់ទៅជាង៧០ ភាគរយនៃប្រជាជនទាំងអស់។ លោកជំទាវបានសន្តត់ធ្ងន់ទៅលើតម្រូវការរបស់ក្រសួងអប់រំក្នុងការស្វែងរកមធ្យោបាយដើម្បីធ្វើឲ្យមានតុល្យភាពអប់រំនៅតាមសាលារវាងប្រជាជនខ្មែរនិងក្រុមជនជាតិភាគតិច។ ដូចគ្នាដល់ដែរ លោកជំទាវក៏បានលើកឡើងពីបញ្ហាលំបាកនៃការចូលរៀនតាមសាលារបស់កូនសិស្សនៅក្នុងខេត្តនេះ ដោយសារតែទីតាំងរបស់សាលាភាគច្រើននៅឆ្ងាយដាច់ស្រយាលពីភូមិដែលជាហេតុធ្វើឲ្យមានសិស្សជាច្រើនមិនបានចូលរៀន។

លោកជំទាវ ទន់ សារីម បានជំរុញឲ្យលោកគ្រូ-អ្នកគ្រូធ្វើការប្រមូលប្រវត្តិរបស់អ្នករស់រានមានជីវិតពីរបបនេះ ដោយសារតែអ្នកទាំងនោះគឺជាយ៉ាងប្រវត្តិសាស្ត្ររស់និងអាចចូលរួមចំណែកមួយផ្នែកធំនៅក្នុងប្រវត្តិសាស្ត្រកម្ពុជា ហើយលោកជំទាវក៏មានប្រសាសន៍ថែមទៀតថា លោកជំទាវនឹងចូលរួមសរសេរពីបទពិសោធន៍កាលពីជំនាន់ខ្មែរក្រហមនោះជូនមកមជ្ឈមណ្ឌលឯកសារកម្ពុជា។ លោកជំទាវធ្វើការបញ្ជាក់បន្ថែមពីតម្លៃនៃគម្រោងនេះដោយនិយាយថា ខណៈពេលដែលខាងមន្ត្រី ឬស្ថាប័នអង្គការនានាធ្វើការចងក្រងប្រមូលប្រវត្តិសាស្ត្រជារួម លោកគ្រូអ្នកគ្រូដែលនៅតាមមូលដ្ឋានមានតួនាទីសំខាន់ណាស់ក្នុងការធ្វើឲ្យគម្រោងនេះកាន់តែមានប្រសិទ្ធភាពជាងនេះដោយសារតែការធ្វើឲ្យមានប្រសិទ្ធភាពនេះត្រូវការនូវកិច្ចខិតខំប្រឹងប្រែងរួមសហការគ្នាទូទាំងប្រទេស ដើម្បីធ្វើការថែរក្សាប្រវត្តិសាស្ត្រក៏ដូចជាធ្វើការផ្សះផ្សាដែរ។

នៅក្នុងសុន្ទរកថា លោកជំទាវក៏បានលើកទឹកចិត្តលោកគ្រូ- អ្នកគ្រូទាំងអស់ឲ្យមានទស្សនៈ បើកទូលាយហើយ «ដាក់ខ្លួនដើម្បីរៀនសូត្របន្ថែម»។ លោកជំទាវបញ្ជាក់ទៀតថា ការសិក្សារៀនសូត្រគឺជាដំណើរការមួយជីវិត ដូចជាក្រូបង្រៀនដែរ «ត្រូវរៀន...រហូតដល់ចាស់»។ លោកជំទាវ ក៏ជំរុញឲ្យលោកគ្រូ-អ្នកគ្រូ

ធ្វើការចែករំលែកនូវព័ត៌មានជាមួយគ្នាទៅវិញទៅមកដើម្បីផ្ដោត
ទៅលើការធ្វើការមួយឆ្ពោះទៅរកប្រសិទ្ធភាពនៃវិធីសាស្ត្របង្រៀន
ក្នុងគោលបំណងធ្វើឲ្យកាន់តែមានជំនាញទាំងអស់គ្នា ។

លោកជំទាវ ទន់ សារីម ក៏បានពិភាក្សាអំពីភាពខុសគ្នា
រវាងការសរសេរប្រវត្តិសាស្ត្រជាក់ស្តែង និងអំពីអារម្មណ៍ផ្ទាល់
ខ្លួនដែលជាការឆ្លើយតបមួយទៅនឹងការត្រួតពិនិត្យរបស់គ្រូបង្រៀន
មកលើសៀវភៅប្រវត្តិសាស្ត្រកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យនៅក្នុងវគ្គ
សិក្សាសាលាពីមុនថា កម្មវិធីសិក្សានេះខុសខ្លះៗនូវ «មនោសញ្ចេតនា» ។

លោកជំទាវបានអះអាងថា អ្នកនិពន្ធប្រវត្តិសាស្ត្រត្រូវបានចៀស
វាងនូវការបញ្ចូលមនោសញ្ចេតនាទៅក្នុងប្រវត្តិសាស្ត្រដោយសារ
តែការធ្វើបែបនោះនឹងអាចបង្កើតនូវប្រវត្តិសាស្ត្រមួយដែលមិន
ច្បាស់លាស់ ។ ជាន់នេះទៅទៀត លោកគ្រូ-អ្នកគ្រូនិង
អ្នកនិពន្ធប្រវត្តិសាស្ត្រត្រូវសរសេរនូវប្រវត្តិសាស្ត្រ
របស់ខ្លួនតាមអង្គហេតុជាក់ស្តែងដើម្បីធានាថាការ
បង្ហាត់បង្រៀនប្រវត្តិសាស្ត្រមួយដែលមានសុក្រឹត
ភាពនិងជំរុញឲ្យមានការផ្សះផ្សាររវាងជនដៃដល់និង
ជនជ្រកដោយសារតែប្រវត្តិសាស្ត្រតាមបែប
មនោសញ្ចេតនានឹងអាចបង្កឲ្យមាននូវការខឹង កុំក្លាន
សន្សំសំគុណ ហើយជំរុញឲ្យមានការមិនរាប់អានគ្នានិង
បន្ថែមឲ្យកាន់តែមានការឃ្នាតឆ្ងាយពីគ្នាផងដែរ ។

លោកជំទាវ ក៏បានលើកឡើងពីបទសោធន៍ផ្ទាល់ខ្លួនមួយ
អំពីអតីតកម្មាភិបាលនារីម្នាក់ឈ្មោះ អ៊ឹម ចែម ដែលបានប្រាប់
លោកជំទាវថាគាត់មានអារម្មណ៍ធ្ងន់ស្រាលបន្តិចដោយសារលោក
ជំទាវធ្វើការទទួលស្គាល់រូបគាត់ថ្មីឃ្លីគាត់ជាអតីតកម្មាភិបាល
ខ្មែរក្រហម ប៉ុន្តែគាត់ក៏ជា «ខ្មែរ» ដែរ ។

ទោះបីយ៉ាងនេះក្តី លោកជំទាវក៏បានកូសបញ្ជាក់ម្តង
ទៀតអំពីសារសំខាន់នៃការសរសេរប្រវត្តិសាស្ត្រតាមអារម្មណ៍
ដោយលោកជំទាវអះអាងថា ការសរសេរប្រភេទនេះ ទោះបីជា
យ៉ាងណាក៏ដោយ ក៏បានបញ្ជាក់ពី «ការពិត» នៅក្នុងនោះដែរ ។
លោកជំទាវអះអាងថា «ប្រវត្តិសាស្ត្រកូមិយ៉ែន» នេះអាចជួយ
បន្ថែមទៅលើសៀវភៅប្រវត្តិសាស្ត្រជាក់ស្តែងទូទៅ ដោយ
ធ្វើការបំពេញបន្ថែមទៅលើការពិតដទៃទៀតនៅតាមកូមិយ៉ូដែល

មិនត្រូវបានដាក់បញ្ចូលនៅក្នុងសៀវភៅនេះ ។

ជាកិច្ចបញ្ចប់ លោកជំទាវ ទន់ សារីម បានធ្វើការពិភាក្សា
ពីសារសំខាន់នៃការធ្វើពាក្យស្នាក់ប្រឆាំងនឹងអំពើប្រល័យពូជ
សាសន៍ដើម្បីជំរុញឲ្យមានការផ្សះផ្សារនិងបំបាត់ការសន្សំសំគុណ
ដោយសារតែសិស្សនឹងមើលឃើញពាក្យស្នាក់នេះជារៀងរាល់
ថ្ងៃ ដែលនិយាយពីការការពារនិងការយល់ដឹងពីអំពើប្រល័យពូជ
សាសន៍ ហើយលោកជំទាវក៏សង្ឃឹមថាសិស្សានុសិស្សនឹងសិក្សា
យល់ដឹងពីអត្ថន័យទាំងនេះ ។

លោកសាស្ត្រាចារ្យ ស៊ីវី ធួន គ្រូបង្ហាត់បង្រៀន

លោកសាស្ត្រាចារ្យ ស៊ីវី ធួន ដែលជាគ្រូបង្ហាត់បង្រៀន
ជាតិមកពីក្រសួងអប់រំ យុវជន និង កីឡាបានធ្វើបទបង្ហាញខ្លីមួយ

លោក ឆាន់ យុ កំពុងបង្ហាញអំពីរូបភាពទៅកាន់លោកគ្រូ-អ្នកគ្រូនៅក្នុងការប្រជុំប្រចាំឆ្នាំ

ទាក់ទងនឹងបទពិសោធន៍របស់លោកសាស្ត្រាចារ្យដែលបានចូលរួម
ចំណែកនៅក្នុងការសរសេរ «ប្រវត្តិសាស្ត្រកូមិយ៉ែន» ។ លោក
សាស្ត្រាចារ្យក៏បានធ្វើការពិភាក្សានូវការលំបាកដែលលោកគ្រូ-អ្នក
គ្រូមួយចំនួនបានជួបប្រទះនៅពេលចុះទៅធ្វើការស្រាវជ្រាវ និង
រៀបរៀងរឿងរ៉ាវទាំងនោះ ។ ឧទាហរណ៍ លោកគ្រូបាននិយាយ
ថាលោកគ្រូ-អ្នកគ្រូមួយចំនួនដែលមិនមែនជាអ្នករស់នៅក្នុងកូមិ
នោះតាំងពីមុនមកក៏មានការលំបាកក្នុងការធ្វើបទសម្ភាសន៍ដោយ
សារតែមិនស្គាល់អ្នកកូមិជិតស្និទ្ធនោះទេ ។ ទន្ទឹមនឹងពេលនោះដែរ
លោកគ្រូ-អ្នកគ្រូដែលរស់នៅខេត្តរតនគិរី និងមណ្ឌលគិរីប្រហែល
ជាជួបការលំបាកដោយសារតែលោកគ្រូ-អ្នកគ្រូទាំងនោះត្រូវ
ធ្វើការជាមួយក្រុមជនជាតិភាគតិច ។ ដូច្នោះ ដើម្បីដោះស្រាយ

នឹងការលំបាកទាំងនេះ លោកសាស្ត្រាចារ្យបានស្នើឲ្យមានការសរសេរជាដៃគូជាមួយគ្រូផ្សេងទៀត ឬក៏សរសេរអត្ថបទតែមួយតែអ្នកនិពន្ធពីរនាក់ ដោយសារតែលោកសាស្ត្រាចារ្យយល់ឃើញថាការសរសេរដោយអ្នកនិពន្ធពីរនាក់គឺជាយុទ្ធសាស្ត្រមួយដ៏ជោគជ័យ ។ ជាងនេះទៅទៀត លោកសាស្ត្រាចារ្យជឿជាក់ថានេះគឺពិតជាមានសារសំខាន់ណាស់ក្នុងការបណ្តុះឲ្យមានការចាប់អារម្មណ៍ក្នុងការសរសេរប្រវត្តិសាស្ត្រជាជាន់ធ្វើតែទៅតាមវិធីសាស្ត្រនៃការថែរក្សាប្រវត្តិសាស្ត្រតាមការនិយាយ ។ លោកសាស្ត្រាចារ្យជឿជាក់ថា ការធ្វើបែបនេះពិតជាមានអត្ថប្រយោជន៍ណាស់ក្នុងការចងក្រង និងអភិរក្សប្រវត្តិសាស្ត្រនេះសម្រាប់ក្មេងជំនាន់ក្រោយនៅក្នុងទម្រង់ជាលាយលក្ខណ៍អក្សរ ។

លោក ត្រីស្តូហ្វី ខៀវរិន សហនិពន្ធនៃសៀវភៅណែនាំគ្រូបង្រៀន និងអ្នកស្រី ស៊ីរី សារីណា ផ្តល់បទបង្ហាញពី «ទស្សនៈចម្បងៗនៃការអភិវឌ្ឍជំនាញ»

បន្ទាប់ពីសម្រាកទទួលបានអាហារសម្រន់រួច លោក ត្រីស្តូហ្វី ខៀវរិន ដែលជាសហនិពន្ធនៃសៀវភៅណែនាំគ្រូបង្រៀន និងលោកស្រី ស៊ីរី សារីណា បានធ្វើការផ្តល់បទបង្ហាញពី «ទស្សនៈចម្បងៗនៃការអភិវឌ្ឍជំនាញ» ។ នៅក្នុងបទបង្ហាញ លោក ខៀវរិន បានធ្វើការលើកឡើងពីលទ្ធផលស្ទាបស្ទង់មតិ និងការអង្កេតទៅលើវគ្គសិក្សាមុនៗ និងការលំបាកជារួមដែលរកឃើញថា : ១) សមត្ថភាពនៅក្នុងការផ្សេងវិធីសាស្ត្របង្រៀនរបស់សិក្សាកាមថ្នាក់ជាតិ និងថ្នាក់មូលដ្ឋាននៅមានកម្រិតនៅឡើយ ហើយតម្រូវឲ្យមានការពង្រឹងសមត្ថភាពបន្ថែម ។ ២) លោកគ្រូថ្នាក់ជាតិ និងថ្នាក់មូលដ្ឋានមានការខ្វែងគំនិតគ្នាទាក់ទងនឹងការបកស្រាយវិធីសាស្ត្របង្រៀន និងតម្រូវឲ្យមានការបកស្រាយរួមមួយ ។

បន្ទាប់មក វាក៏នាំទាំងពីរបានផ្តល់នូវបទបង្ហាញពីទស្សនៈទូទៅនៃការអភិវឌ្ឍជំនាញ ដោយអះអាងថា ជំនាញគឺមិនមែនជាសញ្ញាមួយដែលដោតតែទៅលើធនធាន ឬក៏ចំណេះវិជ្ជាថ្មីមួយតែប៉ុណ្ណោះទេ ។ ជាងនេះទៅទៀត ជំនាញគឺរួមបញ្ចូលទាំង «ដំណើរការនៃការជ្រួតជ្រាបពីកំនិតថ្មី និងវិធីសាស្ត្រ» ក៏ដូចជាការទទួលស្គាល់ផ្នែកមួយរបស់បុគ្គល ដើម្បីធ្វើការបង្កើតនូវវិធីសាស្ត្របង្រៀនថ្មីផ្សេងៗជាច្រើនទៀត ។ ដោយយោងទៅលើសៀវភៅ

របស់សកលវិទ្យាល័យខេមប៊ូឌី ស្តីពីការបង្ហាញពីជំនាញដែលមានចំណងជើងថា *Cambridge Handbook of Expertise and Expert Performance* លោក ខៀវរិន និងលោកស្រី ស៊ីរី សារីណា បានអះអាងថា យើងម្នាក់ៗត្រូវការ «ការអនុវត្តជាក់ស្តែងមួយក្នុងការសម្រេចបាននូវវត្ថុបំណងរបស់ខ្លួន» ហើយវាក៏នាំទាំងពីរក៏បានលើកទឹកចិត្តឲ្យសិក្សាកាមម្នាក់ៗ ធ្វើការចែករំលែកនូវការយល់ដឹងទាំងអស់គ្នា ។

បន្ទាប់ពីរំពួកឡើងវិញនូវនិយមន័យនៃសហគមន៍សិក្សាបែបជំនាញ និងយោងទៅលើទម្រង់ប្រហាក់ប្រហែលផងនោះ លោក ខៀវរិន និងលោកស្រី ស៊ីរី សារីណា បានបែងចែកសិក្សាកាមទាំងអស់ជាក្រុមតូចៗ ដោយធ្វើដូច្នោះលោកគ្រូ-អ្នកគ្រូអាចជួបគ្នាដោយផ្ទាល់ដើម្បីងាយស្រួលធ្វើការពិភាក្សាលើចំណុចដែលត្រូវការកែតម្រូវ និងពិគោលបំណងនៃការកំណត់គោលដៅ ។ បន្ទាប់ពីការពិភាក្សាបានបញ្ចប់នៅតាមក្រុមតូចៗ

នីមួយៗ លោក ខៀវរីង និងលោកស្រី ស៊ីរី សារីណា បានធ្វើការ បង្ហាញពីលទ្ធផលស្រាវជ្រាវស្តីពីវិធីសាស្ត្រ ធ្វើការកូសបញ្ជាក់ពីចំណុច ខ្លាំង និងចំណុចខ្សោយនៃវគ្គបណ្តុះបណ្តាលពីមុនៗ ។

ខាងក្រោមនេះគឺជាការឆ្លើយតបពីក្រុមតូចៗមួយចំនួន :

១) លោកក្រូ- អ្នកក្រូត្រូវតែធ្វើការសិក្សាស្រាវជ្រាវឲ្យ បានច្រើនដើម្បីធ្វើការបង្ហាញតបគ្រឿងឲ្យបានត្រឹមត្រូវតាមប្រសិទ្ធភាព ជាពិសេសលោកក្រូ- អ្នកក្រូដែលកើតក្រោយជំនាន់ខ្មែរក្រហម ។

២) លោកក្រូ- អ្នកក្រូត្រូវតែស្វែងរកអ្នកកូមបន្ថែមដើម្បី ជាជំនួយដល់ការសិក្សា ។

៣) លោកក្រូ- អ្នកក្រូត្រូវតែចេះប្រើប្រាស់ឧទាហរណ៍ រូបភាព និងឯកសារផ្សេងៗ ពីមជ្ឈមណ្ឌលឯកសារកម្ពុជា ។

៤) ដើម្បីទទួលបានការគោរពរាប់អាន លោកក្រូ- អ្នកក្រូ ត្រូវតែព្យាយាមឆ្លើយនឹងសំណួររបស់កូនសិស្សជាមុនសិនជាជាង គ្រាន់តែនិយាយថា «មិនដឹង» ហើយក្រោយមកក្រូអាចឲ្យសិស្ស ទៅធ្វើការសិក្សានិងស្រាវជ្រាវបន្ថែមពីមជ្ឈមណ្ឌលឯកសារ កម្ពុជា ។

៥) លោកក្រូ- អ្នកក្រូត្រូវតែមានវិធីសាស្ត្របង្រៀនមួយ ដែលយ៉ាងហោចណាស់ត្រូវមានភាពប្រហាក់ប្រហែលគ្នា ។

លោក អេង កុកថាយ នាយករងមជ្ឈមណ្ឌលឯកសារ កម្ពុជា និងនាយកផ្នែកស្រាវជ្រាវ «តើអាចមានការអត់ឱនទោស បានដែរឬទេ តើអាចបង្រៀនមនុស្សឲ្យចេះអត់ឱនគ្នាបានដែរ ឬទេ?»

លោក អេង កុកថាយ បានបន្តបង្ហាញពីអត្ថបទ ស្រាវជ្រាវរបស់លោកដែលមានចំណងជើងថា «តើការអត់ឱន ទោសអាចធ្វើបានដែរឬទេ ហើយតើអាចបង្រៀនមនុស្សឲ្យ ចេះអត់ឱនគ្នាបានដែរឬទេ?» នៅក្នុងបទបង្ហាញនេះ លោក អេង កុកថាយ បានរៀបរាប់ពីទស្សនៈនៃការអត់ឱនទោសនៅក្នុង សង្គមកម្ពុជា និងប្រទេសក្រោយដោះស្រាយ ហើយលោកបានអះអាង ថា វិធីសាស្ត្រនៃការអត់ឱនទោសមានលក្ខណៈខុសប្លែកពីគ្នា អាស្រ័យលើវប្បធម៌របស់សង្គមនីមួយៗ ។ បទបង្ហាញរបស់ លោកផ្តោតពិសេសទៅលើឥទ្ធិពលនៃអំពើប្រល័យពូជសាសន៍ របស់ប្រទេសកម្ពុជា និងស្វែងរកនូវមធ្យោបាយសម្រាប់ប្រជាជន

កម្ពុជាដោះស្រាយជាមួយនឹងកេរដំណែលដែលបន្ទុល់ពីអំពើ ប្រល័យពូជសាសន៍នេះ ។ សម្រាប់រូបលោកផ្ទាល់ ការអត់ឱនទោស សំដៅលើ «ការដែលអាចវិវឌ្ឍទៅមុខបាន ដោយបោះបង់ចោល សោកនាដកម្ម» ។ លោក អេង កុកថាយ បានលើកឡើងថា ការ ធ្វើបែបនេះអាចកើតឡើងបានលុះត្រាតែដំណើរការតាមផ្លូវច្បាប់ ត្រូវបានធ្វើឡើងជាមុនសិន ។ បទបង្ហាញរបស់លោកបានបញ្ចប់ ទៅដោយការពិភាក្សាខ្លីពីការប្រណិប័តន៍សាសនាព្រះពុទ្ធ ។ បើ ទោះបីជាលោកបាននិយាយថា នៅក្នុងសៀវភៅធម៌របស់ព្រះពុទ្ធ មិនមានលើកឡើងពីទស្សនៈអត់ឱនទោសនេះក៏ដោយ ក៏ប្រជាជន ខ្មែរត្រូវបានទទួលបានប្រយោជន៍ថា «ពៀរ» រំលាប់ «ដោយការមិន ចង់ពៀរ» ។

ជួរ គីរី សាស្ត្រាចារ្យនៃរាជបណ្ឌិត្យសភាកម្ពុជា និង ស៊ីរី ធួន គ្រូបង្គោលថ្នាក់ជាតិបកស្រាយពី «អត្ថន័យនៃអំពើប្រល័យ ពូជសាសន៍»

បណ្ឌិត ជួរ គីរី បានបកស្រាយពីទស្សនៈដែលមិនពាក់ព័ន្ធ នឹងច្បាប់នៃពាក្យប្រល័យពូជសាសន៍និងជាតិពន្ធនៅតាមបរិបទ កម្ពុជាដោយផ្ដោតទៅលើដើមកំណើតនៃពាក្យទាំងពីរនេះ ។ ពាក្យប្រល័យពូជសាសន៍នៅក្នុងភាសាខ្មែរមានន័យថា «សម្លាប់ ពូជសាសន៍ សាសនា ឬជាតិសាសន៍របស់នរណាម្នាក់» ។ យោង ទៅតាមសាស្ត្រាចារ្យ ជួរ គីរី ការបកស្រាយចំពោះពាក្យនេះគឺ ខុសពីការបកស្រាយតាមផ្លូវច្បាប់ ។ ប៉ុន្តែលោកបានសង្កត់ធ្ងន់ថា គ្រូបង្រៀនទាំងអស់ត្រូវតែដឹងពីការបកស្រាយខុសៗគ្នា ជាពិសេស អង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញក្នុងតុលាការកម្ពុជាដែលមានតួនាទីម ចំណែកផ្តល់នូវយុត្តិធម៌ និងការចងចាំជំនួស ។ បន្ទាប់មក លោក ស៊ីរី ធួន បានពិភាក្សាទៅលើដើមកំណើតនៃពាក្យជាតិពន្ធ និង ជនជាតិភាគតិចថាតែងតែពឹងផ្អែកទៅលើគ្នាទៅវិញទៅមក ។ លោកបានអះអាងថា ប្រជាជនកម្ពុជាជាច្រើនចាត់ទុកជនជាតិ ចាមមូស្លីមជាជនជាតិភាគតិច ប៉ុន្តែចំពោះចាមមូស្លីមផ្ទាល់គិតថា ខ្លួនឯងមិនមែនជាជនជាតិភាគតិចទេ ប៉ុន្តែគឺជាខ្មែរ ។

បណ្ឌិត ជា ផល្លា សហអ្នកនិពន្ធសៀវភៅណែនាំគ្រូបង្រៀន និង ឪ ឡឹមលី អ្នកនិពន្ធប្រវត្តិសាស្ត្រកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ (១៩៧៥- ១៩៧៩) បកស្រាយពី «ការបង្រៀនប្រវត្តិសាស្ត្រកម្ពុជា

ប្រជាធិបតេយ្យមានប្រសិទ្ធភាព

ជាជាងធ្វើការបង្រៀន បណ្ឌិត ជា ដល្លា និង ឌី ខាំបូលី បានជួយសម្របសម្រួលការពិភាក្សាជាមួយគ្រូបង្គោលថ្នាក់ជាតិ និងថ្នាក់ខេត្តស្តីពីវិធីសាស្ត្របង្រៀនប្រវត្តិសាស្ត្រកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យមានប្រសិទ្ធភាព ។ នៅអំឡុងពេលធ្វើបទបង្ហាញ អ្នកទាំងពីរបានសួរសិក្សាការបង្កើនសន្តិសុខអំពីអ្វីដែលអ្នកទាំងនោះរកឃើញថាជាវិធីសាស្ត្របង្រៀនដ៏មានប្រសិទ្ធភាព និងអ្វីជាវិធីសាស្ត្របង្រៀនដ៏ពិបាក ។ លោកគ្រូ-អ្នកគ្រូបានស្នើឲ្យបណ្ឌិត ជា ដល្លា និង ឌី ខាំបូលី បញ្ជាក់ពីវិធីសាស្ត្រនៅក្នុងសៀវភៅណែនាំគ្រូបង្រៀនដែលខ្លួនមិនទាន់យល់ដូចជាសកម្មភាព «Jigsaw» លំហាត់ប្រមូលគំនិត ដ្យាក្រាមវ៉ែន តារាង K-W-L ទិចប័ណ្ណទំនាក់ទំនងអន្តរជាតិ និងប្រអប់សង្រ្គោះជីវិត ។ ដើម្បីជាការឆ្លើយតបនឹងសំណួរទាំងនេះ បណ្ឌិត ជា ដល្លា និង ឌី ខាំបូលី បានបង្ហាញពីកំរងមេរៀននិងសំបុត្រខ្លះទៀតមកបង្ហាញពីមេរៀននេះទៅគ្រូដទៃទៀត ។ នៅអំឡុងពេលធ្វើបទបង្ហាញនោះ គ្រូម្នាក់មកពីខេត្តបាត់ដំបងបានលើកឡើងពីបញ្ហាលំបាកដែលគាត់នឹងគ្រូបង្រៀនដទៃទៀតបានជួបប្រទះ នៅពេលប្រើប្រាស់វិធីសាស្ត្រទាំងនេះពីព្រោះបន្ទប់រៀននៅកម្ពុជាមានសិស្សជាច្រើនដែលបញ្ហានេះបានឆ្លុះបញ្ចាំងពីការព្រួយបារម្ភដែលបានលើកឡើងនៅពេលបង្រៀននៅឆ្នាំ២០០៧ ។ អ្នកគ្រូ ម៉ូ ម៉េត ដែលជាគ្រូបង្គោលថ្នាក់ជាតិបានឡើងមកខាងមុខ ហើយបកស្រាយថា វិធីសាស្ត្រទាំងនេះនៅតែអាចប្រើប្រាស់បាន ទោះបីជាបន្ទប់រៀនមិនធំក៏ដោយ ។ អ្នកគ្រូបាននិយាយថា វិធីសាស្ត្រទាំងនេះមិនចាំបាច់យកទៅប្រើនៅគ្រប់ថ្នាក់ទេក៏អាចយកទៅប្រើនៅពេលដែលគ្រូមានពេលវេលាគ្រប់គ្រាន់ ។ អ្នកគ្រូក៏បានលើកទឹកចិត្តគ្រូបង្រៀនកុំឲ្យយល់ថា ខ្លួនត្រូវប្រើប្រាស់គ្រូបង្រៀនវិធីសាស្ត្រនៅក្នុងថ្នាក់នីមួយៗតែគ្រូបង្រៀនត្រូវតែផ្ដោតតែទៅលើវិធីសាស្ត្រតែមួយ ។ បណ្ឌិត ជា ដល្លា ក៏យល់ស្របនឹងអ្នកគ្រូ ម៉ូ ម៉េត ដែរ ហើយលើកទឹកចិត្តគ្រូបង្រៀនឲ្យប្រើប្រាស់តែវិធីសាស្ត្រខ្លះដូចជា ទិចប័ណ្ណ និងប្រអប់សង្រ្គោះជីវិត នៅពេលដែលសិស្សយល់ដឹងខ្លះពីមេរៀនដើម្បីវាយតម្លៃទៅលើការយល់ដឹងរបស់សិស្សទៅលើសម្ភារៈ ។

ឌី ខាំបូលី គ្រូបង្រៀន និងអ្នកនិពន្ធប្រវត្តិសាស្ត្រកម្ពុជាប្រជាធិប

គេយ្យ (១៩៧៥-១៩៧៧) បកស្រាយពី «កម្មវិធីឆ្នាំ២០១១ ស្តីពីការគ្រប់គ្រងគុណភាពបង្រៀនប្រវត្តិសាស្ត្រកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ»

បន្ទាប់មក ឌី ខាំបូលី និយាយអំពីកម្មវិធីវាយតម្លៃទៅលើគុណភាពបង្រៀនដែលមជ្ឈមណ្ឌលឯកសារកម្ពុជានិងក្រសួងអប់រំនឹងចាប់ផ្ដើមអនុវត្តនៅឆ្នាំ២០១១ ។ ការគ្រប់គ្រងគុណភាព

លោក ឌី ខាំបូលី និង កញ្ញា សូ ហារីណា និយាយទៅកាន់លោកគ្រូ-អ្នកគ្រូ

បង្រៀននឹងវាយតម្លៃទៅលើប្រសិទ្ធភាពនៃវគ្គបណ្តុះបណ្តាល និងបង្រៀនប្រវត្តិសាស្ត្រកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យនៅក្នុងថ្នាក់រៀន ។ មានហេតុផលពីរដែលជំរុញឲ្យមានការគ្រប់គ្រងគុណភាពបង្រៀន ។ ដូចដែល ឌី ខាំបូលី បានបកស្រាយ គ្រូបង្រៀនដែលទទួលបានការបណ្តុះបណ្តាលពេញលេញ «មិនត្រឹមតែមានការព្រួយបារម្ភពីបញ្ហាក្រមសីលធម៌ និងសន្តិសុខស្នាក់នៅនៃការបង្រៀនប្រវត្តិសាស្ត្រប៉ុណ្ណោះទេ ថែមទាំងបារម្ភពីសមត្ថភាពរបស់ខ្លួនក្នុងការបង្រៀនឲ្យមានប្រសិទ្ធភាពទៀតផង» ។ ស្រដៀងគ្នានេះដែរ ថ្នាក់ដឹកនាំក្រសួងអប់រំ មជ្ឈមណ្ឌលឯកសារកម្ពុជា អ្នកជំនាញថ្នាក់ជាតិ និងអន្តរជាតិ និងអ្នកអប់រំដែលចូលរួមក្នុងវគ្គបណ្តុះបណ្តាលបង្រៀនក៏ព្រួយបារម្ភពីបញ្ហានេះដែរ ។ អាស្រ័យហេតុនេះ ការគ្រប់គ្រងគុណភាពបង្រៀនអាចជួយដោះស្រាយនូវការព្រួយបារម្ភទាំងនេះ អភិវឌ្ឍសមត្ថភាព បង្រៀន និងបង្កើនភាពជឿជាក់ និងការទទួលខុសត្រូវរបស់គ្រូបង្រៀនទៅលើការអប់រំប្រវត្តិសាស្ត្រ ។ ការវាយតម្លៃទៅលើគម្រោងក៏អាចធានាថា គម្រោងអប់រំប្រវត្តិសាស្ត្រកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យនៅកម្ពុជានឹងសម្រេចបាន

តាមគោលដៅអប់រំរបស់គម្រោងនិងជំរុញឲ្យមានការផ្សះផ្សាជាតិ។ បន្ទាប់មក ខ្ញុំ ខាំបូលី បាននិយាយពីកម្មវិធីវាយតម្លៃការគ្រប់គ្រងគុណភាព ដោយបកស្រាយពីសម្ភារៈដែលប្រើប្រាស់សម្រាប់វាយតម្លៃ និងទស្សនៈវាយតម្លៃផ្សេងៗ ។

វ៉ាន់ថាន់ ពៅងារ៉ា នាយករងមជ្ឈមណ្ឌលឯកសារកម្ពុជា បកស្រាយពី «កម្មវិធីឆ្នាំ២០១១ សម្រាប់បណ្តុះបណ្តាលគ្រូបង្រៀន»

វ៉ាន់ថាន់ ពៅងារ៉ា បកស្រាយពីផែនការយុត្តិសាស្ត្រសម្រាប់កម្មវិធីបណ្តុះបណ្តាលគ្រូបង្រៀនឆ្នាំ២០១១ ។ លោកបានប្រាប់គ្រូបង្រៀនពីអនុស្សរណៈយោគយល់គ្នាដែលចុះ

លោក វ៉ាន់ថាន់ ពៅងារ៉ា នាយករងមជ្ឈមណ្ឌលឯកសារកម្ពុជា

ហត្ថលេខាដោយមជ្ឈមណ្ឌលឯកសារកម្ពុជា និងក្រសួងអប់រំដែលបានរៀបរាប់លម្អិតនៅផ្នែកខាងលើនៃរបាយការណ៍នេះ ។ លោកបានពន្យល់ពីបញ្ហាគ្រប់គ្រងដែលពាក់ព័ន្ធនឹងពាក្យស្នាក់អប់រំពីអំពើប្រល័យពូជសាសន៍ និងការចែកចាយសៀវភៅមេរៀនប្រវត្តិសាស្ត្រកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យបន្ថែមពីរសែនក្បាលនិងវគ្គបណ្តុះបណ្តាល គ្រូបង្រៀនអក្សរសាស្ត្រ សីលធម៌ ពលរដ្ឋវិជ្ជា និងប្រវត្តិសាស្ត្រ៥៤០ នាក់ នៅឆ្នាំ ២០១១ ។ លោក ងារ៉ា

ក៏បានហៅឈ្មោះលោកគ្រូ-អ្នកគ្រូដែលត្រូវបានជ្រើសរើសសម្រាប់ការបណ្តុះបណ្តាលវគ្គ ក្រោយនៅភ្នំពេញ ខេត្តកណ្តាលកំពង់ចាម កំពង់ឆ្នាំង កំពង់ស្ពឺ និងបាត់ដំបងសម្រាប់ឆ្នាំ២០១១ ។

សូ ហ៊ារីណា វ៉ាន់ថាន់ និងប្រធាន «គម្រោងប្រវត្តិសាស្ត្រចាមតាមរយៈការសួរនាំ» របស់មជ្ឈមណ្ឌលឯកសារកម្ពុជា

កញ្ញា សូ ហ៊ារីណា បានផ្តោតទៅលើដំណើរការនៃប្រវត្តិសាស្ត្រតាមរយៈការសួរនាំនៅសហគមន៍ចាមមូស្លីមនៅក្នុងកម្ពុជា ។ នៅពេលធ្វើបទបង្ហាញ កញ្ញា សូ ហ៊ារីណា បានពិភាក្សាពីវិធីសាស្ត្រស្រាវជ្រាវក្នុងការប្រមូលសក្ខីកម្មពីមេដឹកនាំសាសនានិងចាមមូស្លីម ។ កញ្ញា ហ៊ារីណា ក៏បានពិភាក្សាពីកិច្ចខំប្រឹងប្រែងរបស់គម្រោងដើម្បីជួបជាមួយយុវជនចាមមូស្លីមនិងមធ្យោបាយដែលក្មេងជំនាន់ក្រោយអាចដើរតួនាទីដ៏សំខាន់ក្នុងការចងក្រងប្រវត្តិសាស្ត្រខ្មែរក្រហម ខណៈពេលដែលអ្នកទាំងនោះទទួលឥទ្ធិពលដោយផ្ទាល់ពីកេរដំណែលចម្រុះជាច្រើនជំនាន់ ។ ជាទាហរណ៍ កញ្ញា ហ៊ារីណា បានពិភាក្សាពីការប្រកួតក្នុងការសរសេរអត្ថបទដែលខ្លួនបានរៀបចំនៅឆ្នាំ២០០៥ គឺឲ្យយុវជនចាមមូស្លីមសម្ភាសឪពុកម្តាយរបស់ខ្លួនទាក់ទងនឹងបទពិសោធន៍របស់គាត់នៅក្នុងរបបខ្មែរក្រហម ។ យោងទៅតាមកញ្ញា ហ៊ារីណា បានឲ្យដឹងថាការប្រកួតប្រជែងគ្នាសរសេរអត្ថបទនេះអាច «បង្ហាញពីសារសំខាន់នៃប្រវត្តិសាស្ត្រតាមរយៈការសួរនាំតាមពីរវិធី គឺការអប់រំ និងការបង្កើតទំនាក់ទំនង» ។ ការងាររបស់ កញ្ញា ហ៊ារីណា ដើរស្របនឹងទស្សនៈនៃគណៈកម្មការស្វែងរកភារពិត «ទឹកដីនៃការផ្សះផ្សា» ដែរ ។ ជាក់ស្តែង ការងាររបស់កញ្ញា ហ៊ារីណា ជាមួយនឹងចាមមូស្លីមគឺមានជាប់ពាក់ព័ន្ធនឹងគម្រោង «ប្រវត្តិសាស្ត្រកូមិយើង» ដែលបានគ្រោងទុក ពីព្រោះគម្រោងទាំងពីរសុទ្ធតែមានបំណងរក្សានិងចងក្រងប្រវត្តិសាស្ត្រ ។ ជាក់ស្តែង កញ្ញា ហ៊ារីណា បានសង្កត់ធ្ងន់ទៅលើតួនាទីដ៏សំខាន់នៃសក្ខីកម្មនិងសកម្មភាពឆ្ពោះទៅកិច្ចខំប្រឹងប្រែងផ្សះផ្សាជំនាន់នេះ ។ យោងទៅតាមបទបង្ហាញរបស់ កញ្ញា ហ៊ារីណា បានឲ្យដឹងថា បញ្ហាវន្ត និងប្រវត្តិវិទ្យាខ្លះបានសួរនាំពីសក្ខីកម្មរបស់អ្នករស់រានមានជីវិតដើម្បីផ្តល់នូវប្រវត្តិ «ពិត» និង «ត្រឹមត្រូវ» ប៉ុន្តែ កញ្ញា ហ៊ារីណា បានសង្កត់ធ្ងន់ពីសារសំខាន់នៃការប្រាប់ និងស្តាប់រឿងរ៉ាវរបស់អ្នកនៅរស់ ទោះបីជាមានដែនកំណត់ «ប្រវត្តិ-

សាស្ត្រ» ក៏ដោយ ។ ដូចដែលកញ្ញាបានបកស្រាយថា «តាមរយៈការលើកទឹកចិត្តអ្នករស់រានមានជីវិតឲ្យនិយាយ ការស្តាប់រឿងរ៉ាវរបស់អ្នកទាំងនោះដោយយកចិត្តទុកដាក់ និងការធ្វើឲ្យអ្នកទាំងនោះដឹងពីអំណាចនៃប្រវត្តិរបស់ខ្លួនឯង យើងប្រហែលជាអាចជួយអ្នកទាំងនោះឲ្យយកភាពស្ងៀមស្ងាត់ ហើយការចងចាំរបស់អ្នកទាំងនោះនឹងមានគេជឿ ហើយវានឹងមិនត្រូវបានគេបំភ្លេចចោល ។ អាស្រ័យហេតុនេះ កិច្ចខិតខំប្រឹងប្រែងនេះចាំបាច់ត្រូវតែបន្តអប់រំក្មេងជំនាន់ក្រោយក្នុងគោលបំណងទប់ស្កាត់អំពើប្រល័យពូជសាសន៍ អប់រំ និងការចងចាំ ព្រមទាំងធ្វើឲ្យប្រជាធិបតេយ្យនៅប្រទេសកម្ពុជាកាន់តែរឹងមាំជាងមុន ។

ភាពខ្លាំង

ការសាកល្បងផ្នែកមួយនៃគណៈកម្មការស្ថាប័នភារពិត និងផ្សះផ្សាជាតិដែលត្រូវបានស្នើសុំភាពខ្លាំងបំផុតមួយនៃសិក្ខាសាលានេះគឺថាវាអាចផ្តល់ឱកាសឲ្យអ្នកគ្រប់គ្រងគម្រោងអប់រំប្រវត្តិសាស្ត្រកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យនៅកម្ពុជាអាចសាកល្បងប្រើប្រាស់ផែនការសម្រាប់គណៈកម្មការស្ថាប័នភារពិត និងផ្សះ

ផ្សា ។ សិក្ខាសាលាបានផ្តល់ឱកាសសម្រាប់ «សាកល្បង» និងពិសោធន៍ទៅលើគំនិតជាច្រើនមុននឹងបង្កើតជាអនុសាសន៍គោលនយោបាយ និងការអនុវត្តគំនិតនោះឲ្យទៅជាទ្រង់ទ្រាយកម្រិតជាតិ ។ ជាឧទាហរណ៍ «ទឹកដីនៃការផ្សះផ្សា» ពង្រីកឱកាសឲ្យគ្រូបង្រៀនថ្នាក់ខេត្តដែលមកពីគ្រប់ស្រុកធ្វើការស្រាវជ្រាវពីសិស្សនិងផ្ញើអត្ថបទចំនួនបីដែលមានចំនួន១០ - ២០ ទំព័រដែលអាចបោះពុម្ពផ្សាយជារៀងរាល់ឆ្នាំ ។ ជាផ្នែកមួយនៃ «ទឹកដីនៃការផ្សះផ្សា» ជារៀងរាល់ឆ្នាំនឹងមានការប្រមូលតែឯកសេចក្តីចំនួន៥៤០ ច្បាប់ ហើយនឹងមានការបោះពុម្ពជាសៀវភៅ និងចែកចាយទូទាំងប្រទេសដើម្បីបំពេញបន្ថែមទៅលើសម្ភាររបស់កម្មវិធីអប់រំប្រវត្តិសាស្ត្រកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យនៅកម្ពុជា ។ អាស្រ័យហេតុនេះ ដូចដែលបានកត់សម្គាល់នៅខាងលើ គម្រោងអប់រំអំពីប្រល័យពូជសាសន៍នៅកម្ពុជាតម្រូវឲ្យសិក្ខាកាមក្នុងសិក្ខាសាលានៅព្រះវិហារទាំងអស់ធ្វើការស្រាវជ្រាវ និងផ្ញើអត្ថបទដែលពាក់ព័ន្ធនឹងភូមិដែលខ្លួនបង្រៀនចំនួន១០ - ២០ ទំព័រ ។ ការធ្វើបែបនេះអនុញ្ញាតឲ្យអ្នករៀបចំអាចវាយតម្លៃពីភាពជោគជ័យនៃផែនការ

ព្រះសង្ឃនៅប្រាសាទព្រះវិហារ

ព្រមទាំងយល់ដឹងកាន់តែច្រើនពីទម្រង់សក្តានុពលខ្សោយដែលបានប្រឈមមុខទាក់ទងនឹងអ្វីដែលត្រូវបានស្នើឡើង ។ ស្រដៀងគ្នានេះដែរ គម្រោងអប់រំប្រវត្តិសាស្ត្រកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យនៅកម្ពុជាក៏បានស្នើយោបល់របស់គ្រូបង្រៀនស្តីពីការផ្សះផ្សាជាតិ និងគ្លីនិកផ្នែកដំណើរការដែលអនុញ្ញាតឱ្យអ្នកគ្រប់គ្រងគម្រោងអប់រំប្រវត្តិសាស្ត្រកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យនៅកម្ពុជាដឹងថាតើទស្សនៈរបស់ខ្លួនត្រូវបានប្រជាជនកាំទ្រយ៉ាងណា «នៅតាមមូលដ្ឋានផ្ទាល់» ។ កិច្ចការរបស់គម្រោងអប់រំប្រវត្តិសាស្ត្រកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យនៅកម្ពុជាតាមទស្សនវិស័យដែលបានស្នើទុកក៏ជាយុត្តិសាស្ត្រដ៏មានប្រសិទ្ធភាពមួយ ហើយទស្សនវិស័យនេះគួរតែយកទៅប្រើប្រាស់នៅក្នុងសិក្សាសាលានៅពេលអនាគត ។

កម្រងសំណួរស្តីពីគណៈកម្មការស្ថាប័នស្ថាប័ន

នៅពេលដែលសកម្មភាពរបស់សិក្សាសាលាបានបញ្ចប់ទៅសិក្សាការងារទាំងអស់ត្រូវបានស្នើឱ្យបង្ហាញពីការយល់ឃើញរបស់ខ្លួនទៅលើគោលបំណង និងអត្ថន័យនៃ «គណៈកម្មការស្ថាប័នស្ថាប័នស្ថាប័ន និងផ្សះផ្សា» ហើយតើគេនឹងអនុវត្តគណៈកម្មការនេះនៅប្រទេសកម្ពុជាបានដោយរបៀបណា ។ កម្រងសំណួរបានស្នើឱ្យសិក្សាការងារកំណត់និយមន័យគណៈកម្មការស្ថាប័នស្ថាប័នស្ថាប័ន ហើយចម្លើយភាគច្រើនបានឆ្លើយតបថា គណៈកម្មការស្ថាប័នស្ថាប័នស្ថាប័នគឺជាយន្តការនៃយុត្តិធម៌អន្តរកាលមួយប្រភេទដែលមានសិទ្ធិនិងធ្វើការស៊ើបអង្កេត និងដោះស្រាយការរំលោភបំពានសិទ្ធិមនុស្សកាលពីអតីតកាល ។ មានអ្នកខ្លះបានបកស្រាយថា គួនាទីរបស់គណៈកម្មការស្ថាប័នស្ថាប័នស្ថាប័នបន្ទាប់ពីការកាត់សេចក្តីនៅអង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញក្នុងតុលាការកម្ពុជាបញ្ចប់ទៅគឺនឹងធ្វើការផ្សះផ្សា ចងក្រង និងរក្សាឯកសារពាក់ព័ន្ធនឹងខ្មែរក្រហម ចែកចាយព័ត៌មាននិងអប់រំក្មេងជំនាន់ក្រោយ ។ មានអ្នកខ្លះទៀតឆ្លើយតបថា គណៈកម្មការស្ថាប័នស្ថាប័នស្ថាប័ននឹងដើរតួនាទីដ៏សំខាន់ក្នុងការជួយដទៃនៃគ្រោះក្នុងការព្យាបាលរបួសផ្លូវចិត្តរបស់ខ្លួន ។ ក៏មានសំណួរខ្លះទៀតថាតើលោកគ្រូ-អ្នកគ្រូគិតថា បន្ទាប់ពីការកាត់សេចក្តីនៅអង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញក្នុងតុលាការកម្ពុជាបញ្ចប់ គណៈកម្មការស្ថាប័នស្ថាប័នស្ថាប័នមានសារសំខាន់បំផុត ហើយក៏មានសំណួរពិភាក្សាពីតួនាទីបច្ចុប្បន្នរបស់ជនដែលក្នុងគណៈកម្មការស្ថាប័នស្ថាប័នស្ថាប័ន

ពិតនេះដែរ ។ ការឆ្លើយតប ភាគច្រើនបាននិយាយថា គណៈកម្មការស្ថាប័នស្ថាប័នស្ថាប័ន បន្ទាប់ពីការកាត់សេចក្តីនៅអង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញក្នុងតុលាការកម្ពុជាបញ្ចប់ទៅ មានសារសំខាន់ និងចាំបាច់ពីព្រោះវាអាចជួយជំរុញដល់កិច្ចខិតខំប្រឹងប្រែងផ្សះផ្សាជួយឱ្យប្រជាជនកម្ពុជាបន្តស្រាវជ្រាវ និងចងក្រងការពិត និងកោតសរសើរដល់ដំណើរការនីតិវិធីប្រាប់បញ្ជូនបុព្វបុរស ។ លោកគ្រូ-អ្នកគ្រូផ្សេងទៀតក៏បានឆ្លើយតបថា គួនាទីរបស់ជនដែលនៅក្នុងដំណើរការគណៈកម្មការស្ថាប័នស្ថាប័នស្ថាប័នគឺមានភាពចាំបាច់ណាស់ ។ គ្រូបង្រៀនម្នាក់បានឆ្លើយថា «វានឹងមិនមានការផ្សះផ្សាទេ ប្រសិនបើមិនមានការរួមបញ្ចូលជនដែលនៅក្នុងដំណើរការនេះ» ។ ការឆ្លើយតបរបស់គ្រូខ្លះផ្សេងទៀតគឺថា គួនាទីមួយរបស់គណៈកម្មការស្ថាប័នស្ថាប័នស្ថាប័នគឺត្រូវធ្វើការជាមួយជនដែលដោយមធ្យោបាយទទួលខុសត្រូវ ។ គ្រូបង្រៀនផ្សេងទៀតឆ្លើយតបថា គួរតែ «លើកទឹកចិត្តជនដែលឱ្យនិយាយ» ដោយ «ធានារ៉ាប់រងសុវត្ថិភាពរបស់

អ្នកទាំងនោះ» និងមិន «រើសអើងអ្នកទាំងនោះ» ។ កម្រងសំណួរក៏ បានផ្តល់ឱកាសឲ្យគ្រូបង្រៀនផ្តល់អនុសាសន៍ដល់គណៈកម្មការ ស្ថាប័នការពិតនៅកម្ពុជាដែរ ។ លោកក្រូ-អ្នកក្រខ្លះបានផ្តល់ អនុសាសន៍ឲ្យប្រើប្រាស់សិល្បៈដើម្បីបន្ថែមលើដំណើរការផ្សះផ្សា និងជំរុញឲ្យមានការផ្លាស់ប្តូរយោបល់ដោយបង្កើតប្រអប់ផ្តល់ មតិមួយដោយដាក់នៅក្នុងទិរ្ចខេត្តសម្រាប់ឲ្យអ្នកភូមិចែករំលែក រឿងរ៉ាវ ឬសំឡេងរបស់ខ្លួន ។

អ្នកដទៃទៀតដែលបានបង្ហាញពីតម្លៃរបស់ខ្លួននៅក្នុងកិច្ចប្រឹង ប្រែងទាំងនេះក៏បានបង្ហាញពីអារម្មណ៍បែបនេះដែរ ។ ស្រដៀង គ្នានេះដែរ លោក ឆាន់ យុ បានសន្តត់ធ្ងន់ទៅលើមធ្យោបាយ ដែលនាំឲ្យកិច្ចខំប្រឹងប្រែងរបស់គ្រូបង្រៀនអាចឈានទៅដល់ កម្រិតអន្តរជាតិ និងជះឥទ្ធិពលដល់សកលលោកទាំងមូល ។ ការ សន្តត់ធ្ងន់ទៅលើការរួមចំណែកដែលអាចយកធ្វើជាកំរុំបានរបស់ គ្រូបង្រៀនដើម្បីចែករំលែកដល់ពិភពលោក អាចលើកទឹកចិត្តគ្រូ

ការសន្តត់ធ្ងន់របស់អ្នកផ្តល់បទបង្ហាញទៅលើសារសំខាន់របស់គ្រូ បង្រៀននៅក្នុងសន្តមកម្ពុជា

ការធ្វើបទបង្ហាញជាច្រើនធ្វើការលើកទឹកចិត្ត ជំរុញ និង បង្ហាញពីការពេញចិត្តទៅលើការឆររបស់គ្រូបង្រៀននៅក្នុង សន្តមកម្ពុជា ដែលអាចជំរុញឲ្យសិក្សាកាមបង្កើនការឲ្យតម្លៃលើ ខ្លួនឯង និងបន្តចាប់អារម្មណ៍ជាទិរ្ចភាពទៅលើគម្រោងនេះ ។ ជា ឧទាហរណ៍ លោកជំទាវ ទន់ សារ៉ុម និងលោក ឆាន់ យុ បាន មានប្រសាសន៍លើកទឹកចិត្តដោយសន្តត់ធ្ងន់ទៅលើភ្នាក់ងារសំខាន់ របស់គ្រូបង្រៀននៅក្នុងការផ្សះផ្សាជាតិ ។ យុត សុសេរី និង

បង្រៀនពីសារសំខាន់របស់ខ្លួនក្នុងការបន្តចូលរួមនៅក្នុងគម្រោង នេះ ។ ដូចគ្នានេះដែរ ប្រសាសន៍របស់លោកជំទាវ ទន់ សារ៉ុម ក៏ បានលើកទឹកចិត្តឲ្យគ្រូបង្រៀនយល់ពីតម្លៃរបស់ខ្លួនឯង និង «ឋានៈ» របស់ខ្លួននៅក្នុងសន្តមកម្ពុជា ។ លោកជំទាវបានពិភាក្សាពី ការផ្លាស់ប្តូររវាងកិច្ចខំប្រឹងប្រែងរបស់គ្រូបង្រៀនជាមួយនឹងអ្នក គ្រប់គ្រងគម្រោងអប់រំអំពើប្រល័យពូជសាសន៍នៅកម្ពុជានិង មន្ត្រីរដ្ឋាភិបាល ។ ការចូលរួមរបស់លោកជំទាវមានសារសំខាន់ ពិសេសមួយនៅក្នុងសន្តមកម្ពុជានិងដើរតួនាទីក្នុងយុត្តិសាស្ត្រ លើកទឹកចិត្តដ៏មានប្រសិទ្ធភាពមួយ ពីព្រោះកិច្ចការនេះបានលើក

កម្ពុជា រស់នៅ រស់នៅ រស់នៅ នៅទីនេះមន្ត្រីរដ្ឋាភិបាលមួយ ចំនួន និងអ្នកសំខាន់ផ្សេងទៀត ។

ការជ្រើសរើសកន្លែងបណ្តុះបណ្តាល

ការរៀបចំវគ្គសិក្សាសាលាប្រចាំឆ្នាំនៅក្នុងទីតាំងផ្សេងគ្នា នៅក្នុងប្រទេសកម្ពុជាយុត្តិសាស្ត្រដ៏មានប្រសិទ្ធភាពមួយដែលអាច បង្កើនតម្លៃជាតិ បង្កើនការពេញចិត្តពីសំណាក់លោកក្រូ-អ្នកក្រូ និងពង្រីកទស្សនៈរបស់គម្រោងទូទៅដល់ចំណុចជាក់លាក់ដែល អាចមើលឃើញ។ ទោះបីជាមានទីតាំងខុសគ្នាក៏ដោយ ក៏លោក ក្រូ-អ្នកក្រូនៅតែត្រៀមខ្លួនរួចជាស្រេចនឹងអាចចូលរួមក្នុង សន្និសីទដោយសារតែយុត្តិសាស្ត្ររបស់អ្នកគ្រប់គ្រងគម្រោង អប់រំប្រវត្តិសាស្ត្រកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យនៅកម្ពុជាបានធានារូ ការធ្វើដំណើរនិងដ្ឋល់ថវិកាចំណាយបន្តិចបន្តួចដល់លោកក្រូ-អ្នក ក្រូទាំងអស់។ ដូចដែលកត់សម្គាល់នៅខាងលើរួចមកហើយ ប្រាសាទព្រះវិហារមានលក្ខណៈពិសេសមួយនៅក្នុងស្ថានភាពចំណុច របស់ប្រជាជនកម្ពុជានាពេលបច្ចុប្បន្ន ហើយក៏ជាទីតាំងដ៏មាន ប្រសិទ្ធភាពសម្រាប់វគ្គសិក្សាសាលានេះ ពីព្រោះទីតាំងនេះមាន ជាប់ពាក់ព័ន្ធជាពិសេសទៅនឹងគោលដៅនៃសិក្សាសាលាក៏ «ការ ចងក្រងប្រវត្តិសាស្ត្រ» ។ ដូចគ្នានេះដែរ ទីតាំងនេះមានជាប់ ពាក់ព័ន្ធនឹងទស្សនវិស័យនៃ «ទឹកដីនៃការផ្សះផ្សា» ។ នៅពេល ដែលលោកក្រូ-អ្នកក្រូបានធ្វើដំណើរនៅលើផ្លូវដែលទើបតែជួស ជុលរួច លោកក្រូ-អ្នកក្រូទាំងអស់រួមគ្នាជាមួយនឹងក្រុមការងារ បានទទួលប្រសិទ្ធពរជ័យពីព្រះសង្ឃអុជតូបដើម្បីរំលឹកដល់អ្នក ដែលបានស្លាប់ និងអង្គុយស្ទឹងស្ទាង់ជាមួយគ្នាដោយនឹកគិតដល់ ប្រវត្តិសាស្ត្រដ៏ឈឺចាប់ និងយូរអង្វែងរបស់ព្រះវិហារនៅពេល នោះ។ ដោយបានថតរូបនៅពីមុខស្នាក់សញ្ញាដែលមានសារ សរសេរថា «ខ្ញុំមានមោទកភាពដែលបានកើតជាខ្មែរ» និងអង្គុយ ហូបបាយជាមួយគ្នានៅលើកំពូលភ្នំ លោកក្រូ-អ្នកក្រូអាច ប្រែក្លាយទីតាំងដែលធ្លាប់មានដំបូងទៅជាទីតាំងមួយដែលមាន ភាពសុខសាន្ត សន្តិភាព និងមោទកភាព។ នៅពេលជាមួយគ្នានោះ ដែរ ការរៀបចំវគ្គសិក្សាសាលានៅទីតាំងផ្សេងៗគ្នានៅក្នុងប្រទេស ក៏អាចផ្តល់នូវវេទិកាមួយសម្រាប់ពិភាក្សាបញ្ហាអប់រំបច្ចុប្បន្ននៅ តាមទីតាំងនៃវគ្គសិក្សាសាលានីមួយៗដែរ។ ជាទូទៅហាក់ លោក

ជំទាវ ទន់ សាអ៊ឹម ប្រើប្រាស់ទីតាំងសិក្សាសាលានៅព្រះវិហារ ដើម្បីលើកឡើងពីបញ្ហាអប់រំនៅព្រះវិហារ ជាពិសេសទាក់ទងនឹង ជនជាតិភាគតិចក្នុង៧០ភាគរយនៅក្នុងខេត្តនេះ។ ជាពិសេស លោកជំទាវបានបង្ហាញពីបញ្ហាដែលក្រុមគ្រូនិស្សិតប្រទេស នៅពេលដែលក្រុមគ្រូនិស្សិតនោះព្យាយាមធ្វើឲ្យមានសមតុល្យ រវាងប្រជាជនកម្ពុជា និងជនជាតិភាគតិចនៅសាលារៀន។ ការ ពិភាក្សាបែបនេះមិនត្រឹមតែផ្តល់វេទិកាពិភាក្សាដើម្បីស្វែងយល់ ពីបញ្ហាដែលកំពុងប្រឈមមុខនៅព្រះវិហារទេ តែថែមទាំងអាច ស្វែងយល់ពីបញ្ហាដែលក្រុមគ្រូនិស្សិតប្រទេសនៅសាលារៀននៅ ក្នុងស្រុកផ្សេងៗដែរ។ ស្រដៀងគ្នានេះដែរ លោក ស៊ុយ សេវិទ្ធិ បានពិភាក្សាពីបញ្ហាអប់រំ និងសេដ្ឋកិច្ចនៅព្រះវិហារដែលអាចឲ្យ សិក្សាកាមដឹងពីបញ្ហាលំបាកបច្ចុប្បន្ននៅតំបន់ផ្សេងនៅប្រទេស កម្ពុជា។

សន្និសីទបានផ្តល់ឱកាសឲ្យក្រុមគ្រូនិស្សិតពិភាក្សាព្រួយបារម្ភ លើកសំណួរអំពីវិធីសាស្ត្របង្រៀន និងទទួលបានការបណ្តុះបណ្តាល ដែលអាចអភិវឌ្ឍវិជ្ជាជីវៈ

សិក្សាសាលាផ្តល់ឱកាសឲ្យក្រុមគ្រូនិស្សិតពិភាក្សា ព្រួយបារម្ភ និងបញ្ជាក់បន្ថែមពីចំណុចនៅក្នុងសៀវភៅណែនាំ ក្រុមគ្រូនិស្សិតនិងសៀវភៅមេរៀន។ ដោយសារក្រុមគ្រូនិស្សិត ដែលបានជួបគ្នាជាក្រុមតាំងពីខែមេសា ឆ្នាំ២០១០មក ដូច្នេះ សិក្សាសាលានេះអនុញ្ញាតឲ្យលោកក្រូ-អ្នកក្រូលើកឡើងនូវសំណួរ ដែលខ្លួនជួបប្រទះនៅពេលបណ្តុះបណ្តាលក្រុងដទៃទៀត។ អាស្រ័យ ហេតុនេះ សិក្សាកាមក្នុងសិក្សាសាលានៅព្រះវិហារបានសួរសំណួរ និងសួរបញ្ជាក់បន្ថែមពីវិធីសាស្ត្រកុំរលើកាវាង K-W-L សកម្មភាព «Jigsaw» និងទិចប័ណ្ណនយោបាយបរទេសនៅពេលធ្វើសកម្មភាព បង្រៀន។ មានការចំណាយពេលវេលាជាច្រើនទៅលើសំណួរ ទាំងនេះ ហើយបញ្ហាទាំងនេះគឺជាធាតុផ្សំដ៏មានសារសំខាន់ ហើយ មានប្រយោជន៍សម្រាប់ក្រុមគ្រូនិស្សិតដែលនឹងចូលរួមជាអ្នកបណ្តុះ បណ្តាលនៅក្នុងការបណ្តុះបណ្តាលនៅកម្រិតមូលដ្ឋានបន្តទៀត។

វិធានបថវិជ្ជាជីវៈមានរបស់សិក្សាកាម

សិក្សាកាមបន្តបង្ហាញវិធានបថវិជ្ជាជីវៈមានចំពោះសិក្សាសាលា និងបានបំពេញតម្រូវការមុនពេលសិក្សាសាលា។ នៅអំឡុងពេល

សិក្ខាសាលា លោកក្រូ-អ្នកក្រូចង់រួមចំណែកក្នុងការពិភាក្សា និងសកម្មភាពផ្សេងៗ ។ ទោះបីជាបន្ទប់សន្និសីទមានស្ថានភាពមិនសូវល្អ ក៏លោកក្រូ-អ្នកក្រូតែងតែយកចិត្តទុកដាក់ស្តាប់វាក្មេងនិងចូលរួមដោយឥរិយាបថវិជ្ជមានដែរ ។ តាមរយៈរឿងរ៉ាវចំនួន ២០០ ដែលប្រមូលបាននៅមុនធ្វើសិក្ខាសាលាបានបង្ហាញថាសិក្ខាកាមក៏យល់ និងគ្រៀមខ្លួនរួមចំណែកក្នុងគម្រោងនេះដែរ ។ ភាពវិជ្ជមានបែបនេះដើរតួនាទីយ៉ាងសំខាន់ពីភាពជោគជ័យរបស់សិក្ខាសាលា និងធ្វើឲ្យលោកក្រូ-អ្នកក្រូអាចរួមចំណែកក្នុងការដឹកនាំកិច្ចខិតខំប្រឹងប្រែងផ្សះផ្សាជាតិ ។

កិច្ចប្រជុំប្រចាំឆ្នាំបង្កើនការរាប់អានគ្នារវាងក្រូនិងក្រូ រក្សានិងបង្កើនចំណាប់អារម្មណ៍លើគម្រោង និងផ្តល់ឱកាសសម្រាប់អភិវឌ្ឍការអប់រំប្រវត្តិសាស្ត្រកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ

កិច្ចប្រជុំប្រចាំឆ្នាំបង្កើនការរាប់អានគ្នារបស់ក្រូប្រៀននិងជួយរក្សាចំណាប់អារម្មណ៍របស់ក្រូទៅលើគម្រោងនេះ ។ ដូចដែលក្រូប្រៀនជាច្រើន និងអ្នកគ្រប់គ្រងគម្រោងអប់រំប្រវត្តិសាស្ត្រកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យនៅកម្ពុជាមិនបានជួបមុខគ្នាគាំទ្រពីសិក្ខាសាលាបណ្តុះបណ្តាលប្រចាំឆ្នាំនៅខែមេសា ឆ្នាំ ២០១០ សិក្ខាកាមមានភាពរីករាយដែលបានជួបមុខគ្នានិងជួបជុំគ្នាម្តងទៀត ។ ដូចគ្នានេះដែរ កិច្ចប្រជុំប្រចាំឆ្នាំក៏បានផ្តល់ឱកាសឲ្យវាក្មេងបញ្ជាក់ម្តងទៀតពីសារៈសំខាន់របស់គម្រោង និងសារៈសំខាន់របស់ក្រូប្រៀននៅក្នុងគម្រោងនេះ ។ ប្រសាសន៍របស់លោកជំទាវទន់ សាអ៊ុម លោក ឆាន់ យូ និង លោកអភិបាលរងខេត្ត និងលោកយុត ឥន្ទសេរី មានលក្ខណៈលើកទឹកចិត្តជាពិសេស និងធ្វើឲ្យលោកក្រូ-អ្នកក្រូយល់ដឹងពីរូបភាព «ជំងឺនេះ» នៃការចូលរួមរបស់ខ្លួននៅក្នុងគម្រោង ។ ជាមួយគ្នានេះដែរ សិក្ខាសាលាក៏ផ្តល់ឱកាសឲ្យក្រូប្រៀនពង្រីកចំណេះដឹងរបស់ខ្លួនដែរ ។ ជាទាហរណ៍ ការពិភាក្សារបស់សាស្ត្រាចារ្យ ជួរ ភីរី បានផ្តល់ការវិភាគដ៏មានផ្លែផ្កាទៅលើដើមកំណើតនៃពាក្យប្រល័យពូជសាសន៍ ហើយកញ្ញា សូ ហ្វារីណា ក៏បានបង្ហាញពីអង្គហេតុស្តីពីបទពិសោធន៍របស់ចាមមូស្លីមនៅក្នុងរបបខ្មែរក្រហមដែលលោកក្រូ-អ្នកក្រូខ្លះមិនធ្លាប់បានឆ្លងកាត់ដែរ ។ សិក្ខាសាលាប្រចាំឆ្នាំក៏ជាវេទិកាពិភាក្សាដ៏មានប្រសិទ្ធភាពមួយដែលអាចបង្ហាញការអភិវឌ្ឍន៍ ការគ្រប់គ្រង ពិនិត្យទៅលើ

ភាពខ្លាំង និងភាពខ្សោយក្នុងឆ្នាំនេះ និងផ្សព្វផ្សាយព័ត៌មានស្តីពីដែនការសកម្មភាពនៃឆ្នាំបន្ទាប់ ។ ជាទាហរណ៍ លោក ក្រីស្តូហ្វី ឡេវីន និងអ្នកស្រី ស៊ុរី សារីណា បានបង្ហាញពីលទ្ធផលនៃការស្ទាបស្ទង់លើសិក្ខាសាលាបណ្តុះបណ្តាលវគ្គមុនៗ ដែលវាយតម្លៃលើភាពខ្លាំងរបស់ក្រូប្រៀន និងចំណុចដែលត្រូវអភិវឌ្ឍបន្ថែម ។ នៅពេលជាមួយគ្នានេះដែរ លោក វ៉ាន់ថាន់ ពេងវ៉ាន់ និង ឌី ខាំបូលី បានលើកបង្ហាញពីទីតាំង និងពេលវេលាសម្រាប់ការបណ្តុះបណ្តាលវគ្គក្រោយគោលបំណងរបស់គម្រោងនៅឆ្នាំក្រោយ និងសេចក្តីលម្អិតអំពីកម្មវិធីគ្រប់គ្រងគុណភាព ។ ការចែកចាយព័ត៌មានទៅកាន់ក្រូប្រៀនជាក្រុមអាចធានាថា ក្រូប្រៀនទទួលបានព័ត៌មានដូចគ្នា និងពង្រឹងភាពខ្លាំងនៃគម្រោង ។

សារ៉ា ចូនឌីកយិន

ប្រាសាទព្រះវិហារ

ដំណើរជីវិតរបស់ សែ ធួបនី

សែ ធួបនី

សែ ធួបនី អាយុ៦១ឆ្នាំ មានមុខរបរជាអ្នកលក់ដៃឈើ ក្រុងភ្នំពេញ។ ធួបនី មានស្រុកកំណើតនៅភូមិព្រៃវែង ឃុំព្រៃវែង ស្រុកត្រីវង្ស ខេត្តតាកែវ។ ដូចប្រជាជនកម្ពុជារាប់លាននាក់ដែលបានឆ្លងកាត់សម័យខ្មែរក្រហម ធួបនី ក៏ធ្លាប់ទទួលរងការឃោសនា និងបាត់បង់សាច់ញាតិនៅក្នុងរបបនោះដែរ។

ដំបូងឡើយ ធួបនី រស់នៅភូមិកំណើតជាមួយឪពុកម្តាយដោយប្រកបរបរកសិកម្ម។ លុះក្រោយពីគាត់បានរៀបការជាមួយបុរសម្នាក់រួចមក គាត់និងប្តីក៏ប្តូរមករស់នៅក្នុងខណ្ឌដង្កោ រាជធានីភ្នំពេញវិញ។

នៅថ្ងៃទី១៧ ខែមេសា ឆ្នាំ១៩៧៥ ធួបនី និងគ្រួសារត្រូវបានខ្មែរក្រហមបង្ខំឲ្យធ្វើដំណើរទៅទិសខាងត្បូងដោយប្រាប់ថា «ដើរទៅរហូតមិនត្រូវឆាកក្រោយទេ បើថ្ងៃទៀតទើបត្រឡប់មកវិញ»។ ធ្វើដំណើរជាច្រើនថ្ងៃ គ្រួសាររបស់ ធួបនី ក៏បានមកដល់ស្រុកត្រីវង្សដែលជាស្រុកកំណើត។ ប្រហែលមួយសប្តាហ៍ក្រោយមក កម្មាភិបាលខ្មែរក្រហមបានបែកចែកប្រជាជនជាក្រុមៗ រួចចាត់តាំងឲ្យគាត់លើកទំនប់និងដឹកប្រលាយ។ ដោយសារតែខ្វះកន្លែងស្នាក់នៅ អង្គការបានអនុញ្ញាតឲ្យគាត់រស់នៅជាមួយឪពុកម្តាយគាត់បណ្តោះអាសន្នសិន។ ប៉ុន្តែប្រហែលជាពីរសប្តាហ៍ក្រោយមកទៀតអង្គការបានសង់ខ្ទមជាច្រើនរួចបញ្ជូនគាត់ឲ្យទៅរស់ក្នុងខ្ទមតូចមួយជាមួយសមាជិកផ្សេងទៀតនៅក្នុងកងជាមួយគ្នា។ កម្មាភិបាលខ្មែរក្រហមបានចាត់តាំងឲ្យ ធួបនី ចេញទៅធ្វើស្រែតាំងពីព្រលឹមរហូតដល់ព្រលប់ទើបអនុញ្ញាតឲ្យត្រឡប់មកផ្ទះវិញ។ ចំណែកការរៀបចំកិច្ចការគ្រប់គ្រាន់ទេ ធួបនី បានរៀបរាប់ថា «របបបបរដែលគេចែកឲ្យតិចណាស់ សូម្បីតែក្មេងក៏ហូបមិនឆ្អែកដងព្រោះម្នាក់ៗទទួលបានតែបបរមួយវែកប៉ុណ្ណោះ»។

ធ្វើការបានមួយរយៈ អង្គការបានផ្លាស់ ធួបនី ឲ្យទៅធ្វើការនៅភូមិបួរ ឃុំព្រៃវែងវិញ។ នៅទីនោះអង្គការចាត់តាំងឲ្យគាត់ដឹកប្រលាយនិងលើកទំនប់ដូចមុនដដែល។ ប៉ុន្តែដោយសារការខិតខំធ្វើការខ្លាំងពេក សុខភាពរបស់គាត់កាន់តែទ្រុឌទ្រោមទៅៗហើយថែមទាំងមានជំងឺជាញឹកញាប់។ ប៉ុន្តែទោះជាយ៉ាងណាក៏ដោយក៏គាត់មិនហ៊ានសុំច្បាប់ឈប់សម្រាកដែរព្រោះខ្លាចប្រធានកងចោទប្រកាន់ថាធ្វើពុកជាឈឺ។ ធួបនី បានរៀបរាប់ទាំងអស់ដើមកថា «ពីមួយថ្ងៃទៅមួយថ្ងៃ ខ្ញុំឃើញតែមនុស្សស្លាប់ដោយសារជំងឺនិងគ្មានអាហារហូបដោយក្នុងនោះក៏មានបងប្អូនបង្កើតរបស់ខ្ញុំពីរនាក់ដែរ»។ លើសពីនេះទៅទៀត ការរស់នៅក៏ស្ថិតនៅក្នុងភាពភ័យខ្លាចរហូតដោយសារតែព្រួយបារម្ភខ្លាចអង្គការចោទប្រកាន់ថាភ្នក់។ ជាក់ស្តែង ធួបនី បានបាត់បង់បងប្អូនដ៏ដូចមួយប្រាំមួយនាក់ដែលកាលនោះកម្មាភិបាលប្រាប់ថាយកទៅរៀនសូត្រ ប៉ុន្តែប្តីបានថ្លែងក្រោយមកក៏ឃើញយកសម្លៀកបំពាក់អ្នកទាំងនោះត្រឡប់មកវិញ។ ពេលនោះ ធួបនី ដឹងច្បាស់ថាបងប្អូនដ៏ដូចមួយរបស់គាត់ជាអង្គការយកទៅសម្លាប់បាត់ហើយ។

បន្ទាប់ពីរបបនេះដួលរលំនៅឆ្នាំ១៩៧៩ ធួបនី និងគ្រួសារក៏នាំគ្នាត្រឡប់មករស់នៅក្នុងសង្កាត់បឹងទំពុន ខណ្ឌចំការមន រាជធានីភ្នំពេញរហូតដល់សព្វថ្ងៃនេះ។

លន់ ជាតិ

កម្មវិធីអប់រំអំពីប្រវត្តិសាស្ត្រកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ
វិទ្យុផ្សាយសំឡេងសហរដ្ឋអាមេរិកជាភាសាខ្មែរនឹងធ្វើការចាក់ផ្សាយកម្មវិធីអំពី «ប្រវត្តិសាស្ត្រកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ» ដែលនិពន្ធដោយ ឌី ខាំបូលី ដែលអ្នកទាំងអស់គ្នាអាចស្តាប់តាមរយៈទូរទស្សន៍និងអាចសាច់រឿងដែលមាននៅក្នុងសៀវភៅនេះតាមរយៈគេហទំព័រ <http://www.voanews.com/khmer/democratic-kampuchea.cfm> របស់វិទ្យុផ្សាយសំឡេងសហរដ្ឋអាមេរិកជាភាសាខ្មែរ។ **បង្រៀមទទួលបានឯកសារកម្ពុជា**

តើអ្វីជាអំពើប្រល័យពូជសាសន៍? តើអ្វីជាចំណុចខ្លះខាងនាវាក្នុងអនុសញ្ញាអំពើប្រល័យពូជសាសន៍? តើត្រូវទប់ស្កាត់អំពើប្រល័យពូជសាសន៍ដោយរបៀបណា?

(តប)

ដូចជានៅក្នុងខែកញ្ញា ឆ្នាំ២០០៥ ក្រុមប្រឹក្សាសន្តិសុខរបស់អង្គការសហប្រជាជាតិបានធ្វើការសិក្សាមួយដើម្បីសម្រេចថា តើអំពើប្រល័យពូជសាសន៍មានប្រព្រឹត្តទៅនៅដាច់ខាតដែរឬយ៉ាងណា ។ លទ្ធផលនៃរបាយការណ៍ជំនាញមិនបានព្យាយាមដើម្បីកំណត់ថា ជនជាតិស៊ីដង់ណាម្នាក់បានសម្លាប់មនុស្សដោយមានចេតនាប្រព្រឹត្តអំពើប្រល័យពូជសាសន៍នោះទេ ។ តែរបាយការណ៍នោះបែរជាពិនិត្យទៅលើលើកោលនយោបាយរបស់រដ្ឋាភិបាលស៊ីដង់ទៅវិញដោយអះអាងថា «គណៈកម្មាធិការធ្វើការសន្និដ្ឋានថា រដ្ឋាភិបាលស៊ីដង់មិនបានអនុវត្តនូវកោលនយោបាយប្រល័យពូជសាសន៍ទេ» ។ គណៈកម្មាធិការនេះបានបន្តថា គឺមានភស្តុតាងនៃសមាសធាតុនៃទម្រង់កម្មប្រល័យពូជសាសន៍ចំនួនពីរ ។ ទីមួយ គឺវត្តមាននៃទង្វើជាក់ស្តែងដែលឆ្លើយតបទៅនឹងកថាខណ្ឌនៅក្នុងនិយមន័យនៃទម្រង់កម្មនេះដែលមានចែងក្នុងមាត្រា២នៃអនុសញ្ញាស្តីពីការការពារនិងការដាក់ទណ្ឌកម្មលើទម្រង់កម្មនៃអំពើប្រល័យពូជសាសន៍ ។ គណៈកម្មាធិការនេះបានអង្កេតឃើញថា «ការរំលោភបំពានសិទ្ធិមនុស្សយ៉ាងធ្ងន់ធ្ងរត្រូវបានប្រព្រឹត្តឡើងដោយកងកម្លាំងនិងកងឈ្នួល ដែលស្ថិតក្រោមការគ្រប់គ្រងរបស់រដ្ឋាភិបាល» ដែលក្នុងនោះរួមមានការរាយការណ៍ពីការសម្លាប់ ការបង្ករបួសស្នាមយ៉ាងធ្ងន់ធ្ងរលើរូបរាងកាយឬស្មារតី និងការបង្កឲ្យមានដោយចេតនានូវលក្ខខណ្ឌរស់នៅដែលនាំមកនូវការបំផ្លិចបំផ្លាញផ្នែករូបរាងកាយ ។ សមាសធាតុទីពីរគឺ ទស្សនៈដែលថាជនរងគ្រោះនិងជនដែល (ជនជាតិភាគតិចអាហ្វ្រិកនិងអាវ៉ាប់) បានបង្កើតនូវក្រុមជាតិពន្ធុរខុសគ្នា ។ ប៉ុន្តែ គណៈកម្មាធិការបាននិយាយថា «សមាសធាតុសំខាន់មួយហាក់បីដូចជាមិនឃើញនោះគឺ ចេតនាប្រព្រឹត្តអំពើប្រល័យពូជសាសន៍ បើតាមដែលយើងគិតពីអំណាចរបស់រដ្ឋាភិបាលមជ្ឈិម

នោះ» ។ បើនិយាយក្នុងន័យទូទៅ កោលនយោបាយនៃការវាយប្រហារ ការសម្លាប់ និងការបង្កិតបង្កំដាស់ប្តូរទីកន្លែងរបស់សមាជិកនៃក្រុមជនជាតិភាគតិចខ្លះគឺ មិនបានបង្ហាញនូវចេតនាជាក់លាក់មួយក្នុងការបំផ្លាញទាំងស្រុងឬដោយផ្នែកនូវក្រុមមនុស្សដែលបែងចែកតាមមូលដ្ឋាននៃជាតិសាសន៍ ជាតិពន្ធុ ជាតិនិសាសនានោះទេ ។

មាត្រា៣នៃអនុសញ្ញាស្តីពីអំពើប្រល័យពូជសាសន៍បានចែងថា បន្ថែមទៅលើការទទួលខុសត្រូវផ្នែកព្រហ្មទណ្ឌសម្រាប់ជនដែលជាក់លាក់នៃអំពើទម្រង់កម្មនោះ ជនផ្សំគំនិតក៏ត្រូវផ្តន្ទាទោសដែរ ។ ការយកនូវទស្សនៈសុកស្មាញនេះដែលដកចេញពីច្បាប់ព្រហ្មទណ្ឌទៅមកប្រើក្នុងបរិបទនៃអំពើសាហាវឃោរឃៅអន្តរជាតិនេះគឺខុសនូវភាពជាក់លាក់ខ្លះៗ ។ ជាក់ស្តែង គឺអ្នករៀបចំនិងអ្នកព្យុះព្យាង្គប្រព្រឹត្តអំពើប្រល័យពូជសាសន៍ទៅវិញនោះទេដែលត្រូវទទួលខុសត្រូវធ្ងន់បំផុត ។ ទង្វើមកលើរូបរាងកាយត្រូវបានប្រព្រឹត្តឡើងដោយបុគ្គលដែលមានឋានៈទាប ហើយប្រហែលជាអ្នកដែលមិនបានដឹងពីចេតនាប្រព្រឹត្តអំពើប្រល័យពូជសាសន៍ទេ ។

លក្ខន្តិកៈនៃគុណការទម្រង់កម្មអន្តរជាតិបានបង្កើតនូវបទបញ្ញត្តិសម្រាប់ធ្វើការកាត់ទោសមេបញ្ជាការឬថ្នាក់លើដែលទង្វើទម្រង់កម្មត្រូវបានប្រព្រឹត្តឡើងដោយកូនចៅឬថ្នាក់ក្រោមរបស់ខ្លួន បើទោះបីជាមិនមានភស្តុតាងបញ្ជាក់ថា មានបញ្ជាឬទិសដៅជាក់លាក់ក៏ដោយ ។ វិធីសាស្ត្រក្នុងការដាក់ទម្រង់កម្មខុសត្រូវនេះដែលដកចេញពីករណីសំណុំរឿងនៃសង្គ្រាមលោកលើកទីពីរត្រូវបានបង្ហាញឲ្យឃើញថា គ្រាន់តែជាការចាប់អារម្មណ៍ផ្នែកទ្រឹស្តីប៉ុណ្ណោះ ។ នៅក្នុងស្ថានភាពដែលថ្នាក់លើម្នាក់ត្រូវបានកាត់ទោសជាប់ទោសចំពោះការដែលមិនទប់ស្កាត់ថ្នាក់ក្រោមរបស់ខ្លួនក្នុងការប្រព្រឹត្តអំពើប្រល័យពូជសាសន៍ គឺជារឿងមួយដែលមិនគួរឲ្យជឿ

នៅពេលដែលត្រូវបានគេយល់ឃើញថា នេះគឺជាទុក្ខកម្ម ដែលកើតចេញពីផែនការឬគោលនយោបាយរបស់រដ្ឋនោះ ។

ការកាត់ទោសទុក្ខកម្មអន្តរជាតិជាច្រើននាពេលបច្ចុប្បន្ន នេះត្រូវបានយោងទៅតាមទ្រឹស្តីមួយ ដែលត្រូវបានស្គាល់ថា «សហកម្មទុក្ខកម្មរួម» ។ ទ្រឹស្តីនេះទទួលស្គាល់ថាបទល្មើស យោរយៅដែលត្រូវបានចាត់ទុកថាជាទុក្ខកម្មអន្តរជាតិដែលរួម ទាំងបទអំពើប្រល័យពូជសាសន៍ផងនោះ គឺត្រូវបានប្រព្រឹត្តឡើង ដោយក្រុមឬអង្គការដែលអនុវត្តឡើងដោយឈរលើគោលបំណង រួមមួយ ។ តាមការជាក់ស្តែងនេះគឺមានន័យថា មេដឹកនាំឬអ្នក រៀបចំនឹងត្រូវទទួលខុសត្រូវចំពោះទុក្ខកម្មដែលប្រព្រឹត្តឡើង ដោយសហការីរបស់ខ្លួន បើទោះបីជាពួកគេមិនមានចេតនាជាក់ លាក់ណាក៏ដោយ ក៏ស្ថិតនៅក្នុងកម្រិតមួយដែលថា ទាំងនេះគឺជា លទ្ធផលដែលអាចទៅរួចនិងអាចព្យាករណ៍ទុកមុនបានដែលកើត ចេញពីបំណងរួមឬសហកម្មរួមមួយនោះ ។

ការទទួលខុសត្រូវរបស់រដ្ឋ

ទោះបីជានិយមន័យនៃអំពើប្រល័យពូជសាសន៍ត្រូវ បានកំណត់ថាជាទុក្ខកម្មមួយ ដោយបង្កប់ន័យថាប្រើប្រាស់ បានតែចំពោះបុគ្គលប៉ុណ្ណោះក៏ដោយ ក៏នៅក្នុងអនុសញ្ញាស្តីពី អំពើប្រល័យពូជសាសន៍ឆ្នាំ១៩៤៨ បានដាក់តួនាទីមកលើរដ្ឋ ផងដែរដើម្បីការពារការកើតឡើងវិញនៃអំពើប្រល័យពូជសាសន៍ និងគិតគូរយ៉ាងច្បាស់លាស់ពីការទទួលខុសត្រូវរបស់រដ្ឋនោះនៅ ចំពោះមុខតុលាការយុត្តិធម៌អន្តរជាតិ ។ មន្ទិលទាំងប៉ុន្មានទាក់ទង នឹងចំណុចនេះ គឺត្រូវបានដោះស្រាយនៅក្នុងសេចក្តីសម្រេច ខែកុម្ភៈ ឆ្នាំ២០០៧ របស់តុលាការអន្តរជាតិ ។ នៅមានការ ជជែកពិភាក្សាជាបន្តបន្ទាប់នៅក្នុងចំណោមមេធាវីទាក់ទងនឹង បញ្ហាថា តើរដ្ឋពិតជាប្រព្រឹត្តទុក្ខកម្មមែនឬយ៉ាងណា ។ តុលាការ នេះបានចៀសវាងសំណួរដែលចោទថាតើនេះអាចចាត់ទុកថាជា ទុក្ខកម្មមួយឬក៏ជាទង្វើខុសឆ្គងអន្តរជាតិមួយឬយ៉ាងណានៅ ពេលដែលតុលាការនេះបានសម្រេចថារដ្ឋាភិបាលស៊ីប៊ីត្រូវទទួល ខុសត្រូវចំពោះការមិនបានបញ្ជាក់អំពើប្រល័យពូជសាសន៍ ។

តុលាការក៏បានយល់ឃើញថា នៅពេលដែលបទចោទ ប្រកាន់ពីអំពើប្រល័យពូជសាសន៍ត្រូវបានធ្វើឡើង បទចោទនោះ

ត្រូវតែកសាងឡើងដោយពឹងលើភស្តុតាង «ដែលបង្ហាញពីភាព ច្បាស់លាស់ កម្រិតខ្ពស់មួយសមស្របទៅនឹងភាពធ្ងន់ធ្ងរនៃការ ចោទប្រកាន់នោះ» ។ នេះគឺជាបទដ្ឋានដែលទាមទារត្រូវកាត់ សម្គាល់មួយជាន់អ្វីដែលតែងតែត្រូវបានយកមកប្រើប្រាស់នៅ ក្នុងករណីធម្មតាដែលពាក់ព័ន្ធនឹងការទទួលខុសត្រូវរបស់រដ្ឋនៅ ចំពោះមុខតុលាការយុត្តិធម៌អន្តរជាតិ ហើយនេះហាក់បីដូចជាធ្វើ ឲ្យមានលក្ខណៈប្រហាក់ប្រហែលទៅនឹងបទដ្ឋានដែលត្រូវបានយក មកអនុវត្តនៅក្នុងការកាត់ទោសចំពោះទុក្ខកម្មទាំងឡាយ ។ ឧទាហរណ៍ លក្ខន្តិកៈទីក្រុងរ៉ូមរបស់តុលាការទុក្ខកម្មអន្តរជាតិ បានចែងថា «ដើម្បីធ្វើការកាត់ទោសជនជាប់ចោទមានទោស បានតុលាការត្រូវតែច្បាស់លាស់ពីពិរុទ្ធភាពរបស់ជនជាប់ចោទឲ្យ លើសពីការសង្ស័យដែលសហគុណដល់នោះ» ។ ក្នុងការអនុម័ត វិធីសាស្ត្រនេះ តុលាការយុត្តិធម៌អន្តរជាតិបានកាត់បន្ថយនូវភាព ដែលអាចកើតឡើងនៃលទ្ធផលមួយដែលមិនស៊ីសង្វាក់គ្នាទៅនឹង វិធីរបស់តុលាការទុក្ខកម្មអន្តរជាតិ ។ បទដ្ឋាននៃភស្តុតាងដ៏គ្រប់ គ្រាន់នេះទាក់ទងនឹងករណីអំពើប្រល័យពូជសាសន៍បានធានាឲ្យច្បាស់ ថាតុលាការយុត្តិធម៌អន្តរជាតិដែលដោះស្រាយជាមួយនឹងបញ្ហា នៃការទទួលខុសត្រូវរបស់រដ្ឋ និងតុលាការទុក្ខកម្មអន្តរជាតិ សម្រាប់អតីតយូហ្គោស្លាវីដែលដោះស្រាយជាមួយនឹងបញ្ហាការ ទទួលខុសត្រូវរបស់បុគ្គល គឺនៅតែមានទស្សនៈយល់ឃើញដូចគ្នា ដដែល ។

សេចក្តីបញ្ចប់

អនុសញ្ញាស្តីពីអំពើប្រល័យពូជសាសន៍នៅតែបន្តធ្វើឲ្យ អ្នកជំនាញច្បាប់ អ្នកនយោបាយ អ្នកយកព័ត៌មាន និងសកម្មជន សិទ្ធិមនុស្សទាំងអស់មានការចាប់អារម្មណ៍ដូចគ្នា ។ ក្នុងអំឡុងពេល ហាសិបឆ្នាំនេះ អនុសញ្ញានេះនៅតែស្ថិតនៅក្នុងស្ថានភាពតានតឹង ជាមួយនឹងទុក្ខកម្មប្រឆាំងនឹងមនុស្សដដែល ។ ឃើញថាមាន ការមិនពេញចិត្តជាខ្លាំងទៅនឹងភាពចង្អៀតចង្អល់នៃនិយមន័យ ពាក្យប្រល័យពូជសាសន៍ ។ លោក ចច ស្ការ៉ាហ្សេនប៊េហ្គី បាន ធ្វើការកត់សម្គាល់ថា អនុសញ្ញាស្តីពីអំពើប្រល័យពូជសាសន៍គឺ «មិនចាំបាច់នោះទេនៅពេលដែលអាចយកមកអនុវត្តបាន តែមិន អាចអនុវត្តបានទេនៅពេលដែលចាំបាច់នោះ» ។ លោក ហ្វេន

ឆក និង លោក ឃើត ចនសាន់ស្កេញ បានសរសេរថា «ពាក្យពេចន៍ ដែលប្រើប្រាស់នៅក្នុងអនុសញ្ញានោះគឺពិតជាមានលក្ខណៈរិត ត្បិតខ្លាំងណាស់រហូតទាល់តែមិនមានការសម្រាប់ប្រល័យពូជ សាសន៍ណាមួយដែលប្រព្រឹត្តឡើងចាប់តាំងពីពេលដែលអនុសញ្ញា នោះត្រូវបានអនុម័ត » ។ អាស្រ័យហេតុនេះ មានមនុស្សជាច្រើន បានទាមទារឲ្យមានការបកស្រាយបែបទូលំទូលាយទាក់ទងនឹង ទស្សនៈស្តីពីអំពើប្រល័យពូជសាសន៍ដែលអាចរួមបញ្ចូលទាំងក្រុម ទទួលបានការការពារផ្សេងទៀត ដូចជាក្រុមនយោបាយនិងសង្គម ហើយដែលអាចអនុវត្តន៍មកលើបទល្មើសផ្សេងៗទៀតដែល ទូលំទូលាយជាងនេះ ។ ប៉ុន្តែតាមការជាក់ស្តែង អ្វីដែលអ្នកទាំង នោះធ្វើការស្នើសុំក៏មានន័យស្មើទៅនឹងទម្រង់កម្មប្រឆាំងនឹង មនុស្សជាតិដែលមិនមានជាប់ពាក់ព័ន្ធនឹងជម្លោះប្រដាប់អាវុធ ។

នៅដើមឆ្នាំ១៩៤៥ ទម្រង់កម្មប្រឆាំងនឹងមនុស្សជាតិ និងអំពើប្រល័យពូជសាសន៍ក៏មិនមែនកើត មកពីប្រភពតែមួយនោះទេ ហើយពាក្យនេះ បង្កើតឡើងដើម្បីធ្វើការពិពណ៌នាពីបទល្មើស ដ៏យោធាយោធិ៍ព្រៃផ្សៃរបស់របបណាហ្ស៊ី ។ ទោះបីជាវិសាលភាពមិនមានភាពដូចគ្នាក៏ដោយ ក៏ពាក្យនេះមានន័យជាន់គ្នា ហើយអាចយក មកប្រើប្រាស់ជំនួសគ្នាបាន ទោះបីជាតិចក្តី ច្រើនក្តី ដើម្បីពិពណ៌នាពីទម្រង់កម្មដ៏ធំធេង នាគ្រានោះ ដែលព្យាយាមធ្វើការកម្ទេចប្រជាជន ជុំហូរនៅប៉ែកអឺរ៉ុបទាំងអស់ ។ នៅចុងឆ្នាំ ១៩៤៦ មានការកើតឡើងនូវការមិនយល់ ស្របគ្នាដ៏សំខាន់មួយ ហើយវាមិនត្រូវបាន ដោះស្រាយនោះទេ រហូតទាល់តែដល់ចុង សតវត្សរ៍ទី២០ ។ ចុងបញ្ចប់ ពាក្យថាជាប់ ពាក់ព័ន្ធនោះត្រូវបានបាត់ចេញពីនិយមន័យ នៃទម្រង់កម្មប្រឆាំងនឹងមនុស្សជាតិ ប៉ុន្តែវា ត្រូវការពេលវេលាជាងកន្លះសតវត្សរ៍ទៀតដើម្បី វិវត្តឲ្យកាន់តែមានភាពជាក់ស្តែងជាងនេះ ។ នៅក្នុងឆ្នាំ១៩៩៥ អង្គជំនុំជម្រះសាលាឧទ្ធរណ៍

របស់តុលាការទម្រង់កម្មអន្តរជាតិសម្រាប់អតីតយូហ្គោស្លាវីបាន ប្រកាសថា តម្រូវការដែលបានចែងថាទម្រង់កម្មប្រឆាំងនឹង មនុស្សជាតិត្រូវតែមានជាប់ពាក់ព័ន្ធនឹងជម្លោះប្រដាប់អាវុធ នោះក៏មិនស្របទៅនឹងច្បាប់ទំនៀមទម្លាប់អន្តរជាតិនោះទេ ។ អង្គជំនុំជម្រះបែបជាដួលនូវការពន្យល់មិនគួរឲ្យជឿមួយថាក្រុម ប្រឹក្សាសន្តិសុខបានដាក់បញ្ចូលពាក្យជាប់ពាក់ព័ន្ធនៅក្នុងមាត្រា៥ នៃលក្ខន្តិកៈតុលាការទម្រង់កម្មអន្តរជាតិសម្រាប់អតីតយូហ្គោ ស្លាវី ដើម្បីគ្រាន់តែកំណត់កម្រិតយុត្តាធិការប៉ុណ្ណោះ ។ តែការ ពន្យល់ដែលគួរឲ្យជឿជាងនេះ គឺថាមេធាវីនៃលេខាធិការដ្ឋាន អង្គការសហប្រជាជាតិដែលជាអ្នកតាក់តែងធម្មនុញ្ញនេះឡើងមាន ការជឿជាក់ថា ពាក្យថាជាប់ពាក់ព័ន្ធគឺជាផ្នែកមួយនៃច្បាប់ទំនៀម ទម្លាប់អន្តរជាតិ ហើយក្រុមប្រឹក្សាមិនមានការជំទាស់អ្វីទេ ។

យ៉ាងណាក៏ដោយ ឥឡូវក៏មិនមានចម្ងល់នោះទេទាក់ទង

សហព្រះរាជអាជ្ញារបស់អង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញក្នុងតុលាការកម្ពុជា អេនឌ្រូ ទេលី

ទៅនឹងកំហុសឆ្គងនៃទស្សនៈរបស់តុលាការនូវមើលថាត្រូវបាន
 កែប្រែហើយឬយ៉ាងណាទេស្តីពីទម្រង់កម្មប្រឆាំងនឹងមនុស្សជាតិ
 ដែលជាអ្វីបណ្តាលឲ្យលើកឡើងនូវគំនិតដូចផ្តើមរបស់ លេមគីន
 ទាក់ទងនឹងអំពើប្រល័យពូជសាសន៍នៅក្នុងមហាសន្និបាតអង្គការ
 សហប្រជាជាតិ។ និយមន័យដែលទទួលបានការកំទេចនោះ គឺមាន
 ចែងនៅក្នុងមាត្រា៧នៃលក្ខន្តិកៈទីក្រុងវ្យូមដែលមិនមានដុំកន្ធា
 សេចក្តីយោងទៅលើជម្លោះប្រដាប់អាវុធជាជាសមាសធាតុនៅ
 ក្នុងបរិបទនោះទេ។ ភាពមិនច្បាស់លាស់ដែលបន្តមានជាក់ស្តែង
 តែមួយគត់នោះ គឺពេលវេលាដែលពាក្យថាជាប់ពាក់ព័ន្ធនេះបាន
 បាត់ខ្លួនយ៉ាងពិតប្រាកដចេញពីសមាសធាតុនៃទម្រង់កម្មប្រឆាំង
 នឹងមនុស្សជាតិ។ បើតាមដែលគិតពីគណៈកម្មាធិការច្បាប់អន្តរជាតិ
 នោះ ពាក្យនេះដូចជានៅមានវត្តមានរហូតដល់ឆ្នាំ១៩៩០ ហើយ
 ប្រហែលជាអាចឈានដល់ក្រោយហ្នឹងទៀតផង។ នៅក្នុងឆ្នាំ

១៩៩៤ គណៈកម្មាធិការបានធ្វើការសាកល្បងដោយដកពាក្យ
 ជាប់ពាក់ព័ន្ធនេះចេញហើយជំនួសដោយសមាសធាតុនៃបរិបទ
 មួយទៀត គឺផែនការប្រយោជន៍យោធារបស់រដ្ឋវិញ។ ក៏មាន
 ការទទួលស្គាល់ដដែលនៃពេលថ្មីៗ នេះពីសំណាក់តុលាការសិទ្ធិ
 មនុស្សនៅអឺរ៉ុប ដែលបានកំទេចទស្សនៈដែលថាពាក្យថា ជាប់
 ពាក់ព័ន្ធនេះត្រូវបានអវត្តមាននាំទៅដើមទសវត្សរ៍៩០ មកម៉្លេះ។
 នៅក្នុងសេចក្តីសម្រេចមួយកាលពីខែកញ្ញា ឆ្នាំ២០០៨ អង្គជំនុំ
 ជម្រះនៃតុលាការនេះបាននិយាយយ៉ាងប្រុងប្រយ័ត្នថាជាប់
 ពាក់ព័ន្ធទៅនឹងជម្លោះប្រដាប់អាវុធគ្រប់ប្រហែលជាលែងមានទាក់ទង
 ទៀតហើយ ចាប់ពីឆ្នាំ១៩៩៦មក។ បញ្ហានេះគឺប្រឈមដោយ
 ផ្ទាល់ជាមួយនឹងអង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញក្នុងតុលាការកម្ពុជាក្នុង
 កិច្ចខំប្រឹងប្រែងនាពេលថ្មីៗនេះដើម្បីធ្វើការកាត់ទោសអំពើទម្រង់
 កម្មរបស់ខ្មែរក្រហម។

បច្ចុប្បន្ននេះ យើងប្រហែលជានិយាយពីពាក្យអំពើ
 ប្រល័យពូជសាសន៍និងទម្រង់កម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិម្តងទៀតដូច
 ដែលអ្វីដែលពាក្យនេះត្រូវបានប្រើប្រាស់កាលពីមុន។ លទ្ធផល
 តាមផ្លូវច្បាប់តែមួយកត់ក្នុងការពិពណ៌នាពីអំពើឃោរឃៅមួយថា
 ជាអំពើប្រល័យពូជសាសន៍ជាជាន់អំពើទម្រង់កម្មប្រឆាំង
 មនុស្សជាតិគឺត្រង់ថាអំពើនេះនាំយកស្រួលនឹងនាំយកទៅកាត់ទោស
 នៅតុលាការយុត្តិធម៌អន្តរជាតិដែលមានចែងក្នុងមាត្រា៧នៃអនុ
 សញ្ញាឆ្នាំ១៩៤៨។ ប៉ុន្តែ មាត្រា៧នេះបាននាំមកនូវកម្តៅ ជាជាន់
 ពន្លឺ ហើយសេចក្តីសម្រេចនាពេលថ្មីៗនេះរបស់តុលាការនៅ
 បូស្កៀ និងស៊ីប៊ី គួរតែធ្វើឲ្យរាជយន្តការធ្វើតាមវិធីសាស្ត្រនេះ
 លើកលែងតែនៅក្នុងករណីដែលច្បាស់លាស់បំផុតតែប៉ុណ្ណោះ។

ជាការពិតណាស់ ភាពខុសគ្នារវាងអំពើប្រល័យពូជ
 សាសន៍និងទម្រង់កម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ គឺនៅតែមានសារសំខាន់
 តែគ្រាន់តែជាមិត្តរូបមួយប៉ុណ្ណោះ។ មានប្រជាជនបូស្កៀ
 ជាច្រើនមានការភ្ញាក់ផ្អើលយ៉ាងខ្លាំងដោយសារថាការឈឺចាប់
 របស់ពួកគេកាលពីសង្គ្រាមឆ្នាំ១៩៧២-១៩៧៥ នោះមិនត្រូវ
 បានចាត់ទុកថាជាអំពើប្រល័យពូជសាសន៍នោះ លើកលែងតែ
 នៅក្នុងករណីជាក់លាក់បំផុតនិងជាចុងក្រោយគឺករណីនៃការសម្លាប់
 រង្គាល់នៅស្រីព្រីនីកាប៉ូណ្ណោះ។ បញ្ហានេះគឺត្រូវបាននិយាយបញ្ជាក់

អនុរដ្ឋលេខាធិការ លោក ស្រាយ ព័ន្ធមន័យ នៃអំពើប្រល័យពូជសាសន៍

ចេញពីមតិជាច្រើនរបស់មេធាវីអន្តរជាតិស្តីពីសេចក្តីសម្រេចរបស់តុលាការយុត្តិធម៌អន្តរជាតិ ។ ស្រដៀងគ្នាផងដែរ គឺមានការមិនពេញចិត្តជាខ្លាំងនៅពេលដែលគណៈកម្មាធិការស៊ើបអង្កេតបានរៀបចំដោយអនុលោមទៅតាមតម្រូវការមួយរបស់ក្រុមប្រឹក្សាសន្តិសុខដែលបានសម្រេចថា ស៊ូដង់មិនបានប្រព្រឹត្តអំពើប្រល័យពូជសាសន៍នៅដាហ្គានេនោះទេ ។ ប៉ុន្តែ ចំណុចសំខាន់នៃសង្គ្រាមប្តូរស្នេហាត្រូវបានពិពណ៌នាជាច្រើនលើកច្រើននៅក្នុងសំណុំរឿងច្បាប់នៃតុលាការទ្រឹក្សាអន្តរជាតិសម្រាប់អតីតយុហ្គោស្លាវីថាជាទ្រឹក្សាអន្តរជាតិទៅវិញ ហើយគណៈកម្មាធិការដាហ្គានេនក៏អនុវត្តដូចគ្នាផងដែរចំពោះការបោសសម្អាតជាតិពន្ធនេប្រទេសស៊ូដង់ ដោយជំរុញឲ្យស្ថានភាពនេះត្រូវតែប្រគល់ជូនតុលាការទ្រឹក្សាអន្តរជាតិដើម្បីធ្វើការកាត់ទោស ។

សេចក្តីសម្រេចដែលថាគ្មានគោលនយោបាយប្រល័យពូជសាសន៍ណាត្រូវបានដើរតាមអនុវត្តន៍ឡើយនៅតំបន់ដាហ្គានេន ដោយអាជ្ញាធររដ្ឋាភិបាលនោះទេមិនថាដោយផ្ទាល់ឬតាមរយៈកងយូបដែលនៅក្រោមការគ្រប់គ្រងរបស់ខ្លួនក៏មិនត្រូវបានបោកបញ្ឆោតនូវគ្រប់មធ្យោបាយណាមួយអស់ដើម្បីបន្ថយភាពធ្ងន់ធ្ងរនៃទ្រឹក្សាអន្តរជាតិដែលប្រព្រឹត្តឡើងនៅក្នុងតំបន់នោះ ។ បទល្មើសអន្តរជាតិ ដូចជាទ្រឹក្សាអន្តរជាតិ និងទ្រឹក្សាសង្គ្រាមដែលបានប្រព្រឹត្តឡើងនៅតំបន់ដាហ្គានេន ប្រហែលជាមិនមែនមានភាពធ្ងន់ធ្ងរនិងយោធន៍យោធាជាងអំពើប្រល័យពូជសាសន៍នោះទេ ។

ប្រសិនបើការរងគ្រោះរបស់ពួកគេត្រូវបានទទួលស្គាល់ថា ជាទ្រឹក្សាអន្តរជាតិ ព្រោះជនជាតិភាគតិច ប្តូរស្នេហា មូស្លីម និងដាហ្គានេន គឺមានភាពប្រហាក់ប្រហែលគ្នានោះទេ ។ ទោះបីជាពេលបច្ចុប្បន្ននេះយើងនិយាយពីការប្រល័យពូជសាសន៍មកលើជនជាតិអាមេរិកនិងអ៊ីហ្គីដេយ តែនៅពេលដែលជនជាតិទាំងនេះទទួលបាននូវអំពើទ្រឹក្សាអន្តរជាតិសម្រាប់មនុស្សជាតិ នោះគឺជាពាក្យមួយដែលអាចប្រើប្រាស់បាននៅពេលនោះប្រហែលជានៅប៉ុន្មានឆ្នាំទៀត នាពេលបច្ចុប្បន្ន ទោះបីការលំបាកផ្នែកច្បាប់ស្តីពីភាពខុសគ្នានៃអំពើប្រល័យពូជសាសន៍និងទ្រឹក្សាអន្តរជាតិសម្រាប់មនុស្សជាតិ ត្រូវបានដោះស្រាយហើយក៏ដោយក៏អត្ថន័យនៃពាក្យទាំងនេះនឹងទោរទទន់នៅជុំវិញទិសដៅដូចគ្នាដែរ ។

សារសំខាន់ផ្នែកច្បាប់នៃអនុសញ្ញាស្តីពីអំពើប្រល័យពូជសាសន៍នេះបានធ្លាក់ចុះតាំងពីមួយទសវត្សរ៍មុនមកម៉្លោះ ប៉ុន្តែមិនមែនដោយសារអនុសញ្ញានេះមិនអាចប្រើប្រាស់បាននៅក្នុងកាលៈទេសៈជាក់លាក់ណាមួយឬក៏យូរតិចយូរពីការយល់ឃើញរបស់អ្នកការទូតនិងចៅក្រមនោះទេ ។ ប៉ុន្តែ ដោយសារតែមានទម្រង់ណែនាំនិងស្ថាប័នថ្មីៗ បានកើតឡើង ដែលក្នុងចំណោមនោះមានតុលាការទ្រឹក្សាអន្តរជាតិជាដើម ។ បើតាមវិធីផ្សេងវិញនោះ តុលាការនេះបានទទួលជោគជ័យច្រើនស្រដៀងគ្នាទៅនឹងអនុសញ្ញាស្តីពីអំពើប្រល័យពូជសាសន៍ ប៉ុន្តែនៅក្នុងរបៀបមួយដែលអាចប្រើប្រាស់មកលើទ្រឹក្សាអន្តរជាតិសម្រាប់មនុស្សជាតិផងដែរ ។ ជានេះទៅទៀត វិធីសាស្ត្រថ្មីមួយអំពី «ការដាក់ទម្រង់ខុសត្រូវ ដើម្បីទប់ស្កាត់» គឺបានបន្ថយនូវភ្នាក់ងារការពារដែលមានចែងនៅក្នុងមាត្រាមួយនៃអនុសញ្ញាប្រល័យពូជសាសន៍ទាក់ទងនឹងទ្រឹក្សាអន្តរជាតិសម្រាប់មនុស្សជាតិ ។ បើយោងតាមច្បាប់វិញ ប្រសិនបើមាននោះវាគ្រាន់តែមានសារសំខាន់តែបន្តិចបន្តួចប៉ុណ្ណោះទាក់ទងនឹងភាពខុសគ្នានៃអំពើប្រល័យពូជសាសន៍និងទ្រឹក្សាអន្តរជាតិសម្រាប់មនុស្សជាតិ ។ សារសំខាន់នៃអនុសញ្ញាស្តីពីអំពើប្រល័យពូជសាសន៍អាចប្រទះឃើញមិនច្រើនប៉ុន្មានទេនៅក្នុងសក្តានុពលនាពេលបច្ចុប្បន្នរបស់អនុសញ្ញានេះក្នុងការលើកឡើងពីអំពើព្រៃផ្សៃដែលជាអ្វីដែលភាគច្រើនត្រូវបានជំនួសដោយអត្ថបទថ្មីជានេះ ដោយសារតែការរួមចំណែកជាប្រវត្តិសាស្ត្ររបស់វានៅក្នុងការតស៊ូដើម្បីដាក់ទម្រង់មានការទទួលខុសត្រូវនិងការការពារសិទ្ធិមនុស្ស ។

ទីវង្ស សាបាស

អាណន្តស្សនាវដ្តីតាមគេហទំព័រ

ទស្សនាវដ្តីស្បែកកាតពិតទាំងអស់ត្រូវបានផ្សព្វផ្សាយតាមគេហទំព័ររបស់មជ្ឈមណ្ឌលឯកសារកម្ពុជា ។ អ្នកអានអាចរកបានតាម៖ http://dccam.org/Projects/Magazines/Magazine_Searching.htm ។ ព័ត៌មានបន្ថែម សូមទាក់ទង ព្រាណ សុជាតិ ទូរស័ព្ទលេខ ០១៦ ៨៧៦ ៦៧២ ឬ ០២៣ ២១១ ៨៧៥ ។

សូមអរគុណ!

ការសន្មតទុកថាមូលថាមានការសម្ងាត់នៅអង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញក្នុងតុលាការកម្ពុជា : តម្រូវការឱ្យមានមធ្យោបាយសម្រាប់ការការពារការស៊ើបអង្កេតជាឯកជន ផ្តល់ការ ស្នើសុំក្នុងការដោះស្រាយសាធារណៈជនដូចគ្នានឹងបង្កើនតម្លាភាព

ក) ប្រវត្តិ

អង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញក្នុងតុលាការកម្ពុជាគឺជាតុលាការពិសេសមួយក្នុងចំណោមតុលាការព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិផ្សេងទៀត ដោយសារតែតុលាការនេះមានដំណើរការជាមួយប្រព័ន្ធច្បាប់ក្នុងស្រុក ។ ដោយសារតែរចនាសម្ព័ន្ធរបស់ខ្លួន អង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញក្នុងតុលាការកម្ពុជាបានប្រើប្រាស់នូវបទដ្ឋានយុត្តិធម៌អន្តរជាតិ និងដើរតួនាទីជាកម្មវិធីសម្រាប់ប្រទេសកម្ពុជា ។ តាមរយៈការអនុវត្តច្បាប់ស៊ីវិល អង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញក្នុងតុលាការកម្ពុជាបានដំណើរការនៅក្រោមវិធាននីតិវិធីដែលខុសឆ្ងាយពីវិធានរបស់តុលាការផ្សេង ។ នៅអង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញក្នុងតុលាការកម្ពុជា ចៅក្រមស៊ើបអង្កេតត្រូវធ្វើការស៊ើបអង្កេតដ៏យូរនិងត្រូវបានសន្មតថាសម្ងាត់ និងមិនមានការប្រកាសជាសាធារណៈនូវការស៊ើបអង្កេតនិងដីកាតុលាការទេ ។ ក្នុងករណីអវត្តមានកាលៈទេសៈពិសេសខ្លះ នៅពេលដែលសិទ្ធិចូលរួមក្នុងដំណើរការនីតិវិធីរបស់សាធារណជនត្រូវបានរក្សាទុកមុនពេលមានសវនាការជំនុំជម្រះសវនាការអង្គបុរេដែលដោះស្រាយបណ្តឹងដំបូងដែលស្នើដោយដីកាសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតត្រូវធ្វើឡើងដោយសម្ងាត់ ។ ជាលទ្ធផល ព័ត៌មានសាធារណៈអំពីដំណើរការនីតិវិធីមុនពេលជំនុំជម្រះត្រូវបានគេដាក់កំហិតជាខ្លាំង ។

ប៉ុន្តែអង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញក្នុងតុលាការកម្ពុជាគឺតម្រូវឱ្យរក្សាតម្លាភាព និងផ្តល់គ្រប់ព័ត៌មានដល់ជនរងគ្រោះដែលចូលរួមក្នុងដំណើរការនីតិវិធីដែរ ។ ការស៊ើបអង្កេតដ៏យូរ ចំនួនជនរងគ្រោះជាច្រើន និងការយំយង់កម្មភាពប្រយោជន៍ដែលមានទទួលស្គាល់ជាច្រើនបានបណ្តាលឱ្យតម្រូវការចង់ដឹងពីព័ត៌មានសាធារណៈកើនឡើង ។ បន្ទាប់ពីមានដីកាចម្រង់ចម្រាស់របស់ចៅក្រមស៊ើបអង្កេតទាក់ទងនឹងការទម្លាយការសម្ងាត់នៃការស៊ើបអង្កេតរបស់តុលាការនៅឆ្នាំ២០០៧ និងការព្រមានរបស់អង្គ

បុរេជំនុំជម្រះទៅលើអ្នកកាសែតមិនឱ្យផ្សព្វផ្សាយព័ត៌មានសម្ងាត់ដោយមិនមានការអនុញ្ញាតិ ថ្មីៗនេះបណ្តាលឱ្យមានសំណួរមួយចំនួនទាក់ទងនឹងតុល្យភាពនៃការសម្ងាត់និងតម្លាភាព ។

សំណួរទីមួយគឺ ដោយអង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញក្នុងតុលាការកម្ពុជាមានរចនាសម្ព័ន្ធពិសេស តើអ្វីជាទម្រង់នៃការសន្មតទុកថាមូលថាមានការរក្សាសម្ងាត់នៅអង្គជំនុំជម្រះសវនាការ? ទីពីរ តើលក្ខណៈពិសេសរបស់អង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញក្នុងតុលាការកម្ពុជាបានរៀបចំនូវវិធានការណ៍បន្ថែមដើម្បីធានាថាសាធារណជនអាចស្វែងរកព័ត៌មានបានដែរឬទេ?

១) គោលការណ៍មូលដ្ឋានរបស់អង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញក្នុងតុលាការកម្ពុជា : ការការពារបុគ្គល តម្លាភាព និងលក្ខណៈពិសេស

គោលការណ៍មូលដ្ឋានរបស់អង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញក្នុងតុលាការកម្ពុជាដែលត្រូវបានបង្កើតឡើងនៅក្នុងវិធាន២១(១) នៃវិធានផ្ទៃក្នុងតម្រូវថា :

ច្បាប់ស្តីពីការបង្កើតអង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញក្នុងតុលាការកម្ពុជា វិធានផ្ទៃក្នុង សេចក្តីណែនាំអនុវត្ត និងបទបញ្ជារដ្ឋបាលទាំងអស់ជាធរមានត្រូវតែបកស្រាយក្នុងន័យការពារជានិច្ចដល់ប្រយោជន៍របស់ជនសង្ស័យ ជនជាប់ចោទនិងជនរងគ្រោះដើម្បីធានានូវសច្ចភាពដ្ឋប្បវេណី និងតម្លាភាពនៃដំណើរការនីតិវិធីដោយគិតពីលក្ខណៈពិសេសរបស់អង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញក្នុងតុលាការកម្ពុជាដូចបានចែងនៅក្នុងច្បាប់ស្តីពីការបង្កើតអង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញក្នុងតុលាការកម្ពុជា និងកិច្ចព្រមព្រៀង ។

ដូច្នោះ វិធាន២១ តម្រូវថាដល់ប្រយោជន៍ក្រុមនៃបុគ្គលពិសេសត្រូវតែត្រូវបានគេធ្វើឱ្យមានសមតុល្យជាមួយនឹងសារសំខាន់នៃការរក្សាសច្ចៈភាពដ្ឋប្បវេណីនិងតម្លាភាព ហើយដល់ប្រយោជន៍ទាំងនោះត្រូវបានគេចាត់ទុកថាជា «លក្ខណៈពិសេស» របស់អង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញក្នុងតុលាការកម្ពុជា ។ លក្ខណៈពិសេសនេះគឺជា

សម្ព័ន្ធមិត្តសហប្រតិបត្តិការ ប៉ុន្តែការណែនាំអំពីការស្រុក លើការបកស្រាយផ្ទាល់របស់អង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញក្នុងតុលាការកម្ពុជាទៅលើគោលការណ៍ដែលអាចបំបែកជាគោលបំណងពីរ គឺដើម្បីប្រើប្រាស់បទដ្ឋានយុត្តិធម៌អន្តរជាតិ និងដើរតួនាទីជាកម្មវិធីសម្រាប់តុលាការកម្ពុជាក្នុងស្រុក ។

ដូច្នោះ ភាសានៅក្នុងវិធាន២១ បង្ហាញថាច្បាប់គ្រប់គ្រងរបស់អង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញក្នុងតុលាការកម្ពុជាដែលរួមមានវិធានផ្នែកក្នុងច្បាប់បង្កើតអង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញក្នុងតុលាការកម្ពុជា និងកិច្ចព្រមព្រៀងត្រូវបានបកស្រាយរួមគ្នាដោយមានការពិចារណាទៅលើគោលបំណងសំខាន់របស់អង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញក្នុងតុលាការកម្ពុជា ជាជាងយកមកបកស្រាយម្តងមួយចំណុច ។ រូបរាងនៃការសន្មតទុកជាមុនថាមានការសម្ងាត់មិនត្រឹមតែតម្រូវឱ្យមានការបកស្រាយជារួមទៅលើវិធានផ្នែកផ្សេងទៀត តែថែមទាំងតម្រូវឱ្យមានការវិភាគទៅលើគោលបំណងដែលនៅពីក្រោយពីគោលការណ៍នោះ និងសេចក្តីណែនាំរបស់ច្បាប់អន្តរជាតិទេ ។

ក) និន្នាការនៃការស្រុកព័ត៌មានសាធារណៈ

សក្តានុពលដ៏ច្បាប់និងតម្លាភាពដែលមានចែងនៅក្នុងវិធាន២១ នៃវិធានផ្នែកក្នុងកិច្ចសន្យា ដែលបានមកពីតុលាការព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិផ្សេងទៀត ។ ភាពខុសគ្នារវាងតុលាការទាំងនេះ និងតុលាការក្នុងស្រុកគឺជាគោលបំណងតែមួយសម្រាប់ផ្តល់យុត្តិធម៌ និងជួយដល់ការផ្សះផ្សាជាតិ ។ ខណៈពេលដែលការការពារដោយសម្ងាត់នៅតែជាការព្រួយបារម្ភមួយនៅតុលាការដែលបង្កើតឡើងដើម្បីការពារជនរងគ្រោះនិងសាក្សីនិងការរួមបញ្ចូលគ្នានៃការស៊ើបអង្កេតដោយសារតែចំនួននៃតុលាការព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិបានកើនឡើងនៅក្នុងពិភពលោក ការការពារនេះក៏មាននិន្នាការទូទៅមួយសម្រាប់ឆ្ពោះទៅរកការផ្តល់ព័ត៌មានជាសាធារណៈច្រើនជាងមុន ។

ក្នុងចំណោមតុលាការអន្តរជាតិ វិធានដែលទាក់ទងនឹងការសម្ងាត់ត្រូវបានបែងចែកជាពីរផ្នែក៖ ១) វិធានដែលគ្រប់គ្រងការដឹកនាំរបស់ព្រះរាជអាជ្ញានៅអំឡុងពេលស៊ើបអង្កេត និង ២) វិធានដែលគ្រប់គ្រងការផ្សព្វផ្សាយព័ត៌មានដាច់កសាវនិងសាលក្រមរបស់អង្គជំនុំជម្រះ ។ ខណៈពេលដែលការស៊ើបអង្កេត

នៅតុលាការផ្សេងមិនត្រូវធ្វើឡើងជាសម្ងាត់ ព្រះរាជអាជ្ញាអាចមានឆន្ទានុសិទ្ធិនៅក្នុងដំណាក់កាលស៊ើបអង្កេតស្រដៀងនឹងឆន្ទានុសិទ្ធិរបស់សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតនៅអង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញក្នុងតុលាការកម្ពុជាដែរ ។ ទោះបីយ៉ាងណាក៏ដោយ ការសន្មតនៅក្នុងតុលាការព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិផ្សេងទៀតទំនងជាមានការស៊ើបអង្កេតជាសាធារណៈខណៈពេលដែលនៅក្នុងវិធាននីតិវិធីតម្រូវឱ្យមានការសម្ងាត់នៅក្នុងកាលៈទេសៈខ្លះ ។ ខណៈពេលដែលវិធានគ្រប់គ្រងទៅលើព្រះរាជអាជ្ញា និងចៅក្រមត្រូវបានយកទៅប្រើប្រាស់នៅក្នុងដំណាក់កាលមុនពេលជំនុំជម្រះនៅតុលាការផ្សេងទៀត លទ្ធភាពក្នុងការរក្សាព័ត៌មានជាសម្ងាត់កាន់តែមានកំណត់ជាងមុនទោះបីជាការស៊ើបអង្កេតត្រូវបញ្ចប់ហើយសាលក្រមនឹងត្រូវប្រកាសជាសាធារណៈក៏ដោយ ។

ការអនុវត្តរបស់តុលាការអន្តរជាតិផ្សេងទៀតបង្ហាញថាទោះបីជាសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតនៃអង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញក្នុងតុលាការកម្ពុជាមានឆន្ទានុសិទ្ធិដ៏ទូលាយក្នុងការការពារការស៊ើបអង្កេតរបស់ខ្លួន មានការបកស្រាយយ៉ាងតិចតួចបំផុតទៅលើការរក្សាព័ត៌មានជាសម្ងាត់ជាពិសេសគឺនៅពេលដែលដីកាដោះស្រាយត្រូវបានបំពេញ ។

ឃ) ការសន្មតទុកជាមុនថាមានការសម្ងាត់នៅអង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញក្នុងតុលាការកម្ពុជា និងតម្រូវការឱ្យមានបទដ្ឋាន

ដោយខុសពីតុលាការព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិផ្សេងទៀតនិងស្របនឹងប្រព័ន្ធច្បាប់ស៊ីវិលក្នុងស្រុក វិធានផ្នែករបស់អង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញក្នុងតុលាការកម្ពុជាបានចែងថារាល់ការស៊ើបអង្កេតរបស់តុលាការត្រូវធ្វើឡើងជាសម្ងាត់ ។ ដោយយោងទៅតាមការិយាល័យសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតនៅក្នុងវិធានទូទៅ រាល់ឯកសារនិងព័ត៌មានដែលមាននៅក្នុងសំណុំរឿងត្រូវរក្សាជាសម្ងាត់សូម្បីតែឯកសារដែលមានព័ត៌មានដែលបម្រុងនឹងផ្សព្វផ្សាយជាសាធារណៈក៏ដោយ ។

ទោះបីជាមានការសន្មតថាមានការស៊ើបអង្កេតជាសម្ងាត់ ការិយាល័យសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតបាននិយាយថាគោលការណ៍មូលដ្ឋាននៃការរក្សាការសម្ងាត់មានភាពបត់បែនដើម្បីផ្តល់ព័ត៌មានដ៏តិចតួចដល់សាធារណជន ។ ប៉ុន្តែដើម្បី

សម្របតាមបទដ្ឋានរក្សាការសម្ងាត់ វិធានផ្ទៃក្នុងរបស់អង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញក្នុងតុលាការកម្ពុជាមិនបានបកស្រាយអ្វីឡើយ ។ ស្រដៀងគ្នានេះដែរ ការិយាល័យសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតមិនបានបង្កើតលក្ខណៈវិនិច្ឆ័យដាក់លាក់អ្វីសម្រាប់បញ្ជាក់ថា នៅពេលណាត្រូវផ្តល់ព័ត៌មានដល់សាធារណជន ហើយតែងតែព្យាយាមដល់សាធារណៈថា សេចក្តីសម្រេច គឺផ្អែកទៅលើមូលដ្ឋាននៃសំណុំរឿងព័ត៌មានទៅមួយ ។

ការវិភាគឯកសារនៅតែធ្វើឡើងជាសម្ងាត់នៅអំឡុងពេលស៊ើបអង្កេតរបស់តុលាការ ហើយអ្នកដែលផ្តល់ព័ត៌មានដល់សាធារណជនក៏បានផ្តល់សេចក្តីណែនាំដ៏តិចតួចទាក់ទងនឹងការសន្មតទុកមុនថាមានការសម្ងាត់ដែរ ។ ស្រដៀងគ្នានេះដែរ ការវិភាគទៅលើលក្ខណៈមិនស្របគ្នាដែលត្រូវបានសម្រេចមុនពេលសវនាការក៏បង្ហាញពីសេចក្តីសម្រេចមិនត្រឹមត្រូវរបស់សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតនិងអង្គបុរេជំនុំជម្រះ ។ ប៉ុន្តែវិធាន៧៧(១៤) នៃវិធានផ្ទៃក្នុងរបស់អង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញក្នុងតុលាការកម្ពុជាបានចែងថា បណ្តឹងទទួលបាននៅអង្គបុរេជំនុំជម្រះហេតុផលសម្ព័ន្ធដោយបង្ហាញជាផ្នែកថា «រាល់សេចក្តីសម្រេចនៅក្នុងវិធានដែលរួមមានរាល់យោបល់ដ៏ទាស់គ្នាតែមានហេតុផលសម្ព័ន្ធនិងមានចុះហត្ថលេខា» ។ ខណៈពេលដែលវិធាន៧៧នៃវិធានផ្ទៃក្នុងមិនបានតម្រូវដាក់ការបស់សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតត្រូវមានហេតុផលសំអាងដីការបស់សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតត្រូវតែមានសម្ព័ន្ធច្បាស់លាស់ ។

អង្គបុរេជំនុំជម្រះបានព្យាយាមដល់សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតអំពីសារសំខាន់ក្នុងការផ្តល់ហេតុផលសម្ព័ន្ធនៅក្នុងដីការបស់ខ្លួនដោយអះអាងថា «រាល់សេចក្តីសម្រេចរបស់អង្គភាពតុលាការតម្រូវឲ្យមានហេតុផលសម្ព័ន្ធពីព្រោះវាគឺជាបទដ្ឋានអន្តរជាតិ» ។ អង្គបុរេជំនុំជម្រះក៏បានរៀបរាប់ពីគោលបំណងសំខាន់ពីរស្តីពីសេចក្តីសម្រេចដែលរួមមានហេតុផលសម្ព័ន្ធ ។ គោលបំណងទីមួយគឺសាធារណជននឹងភាគីមានសិទ្ធិទទួលបានសេចក្តីសម្រេចដែលមានហេតុផលសម្ព័ន្ធ ហើយទីពីរដើម្បីរក្សាអំណាចរបស់ខ្លួនក្នុងការផ្តល់សេចក្តីសម្រេចដែលមានហេតុផលសម្ព័ន្ធការិយាល័យសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតត្រូវតែបង្ហាញឲ្យច្បាស់

លាស់និងផ្តល់ហេតុផលដែលអង្គបុរេជំនុំជម្រះប្រើប្រាស់ដើម្បីចេញសេចក្តីសម្រេចរបស់ខ្លួន ។

ការខ្វះសេចក្តីសម្រេចដែលប្រកបដោយហេតុផលសម្ព័ន្ធជាបទដ្ឋានច្បាស់លាស់ដើម្បីគ្រប់គ្រងលើការរក្សាការសម្ងាត់បានបណ្តាលឲ្យមានការរិះគន់ជាច្រើនទៅលើអង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញក្នុងតុលាការកម្ពុជាពីសំណាក់ភាគីរបស់ខ្លួនផ្ទាល់ អ្នកអង្កេតតុលាការនិងប្រជាជនកម្ពុជា ។ ទស្សនៈសាធារណៈទៅលើប្រតិបត្តិការមិនស្របច្បាប់ដែលអាចកើតមាននៅតុលាការគឺជាបញ្ហាសម្រាប់អង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញក្នុងតុលាការកម្ពុជាហើយវាអាចកាត់បន្ថយការចាប់អារម្មណ៍របស់សាធារណជន និងរារាំងដល់ការដើរតួជាតុលាការកម្ពុជាដល់តុលាការក្នុងស្រុក ។

នៅកំរិតខាងបំផុត ការបង្កើតបទដ្ឋាននៃការរក្សាការសម្ងាត់ដោយមិនមានយុត្តិសាស្ត្របន្ថែមសម្រាប់ផ្តល់ព័ត៌មានដល់សាធារណជននឹងបង្កើនការវិនិយោគនៅអង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញក្នុងតុលាការកម្ពុជា ។ ស្រដៀងគ្នានេះដែរ ដោយដឹងថាអង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញក្នុងតុលាការកម្ពុជាពុំពន្យល់ដំណើរការនៅក្រោមបទដ្ឋានដ៏ច្បាស់លាស់មួយ វាអាចនឹងធានាដល់សាធារណជនថាអង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញក្នុងតុលាការកម្ពុជាមានមូលដ្ឋានស្របច្បាប់មួយសម្រាប់រក្សាព័ត៌មានជាសម្ងាត់ ហើយទោះបីជាព័ត៌មានខ្លះត្រូវបានការពារយុត្តិធម៌ក៏ត្រូវបានគេគ្រប់គ្រងដោយត្រឹមត្រូវដែរ ។ ប្រសិទ្ធភាពនៅអង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញក្នុងតុលាការកម្ពុជាទំនងជាអាចកើនឡើង ។ ប្រសិនបើសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតមិនអនុវត្តតាមបទដ្ឋានបូកខាងមិនបានផ្តល់សេចក្តីសម្រេចដែលមានហេតុផលសម្ព័ន្ធ អ្នកទាំងនោះនឹងត្រូវទទួលខុសត្រូវចំពោះគ្រប់ភាគីទាំងអស់ និងសាធារណៈជន ។ ជានេះទៅទៀត ការអប់រំសាធារណជនឲ្យយល់ដឹងពីមុខងារស៊ើបអង្កេតដ៏ស្របច្បាប់របស់តុលាការនឹងធានាថាអង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញក្នុងតុលាការកម្ពុជាអាចដើរតួនាទីជាកម្មវិធីប្រព័ន្ធច្បាប់ក្នុងស្រុករបស់កម្ពុជា ។

ង) រូបភាពនៃគោលការណ៍រក្សាការសម្ងាត់នៅអង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញក្នុងតុលាការកម្ពុជា

យោងទៅតាមភាពខ្វះខាតរបស់អង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញក្នុងតុលាការកម្ពុជាក្នុងការបង្កើតវិធានសេចក្តីសម្រេចរបស់

តុលាការដែលមានហេតុផលសម្បូរទាក់ទងនឹងរូបភាពនៃយុត្តិសាស្ត្រសម្ងាត់សេចក្តីណែនាំសម្រាប់កំណត់ទៅលើការសន្មតទុកមុនថាមានការសម្ងាត់តម្រូវឲ្យមានការវិភាគទៅលើគោលបំណងនៃគោលការណ៍រក្សាការសម្ងាត់ដូចដែលបានរៀបរាប់ដោយតុលាការ និងសេចក្តីណែនាំរបស់តុលាការព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិផ្សេងទៀត ។ ខណៈពេលដែលភាពស្របគ្នាជាមួយនឹងដំណើរការនីតិវិធីក្នុងស្រុករបស់កម្ពុជាគឺជាកត្តាសំខាន់មួយដែលប្រើប្រាស់សម្រាប់ពង្រឹងបញ្ហានៃបែបនេះ វាក៏ជាលក្ខណៈពិសេសរបស់អង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញក្នុងតុលាការកម្ពុជាដែរ ។

ភាសានៅក្នុងវិធាន៥៦ នៃវិធានផ្ទៃក្នុងរបស់អង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញក្នុងតុលាការកម្ពុជាបានចែងថាគោលការណ៍ដែលនៅពីក្រោយការរក្សាការសម្ងាត់គឺដើម្បី «ការពារសិទ្ធិ និងប្រយោជន៍របស់ភាគី» ។ ការិយាល័យសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតក៏បានបកស្រាយពីហេតុផលជាក់លាក់បីសម្រាប់តម្រូវការការស៊ើបអង្កេតជាសម្ងាត់ដើម្បីធានារក្សាភាពនៃដំណើរការតុលាការដែលរួមមាន ១) ការធានារក្សាភាពជាដាច់ខាតរបស់អ្នកដែលមានឈ្មោះនៅក្នុងសំណុំរឿង ២) ការសន្មតទុកជាមុននូវការគ្មានទោស និង៣) ប្រសិទ្ធភាពនៃការស៊ើបអង្កេត ។

១) ឯកសារសម្ងាត់

ការការពារជនរងគ្រោះ និងសាក្សីគឺជាហេតុផលសម្បូរដែលតុលាការព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិប្រើប្រាស់សម្រាប់ដាក់កំហិតលើការរក្សាព័ត៌មានសម្ងាត់ ។ ដោយគិតទៅដល់បុគ្គលដែលដាក់ពាក្យបណ្តឹងទៅអង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញក្នុងតុលាការកម្ពុជានឹងបានសហការនៅក្នុងសំណុំរឿងមានមនុស្សជាច្រើនត្រូវបានរួមបញ្ចូលនៅក្នុងបទបញ្ញត្តិរក្សាការសម្ងាត់ ។

ដោយសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតបាននិយាយតែបន្តិចបន្តួចអំពីការការពារជនរងគ្រោះ និងសាក្សី ជាក់ស្តែងអ្នកទាំងនោះមានសិទ្ធិតែបន្តិចបន្តួចក្នុងការផ្សព្វផ្សាយព័ត៌មានរបស់អ្នកដែលបានជាប់ពាក់ព័ន្ធនឹងការស៊ើបអង្កេតប៉ុណ្ណោះ ។ ប៉ុន្តែ ដោយអង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញក្នុងតុលាការកម្ពុជាមានលក្ខណៈពិសេសវាប្រហែលជាមិនតម្រូវឲ្យមានស្ថានភាពការការពារជនរងគ្រោះនិងសាក្សីទៀតទេ ។ នៅប្រទេសកម្ពុជា ជនរងគ្រោះនៃបទប្បញ្ញត្តិក្រហម

មានចំនួនរាប់ពាន់នាក់ ។ ប្រវត្តិសោកនាដកម្មរបស់ប្រទេសនេះធ្វើឲ្យជនរងគ្រោះជាច្រើន ហើយភាគច្រើននៃអ្នកទាំងនោះបង់ថែករំលែករឿងរ៉ាវរបស់ខ្លួនជាខ្លាំង ។ អាស្រ័យហេតុនេះ គោលបំណងនៃការរក្សាការសម្ងាត់របស់ជនរងគ្រោះប្រហែលជាមិនចាំបាច់ទៀតទេនៅពេលដែលអ្នកដែលមានបទបញ្ញត្តិការពារបោះបង់សិទ្ធិនោះ ។

នៅក្នុងសំណុំរឿងរបស់អង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញក្នុងតុលាការកម្ពុជា យុត្តិសាស្ត្រការពារជនរងគ្រោះនិងសាក្សីមានការព្រួយបារម្ភចំពោះការរក្សាការសម្ងាត់របស់អ្នកទាំងនោះ ។ ប៉ុន្តែ នៅពេលដែលជនរងគ្រោះមិនមានការព្រួយបារម្ភ និងចង់ចែករំលែកពីរឿងរ៉ាវរបស់ខ្លួន វាមានហេតុផលតែបន្តិចបន្តួចប៉ុណ្ណោះសម្រាប់រក្សាព័ត៌មានរបស់អ្នកទាំងនោះជាសម្ងាត់ ។ ករណីនេះនឹងមានលក្ខណៈត្រឹមត្រូវនៅពេលអង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញក្នុងតុលាការកម្ពុជាមានតួនាទីជាតុលាការកម្រិតខ្ពស់ដែលតម្រូវឲ្យមានតុល្យភាពរវាងតម្រូវការឲ្យមានបុគ្គលជាក់លាក់និងតួនាទីរបស់តុលាការក្នុងការរក្សាសច្ចភាពនិងតម្លាភាពដូចដែលមានចែងនៅក្នុងវិធាន២១ នៃវិធានផ្ទៃក្នុង ។

ទោះបីជាដីការរបស់សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតមិនបានបង្ហាញពីសារសំខាន់ក្នុងការការពារសិទ្ធិរបស់ជនត្រូវចោទក៏ដោយ ក៏ដំណើរនោះគឺជាគោលបំណងចម្បងរបស់អង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញក្នុងតុលាការកម្ពុជាសម្រាប់រក្សាភាពជាដាច់ខាតរបស់អ្នកទាំងនោះ ។ ប៉ុន្តែនៅក្នុងករណីជាច្រើននៅពេលដែលមិនមានការពិភាក្សាអំពីសាក្សីនិងជនរងគ្រោះឬហេតុផលដែលបកស្រាយពន្យល់ដោយតុលាការ ក៏មិនមានហេតុផលច្រើនបង្ហាញថាហេតុអ្វីបានជាមិនមានការផ្សព្វផ្សាយព័ត៌មានជាសាធារណៈ ដែរ ។ ភាសាដ៏ច្បាស់លាស់របស់វិធាន៥៦ ដែលអះអាងថាការសន្មតទុកមុននូវការរក្សាការសម្ងាត់គឺដើម្បី «ការពារសិទ្ធិនិងដល់ប្រយោជន៍របស់ភាគី» បានបង្ហាញថាបុគ្គលទាំងអស់អាចបោះបង់សិទ្ធិទទួលបានការរក្សាការសម្ងាត់នោះបាន ។ ការធ្វើបែបនេះប្រហែលជាអាចឲ្យប្រសិនបើយើងគិតទៅដល់វិធាន២១ នៃវិធានផ្ទៃក្នុងដែលមានគោលបំណងធ្វើឲ្យមានសមតុល្យរវាងការការពារភាគីនិងសិទ្ធិរបស់សាធារណជនក្នុងការទទួលបានដំណើរការនីតិវិធីដ៏

មានតម្លាភាព ។

ពាក្យ «ប្រសិទ្ធភាពនៃការស៊ើបអង្កេត» និង «ការស៊ើបអង្កេតត្រូវមានប្រសិទ្ធភាព» ត្រូវបានសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតប្រើប្រាស់ជំនួសគ្នាដើម្បីបកស្រាយពីគោលការណ៍នៃការរក្សាការសម្ងាត់ និងហេតុផលក្នុងការមិនផ្សព្វផ្សាយព័ត៌មានរបស់តុលាការព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិផ្សេងទៀត ។ គោលបំណងទាំងពីរនេះទំនងជាធ្វើឡើងដើម្បីពន្លឿនដំណើរការនីតិវិធីស៊ើបអង្កេតដោយមិនលម្អៀង ប៉ុន្តែមានសាធារណជនជាច្រើនអាចនឹងមិនយល់ពីគោលបំណងនៃការរក្សាការសម្ងាត់នេះ ។

ប៉ុន្តែ ដោយការស៊ើបអង្កេតត្រូវមានប្រសិទ្ធភាពនៅតែជាផ្នែកសំខាន់មួយនៅអង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញក្នុងតុលាការកម្ពុជាសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតបានទទួលស្គាល់ពីសារសំខាន់នៃការផ្សព្វផ្សាយព័ត៌មានដល់សាធារណជន ជាពិសេសនៅពេលដែលដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីនិងអ្នកកាសែតមួយចំនួនត្រូវបានអនុញ្ញាតិឲ្យដឹងពីដំណើរការនៃការស៊ើបអង្កេត ។ នៅក្នុងករណីខ្លះទៀត ការផ្តល់ព័ត៌មានដល់សាធារណជនប្រហែលជាមានសារសំខាន់ជាងយុត្តិសាស្ត្ររក្សាព័ត៌មានជាសម្ងាត់នេះទៅទៀត ។

ទីមួយ ដោយគិតពីលក្ខណៈសុកស្មាញនៃសំណុំរឿងរបស់អង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញក្នុងតុលាការកម្ពុជា រយៈពេលដែលសាធារណជនត្រូវបានបិទបាំងមិនឲ្យដឹងពីព័ត៌មានមានរយៈពេលយូរជាងនៅក្នុងប្រព័ន្ធសុំវិលក្នុងស្រុកដែលប្រើប្រាស់ករណីមិនសូវសុកស្មាញ ។ អាស្រ័យហេតុនេះ តម្រូវការឲ្យមានការស៊ើបអង្កេតដ៏មានប្រសិទ្ធភាពប្រហែលជាមិនសូវជាចាំបាច់ទៀតទេនៅពេលដែលការស៊ើបអង្កេតត្រូវបានចំណាយជាច្រើនខែ ។ បន្ថែមពីលើនេះទៅទៀត យុត្តិសាស្ត្ររក្សាការសម្ងាត់ដើម្បីបង្កើតប្រសិទ្ធភាពនៅអង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញក្នុងតុលាការកម្ពុជាប្រហែលជាត្រូវកាត់បន្ថយប្រសិនបើគិតទៅដល់ប្រយោជន៍របស់វិធាន២១ ទាក់ទងនឹងតម្លាភាព ។ ទោះបីជាអង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញក្នុងតុលាការកម្ពុជាមានគោលបំណងដើរតួនាទីជាតុលាការកម្រិតមួយសម្រាប់តុលាការកម្ពុជាដែលប្រើប្រាស់ការស៊ើបអង្កេតជាសម្ងាត់សាធារណជនត្រូវតែមានការយល់ដឹងខ្លះដើម្បីជាមូលដ្ឋានយល់ដឹងពីដំណើរការនីតិវិធីរបស់តុលាការ ។ ដូច្នោះ ដលប្រយោជន៍

សាធារណៈប្រហែលជាសំខាន់ជាងប្រសិទ្ធភាពនៃការស៊ើបអង្កេត ។

២) សវនាការដោយសម្ងាត់

ស្រដៀងនឹងការអនុវត្តទាក់ទងនឹងការផ្សព្វផ្សាយព័ត៌មានអង្គបុរេជំនុំជម្រះមិនទាន់បានបកស្រាយពីហេតុផលជាក់លាក់ចំពោះការសន្មតនូវការធ្វើសវនាការដោយសម្ងាត់ ហើយវិធានផ្ទៃក្នុងក៏មិនបានបង្កើតគោលបំណងអ្វីនៅពីក្រោយបទបញ្ញត្តិដែរ ។ ប៉ុន្តែ យ៉ាងហោចណាស់ គោលបំណងតែមួយសម្រាប់ការធ្វើសវនាការជាសម្ងាត់គឺដើម្បីរក្សាការស៊ើបអង្កេតដោយសម្ងាត់ដែលជាយុត្តិសាស្ត្រប្រើប្រាស់សម្រាប់ការពារជនរងគ្រោះនិងសាក្សី ។ ករណីលើកលែងដែលមិនមានការសន្មតការធ្វើសវនាការជាសម្ងាត់គឺនៅពេលដែលសំណុំរឿងនោះត្រូវបានបញ្ចប់បន្ទាប់ពីអង្គបុរេជំនុំជម្រះបានចេញសេចក្តីសម្រេច ។ វាមិនមានភាពច្បាស់លាស់ថានៅក្នុងករណីណាដែលអាចធ្វើឲ្យមានការបើកសវនាការសាធារណៈ ពីព្រោះរាល់សេចក្តីសម្រេចត្រូវធ្វើឡើងម្តងមួយករណី ។ ដោយរាល់សវនាការទាក់ទងនឹងដីកាឃុំខ្លួនមុនពេលជំនុំជម្រះធ្វើឡើងមិនដូចគ្នា ទើបអង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញក្នុងតុលាការកម្ពុជាបង្កើតការធ្វើសវនាការជាសាធារណៈខ្លះនិងជាសម្ងាត់ខ្លះ ។ គោលការណ៍សមរម្យមួយសម្រាប់កំណត់ថាតើត្រូវបើកសវនាការជាសម្ងាត់ឬទេគឺអាស្រ័យទៅលើសំណើរបស់ភាគី ។ ដូចដែលមានចែងនៅក្នុងកតិការអន្តរជាតិស្តីពីសិទ្ធិនយោបាយ និងជនស៊ីវិលការដំណើរនីតិវិធីដោយបើកចំហគឺជាសិទ្ធិមូលដ្ឋានដែលធ្វើឲ្យមានសវនាការដ៏យុត្តិធម៌មួយ ។ ប៉ុន្តែ វាក៏ជាការអនុវត្តទៅនៅក្នុងតុលាការអន្តរជាតិរួមទាំងអង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញក្នុងតុលាការកម្ពុជាពីព្រោះសិទ្ធិដំណើរការនីតិវិធីដោយបើកចំហមិនត្រូវបានយកទៅប្រើប្រាស់នៅក្នុងដំណើរមុនពេលជំនុំជម្រះទេ ។ ទោះបីយ៉ាងណាក៏ដោយ ដូចដែលបានរៀបរាប់ដោយតុលាការសិទ្ធិមនុស្សនៅអឺរ៉ុប លក្ខណៈសាធារណៈនៃដំណើរការនីតិវិធី «បានការពារក្នុងប្រឆាំងនឹងការស្វែងរកយុត្តិធម៌ជាសម្ងាត់ដោយមិនមានការអង្កេតពីសាធារណជន ។ វាក៏ជាមធ្យោបាយមួយដែលធ្វើឲ្យតុលាការអាចរក្សាការទទួលបានភាពជឿជាក់បាន ។ តាមរយៈការធ្វើឲ្យដំណើរការកាត់ទោសមានតម្លាភាពសាធារណជនអាចធ្វើឲ្យមានការកាត់ទោសដ៏យុត្តិធម៌» ។

ដោយអនុវត្តតាមវិធាន២១ នៃវិធានផ្ទៃក្នុងដែលមាន
 គោលបំណងការពារជនគ្រូវាចាទន្ទឹមរក្សាភូតភូតភូត អង្គជំនុំជម្រះ
 វិសាមញ្ញក្នុងតុលាការកម្ពុជាត្រូវតែពិចារណាយ៉ាងហ្មត់ចត់ទៅលើ
 សវនករសាធារណៈ នៅពេលដែលភាគីទាំងអស់ជាពិសេសភាគី
 ការពារក្តីបង្កើនការអង្កេតជាសាធារណៈ ។ ជាងនេះទៅទៀត
 ការអនុញ្ញាតឲ្យមានការពិភាក្សាជាសាធារណៈ ទៅលើការគ្រប់
 គ្រងនៅអង្គជំនុំជម្រះ ខណៈពេលអង្គជំនុំជម្រះកំពុងរក្សាភាពឯក
 ជនរបស់ជនសង្ស័យផ្សេងទៀតអាចរក្សានូវតម្លាភាពរបស់អង្គ
 ជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញក្នុងតុលាការកម្ពុជាដោយយោងទៅតាមវិធាន
 ២១ និងការពារសិទ្ធិរបស់ជនគ្រោះនិងសាក្សី ព្រមទាំងការ
 ព្រួយបារម្ភដែលមានចែងនៅក្នុងវិធាន២១ និងគោលបំណងនៃ
 ការសន្មតកម្មនូវការរក្សាសម្ងាត់ ។

គោលការណ៍ទីពីរដែលធ្វើឲ្យមានការបើកសវនាការជា
 សាធារណៈ នៅមុនពេលជំនុំជម្រះគឺនៅពេលដែលគោលបំណងនៃ
 ការរក្សាការសម្ងាត់លែងមានសារសំខាន់ ជាពិសេសគឺនៅពេល
 ដែលគ្រូវាចាទន្ទឹមទៅលើវិធាន២១ នៃវិធានផ្ទៃក្នុងក្នុងការផ្តល់
 តម្លាភាព ។ ខណៈពេលដែលក្រុមការពារក្តីបាននាំទ្រង់នឹងការបើក
 សវនាការជាសាធារណៈមុនពេលជំនុំជម្រះច្រើនជាងមុន ព្រះរាជ
 អាជ្ញានិងក្រុមការពារក្តីក៏បាននាំទ្រង់មានការដាក់កំហិតទៅលើ
 ការសន្មតការបើកសវនាការជាសម្ងាត់នៅមុនពេលជំនុំជម្រះ ។
 ចំពោះការផ្តល់យោបល់ទៅលើអង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញក្នុងតុលាការ
 កម្ពុជា ក្រុមអង្កេតការណ៍នៅតុលាការក៏បានជំរុញឲ្យអង្គជំនុំជម្រះ
 អនុវត្តនីតិវិធីដែលតម្រូវឲ្យមានការបើកសវនាការជាសាធារណៈ
 នៅអង្គបុរេជំនុំជម្រះដែរ ។

ទោះបីជាសវនាការសាធារណៈ ប្រហែលជាអាចធ្វើឲ្យ
 ដំណើរការនីតិវិធីដែលមានលក្ខណៈស្មុគស្មាញនិងចំណាយពេល
 ស្រាប់កាន់តែចំណាយពេលច្រើនជាងមុន ការផ្តល់ព័ត៌មានបន្ថែម
 ដល់សាធារណៈជន មិនត្រឹមតែអាចផ្តល់ឱកាសដល់អង្គជំនុំជម្រះ
 វិសាមញ្ញក្នុងតុលាការកម្ពុជាអាចដំណើរការធ្វើជាតុលាការតំរូវ
 មួយទេ តែថែមទាំងធ្វើឲ្យសាធារណជនយល់ដឹងកាន់តែច្បាស់ពី
 សាលាក្តីខ្មែរក្រហម ។ ស្រដៀងគ្នានឹងការបង្កើតបទដ្ឋានសម្រាប់
 គ្រប់គ្រងទៅលើការផ្សព្វផ្សាយឯកសារ កត្តាជាក់លាក់ខ្លះសម្រាប់

កំណត់ថាគឺនៅពេលណាគ្រូវាចាបើកសវនាការជាសាធារណៈ អាច
 ធ្វើឲ្យសាធារណជនយល់ថាវាលើសេចក្តីសម្រេចគឺធ្វើឡើងដោយ
 មានសម្បុរស្រស់លាស់ពីច្បាប់ ។

២) សេចក្តីសន្និដ្ឋាន

ការវិភាគមួយទៅលើការផ្តល់ព័ត៌មានរបស់សហចៅក្រម
 ស៊ើបអង្កេតដល់សាធារណជននិងការអនុញ្ញាតរបស់អង្គបុរេជំនុំ
 ជម្រះឲ្យបើកសវនាការសាធារណៈបង្ហាញថាអង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញ
 ក្នុងតុលាការកម្ពុជាមានមូលដ្ឋានផ្តល់ព័ត៌មានដល់សាធារណជន
 ដោយមិនមានសម្បុរស្រស់លាស់ ។ អវត្តមាននៃវិធាននីតិវិធី
 ដែលអាចបង្ហាញពីរូបភាពនៃគោលការណ៍រក្សាការសម្ងាត់និងការ
 ខ្វះខាតសេចក្តីសម្រេចដែលមិនមានហេតុផលសម្បុរស្រស់លាស់
 បង្ហាញពីតម្រូវការឲ្យមានបទដ្ឋានសម្រាប់កំណត់ទំហំនៃការសន្មត ។
 ទាក់ទងនឹងការផ្តល់ឯកសារ អង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញក្នុងតុលាការ
 កម្ពុជាត្រូវតែពិចារណាបន្ថែមយុត្តិសាស្ត្ររក្សាការសម្ងាត់ដើម្បី
 ការពារជនគ្រោះនិងសាក្សីនៅពេលដែលបុគ្គលនោះចង់បង្ហាញពី
 បទពិសោធន៍របស់ខ្លួន និងមិនស្ថិតនៅក្នុងស្ថានភាពគ្រោះថ្នាក់ ។
 ស្រដៀងគ្នានេះដែរ អង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញក្នុងតុលាការកម្ពុជា
 ត្រូវតែពិចារណាអនុញ្ញាតឲ្យចុងចោទបោះបង់សិទ្ធិរក្សាការសម្ងាត់
 ដែលបង្កើតឡើងដើម្បីការពារអ្នកទាំងនោះ ។ ដោយពិចារណាទៅ
 លើតម្រូវការតម្លាភាពរបស់តុលាការដែលមានចែងនៅក្នុងវិធាន
 ២១ នៃវិធានផ្ទៃក្នុងនានុសិទ្ធិក្នុងការរក្សាការសម្ងាត់ដើម្បីធ្វើឲ្យ
 ការស៊ើបអង្កេតមានប្រសិទ្ធភាពត្រូវតែត្រូវបានដាក់កំហិត ។

ជាងនេះទៅទៀត ដោយពិចារណាទៅលើលក្ខណៈពិសេស
 របស់អង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញក្នុងតុលាការកម្ពុជា អង្គបុរេជំនុំជម្រះ
 ត្រូវតែពិចារណាម្តងទៀតនិងផ្តល់ហេតុផលសម្បុរស្រស់លាស់
 សម្រេចទាក់ទងនឹងសវនាការសម្ងាត់ ។ ដោយគោរពតាមសំណើ
 របស់ភាគីនិងការបកស្រាយដ៏តឹងរឹងទៅលើការសន្មតពីការបើក
 សវនាការសម្ងាត់មិនត្រឹមតែអាចការពារសិទ្ធិទទួលបានការកាត់
 ទោសដោយយុត្តិធម៌ប៉ុណ្ណោះ តែថែមទាំងអាចធានាថាអង្គជំនុំជម្រះ
 វិសាមញ្ញក្នុងតុលាការកម្ពុជាកំពុងតែបំពេញភារកិច្ចរបស់ខ្លួន
 ក្នុងការផ្តល់តម្លាភាពនៅគ្រប់កាលៈទេសៈ ។

ត្រីស្តា នៃលសុន

ការពិត និងការចងចាំ : ទស្សនៈរបស់លោក ចន ស៊ីប្លេ

ក្នុងនាមជាភារពិតម្នាក់កាលពីឆ្នាំ២០០៨ ខ្ញុំត្រូវបានផ្តល់ឱកាសមួយមិនដែលមានពីមុនមកដើម្បីចូលទៅមើលឯកសារមួយចំនួននៅក្នុងបណ្ណសាររបស់មជ្ឈមណ្ឌលឯកសារកម្ពុជា។ ពេលនោះ ខ្ញុំបានធ្វើការស្រាវជ្រាវនៅប្រទេសកម្ពុជាដើម្បីផលិតកម្មវីដេអូមួយដែលមានចំនួន៧០ នាទីមានឈ្មោះថា ឌីជីមណាស៍ «The Gymnast» ។ រឿងនេះត្រូវបានដាក់បញ្ចាំងលើកង់បូលនៅមហោស្រពសិល្បៈនៅទីក្រុងអេឌីនប៊ែកប្រទេសស្កុតលែនក្នុងឆ្នាំ២០០៨ ។ ខ្សែភាពយន្តនេះផលិតឡើងដោយទីភ្នាក់ងារផលិតកម្មវីដេអូមួយឈ្មោះ Empty Space ដោយសហការជាមួយរូបខ្ញុំផ្ទាល់ (ជេន អានហ្វៀល) ដែលជាភារពិតម្នាក់និងលោក នីហ្គោល ឆាណាក ប្រធានខាងការងារវិការនិងចលនាលោក ចន អាលឌើ អ្នកនិពន្ធបទភ្លេង និងបច្ចេកទេសសំឡេងលោក ឡេល មុយវ៉េ អ្នកតុបតែងអាក និងលោក ម៉ាល់ខូម វីពប៊េស អ្នកបច្ចេកទេសពន្លឺ។

បុរសគល់ដែលនាំខ្ញុំទៅជាអ្នកសម្តែងរឿងនេះកើតចេញពីចំណាប់អារម្មណ៍ផ្ទាល់ខ្លួនរបស់ខ្ញុំទាក់ទងបញ្ហាជំងឺរឺបួសផ្លូវចិត្តនិងពីរបៀបថា តើមនុស្សម្នាក់ៗ អាចដោះស្រាយពីរបួសផ្លូវចិត្តនោះដោយរបៀបណា និងការខិតខំស្វែងរករបស់អ្នកទាំងនោះក្នុងការរកយុត្តិធម៌ពីដល់ប៉ះពាល់ទាំងអស់នោះ ។ អំពើប្រល័យពូជសាសន៍នៅកម្ពុជាដែលកើតឡើងនូវចន្លោះឆ្នាំ១៩៧៥ និង១៩៧៩ គឺជាប្រភពនិងស្នូលនៃរឿង ឌី ជីមណាស៍ ។ ខ្ញុំបានប្រើប្រាស់ប្រភពនេះដើម្បីធ្វើឲ្យសក្តិកម្មផ្ទាល់ខ្លួនខ្ញុំកាន់តែពុះកញ្ជ្រោលឡើងដែលចាប់ផ្តើមឡើងខណៈពេលដែលខ្ញុំមើលទូរទស្សន៍កាលពីខ្ញុំនៅក្មេង។ តាមរយៈកម្មវិធីទូរទស្សន៍ ប៊ីប៊ីស៊ី មួយមានឈ្មោះថា Blue Peter Appeal កាលពីចុងទសវត្សរ៍៧០ ខ្ញុំបានឃើញប្រជាជនកម្ពុជាកំពុងតែវារលូននិងមានរូបរាងកាយខ្វះខាតខ្សោយនិងបាក់កម្លាំងខណៈពេលដែលឆ្នងកាត់ព្រំដែនចូលទៅជំរុំជនភៀសខ្លួនក្នុងទឹកដីថៃ។

រឿង ឌី ជីមណាស៍ បានផ្តល់ដល់អ្នកទស្សនានូវឱកាសមួយដើម្បីមើលឲ្យឃើញអំពីការចងចាំរបស់យុវវ័យជនជាតិអង់គ្លេស អាយុ១៣ឆ្នាំម្នាក់ និងអំពីអាថ៌កំបាំងនៃការចងចាំនោះកាលពីចុងទសវត្សរ៍៧០ នៅប្រទេសអង់គ្លេស និងដើម្បីឆ្លើយតបទៅនឹងដំណឹងនិងព័ត៌មានដែលទទួលបានទាក់ទងទៅនឹងអំពើប្រល័យពូជសាសន៍នៅកម្ពុជា។

ចាប់តាំងពីឆ្នាំ២០០៨មក ខ្ញុំបានធ្វើការស៊ើបអង្កេតរុករក និងច្នៃប្រឌិតការរស់នៅមួយដែលមានចំនួន១៥ នាទីចំនួនដប់ភាគដោយដកស្រង់ចេញពីរឿង ឌី ជីមណាស៍ មានចំណងជើងថា The Ten Abandonment's ។ រឿង Abandonment ភាគមួយមានចំណងជើងថា «អ្នកមិនត្រូវគោរពព្រះផ្សេងទៀតក្រៅតែពីខ្លួនឯងទេ»។ តាមរយៈការសម្តែងភាគមួយដែលកើតចេញពីការរុករកចេញពីកម្មវិធីវីដេអូមួយដែលមានប្រវែង៧០ នាទី ដើម្បីបំបែកទៅជារឿងភាគមួយអំពីការរំលោភបំពានក្តីក្នុងគោលបំណងដើម្បីអង្កេតមើលដល់ប៉ះពាល់និងឥទ្ធិពលដែលទាក់ទងទៅនឹងជំងឺផ្លូវចិត្ត ដល់ប៉ះពាល់នៃជំងឺ និងគំនិតយោបល់ដែលទាក់ទងនឹងសន្តិសុខបច្ចុប្បន្ននិងអ្នកទស្សនា។ តាមរយៈលទ្ធផលដែលបានមកពីការសម្តែងនិងការស្រាវជ្រាវនេះ ហើយនិងតាមរយៈទំនាក់ទំនងជាមួយមជ្ឈមណ្ឌលឯកសារកម្ពុជា ខ្ញុំត្រូវបានអញ្ជើញដើម្បីទៅចូលរួមជាមួយក្រុមការងារដើម្បីថែរក្សានិងរំពាក់ដល់របបប្រល័យពូជសាសន៍ដ៏ហ្មឺងសម្របសម្រួលដោយលោក ជេមស៍ មីលណ៍ មកពីស្ថាប័នរំពាក់ដល់អំពើប្រល័យពូជសាសន៍ជនជាតិដើមហ្ម ព្រឹត្តិការណ៍នេះត្រូវបានរៀបចំជារៀងរាល់ឆ្នាំក្នុងខែមករានៅទីក្រុងញូខាសល អាប៊ែន ធីន។

ក្នុងនាមជាប្រធានអ្នករចនាសិល្បៈនៅឯព្រឹត្តិការណ៍រំពាក់ដល់ប្រល័យពូជសាសន៍ជនជាតិដើមហ្ម កិច្ចការរបស់ខ្ញុំគឺដើម្បីរៀបចំប្រមូលបណ្តាអ្នកសិល្បៈឲ្យមកជួបជុំគ្នានិងរកកំនិតច្នៃប្រឌិតរួមគ្នាដើម្បីបង្កើតកម្មវិធីមួយដែលឆ្លុះបញ្ចាំងអំពីកេរដំណែលនិងការ

ចង់ចាំរបស់អ្នករស់រានមានជីវិតពីអំពើប្រល័យពូជសាសន៍ ។ ខ្លឹមសារនៃការសម្តែងឆ្នាំនេះក្រោមប្រធានបទ «កេរដំណែលនៃក្តីសង្ឃឹម» គឺចំពេលខួបលើកទី៦៥ឆ្នាំ នៃការរំដោះជំរុំខ្លួនអូស៊ីច បើកេរដំណែល ដោយកងទ័ពសូវៀត។ ក្នុងទិវារំលឹកខួបលើកទី១០ និងគោលនយោបាយក្រុមការងារដើម្បីថែរក្សានិរន្តរ៍ពូជសាសន៍របស់ប្រល័យពូជសាសន៍ដ៏ហ្មត់ចត់នៅទីក្រុងញូខាសសេ គោលបំណងនៃការសម្តែងនេះគឺដើម្បីលើកទឹកចិត្តមនុស្សក្របខ័យទាំងអស់ដើម្បីចូលរួមទស្សនាប្រកបដោយកតិបណ្ឌិត អារម្មណ៍រំដើបរំជួល និងកាយវិការក្នុងគោលបំណងស្វែងរកការយល់ដឹងបន្ថែមអំពីភាពមហន្តរាយដែលញាំញីដោយអំពើប្រល័យពូជសាសន៍ ។ កម្មវិធីនៃការសម្តែងដែលទាក់ទងនឹងជ្រោមជ្រែងដល់ព្រឹត្តិការណ៍ពូជសាសន៍របស់ប្រល័យពូជសាសន៍ដ៏ហ្មត់ចត់នៅទីក្រុងញូខាសសេបានប្រើប្រាស់ទម្រង់សិល្បៈនៃរោងសម្តែងជាកន្លែងសម្រាប់អ្នកសម្តែង វាក្លិន និងទស្សនិកជនដើម្បីឲ្យអ្នកទាំងអស់នោះចូលរួមចែករំលែកការចងចាំនិងបទពិសោធន៍ដែលខ្លួនជួបប្រទះ ។

រឿងនេះគឺដើម្បីផ្តល់ឱកាសដល់សាធារណជនទូទៅដើម្បីឲ្យយល់ពីសក្តិកម្មដ៏ធ្ងន់ធ្ងរ ដែលមនុស្សម្នាក់ៗមានការទទួលខុសត្រូវរួមមួយក្នុងនាមជាមនុស្សដើម្បីបញ្ចប់ទាំងស្រុងនូវអំពើប្រល័យពូជសាសន៍ ។ ទីជម្រកស្នាក់នៅ និងទីស្ថានដើម្បីរំលឹកដល់ការចងចាំជាក់លាក់នៃយើងរីករាយដល់ការរស់នៅរបស់យើងយើងក៏ចង់ចាំដល់អ្នកដែលបានបាត់បង់និងកាន់ទុកដល់អ្នកដែលបានស្លាប់ដែរ ។ ខ្ញុំមានជំនឿថា អ្នកទាំងអស់គ្នាគឺជាសាក្សី ជាបណ្តារក្សដ៏ហ្មត់ចត់ម្នាក់ដែលកំពុងអានរឿងរ៉ាវអំពីភាពខ្ទេចខ្ទីនៃអតីតកាលរបស់មនុស្សជាតិកំពុងតែស្រាវជ្រាវរកកំណត់ហេតុអំឡុងបច្ចុប្បន្នកាល និងប្រមូលទុកឯកសារការពិតសម្រាប់អនាគត ។ ក្នុងនាមគូនាទីជាប្រធានផ្នែកសិល្បៈ ខ្ញុំអាចមានលទ្ធភាពជួបនឹងសន្ទនាដ៏យូរអង្វែងអោយអ្នកនយោបាយនិងមនុស្សដែលមានកេរដំណែលនៅក្នុងជួរថ្នាក់ដឹកនាំរបស់ទីក្រុងញូខាសសេ ។ មនុស្សម្នាក់ដែលខ្ញុំបានជួបជាមួយគឺលោក ចន ស៊ីប្រេ ដែលជាប្រធានក្រុមប្រឹក្សាក្រុងញូខាសសេ ។ ខ្ញុំបានសួរសំនួរទៅកាន់លោក ស៊ីប្រេ ចំនួនប្រាំសំនួរដោយយោងតាមទស្សនកិច្ចខ្លីៗរបស់ខ្ញុំ ដើម្បីធ្វើទៅមជ្ឈមណ្ឌលឯកសារកម្ពុជា ដើម្បីរួមចំណែកសរសេរសម្រាប់

ទស្សនាវដ្តីស្វែងរកការពិត ។

សូមលោករៀបរាប់ដោយសន្តិវិធីអំពីគូនាទីនិងមុខងាររបស់លោកក្នុងនាមជាប្រធានក្រុមប្រឹក្សាក្រុង ញូខាសសេ?

ខ្ញុំដឹកនាំទូទៅក្នុងជួរថ្នាក់ដឹកនាំនយោបាយនៅក្នុងក្រុមប្រឹក្សានិងទីក្រុងញូខាសសេទាំងមូល ដោយចេញជាគោលការណ៍នយោបាយនិងអនុវត្តនូវគោលនយោបាយទាំងនោះ ។ ខ្ញុំជាអ្នកតំណាងក្រុមប្រឹក្សាទាំងមូលនៅថ្នាក់តំបន់ ថ្នាក់ជាតិ និងថ្នាក់អន្តរជាតិ ។

សូមលោករៀបរាប់អំពីដំណើរទស្សនកិច្ចរបស់លោកទៅកាន់ប្រទេសកម្ពុជា និងតើដំណើរទស្សនកិច្ចនោះបានប៉ះពាល់អ្វីខ្លះដល់រូបលោកផ្ទាល់និងភរិយារបស់លោក ។

យើងបានចំណាយពេលជាច្រើនថ្ងៃនៅប្រទេសកម្ពុជា កាលពីខែមេសា ឆ្នាំ២០០៩ ដោយកាលនោះខ្ញុំបានទៅលេងប្រទេសវៀតណាម និងប្រទេសឡាវ ។ ដំណើរទស្សនកិច្ចនោះបានជះឥទ្ធិពលដល់យើងយ៉ាងខ្លាំង ។ យើងមានការស្ងប់ស្ងែងដល់ប្រវត្តិសាស្ត្រដ៏វៃវៃឆ្ងាយរបស់ប្រទេសកម្ពុជា ជាពិសេសដល់កេរដំណែលដ៏គួរឲ្យសរសើរនៃប្រាសាទអង្គរវត្ត ។ យើងមានការស្ងប់ស្ងែងដល់ការគោរពដឹកក្តៅពីសំណាក់ប្រជាជនកម្ពុជាដែលកំពុងតែស្វែងរកអនាគតក្រោយស្រីជាន់នេះសម្រាប់ខ្លួនគេផ្ទាល់ និងសម្រាប់គ្រួសារ ។ យើងមានការរំជួលចិត្តដោយសារតែយើងបានឃើញនូវអ្វីដែលបានកើតឡើងកាលពីសម័យ ប៉ុលពត ហើយយើងមានអារម្មណ៍ខ្មាសខ្លួនដឹងដោយសារតែប្រទេសយើងខ្លះការធ្វើអន្តរាគមន៍ដើម្បីបញ្ឈប់របបប្រល័យពូជសាសន៍នោះបាន ។ យើងមានអារម្មណ៍អស់សង្ឃឹមដែលថា ហេតុអ្វីមនុស្សធ្វើបាបមនុស្សដូចគ្នាយ៉ាងនេះ ហើយអារម្មណ៍របស់យើងប៉ះពាល់យ៉ាងខ្លាំងដោយសារពេលដែលយើងទៅមើលសារមន្ទីរទួលស្វែងនិងវាលពិឃាតជើងឯក ។ មនុស្សម្នាក់ៗដែលយើងជួបសុទ្ធតែមានរឿងរ៉ាវដ៏ធ្ងន់ធ្ងរដើម្បីប្រាប់យើង ហើយរឿងរ៉ាវទាំងនោះសុទ្ធតែគួរឲ្យព្រឺខាច ។ រឿងខ្លះគឺជារឿងបុគ្គលដែលធ្វើឲ្យប៉ះពាល់យ៉ាងធំសម្បើមដល់បុគ្គលនោះ រូបថតជនរងគ្រោះជាច្រើនសន្លឹកដែលដាក់តាំងនៅទួលស្វែងធ្វើឲ្យភរិយារបស់ខ្ញុំមានចិត្តសន្តិសុខយ៉ាងខ្លាំង ដោយសារតែក្មេងទាំងនោះមានអាយុស្របាល

គ្នាជាមួយនឹងកូនរបស់យើងដែរឈ្មោះ ចូណាថាន់ កាលពីពេលនោះ ។ ភរិយារបស់ខ្ញុំកាន់តែសង្កេតថែមទៀតនៅពេលដែលខ្ញុំចង្អុលទៅរូបថតជនរងគ្រោះម្នាក់ដែលមានអាយុស្របុណ្យគ្នាជាមួយនឹងចៅស្រីរបស់យើងដែរ ។ នេះជារឿងកំសត់ណាស់សម្រាប់យើងហើយពេលឮឮនេះយើងនូវតែមានអារម្មណ៍នេះដដែល ។

សូមលោករៀបរាប់អំពីសារសំខាន់និងការពាក់ព័ន្ធចំពោះពាក្យ «ការពិត» ។ តើពាក្យនេះមានន័យយ៉ាងណាចំពោះខ្លួនលោកផ្ទាល់និងចំពោះកូនចិញ្ចឹមរបស់លោកជាប្រធានក្រុមប្រឹក្សាក្រុងដែលត្រូវបានជ្រើសរើសដោយសំឡេងឆ្នោតនោះ?

ការពិតគឺជាមូលដ្ឋានគ្រឹះចំពោះទំនាក់ទំនងទាំងឡាយរវាងបុគ្គលផ្ទាល់ខ្លួន ឬរវាងមនុស្សផ្សេងៗ និងរវាងមេដឹកនាំរបស់ខ្លួន ។ អស់ជាច្រើននិយមន័យកាលមកហើយ ការពិតគឺជាមូលដ្ឋានគ្រឹះនៃជីវិតក្រសួង តែមានការការពារនិងរដ្ឋាភិបាលល្អ ។ ការពិតជាភាពសុចរិត ការជឿជាក់ យុត្តិធម៌ សេរីភាព និងការគោរពហើយការពិតគឺជាមូលដ្ឋាននៃសង្គមស្ថិរភាពមួយ ។ ប៉ុន្តែពាក្យនេះត្រូវតែមានទំនាក់ទំនងទៅវិញទៅមក ។ លោក ហេនរីដេរីង ថូរ៉ូ ដែលជាអ្នកនិពន្ធនៅសហរដ្ឋអាមេរិក កាលពីសតវត្សរ៍ទី១៧ បាននិយាយថា «ត្រូវតែមានពីរដើម្បីនិយាយការពិត

មួយគឺអ្នកនិយាយ និងមួយទៀតគឺអ្នកស្តាប់» ។
សូមលោករៀបរាប់អំពីសារសំខាន់និងការពាក់ព័ន្ធចំពោះពាក្យ «ការចងចាំ» ។ តើពាក្យនេះមានន័យយ៉ាងណាចំពោះខ្លួនលោកផ្ទាល់និងចំពោះកូនចិញ្ចឹមរបស់លោកជាប្រធានក្រុមប្រឹក្សាក្រុងដែលត្រូវបានជ្រើសរើសដោយសំឡេងឆ្នោតនោះ?

ការចងចាំគឺប្រឈមមុខទៅនឹងអតីតកាល ដោយការពិតដើម្បីតាមគន្លងនៃការប្រៀបធៀបដែលអាចនាំទៅរកការផ្លាស់ប្តូរនិងនាំទៅរកអនាគតដ៏ប្រសើរ ។ ពាក្យនេះគឺជាដំណាក់កាលនៃការវាយតម្លៃធ្វើអតីតកាលដោយប្រឈមមុខទៅនឹងកំហុសនិងការធ្វើល្អដើម្បីអនាគត ។

សូមលោកផ្តល់ឃ្លាសំខាន់ណាមួយសំខាន់ប្តូររបស់អ្នកផ្សេងដែលឆ្លុះបញ្ចាំងពីសារសំខាន់នៃការពិតនិងការចងចាំនៅក្នុងសង្គមនាពេលបច្ចុប្បន្ន ។

ខ្ញុំពេញចិត្តយូររបស់លោក ហ្រ្លង់ស្ទ័រ វ៉ុលទែ ដែលរៀបរាប់ថា «មនុស្សម្នាក់ៗជំពាក់ការគោរពចំពោះអ្នកដែលនៅរស់ប៉ុន្តែចំពោះអ្នកដែលបានស្លាប់ហើយ មនុស្សម្នាក់ៗមិនជំពាក់អ្វីទាំងអស់ តែត្រូវជំពាក់ការពិត» ។

បេន អាឡហ្វិល

ដំណើរទស្សនកិច្ចដើម្បីស្វែងយល់ពីការកាត់ទោសមេដឹកនាំខ្មែរក្រហម

មកទល់នឹងពេលបច្ចុប្បន្ន គម្រោងឯកសាររបស់មជ្ឈមណ្ឌលឯកសារកម្ពុជាបានអញ្ជើញប្រជាជនមកចូលរួមស្វែងយល់ក្នុងដំណើរការស្វែងរកយុត្តិធម៌នៅអង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញក្នុងតុលាការកម្ពុជាបានចំនួនប្រមាណ៦៧០០ នាក់រួចមកហើយ ។ នៅដើមឆ្នាំ២០០៧ គម្រោងឯកសាររបស់បានឈានមួយជំហានទៀតក្នុងការផ្តល់ឱកាសឲ្យប្រជាជនចូលរួមដោយផ្ទាល់នៅក្នុងដំណើរការកាត់ក្តីមេដឹកនាំខ្មែរក្រហម ។ នៅរៀងរាល់ការបើកសវនាការកាត់ទោសមេដឹកនាំខ្មែរក្រហម មជ្ឈមណ្ឌលឯកសារកម្ពុជាបានអញ្ជើញអ្នកតំណាងមកពីស្រុកភូមិទូទាំងប្រទេសមកឃ្លាំមើលដំណើរការនេះ ។ បន្ថែមពីលើការចូលរួមស្តាប់សវនាការ អ្នកតំណាងទាំងនោះនឹងបានចូលរួមក្នុងវគ្គបំពាក់បំប៉នដើម្បីទទួលបានចំណេះដឹងផ្សេងៗទាក់ទងទៅនឹងទ្រង់ទ្រាយនៃតុលាការច្បាប់កាត់ទោសមេដឹកនាំខ្មែរក្រហម កូនចិញ្ចឹមនៃសហព្រះរាជអាជ្ញា ចៅក្រម និងចៅក្រមស៊ើបអង្កេត ភាពខុសគ្នានៃទម្រង់សវនាការ ព្រមទាំងទស្សនាខ្សែភាពយន្តឯកសារទាក់ទងទៅនឹងរបបខ្មែរក្រហម ។

អាស្រ័យហេតុនេះ ប្រសិនបើអស់លោកអ្នកមានបំណងចូលរួមក្នុងកម្មវិធីអង្កេតមើលសវនាការដំណើរទស្សនកិច្ចដើម្បីស្វែងយល់ពីការកាត់ក្តីមេដឹកនាំខ្មែរក្រហមសូមទាក់ទង ស៊ិរី សារីណា តាមរយៈទូរស័ព្ទលេខ ០២៣ ២១១ ៨៧៥ ឬ ០១២ ៦៨៨ ០៤៦ ។

ការអនុវត្តន៍លើការប្រកាសសាលក្រម ខុប

ខ្ញុំបានចូលរួមក្នុងសវនាការកាត់សេចក្តី កាំង ហ្គេតអ៊ាវ ហៅ ខុប ដែលជាអតីតប្រធានមន្ទីរស-២១ ដែលជាមន្ទីរយុវជន និងធ្វើឱ្យរណកម្មរបស់ខ្មែរក្រហម ។ នៅក្នុងរបបខ្មែរក្រហមពីឆ្នាំ ១៩៧៥ដល់១៩៧៩ ប្រជាជនប្រមាណ១ ៦០០ ០ នាក់ត្រូវបានបញ្ជូនទៅស-២១ (បច្ចុប្បន្នគឺជាសារមន្ទីរទ្រឹស្តីកម្ពុជាកម្ពុជា ពូជសាសន៍ទូលស្ទែន) មានតែអ្នកទោស១៧នាក់ប៉ុណ្ណោះត្រូវបានគេដឹងថាទៅរស់ ។ នៅថ្ងៃទីមួយដែលខ្ញុំបានចូលរួមសវនាការ គឺថ្ងៃទី១៦ ខែកក្កដា ឆ្នាំ២០០៩ សាក្សី ហ៊ឹម ហ៊ុយ អតីតអ្នកយាមនិងអ្នកដែលត្រូវបានចោទប្រកាន់ថាជាអ្នកសម្លាប់ឡើងវិញសក្តិកម្ម ។ មានសំណួរសួរទៅកាត់ថា តើមានអ្នកណាម្នាក់ធ្លាប់ចេញពីស-២១ ដែរឬទេ? ឬតើអ្នកទាំងនោះបានត្រឹមតែចូលទៅ? ហ៊ឹម ហ៊ុយ បាននិយាយតបថា មិនមាននរណាម្នាក់អាចចាកចេញមកក្រៅទេ អ្នកទាំងនោះបានត្រឹមតែចូល បន្ទប់មកតិចប៉ុណ្ណោះ ។

ក្រោយមក ក៏មានសំណួរខ្លះៗបន្តពីបណ្តាំកសិករចំនួន ៣៥០ នាក់មកពីខេត្តកំពង់ធំដែលមកចូលរួមក្នុងសវនាការនៅថ្ងៃនោះ ។ អ្នកទាំងនោះមិនមានភាពភ្ញាក់ផ្អើលចំពោះការនិយាយសម្រាលនោះទេ ។ អ្នកទោសទាំងនោះមិនទាន់ចប់ទេ ។ អ្នកទាំងនោះត្រូវបានសម្លាប់ ឬ «កម្ទេច» បើប្រើតាមពាក្យរបស់ខ្មែរក្រហម ។

លើកទីពីរដែលខ្ញុំបានចូលរួមក្នុងសវនាការគឺថ្ងៃទី២៦ កក្កដា ឆ្នាំ២០១០ ខុប ត្រូវបានសម្រេចឲ្យជាប់ទោសពីបទល្មើសប្រឆាំងមនុស្សជាតិនិងទ្រឹស្តីកម្ពុជាស្រ្តីមហើយត្រូវបានកាត់ទោសឲ្យជាប់ពន្ធនាគារ១៩ឆ្នាំទៀត (សរុប៣៥ឆ្នាំ) ។ ខ្ញុំធ្លាប់ជាអ្នកកំទេចនិងទស្សនៈរបស់តុលាការដែលស្របនឹងការអះអាងរបស់មជ្ឈមណ្ឌលឯកសារកម្ពុជាដែលថា «ការស្វែងរកការពិត និងការបង្ហាញពីអ្វីដែលបានកើតឡើងគឺជាមធ្យោបាយដ៏ល្អបំផុតសម្រាប់ទប់ស្កាត់អំពើហិង្សាមិនឲ្យកើតមានឡើងទៀត ។ ប៉ុន្តែបន្ទាប់ពីថ្ងៃនោះខ្ញុំមានអារម្មណ៍ចម្រុះគ្នាទាក់ទងនឹងការកាត់សេចក្តី ។ ម្យ៉ាងខ្ញុំមានអារម្មណ៍មិនពេញចិត្តដែលថា ខុប ស្ថិតនៅចំណុចកណ្តាលនៃការ

កសាងប្រវត្តិសាស្ត្រនៅពេលនោះ ។ ម្យ៉ាងទៀត ខ្ញុំមានអារម្មណ៍ពេញចិត្តនឹងសាលក្រមគឺថា នៅទីបំផុតមានមនុស្សត្រូវបានកេរ្តិ៍ឈ្មោះថាមានទោស ហើយតុលាការបានសម្រេចថាអ្វីដែលបានកើតឡើងគឺជារឿងខុសច្បាប់ ជាក់ស្តែងសកម្មភាពនោះមិនត្រឹមតែប្រឆាំងនឹងប្រជាជនកម្ពុជាទេ តែថែមទាំងប្រឆាំងនឹងមនុស្សគ្រប់រូប ។

ខ្ញុំគិតថាសវនាការ ខុប ពិតជាមានតម្លៃណាស់ ។ អ្នកដទៃទៀតដូចជា នួន ជា (បងធីទី២បន្ទាប់ពី ប៉ុល ពត) អៀង សារី, ខៀវ សំផន និង អៀង ធីរិទ្ធ ប្រាកដជាដឹងថាមិនមែនខ្លួនគេទេ តែគឺ ប៉ុល ពត ឬ សុន សេន ឬអ្នកផ្សេងទៀតដែលបានស្លាប់ និងមិនអាចនៅការពារខ្លួនបាន ។ នេះដោយសារតែមានតែ ខុប បានសម្រេចសារភាពកំហុសនិងប្រាប់អ្វីដែលបានកើតឡើងនៅក្នុងសុបិន្តអាក្រក់កាលពី៣០ឆ្នាំមុន ។ ខុប បានផ្លាស់ប្តូរទៅកាន់សាសនាគ្រិស្តិញក្បែរព្រំដែនថៃ ។ នៅពេលដែលអ្នកសារព័ត៌មាន នឹក ខុន លុប បានជួប ខុប កាត់បាននិយាយថា «ព្រះគឺជាអ្នករៀបចំឲ្យខ្ញុំមកទីនេះ ។ បច្ចុប្បន្ន អនាគតរបស់ខ្ញុំគឺស្ថិតនៅក្នុងដៃរបស់ព្រះ» ។ ខុប បានសុំទោសជាសាធារណៈ ។ នៅឯរណ្តៅសពរបស់អ្នកទោសស-២១ ដែលត្រូវបានសម្លាប់នៅជើងឯកដែល ខុប បានទៅទីនោះមុនពេលសវនាការ កាត់បានយប់ ។ នៅពេលដែលខ្ញុំបានពួកនិតនេះ ខ្ញុំគិតថា តុលាការមានតម្លៃព្រោះនៅទីបញ្ចប់មានមនុស្សបង្ហាញពីភាពសោកស្តាយចំពោះការសម្លាប់ ។ ការផ្លាស់ប្តូរទៅជាអ្នកសាសនាគ្រិស្តពិតជាមានន័យ ។ នៅក្នុងព្រះពុទ្ធសាសនាមិនមានទស្សនៈអត់ទិសទោសទេគឺមានតែធ្វើល្អ បានល្អ ធ្វើអាក្រក់ បានអាក្រក់ ហើយមិនមានព្រះអត់ទិសទោសទេ ។ មានតែការផ្លាស់ប្តូរទៅកាន់សាសនាគ្រិស្តទើបអាចធ្វើឲ្យ ខុប អាចចៀសផុតនូវលទ្ធផលដែលខ្លួនបានធ្វើ ។ ខុប ហាក់ដូចជាសហការជាមួយតុលាការ ។ សវនាការរបស់តុលាការធ្វើឡើងនៅក្រោយកញ្ចក់ដូច្នោះអ្នកអង្កេតការត្រូវមើលទៅក្នុងជារៀងរាល់ថ្ងៃដូចជាមើលទៅអ្នកសម្តែងនៅឆាកប្តូកពាក់បញ្ចាំងដូច្នោះដែរ ។ អ្នកអាចស្តាប់ឮនូវដំណើរការនីតិវិធីជាភាសាខ្មែរ ឬអង់គ្លេស ឬបារាំងតាមរយៈ

ប្រដាប់ស្លាប់សំឡេងដែលអាចផ្តល់ការបកប្រែនៅពេលតែមួយ ។ ខុច ដែលជាជនគ្រូវចោទអង្គុយនៅខាងស្តាំ ។ នៅលើស្បែករបស់ ខុច មានចំណុចល្បឿន ប៉ុន្តែគាត់មាំ ។ ខុច ហាក់ដូចជាមើលទៅ ដំណើរការនីតិវិធីដោយមិនសូវសកម្មភាពហើយក្រឡេកមើលសាក្សី ដោយយកចិត្តទុកដាក់ ។ ខុច បានញែកដៃជើងសង្កត់ចុងតូច ដែល ជាសញ្ញាណបញ្ជាក់ថា គាត់ប្រហែលជាភ័យជាងមុន ។ ជារឿយៗ ខុច បានក្រឡេកមើលទៅអ្នកចូលរួម សវនាការនៅខាងក្រៅ មួយភ្លែត ។ ខុច មានភ្នែកភ្លឺ ។ រ៉ាន់ ណាត អ្នកកូរកំនុះដ៏ល្បីល្បាញ និងអ្នកនៅរស់ពីស-២១ បាននិយាយជាមួយខ្ញុំថា អ្នកដឹងទេ ខុច គឺជាបញ្ជីរ៉ូមម្នាក់ហើយគាត់មានពេលជាច្រើន (ពីឆ្នាំ១៩៧៧ នៅ ពេលដែលគាត់ចាប់ផ្តើមជាប់) ដើម្បីត្រៀមថា តើគាត់នឹងត្រូវ ឆ្លើយតបនឹងគ្រប់ភស្តុតាងដោយរបៀបណា ។ គាត់បានត្រៀម គ្រប់ចម្លើយ ។ ខុច ស្ថិតនៅចំណុចនៃការសម្តែង ហើយនៅក្នុង ករណីខ្លះគាត់ពេញចិត្តហើយបានសម្រេចដើរតួ ។ ដូច្នោះអ្វីទៅជា បញ្ហា? ហេតុអ្វីក៏ខ្ញុំយល់ថាវាវិវាទម៉្លោះ?

ទោសកំហុសរបស់ ខុច គឺច្បាស់ណាស់ ។ ខុច បានសារ ភាពថាគាត់ជាប្រធានមន្ទីរស-២១ ។ គាត់បាននិយាយថា «ខ្ញុំជា អ្នកទទួលខុសត្រូវខ្ពស់បំផុតចំពោះអំពើទាំងឡាយដែលកើតឡើង នៅស-២១» ។ ហត្ថលេខានិងស្នាមម្រាមដៃរបស់ ខុច មាននៅ គ្រប់ឯកសារទាំងអស់ ។ ខ្ញុំបានធ្វើការប្រាំមួយខែនៅបណ្ណសារដ្ឋាន ទទួលស្នែងនៅឆ្នាំ១៩៧០ ដោយធ្វើការតាមក្រុងកសាវនិងថតជា ម៉ែក្រូហ្វីល ។ ខ្ញុំបានឃើញយោបល់របស់គាត់សរសេរនៅតែម្តងថា «សួរពីនេះ» «ជននោះកំពុងតែកុហកទេ» ហើយអ្វីដែលអាក្រក់ ជាងគេនោះគឺ «កម្ទេចចោលទាំងអស់» ។ ខុច បានសារភាពថាគាត់ មានទិសដៅតិចតួចប៉ុណ្ណោះក្នុងការបង្កើតនិងដំណើរការស-២១ ។ ខុច គឺជាអ្នកនៅពីក្រោយការធ្វើទារុណកម្មនិងការសម្លាប់ ទោះបី ជាគាត់បាននិយាយថាគាត់ដឹងថាព័ត៌មានដែលបានចេញពីការសួរ ចម្លើយដោយការធ្វើទារុណកម្មនៅពេលនោះមិនពិតក៏ដោយ ។ អ្នកទោសត្រូវបានវាយធ្វើបាប ឆក់ខ្សែភ្លើង ជ្រមុជទឹកនិងបង្កត់ អាហាររហូតដល់សារភាពថាខ្លួនគឺជាភ្នាក់ងារសេ.អ៊ី.អា, កាហ្សែប ដែលមានផែនការផ្តល់លំបងវិវត្តន៍ ។ បន្ទាប់មក អ្នកទាំងនោះត្រូវ បានសម្លាប់ទាំងអស់ ។ យើងមានសៀវភៅដែលសរសេរដោយ

ដេវីដ ឆេនដលីវ និងភាពយន្តដែលដលិតដោយ រិទ្ធិ ប៉ាន់ ដែលស្តី អំពី «ស-២១» អាចធ្វើឲ្យយើងអាចស្រមៃស្រមៃឃើញនូវអ្វី ដែលបានកើតឡើង ។ ប៉ុន្តែតាមសក្ខីកម្មរបស់អ្នកផ្តល់សក្ខីកម្ម ម្នាក់ៗនៅឯតុលាការ ខុច និងមេធាវីរបស់គាត់មានឱកាសសួរ សំណួរសាក្សីនិងពិចារណាទៅលើគ្រប់ចំណុចនៃសក្ខីកម្ម ។ ដូច្នោះ ភាពជឿជាក់របស់សក្ខីកម្មនោះក្លាយទៅជាបាត់បង់តម្លៃ ។ បន្ទាប់ ពី៣០ឆ្នាំ ការចងចាំបានថយចុះ ។ តើ ខុច បានបញ្ជាក់ទ្រង់បុរស ស្ត្រីនិងក្មេងចំនួន ១៦,០០០ នាក់ ឬត្រឹមតែ១២,០០០ នាក់? តើ ខុច ធ្លាប់ទៅវាលពិឃាតជើងឯកម្តងឬពីរដងឬច្រើនដង? តើ ខុច ធ្លាប់ដែលសម្លាប់នរណាម្នាក់ដោយផ្ទាល់ ឬក៏គ្រាន់តែបញ្ជា ឬគ្រប់គ្រងលើការសម្លាប់? ខណៈពេលដែល ខុច បានឆ្លើយយល់ ស្រប ឬបដិសេធសាក្សី វាហាក់ដូចជាថាគាត់គឺជាមនុស្សម្នាក់ដែល សម្រេចទៅលើប្រវត្តិសាស្ត្រនោះ ។ ប្រសិនបើ ខុច បញ្ជាក់ ទៅលើសក្ខីកម្មមួយថាត្រឹមត្រូវទើបសក្ខីកម្មនោះត្រឹមត្រូវ ។

បន្ទាប់មកមានបញ្ហាទាក់ទងនឹងភាសា ។ សវនាការដែលព្យា ភាមរយៈប្រដាប់ស្លាប់សំឡេងនិងសវនាការជាខ្មែរមិនដូចគ្នាទេ ។ ខ្ញុំបានតាមដានសវនាការតាមប្រព័ន្ធបណ្តាញអ៊ិនធឺណែតជាច្រើន ខែតាមរយៈគេហទំព័រ www.cambodiatribunal.org ។ នៅពេល ដែល ហ៊ុម ហ៊ុយ និយាយអំពីមនុស្សដែលត្រូវបានឃុំឃាំងនៅ ស-២១ គាត់បានហៅអ្នកទាំងនោះថាអ្នកទោសឬអ្នកត្រូវបានកាត់ ទោសដែលមានន័យថាអ្នកដែលត្រូវបានសម្រេចថាមានទោស ។ ប៉ុន្តែនៅពេលដែលបកប្រែជាភាសាអង់គ្លេស វាទៅជាអ្នកជាប់ ឃុំឃាំងនៅវិញ ។ អត្ថន័យរបស់វាមិនដូចគ្នាទេ ។ ពាក្យទីមួយដែល មិនទាន់បកប្រែមានន័យថាមនុស្សដែលត្រូវឃុំឃាំងនិងសម្លាប់ នៅស-២១ ទាំងអស់គឺមានទោសពីបទអ្វីមួយ ។ ប៉ុន្តែពាក្យទីពីរ ដែលត្រូវបានបកប្រែហើយមានន័យថាអ្នកដែលមិនទាន់ត្រូវបាន សម្រេចថាមានទោសទេ ។ នៅពេលដែលអ្នកទោសត្រូវបានធ្វើ ទារុណកម្មអ្នកទាំងនោះត្រូវបានសួរថាតើអ្នកបានធ្វើអ្វីខ្លះក្នុងនឹង បដិវត្តន៍? អង្គការមិនដែលខុសទេ ដូច្នោះអ្នកឯងពិតជាមានទោស តើអ្នកឯងមានខុសអ្វី? ភាសារបស់អតីតអ្នកយាមនិងអ្នកសម្លាប់ នៅតែមានទំនោរដដែលទោះបីជាវាត្រូវបានកែប្រែដោយការ បកប្រែក៏ដោយ ។ ហើយនៅពេលដែល ខុច និយាយពីសាក្សីគាត់

អាចរិះគន់អ្នកទាំងនោះ បដិសេធមិនទទួលស្គាល់អ្នកទាំងនោះ និងវាយប្រហារអ្នកទាំងនោះតាមរយៈការប្រើប្រាស់ភាសា ជា ទុច្ចរិតសាមញ្ញតាមរយៈបន្ថែមពាក្យ «អា» ពីមុខឈ្មោះរបស់អ្នកទាំង នោះ ។ វាមិនមានការបកប្រែជាពាក្យចំពោះភាសាអង់គ្លេសទេ ប៉ុន្តែអ្នកស្រាវជ្រាវតែងតែប្រើពាក្យម្យ៉ាង «The despicable» ដែលមានន័យថា «អា» ដូចជា «អាពត» ។ នៅអំឡុងពេលនិយាយ គំរាមកំហែង ខុច បានចង្អុលដៃនិងតម្រើងសំឡេង ។ នេះមិនមាន ជាភរិយាបថរបស់បុរសដែលចង់សម្តែងការសុំទោសចំពោះបទ ល្មើសរបស់ខ្លួនទេ ។ នេះគឺជាបុរសម្នាក់មកពីទសវត្សរ៍៧០ ក្រុម បង្រៀនកំណត់វិទ្យា ដែលបានក្លាយទៅជាអ្នករៀបចំផែនការដឹក បុសកល់អ្នកដែលអាចជះឥទ្ធិពលដល់បដិវត្តន៍ពោលគឺជាអ្នកកម្ទេច អ្នកទាំងនោះ ។ វាក្លាយទៅជាការបកប្រែទៅជាភាសាអង់គ្លេស ដែលគួរសមគឺ «Mr.» «លោកនេះ លោកនោះ» ។ យើងមានការភ័ន្ត ប្រឡំចំពោះការមិនគោរពរបស់ ខុច ទៅលើអ្នកនៅក្រោមបង្គាប់ របស់គាត់និងអតីតអ្នកទោស ។

អ្វីដែលរំខានខ្ញុំខ្លាំងជាងគេនោះគឺដូចនឹងអ្វីដែលស្រ្តីម្នាក់ មកពីខេត្តកំពង់ធំចាប់អារម្មណ៍ដូច្នោះដែរ ។ នៅពេលសម្រាក បាយថ្ងៃត្រង់ ខ្ញុំបានដើរពីក្រោយស្រ្តីពីរនាក់ដែលធ្វើដំណើរដំ រៃនិយាយមកចូលរួមក្នុងសវនាការនោះ ។ មានស្រ្តីម្នាក់បែរទៅស្រ្តី ម្នាក់ទៀតហើយនិយាយថា «អត់ចេះខុស» ។ ប្រសិនបើ ខុច ពិតជាបង្ហាញនូវភាពសោកស្តាយមែន តាមទំនៀមទម្លាប់ខ្មែរ គាត់គួរតែមើលចុះទៅក្រោមមិនប្រើក្រសែភ្នែកមើលអ្នកដទៃ ហើយបង្ហាញពីការសុំទោសរបស់គាត់ទេ ។ ខុច គួរតែបង្ហាញថាគាត់ មានភាពអៀនខ្មាសចំពោះអ្វីដែលគាត់បានធ្វើ ។ ប៉ុន្តែគាត់បែរជា ត្រៀមខ្លួនគង់និងវាយប្រហារអ្នកដែលផ្តល់សក្ខីកម្មប្រឆាំងនឹង គាត់ទៅវិញ ។

នៅពេលដែលខ្ញុំធ្វើដំណើរមកភ្នំពេញវិញជាមួយក្រុមអ្នក ស្រាវជ្រាវរបស់មជ្ឈមណ្ឌលឯកសារកម្ពុជាខ្ញុំបានសួរនារីម្នាក់ដែល មានអាយុប្រហែល២០ អំពីការយល់ឃើញរបស់គាត់ចំពោះ ដំណើរការនីតិវិធីនៅថ្ងៃនោះ ។ នារីម្នាក់នោះបាននិយាយថា គាត់មានអារម្មណ៍ភ្ញាក់ផ្អើលណាស់ ។ គាត់មានអារម្មណ៍រន្ធត់ ចំពោះរឿងរ៉ាវដែលថាភ្នែក៦០ នាក់ត្រូវបាន «សម្លាប់» ដោយ

ត្រូវបានបោកក្បាលនឹងដើមឈើ ។ នារីនោះបានយំហើយបាន បែរមុខទៅបង្អួចដើម្បីរំលាប់ចិត្ត ។ សក្ខីកម្មនៅថ្ងៃនោះមិនបានធ្វើ ឲ្យខ្ញុំមានភាពភ្ញាក់ផ្អើលអ្វីទេ ។ ខ្ញុំធ្លាប់បានអានពីរឿងនេះរួចទៅ ហើយ ។ ហ៊ឹម ហ៊ុយ បានរៀបរាប់នូវរាល់ដំណាក់កាលសម្លាប់ ពីរបៀបចង់មុខដាក់ប្រាក់និងដឹកតាមរថយន្ត របៀបវាយពីក្រោយ ក្បាល ដើម្បីឲ្យអ្នកទាំងនោះរមៀលធ្លាក់ចូលរណ្តៅ ប៉ុន្តែគាត់មិន បាននិយាយពីគូនាទីរបស់គាត់ជាពេជ្ឈយាតទេ ។

វ៉ាន់ ណាត នៅក្នុងសៀវភៅរបស់គាត់ដែលរៀបរាប់ពី ជីវិតនៅស-២១ បានបង្ហាញពីការប្រឈមមុខរបស់គាត់នឹង ហ៊ឹម ហ៊ុយ នៅឆ្នាំ១៩៧៦ ។ ហ៊ឹម ហ៊ុយ បានសារភាពថាបានសម្លាប់ មនុស្សបួនប្រាំនាក់ ហើយនិយាយថាគាត់ធ្លាប់តែជាអ្នកយាម ប៉ុណ្ណោះមិនមែនជាពេជ្ឈយាតទេ ។ វ៉ាន់ ណាត បានចោទ ហ៊ឹម ហ៊ុយ ថានិយាយកុហកហើយនិយាយថាមនុស្សចំនួន២០០០ នាក់ដែល ពីមុន ហ៊ឹម ហ៊ុយ បានសារភាពថាបានសម្លាប់គឺនៅមិនទាន់ច្រើន ល្មមទេ ។ បន្ទាប់មក វ៉ាន់ ណាត បានសួរ ហ៊ឹម ហ៊ុយ ពីរូបភាព ដែលបង្ហាញនៅក្នុងរូបកំនូររបស់ខ្លួនថាពិតឬទេ? ហ៊ឹម ហ៊ុយ បាន ឆ្លើយតបថាលុតឆាកដែលបង្ហាញនោះមិនមានភាពបំភ្លើសទេ ហើយនៅមានរឿងរ៉ាវខ្លះអាក្រក់ជាងនោះទៅទៀត ។ ក្រោយមក វ៉ាន់ ណាត បានសួរ ហ៊ឹម ហ៊ុយ ពីទារកដែលគាត់បានកញ្ចក់ពីដៃ របស់ម្តាយហើយថាតើអ្នកយកទារកនោះទៅណា? ហ៊ឹម ហ៊ុយ ឆ្លើយថា យើងបានយកទារកទាំងនោះចេញនិងសម្លាប់ ។ វ៉ាន់ ណាត បានឆ្លើយតបថា «អ្នកបានសម្លាប់ទារកទាំងអស់នោះឬ? ម្ចាស់ថ្ងៃអើយ» ។ បុរសម្នាក់ដែលបានចំណាយពេល១៧ឆ្នាំធ្វើជា សាក្សីជំនាញចំពោះរបបនោះនៅតែមានភាពរន្ធត់ចំពោះភាព ព្រៃផ្នែនៃការសម្លាប់ទារកដូចនារីវ័យក្មេងម្នាក់នៅក្នុងរថយន្តក្រុង ដូច្នោះដែរ ។ វាពិតជាអាក្រក់ពេកហើយ ។ វ៉ាន់ ណាត តែងតែ គិតថា ពេលខ្លះទារកនោះអាចនៅរស់ ។

ខ្ញុំគិតថាប្រតិកម្មរបស់ខ្ញុំនៅថ្ងៃទីមួយគឺមានភាពជាខ្មែរជា ជាងអាមេរិក ។ យើងដែលជាអ្នកទទួលបានការចិញ្ចឹមបីបាច់នៅ បស្ចិមប្រទេសចូលចិត្តមើលរូបភាពដែលចុងចោទនិយាយប្រឆាំង ដោយចង្អុលប្រាមដៃទៅសាក្សី ។ យើងចូលចិត្តរូបភាព «ភើរ ម៉ែសុន (Perry Mason) » និង «ច្បាប់និងបញ្ជា» (Law and Order)

នៅក្នុងទូរទស្សន៍របស់អាមេរិកអំពីតុលាការ) ។ ជនជាតិអាមេរិក បាននិយាយប្រឆាំងគ្នាទៅវិញទៅមកនៅក្នុងតុលាការ ។ ប៉ុន្តែ ចំពោះការយល់ឃើញរបស់ខ្មែរ ខុច គួរតែបង្ហាញថាគាត់មានការ សោកស្តាយដោយបង្ហាញការគោរពចំពោះអតីតជនរងគ្រោះមិន មែនដូចជាជនតែប្រឆាំងទេ ។ តាមរយៈការយល់ការវិការនិងពាក្យសម្តី ខុច គួរតែបន្ទាបខ្លួននៅចំពោះមុខអ្នកទាំងនោះ ។ ខុច នៅតែគិត ថាគាត់ប្រសើរជាងអ្នកទាំងនោះ ។ ចំពោះខ្មែរ វាហាក់ដូចជាថា ខុច មិនបានបង្ហាញពីភាពសោកស្តាយដោយស្មោះទេ ។ នៅថ្ងៃ នោះ ខ្ញុំគិតថា ខុច គឺជាបិសាច ។

នៅសវនាការថ្ងៃចុងក្រោយ ខុច អង្គុយយ៉ាងស្ងៀមស្ងាត់ កាន់កម្តីមួយក្បាលខណៈពេលដែលចៅក្រមកំពុងអានសាលក្រម ថាគាត់មានទោសពីទក្រឹដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិនិងទក្រឹដ្ឋកម្ម សន្ត្រាម ។ អ្វីដែលសំខាន់ជាងគេទៅទៀតនោះគឺនៅពេលដែល ចៅក្រមអានឈ្មោះ «ជនរងគ្រោះ» : ប៊ូ ម៉ែន, ជុំ ម៉ី, និង ជិន ម៉ែត ថាជាអ្នកនៅរស់ពីស-២១ ឬស-២៤ ។ ឈិន ណារី បាន បាត់បង់ប្តីឈ្មោះ ឧ ហារ៉ាតីក ។ ហារ៉ា សោកា បានបាត់បង់ ឪពុកឈ្មោះ ជិន សៀង ភីនហុត ស៊ុនថារី និង អ៊ឹម ស៊ុនី បានបាត់បង់ឪពុកនិងប្តីឈ្មោះ ភីន តុន និង ផេងឆៀត ។ បន្ទាប់មក ខុច បានបញ្ឈប់ជំហរស្ងៀមស្ងាត់របស់គាត់ដោយ

ដឹកទឹកនិងមើលចុះទៅក្រោម ។ ឈ្មោះដែលចៅក្រមបានអាន មិនមែនគ្រាន់តែជាស្ថិតិទេ វាគឺជាឈ្មោះរបស់ប្តីឪពុកនិងម្តាយ ។

តុលាការបានរកឃើញថា ខុច ត្រូវទទួលខុសត្រូវលើបទ ល្មើសជាបុគ្គលនៅស-២១ គឺគាត់បានរៀបចំផែនការផ្សំកំនិតនិង បញ្ជាឈឺទក្រឹដ្ឋកម្ម ។ សាលក្រមបានជំទាស់នឹងមេធាវីការពារក្តី ដែលថា ខុច គ្រាន់តែធ្វើតាមបញ្ជាបុគ្គលនៅក្រោមការកំរាមកំហែង ពីព្រោះថាការអះអាងទាំងនេះមិនគ្រប់គ្រាន់សម្រាប់ជំទាស់នឹង ទក្រឹដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិទេ ។

ប្រតិកម្មរបស់ខ្ញុំចំពោះសាលក្រមគឺថាការកាត់ទោសព្រម ជាប់ពន្ធនាគារចំនួន១៧ឆ្នាំគឺស្រដៀងនឹងមួយជីវិតដែរ ។ ខុច នឹងស្លាប់នៅក្នុងកុក ។ ហើយករណីទីពីរប្រឆាំងនឹងអ្នកដទៃនឹង មិនអាចដំណើរការទៅមុខបានប្រសិនបើគ្មានកិច្ចសហការរបស់ ខុច ។ គាត់គឺជាមនុស្សតែម្នាក់ដែលនិយាយពីការពិតដោយសារ ភាពថាគាត់ទទួលខុសត្រូវចំពោះការស្លាប់នៅស-២១ និងនិយាយ ពីមេដឹកនាំជាន់ខ្ពស់ផេងឆៀតនៅក្នុងករណី០០២ ។ ដូច្នោះ ខណៈ ពេលដែលខ្ញុំមិនពេញចិត្តថាយើងត្រូវតែផ្អែកលើអ្នកសម្លាប់ មនុស្សជាច្រើនដើម្បីប្រាប់ពីរឿងរ៉ាវ ខ្ញុំត្រូវតែសារភាពថាខ្ញុំ អរគុណដែល ខុច ធ្វើដូចនេះ ។

ខ្ញុំ ឡេមីតូដ

គម្រោងឃ្នាំមើល **CAMBODIA**
តុលាការខ្មែរក្រហម **TRIBUNAL**
MONITOR

ប្រភពព័ត៌មាននាំមុខគេស្តីអំពីដំណឹង ព័ត៌មាន
 និងអត្ថបទវិភាគ ស្តីអំពីដំណើរវិវឌ្ឍន៍
 របស់អង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញក្នុងតុលាការកម្ពុជា

រួមទាំងព័ត៌មានស្តីអំពីការប្រកាសសាលក្រម កាំង ហ្គេកអារ៉ា ហៅ ខុច ២៦ កក្កដា

www.cambodiatribunal.org

មិសាចមនុស្សថ្លាតិ : តើមេដឹកនាំខ្មែរក្រហមអាច ទទួលបានការអភិវឌ្ឍន៍ទោសដែរឬទេ?

ខ្ញុំមានសេចក្តីសប្បាយរីករាយដែលកាលពីខែកញ្ញា ឆ្នាំ ២០១០ កន្លងទៅ អង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញក្នុងតុលាការកម្ពុជាបានប្រកាសថាមេដឹកនាំជាន់ខ្ពស់ខ្មែរក្រហមដែលនៅរស់នឹងត្រូវបានឃុំឃាំងរួមមាន នួន ជា, អៀង សារី, ខៀវ សំផន និង អៀង ធីរិទ្ធ ត្រូវបានចោទប្រកាន់ពីបទទ្រង់ទ្រាយប្រឆាំងមនុស្សជាតិនិងអំពើប្រល័យពូជសាសន៍នៅក្នុងចំណោមបទល្មើសផ្សេងទៀត ។ ខ្ញុំសង្ឃឹមថា អ្នកទាំងនោះនឹងទទួលបានការកាត់ទោសដ៏យុត្តិធម៌និងការដកខ្លួនទោសដ៏ត្រឹមត្រូវតាមផ្លូវច្បាប់ ។ អ្វីដែលមេដឹកនាំទាំងនោះបានធ្វើមកលើប្រជាជនកម្ពុជាគឺហួសពីនរកទៅទៀត ។ អ្នកទាំងនោះគឺជាបិសាចមនុស្សជាតិ ។ ដូច្នោះតើអ្នកទាំងនោះអាចទទួលបានការអត់ទោសពីប្រជាជនដែរឬទេ? ជនត្រូវចោទទាំងបួនរូបបាននិមន្តព្រះសង្ឃមកមន្ទីរឃុំឃាំងដើម្បីធ្វើពិធីបង្សកូលនៅក្នុងឱកាសពិធីបុណ្យភ្ជុំបិណ្ណ ។ នេះគឺជាការបញ្ជាក់មួយថាអ្នកទាំងនោះប្រហែលជាកំពុងតែចង់បានការអត់ទោសសម្រាប់ជាតិក្រោយបួនឆ្នាំបានអ្នកថែទាំនៅពេលដែលខ្លួនស្លាប់ ។ នៅថ្ងៃភ្ជុំបិណ្ណប្រជាជនបានទទួលសេចក្តីសប្បាយរីករាយ «ប្រេត» (វិញ្ញាណប្តូរខ្មោចអនាថា) ដែលប្រព្រឹត្តិបាបដ៏ធ្ងន់ធ្ងរកាលនៅរស់ដែលបណ្តាលឲ្យមិនអាចទៅចាប់ជាតិ ។ ភាពសាហាវឃោរឃៅនៃទ្រង់ទ្រាយរបស់មេដឹកនាំខ្មែរក្រហមអាចធ្វើឲ្យអ្នកទាំងនោះក្លាយជា «ប្រេត» វេទនាជាន់គេក្នុងចំណោមប្រេតអត់យ្មានដែលដើរតែលក្ខណៈក្នុងទិសដៅ ។ ប្រសិនបើមេដឹកនាំទាំងនោះអាចទទួលបានការអត់ទោសពីអ្នកដែលនៅរស់ វាអាចកាត់បន្ថយបុរសរបស់អ្នកទាំងនោះបន្ទាប់ពីស្លាប់ ។

ការអត់ទោសមិនមែនជាការស្នើឲ្យមានការដោះលែងបុប្ផានុវត្តការកាត់ទោសពីអង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញក្នុងតុលាការកម្ពុជាទេ ។ ការអត់ទោសគឺជាបញ្ហាមួយដែលឆ្ងាយនឹងរងឥទ្ធិពល ។

វាស្ទើរតែមិនអាចជាពាក្យដែលអាចស្នើឲ្យជនរងគ្រោះឬសាធារណជនពិការណាបាន ។ ប៉ុន្តែខ្ញុំចង់ឲ្យអ្នកទាំងនោះព្យាយាមធ្វើបែបនេះ ។ វានឹងមិនអាចផ្តល់យុត្តិធម៌បន្ទាប់ពីអំពើប្រល័យពូជសាសន៍កើតឡើងទេ ។ ដោយមិនមានភាពយុត្តិធម៌បែបនេះប្រជាជនត្រូវរស់នៅក្នុងភាពអយុត្តិធម៌ ការចងកំនុំ កំហឹង និងភាពមិនសប្បាយចិត្ត ។ បញ្ហាផ្លូវចិត្តទាំងនេះបានជះឥទ្ធិពលអាក្រក់ដែលមិនអាចករិធីដោះស្រាយបានដល់អ្នកនៅរស់ គឺអាចបំផ្លាញអ្នកទាំងនោះពីខាងក្នុង ។ ស្រដៀងនឹងពាក្យស្នេហាដែលខ្មែរក្រហមតែងតែនិយាយថាសត្រូវដែលអាក្រក់ជាងគេគឺជាជនបង្កប់ «ស៊ីវិលដៃក្នុង» ដែលខ្មែរក្រហមត្រូវតែកម្ទេច ។ ភាពសាហាវឃោរឃៅនៃអំពើប្រល័យពូជសាសន៍របស់ខ្មែរក្រហមបានបង្កើតជាបញ្ហាផ្លូវចិត្តដែលកើតនៅក្នុងចិត្តរបស់អ្នកដែលនៅរស់ ហើយដែលអាចបង្កឲ្យមានជំងឺផ្លូវចិត្តធ្ងន់ធ្ងរ ។ ទោះបីជាអ្នកខ្លះមិនបានសារភាព ប្រជាជនខ្លះបានអត់ទោសឲ្យជនដៃដល់រួចទៅហើយ ។

នៅពេលប្រកាសសាលក្រម ខុច ខ្ញុំបានធ្វើដំណើរទៅខេត្តកំពង់ធំ ។ នៅទីនោះ ពីន គឺជាអតីតកម្មាភិបាលខ្មែរក្រហមនិងជាជនដៃដល់ ចំណែក ប៉ៃ គឺជាជនរងគ្រោះ ។ អ្នកទាំងពីរបានរស់នៅក្នុងភូមិជាមួយគ្នាអស់រយៈពេលជាង៣០ឆ្នាំមកហើយ ។ ពីនមានជាប់ពាក់ព័ន្ធនឹងការសម្លាប់ប្តីរបស់ ប៉ៃ ដែលជាជនពិការជើងម្ខាងនៅឆ្នាំ១៩៧៧ ។ ទោះបីជា ពីន មិនដែលសារភាពថាគាត់បានសម្លាប់ប្តីរបស់ ប៉ៃ បទសម្ភាសន៍ដែលបានធ្វើជាមួយអ្នកទាំងពីរបានបង្ហាញពីរឿងរ៉ាវដ៏យឺតយ៉ាវចាប់ទាក់ទងនឹងការសម្លាប់ប្តីរបស់ ប៉ៃ ។ នៅខេត្តកំពង់ធំនៅពេលរសៀលមួយពេលមេឃស្រទុំ ពីន និងកម្មាភិបាលខ្មែរក្រហមផ្សេងទៀតបានដើរទៅដុះរបស់ ប៉ៃ ចងដៃប្តីរបស់គាត់និងសួរមើលមួយភ្លែត បន្ទាប់មកគាត់ទៅព្រៃដែលនៅមិនឆ្ងាយប៉ុន្មានពីភូមិ ។ ពីន បាននិយាយថា ប្តីរបស់ ប៉ៃ

មិនបានរត់គេចទេ ។ គាត់នឹងកម្មាភិបាលផ្សេងទៀតបានបណ្តើរ ប្តីរបស់ ប៉ៃ ទៅព្រៃជាមួយនឹងចបកាប់មួយហើយ ពិន ដឹងច្បាស់ ថាចបនោះនឹងត្រូវយកប្រើជាឧបករណ៍សម្លាប់ ។ ពិន បាននិយាយ ថាដែររបស់ ប៉ៃ ត្រូវបានគេចង់យ៉ាងធ្ងន់ប៉ុន្តែគាត់មិនបានរត់ទេ ។ ពេលទៅដល់ព្រៃប្តីរបស់ ប៉ៃ ត្រូវបន្តិចអង្គុយព្រមទាំងវាយនឹង ចបកាប់ពីក្រោយ ។ ពិន មិនបានរៀបរាប់ឲ្យច្បាស់ពីរបៀបនៃការ សម្លាប់ប្តីរបស់ ប៉ៃ ទេ គាត់គ្រាន់តែនិយាយថា «កម្មាភិបាល ដែលទៅជាមួយគាត់ជាអ្នកធ្វើការទាំងនោះ» ។ នៅដើមទសវត្សរ៍ ៨០ ប៉ៃ បានដឹក រណ្តៅឃើញឆ្អឹងសាកសពដែលមានជើងតែម្ខាង បាក់ដៃនិងប្រេះលលាងក្បាល ។ ពិន មិនដែលនិយាយពីស្ថានភាព នៃការស្លាប់របស់ប្តីរបស់ ប៉ៃ ទេ ប៉ុន្តែបានសន្និដ្ឋានពីស្នាមរបួស នៃសាកសពនោះ ។ ប្តីរបស់ ប៉ៃ បានស្លាប់ដោយវេទនា ។ កម្មាភិបាលដែលធ្វើការជាមួយ ពិន ត្រូវបានគេគិតថាស្លាប់ ជាច្រើនឆ្នាំមកហើយ ។ ប៉ៃ បានឃើញ ពិន សម្លាប់មនុស្សម្នាក់ ផ្សេងទៀតនៅក្នុងភូមិ ។ ប៉ៃ បានឃើញការសម្លាប់ដ៏ព្រៃផ្សៃ របស់ ពិន ដោយកាន់កាំភ្លើងបាញ់ជនម្នាក់នោះដូចជា «សម្លាប់ឆ្កែ នៅកណ្តាលថ្ងៃត្រង់» ។

បច្ចុប្បន្ន ពិន រស់នៅជាមួយប្រពន្ធនិងកូនពីរនាក់ ។ ជា រៀងរាល់ថ្ងៃ គាត់ធ្វើការនៅក្នុងវត្តដើម្បីបម្រើព្រះសង្ឃ ។ គាត់ មានវ័យចំណាស់និងទទឹងខ្សោយ ។ រីឯកូនទាំងបួនរបស់ ប៉ៃ បាន លូតលាស់ធំទៅហើយ ។ កូនពីរនាក់របស់ ប៉ៃ គឺជាមនុស្សមាំ មួន ។ ស្ថានភាពគ្រួសាររបស់ ប៉ៃ មានសភាពល្អជាងគ្រួសាររបស់ ពិន ច្រើន ។ នេះមានន័យថា ប៉ៃ អាចសន្សំ ពិន ឬអាចប្រើ ប្រាស់លក្ខខណ្ឌសង្គមទៅធ្វើបាបជីវិតរបស់ ពិន ឲ្យលំបាកជាងនេះ ។ ប៉ុន្តែ ប៉ៃ បាននិយាយថា «ខ្ញុំមិនចង់សម្លាប់ ពិន ទេ ហើយខ្ញុំក៏បាន ហាមមិនឲ្យកូនរបស់ខ្ញុំធ្វើបែបនោះដែរ ។ ខ្ញុំចង់ឲ្យ ពិន នៅរស់ ដូច្នោះ ពិន អាចមើលថែប្រពន្ធកូនរបស់គាត់បាន» ។ ប៉ៃ បាន និយាយថា ពិន កំពុងតែត្រូវព្រះពុទ្ធជាក់ទណ្ឌកម្មចំពោះអ្វីដែលគាត់ បានប្រព្រឹត្ត ។ សុខភាពដូរចិត្តរបស់គាត់មានសភាពខ្សោយ ហើយ គាត់ស្ទើរតែជាមនុស្សម្នាក់ដែលអ្នកភូមិមិនសូវរាប់រក ។ មានតែ វត្តអារាមទេដែលអាចផ្តល់សេចក្តីសុខឲ្យគាត់បាន ។

ទោះបីជា ប៉ៃ មិនដែលនិយាយអំពីការអត់ទិសទោសក៏ដោយ

ចំពោះទស្សនៈជាច្រើនបានបង្ហាញថាគាត់បានអត់ទិសទេ ពិន ហើយបានបន្តដំណើរជីវិតទៅមុខរួចទៅហើយ ។ ប៉ៃ មិនចាំបាច់ ត្រូវតែអត់ទិសទេ ពិន ទេ ។ ប៉ៃ មិនចាំបាច់ធ្វើការប្រាស្រ័យទាក់ ទងជាមួយ ពិន ដើម្បីអត់ទិសគាត់ទេ ។ ប៉ៃ យល់ឃើញថា ពិន កំពុងតែទទួលកម្មពៀរពីបាបកម្មរបស់គាត់ដូរពុទ្ធសាសនាគឺថាគាត់ មិនត្រូវបានទទួលស្គាល់ដោយអ្នកនៅរស់សង្គមនិងខ្លួនគាត់ផ្ទាល់ ។ អ្នកទាំងឡាយណាដែលស្ថិតនៅក្នុងស្ថានភាពនេះពិតជាគួរឲ្យអាណិត ណាស់ ។

ប្រហែលជានៅថ្ងៃមួយ ពិន នឹងយល់ថាមធ្យោបាយតែមួយ គត់ដើម្បីលាងបាបរបស់គាត់គឺបន្តធ្វើអំពើល្អនៅក្នុងវត្តនិងសង ប៉ៃ តាមដែលអាចធ្វើទៅរួច ។ នៅពេលដែលរឿងនេះកើតឡើង ការអត់ទិសទោសនិងការផ្សះផ្សារដ៏ពេញលេញមួយនឹងអាចកើតមាន ។ ប្រសិនបើ ពិន បដិសេធនូវទុក្ខកម្មរបស់ខ្លួនដែលជាមធ្យោបាយ ដឹងយស្រួលនោះ នោះក៏នឹងមិនមានការអត់ទិសទោសដ៏ពេញលេញ មួយដែរ ។ ចំពោះ ប៉ៃ, ពិន មិនអាចមានឥទ្ធិពលអ្វីទៅលើគាត់ បានឡើយ ប៉ុន្តែការសារភាពអាចធ្វើឲ្យ ប៉ៃ អស់ចិត្ត ។

ខ្ញុំជឿថាទទាហរណ៍នេះបានកើតឡើងនៅគ្រប់ទីកន្លែងនៃ ប្រទេសកម្ពុជា ។ ជនរងគ្រោះមិនចង់សារភាពថាខ្លួនកំពុងឈឺចាប់ ទេព្រោះការធ្វើបែបនេះមើលទៅហាក់បីដូចជាចុះបាញ់ចំពោះជន ដៃដល់ ។ វាអាស្រ័យទៅលើថា តើជនរងគ្រោះទទួលរង ការឈឺ ចាប់ប៉ុណ្ណោះ ហើយថាតើអត្តចរិតរបស់ជនដៃដល់មានសភាព យ៉ាងណា ។ មនុស្សម្នាក់អាចអត់ទិសទោសមនុស្សម្នាក់ទៀតដោយ មិនចាំបាច់ធ្វើការប្រាស្រ័យទាក់ទងគ្នាបាន ។ ការអត់ទិសទោស មិនមែនជាការបោះបង់នូវការដាក់ឲ្យមានការទទួលខុសត្រូវតាមច្បាប់ ទេ ។ ការអត់ទិសទោសអាចត្រូវបានយកមកបង្រៀនប្រសិនបើ យើងមានទទាហរណ៍ដ៏ជោគជ័យមួយ ។

ទោះបីជាយ៉ាងណាក៏ដោយ ការអត់ទិសទោសឲ្យមេដឹកនាំ ខ្មែរក្រហមគឺជារឿងខុសគ្នា ។ តើបិសាចមនុស្សជាតិទាំងនេះនឹងអាច ទទួលបានការអត់ទិសទោសដែរឬទេ? តើករណី០០២នឹងអាចធ្វើ ឲ្យប្រជាជនកម្ពុជាទូទៅមិនមានការកុំកូនទៀតដែរឬទេ? វាក៏ជា ការលំបាកមួយក្នុងការអត់ទិសទោសនិងផ្សះផ្សារនៅក្នុងប្រទេស កម្ពុជា ។ **អេង កុកថាយ**

ថ្ងៃ៧មករាជាថ្ងៃរំដោះ

នៅក្នុងចំណោមសិស្សនិស្សិត នយោជិកឯកជន នយោជិក រដ្ឋ បុគ្គលិកអង្គការក្រៅរដ្ឋាភិបាលនិងប្រជាជនមួយចំនួនមាន ការពិភាក្សាយ៉ាងផុសផុលអំពីអត្ថន័យនិងខ្លឹមសារនៃថ្ងៃ៧មករា ១៩៧៧ ។ ក្នុងទសវត្សរ៍៨០ ថ្ងៃនេះត្រូវបានប្រារព្ធនិងចងចាំយ៉ាង ជ្រាលជ្រៅដោយប្រជាជនទូទាំងប្រទេស ។ ហើយនៅពេលនោះ មនុស្សភាគច្រើនមានគំនិតដូចគ្នាថាថ្ងៃ៧មករាជាថ្ងៃវិសេស វិសាលបំផុត ។ ប៉ុន្តែសម្រាប់ពេលបច្ចុប្បន្នមានមតិរបស់អ្នកវិភាគ មួយចំនួននិយាយថាថ្ងៃ៧មករាមិនមែនជាថ្ងៃរំដោះទេ ប៉ុន្តែជាថ្ងៃ ដែលកងទ័ពវៀតណាមបានឈ្លានពានទឹកដីប្រទេសកម្ពុជាហើយ កាន់កាប់ប្រទេសរយៈពេលដប់ឆ្នាំពីឆ្នាំ១៩៧៥ដល់ឆ្នាំ១៩៧៩ ។

ខ្ញុំគិតថាថ្ងៃ៧មករាគឺជាថ្ងៃរំដោះដ៏ពិតប្រាកដមែន ។ នៅថ្ងៃ នោះប្រជាជនកម្ពុជាទាំងអស់ត្រូវបានរំដោះចេញពីសេចក្តីស្លាប់នៅ ក្រោមការដឹកនាំរបស់កម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យដែលរដ្ឋាភិបាលនេះ បានធ្វើឲ្យជីវិតមនុស្សស្លាប់ពាសពេញប្រទេសកម្ពុជាមិនថាអ្នកនោះ ជាខ្មែរ ចិន បាម វៀតណាម ខ្មែរក្រោម ជនជាតិដើម ជនជាតិ ភាគតិច ថៃ និងឡាវទេ ។ សេចក្តីស្លាប់ទាំងនេះបង្កឡើងដោយ មូលហេតុដ៏ធំៗគឺ ការប្រហារជីវិតដោយខ្មែរក្រហម ការធ្វើការ

បាក់កម្លាំង និងដីរាតត្បាត ។ ក៏ប៉ុន្តែសេចក្តីស្លាប់ទាំងអស់មានហេតុ ជាមួយមួយដែលបង្កដោយរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យគឺការ បង្កើតលក្ខខណ្ឌផ្សេងៗដែលបង្កឲ្យមានការស្លាប់បាត់ជីវិតមនុស្ស ជាបន្តបន្ទាប់ ។ លក្ខខណ្ឌទាំងនេះរួមមាន ការបណ្តេញមនុស្ស ចេញពីទីក្រុងនានា ការលុបបំបាត់ចោលនូវធនធានជាតិដែលមាន លក្ខណៈទំនើបដូចជាថ្នាំពេទ្យ បរិក្ខារពេទ្យប្រើប្រាស់ទំនើបៗ គ្រឿង ចក្រទំនើបៗ លុយ និងស្ថាប័នរដ្ឋដែលមានដំណើរការល្អ ។ លើស ពីនេះខ្មែរក្រហមបានបង្កើតជាលក្ខខណ្ឌនៃការសម្លាប់ជាមួយ ដែលពេលខ្លះកម្មាភិបាលថ្នាក់ក្រោមក៏មានលទ្ធភាពក្នុងការសម្លាប់ មនុស្សដោយគ្មានការវិនិច្ឆ័យទោសដែរ ។ នៅពេលណាដែល មនុស្សអត់ឃ្លាននិងត្រូវបានបង្ខំឲ្យធ្វើការដោយដៃទទេជាច្រើន ម៉ោងក្នុងមួយថ្ងៃ មនុស្សទាំងនេះច្រើនតែមានទំនោរទៅរកការ លួចអាហារនិងធ្វើនូវកំហុសផ្សេងៗ ។ ការលួចលាក់និងកំហុសទាំង នេះជាទូទៅត្រូវខ្មែរក្រហមយកជាទោសនិងដាក់ទណ្ឌកម្មប្រហារ ជីវិត ។ ក្រៅពីនេះ របបខ្មែរក្រហមគឺពោរពេញទៅដោយភាព សង្ស័យនិងការមិនទុកចិត្តគ្នាទៅវិញទៅមក ។ សូម្បីតែខ្មែរក្រហម ក្នុងឯកក៏កាប់សម្លាប់គ្នាដែរដាក់ស្តែងកម្មាភិបាលភូមិនិរតីទៅ

សម្លាប់កម្មាភិបាលភូមិភាគបូព៌ានិងភូមិភាគ កណ្តាល ។ កម្មាភិបាលធំៗមួយចំនួនដូចជា កុយ ធ្នូន, វ៉ែន រ៉េត, ហ៊ុន នឹម និង ណែ សារ៉ាន់ សុទ្ធតែ ត្រូវបានសម្លាប់ទាំងអស់ ។ ថ្ងៃ៧មករា បាន បញ្ឈប់នូវការសម្លាប់ទាំងអស់ភ្លាមមួយរំពេច ។

ពីថ្ងៃទី១៧ មេសា ១៩៧៥ ដល់ថ្ងៃទី៧ មករា ១៩៧៧នៅក្នុងរបបកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ មានមនុស្សស្លាប់រហូតដល់ពីរលាននាក់ ។ ក្នុងខែ មួយចំនួនបានបញ្ជាក់ថាមានមនុស្សស្លាប់ដល់ទៅ បីលាននាក់ ។ អ្នកខ្លះទៀតថាមានមនុស្សស្លាប់ មួយលាននាក់ ។ ប៉ុន្តែជាទូទៅក្នុងខែ៧ដែលគេ

ប្រជាជននាំគ្នាទៅស្រែកក់ណើត

ប្រើប្រាស់ជាញឹកញាប់គឺពី ១៧ លានទៅ ២០ លាននាក់ ។ ប្រសិនបើយើងយកចំនួនមនុស្សស្លាប់ពីរលាននាក់នៅក្នុងរយៈពេលបីឆ្នាំប្រាំបីខែនិងម្ភៃថ្ងៃ យើងសង្កេតឃើញថា នៅក្នុងរបបខ្មែរក្រហមមានមនុស្សស្លាប់ជាមធ្យម ១៤៧៦ នាក់ក្នុងមួយថ្ងៃ ។ សោកនាដកម្មនេះគឺមានន័យថាក្នុងមួយថ្ងៃមានមនុស្សស្លាប់ច្រើនជាងព្រឹត្តិការណ៍នៅកោះពេជ្រចំនួនបួនដង ហើយវាកើតឡើងជារាល់ថ្ងៃ ។ តាមការស្រាវជ្រាវមួយចំនួនបានបញ្ជាក់ថាការសម្លាប់រង្គាលរបស់ខ្មែរក្រហមមានសន្ទុះកើនឡើងនៅឆ្នាំ ១៩៧៨ ដែលលើសពីឆ្នាំ ១៩៧៥, ១៩៧៦ និង ១៩៧៧ ។ បានសេចក្តីថានៅចុងឆ្នាំ ១៩៧៨ ចំនួនមនុស្សស្លាប់ក្នុងមួយថ្ងៃ អាចលើសពី ១៤៧៦ នាក់ ។ ហេតុនេះ រាល់ការពន្យារពេលមិនរំដោះប្រជាជនកម្ពុជាឲ្យរួចផុតពីរបបខ្មែរក្រហមក្នុងមួយថ្ងៃមានមនុស្សជាច្រើននាក់ស្លាប់បាត់បង់ជីវិត ។ កងទ័ពវៀតណាមដែលសហការជាមួយកងទ័ពកម្ពុជាគឺជាកម្លាំងយោធាដែលអាចបញ្ឈប់របបខ្មែរក្រហមបានភ្លាមៗនៅពេលនោះ ។ ចំណែកឯកងទ័ពមនុស្សធម៌របស់អង្គការសហប្រជាជាតិពុំអាចធ្វើសកម្មភាពបានភ្លាមៗនោះឡើយ ។ មនុស្សមួយចំនួនដែលគិតថា ថ្ងៃ៧មករា ជាថ្ងៃឈ្លានពាន គឺពិន័យផ្អែកទៅលើការវិភាគរបស់ខ្លួនទៅលើច្បាប់អន្តរជាតិនិងអត្ថន័យប្រវត្តិសាស្ត្រដែលបញ្ជាក់ថាប្រទេសវៀតណាមនិងថៃមានបំណងលេបទឹកដីកម្ពុជា ។ ធម្មនុញ្ញរបស់អង្គការសហប្រជាជាតិបានចែងថា គ្មានប្រទេសណាមួយអាចប្រើប្រាស់កម្លាំងយោធារបស់ខ្លួនទៅលើប្រទេសមួយទៀតបានឡើយនៅពេលដែលគ្មានការកាត់ទ្រព្យក្រុមប្រឹក្សាសន្តិសុខ ។ ការប្រើប្រាស់កម្លាំងយោធាគឺជាមធ្យោបាយដែលធ្វើឡើងក្នុងគោលបំណងមនុស្សធម៌មួយមុខគត់ ហើយវាជាសេចក្តីសម្រេចរបស់ក្រុមប្រឹក្សាសន្តិសុខ ។ ក៏ប៉ុន្តែក្រុមប្រឹក្សាសន្តិសុខគឺជាអង្គការមួយដែលមិនសូវដើរតាមទ្រឹស្តីខាងលើឡើយពីព្រោះសមាជិកអចិន្ត្រៃយ៍ទាំងប្រាំនិងសមាជិកបណ្តោះអាសន្នទាំងប្រាំបួនមានរបៀបវារៈនយោបាយរៀងៗខ្លួន ។ ប្រការសម្រេចរបស់ក្រុមប្រឹក្សាសន្តិសុខគឺជាសេចក្តីសម្រេចដែលមានលក្ខណៈនយោបាយ ។ ពីឆ្នាំ ១៩៧៧ ដល់ឆ្នាំ ១៩៧៩ មជ្ឈដ្ឋានអន្តរជាតិចាប់ផ្តើមដឹងពីការសម្លាប់មនុស្សនៅប្រទេសកម្ពុជាក្រោយពីជនភៀសខ្លួននៅក្នុងជំរកតាមព្រំដែនថៃបានរៀបរាប់អំពីទុក្ខវេទនារបស់ខ្លួន ។ ក៏ប៉ុន្តែរបបខ្មែរក្រហមកើតឡើងនៅក្នុងបរិបទសង្គ្រាមត្រជាក់រវាងប្រទេសសូវៀតនិងប្រទេសកម្ពុជានិរតី ។ ហេតុនេះក្រុមប្រឹក្សាសន្តិសុខដែលមានចិន សូវៀត និងអាមេរិក ជាសមាជិកពុំអាចសម្រេចអ្វីបានឡើយពីព្រោះសមាជិកទាំងអស់មានមតិផ្សេងៗគ្នា ។ អ្នកខ្លះគិតថា ការរាយការណ៍របស់ជនភៀសខ្លួនមិនពិតដូចអ្វីដែលបានកើតឡើងឡើយ ។ អ្នកខ្លះគិតថា ការវាយលុកចូលទៅលើកម្ពុជាខ្លួនប៉ះពាល់ទៅដល់គោលនយោបាយរបស់ចិន ឬសូវៀត ។ អ្នកខ្លះលើកឡើងថា បុរណភាពទឹកដីនិងអធិបតេយ្យភាពកម្ពុជាត្រូវតែគោរព ។ សហរដ្ឋអាមេរិកក្រោយពីទទួលបរាជ័យនៅក្នុងសង្គ្រាមវៀតណាម ហើយបានដកទ័ពនៅឆ្នាំ ១៩៧៣ មិនចង់វិលត្រឡប់មកវិញ ចិនសាជាថ្មីនិងមិនចង់ឲ្យប៉ះពាល់ដល់ប្រទេសចិនដែលអាមេរិកពុំព្រមចាប់ផ្តើមស្តារទំនាក់ទំនងឡើងវិញឡើយ ។ បញ្ហាទាំងអស់នេះធ្វើឲ្យមានការយឺតយ៉ាវនិងអសកម្មដោយអង្គការសហប្រជាជាតិក្នុងការរំដោះប្រជាជនកម្ពុជាឲ្យរួចផុតពីទ្រឹក្រងកម្មប្រល័យពូជសាសន៍របស់ខ្មែរក្រហម ។ បើគ្មានថ្ងៃ៧មករាប្រហែលជាគ្មានស្ថាប័ណ្ណមួយមករំដោះឡើយ ។

ការរៀបរាប់ខាងលើមិនមែនមានន័យថាច្បាប់អន្តរជាតិគ្មានប្រយោជន៍នោះឡើយ ។ ការបែងចែកពិភពលោកជាប្រទេសនិងរដ្ឋដែលមានអធិបតេយ្យភាពនិងបុរណភាពទឹកដីជាក់លាក់គឺធ្វើឡើងដើម្បីរក្សាសន្តិភាពរវាងរដ្ឋនិងរដ្ឋ ។ បុរណភាពទឹកដីមានន័យថារដ្ឋនីមួយៗមានទឹកដីជាក់លាក់របស់ខ្លួនដែលទទួលស្គាល់ដោយមជ្ឈដ្ឋានអន្តរជាតិហើយគ្មានប្រទេសណាមួយអាចចូលមកប្រើប្រាស់ធនធានរស់នៅ កាន់កាប់និងដាក់កងទ័ពរបស់ខ្លួនទៅលើទឹកដីនេះដោយគ្មានការអនុញ្ញាតពីប្រទេសជាម្ចាស់ដូច្នោះឡើយ ។

អធិបតេយ្យភាពមានន័យថាគ្មានប្រទេសណាមួយឬអង្គការណាមួយដែលមានសិទ្ធិសម្រេចដឹកនាំឬកំណត់លើវាសនារបស់ប្រទេសនោះបានឡើយ ។ ការបង្កើតពិភពលោកជារដ្ឋត្រូវបានធ្វើឡើងនៅឆ្នាំ ១៦៤៨ នៅរ៉េសហ្គាលៀដែលជាទីក្រុងមួយនៅអឺរ៉ុប ។ មុនឆ្នាំនេះ ប្រទេសនិងអាណាចក្រមានសង្គ្រាមរវាងគ្នាមិនឈប់ឈរដែលមានមនុស្សស្លាប់ជាបន្តបន្ទាប់ ។ អាណាចក្រដែលមានកម្លាំងយោធាធំច្រើនឈ្លានពាននិងកាន់កាប់អាណាចក្រទន់ខ្សោយ ។ អង្គការសហប្រជាជាតិត្រូវបានបង្កើត

ឡើងដោយផ្អែកលើទ្រឹស្តីនេះនិងដើម្បីរក្សាសន្តិភាព ។

អ្នកវិភាគមួយចំនួនដែលគិតថាថ្ងៃ៧មករាជាថ្ងៃឈ្នានពាន គឺផ្អែកទៅលើច្បាប់អន្តរជាតិនេះឯង ហើយព្រួយបារម្ភខ្លាចរដ្ឋទាំង ឡាយមិនគោរពគ្នាទៅវិញទៅមកដែលបង្កឲ្យមានសង្គ្រាមពិភព លោក ។ ទោះជាយ៉ាងនេះក្តី ច្បាប់អន្តរជាតិត្រូវបានធ្វើឡើងដើម្បី បម្រើដល់សេចក្តីសុខនិងភាពសុខសាន្តរបស់ប្រជាជនទាំងអស់នៅ ក្នុងពិភពលោក ។ អំពើប្រល័យពូជសាសន៍គឺជាឧក្រិដ្ឋកម្មដ៏ធ្ងន់ធ្ងរ បំផុតលើសឧក្រិដ្ឋកម្មជាតិនិងអន្តរជាតិណាៗទាំងអស់ ។ នៅពេល ដែលមានអំពើនេះកើតឡើង ជនរងគ្រោះត្រូវតែរំដោះឲ្យរួចផុត ពីសោកនាដកម្មឲ្យបានទាន់ពេលវេលាទោះបីជាមធ្យោបាយនោះវា មិនសូវល្អក៏ដោយ ។

ដោយផ្អែកលើទំនាញរណ៍ជាប្រវត្តិសាស្ត្រសម័យអង្គរ ចាប់ពីសតវត្សទី១៤ដល់១៥ អ្នកខ្លះអះអាងថាអាណាចក្រខ្មែរ បានធ្លាក់ចុះដោយសារមានការពង្រីកទឹកដីពីខាងលិចដោយ ប្រទេសថៃនិងខាងកើតដោយប្រទេសវៀតណាម ។ ក្រោយសម័យ អង្គរ ប្រទេសកម្ពុជាបានបាត់បង់ទឹកដីបន្តិចម្តងៗ ហើយទឹកដីដែល បាត់បង់គឺបានទៅលើប្រទេសថៃនៅភាគខាងលិចនិងប្រទេស វៀតណាមនៅភាគខាងកើត ។ ដោយសារការបាត់បង់ទឹកដីនេះ

ហើយដែលវាធ្វើឲ្យអ្នកជាតិនិយមមួយចំនួនមានការសង្ស័យចំពោះ គោលបំណងពិតប្រាកដរបស់វៀតណាមក្នុងការនាំទ័ពចូលមក ប្រទេសកម្ពុជានៅចុងឆ្នាំ១៩៧៤និងដើមឆ្នាំ១៩៧៧ ។ អ្នក វិភាគទាំងនោះព្រួយបារម្ភថាវៀតណាមនឹងមិនដកទ័ពទៅត្រឡប់ទៅ វិញហើយកាន់កាប់ប្រទេសកម្ពុជាជារៀងរហូត ។ អ្នកខ្លះគិតថា វៀតណាមនឹងប្រមូលធនធានសេដ្ឋកិច្ចនិងវប្បធម៌ត្រឡប់ទៅកាន់ ប្រទេសខ្លួន ហើយកែប្រែប្រទេសកម្ពុជាទៅបរិវាររបស់ខ្លួន ។ ក៏ប៉ុន្តែវៀតណាមបានដកទ័ពចេញពីប្រទេសកម្ពុជានៅឆ្នាំ១៩៧៧ ហើយនៅក្នុងអំឡុងទសវត្សរ៍៨០ បានទប់ស្កាត់ខ្មែរក្រហមមិនឲ្យ វិលត្រឡប់មកកាន់អំណាចវិញដែលគ្មានប្រជាជនកម្ពុជាណាម្នាក់ គាំទ្រការវិលត្រឡប់នេះឡើយ ។

ជំរុំមុខគិតថាថ្ងៃ៧មករាជាថ្ងៃវិសេសវិសាលមួយ ហើយ គ្មានអ្វីដែលអវិជ្ជមានចំពោះថ្ងៃនេះឡើយ ។ បញ្ហាគឺស្ថិតនៅត្រង់ ថាថ្ងៃនេះត្រូវបានប្រើប្រាស់មិនត្រឹមតែដើម្បីការចងចាំអំពើប្រល័យ ពូជសាសន៍ប៉ុណ្ណោះទេ ប៉ុន្តែវាត្រូវបានប្រើប្រាស់ជាលក្ខណៈ នយោបាយ ។ ក៏ប៉ុន្តែការមិនទទួលស្គាល់ថ្ងៃ៧មករាគឺជាការ ខុសឆ្គង ។

អេង កុកថាយ

ក្រោយថ្ងៃ៧មករា ប្រជាជនទាំងឡាយត្រឡប់មកស្រុកកំណើតវៀតខ្មែរ

រឿងរ៉ាវវិវិករបស់ម្តាយខ្ញុំ

ខ្ញុំកើតនៅប្រទេសកម្ពុជាដែលមានផ្ទៃដីធំជាងរដ្ឋអ៊ីតាលីណាពីរដង ។ ប្រជាជនកម្ពុជាភាគច្រើនគឺជាពុទ្ធសាសនិក ។ នៅទីនោះ ក៏មានគ្រិស្តសាសនិកដែរ ប៉ុន្តែខ្ញុំមិនស្គាល់អ្នកទាំងនោះទេ ។ នៅប្រទេសកម្ពុជា ខ្ញុំមិនដែលបានប្រារព្ធពិធីបុណ្យខួបកំណើត ឬពិធីពុកអ្វីមួយឡើយ ។ ប៉ុន្តែខ្ញុំមានថ្ងៃឈប់សម្រាកនៅពេលដែលពុទ្ធសាសនិកប្រារព្ធពិធីអ្វីមួយ ។ យើងមានជីវភាពក្រីក្រ ប៉ុន្តែយើងមានអ្វីដែលយើងត្រូវការ ។ ឪពុករបស់ខ្ញុំមិនសូវនៅជាមួយគ្រួសារទេហើយដោយខ្ញុំនៅក្មេងខ្ញុំ ក៏មិនដែលមានការព្រួយបារម្ភដូចឪពុកម្តាយរបស់ខ្ញុំដែរ ។

ខ្ញុំចាំបានថានៅល្ងាចមួយ បុរសម្នាក់បានមកដល់មាត់ទ្វារ ។ បន្ទាប់មក ម្តាយខ្ញុំក៏សួរថា «អ្នកណា» ហើយជននោះបានឆ្លើយថា «ខ្ញុំ» ។ យើងបានសួរម្តងទៀត ហើយបុរសនោះនៅតែនិយាយថាខ្ញុំ ។ នៅពេលនោះយើងកំពុងតែអង្គុយហូបបាយរង់ចាំម្តាយយើងនៅពេលដែលគាត់ទៅបើកទ្វារ ។ ម្តាយខ្ញុំបានបើកទ្វារបន្ទាប់មកគាត់ក៏ឃើញបុរសម្នាក់ឈរនៅពីមុខបុរសដទៃទៀត ។ បុរសឈរនៅពីមុខនោះបានយកចំពុះទង់ក្នុងម្តាយខ្ញុំ ហើយអ្នកផ្សេងទៀតបានហៅឲ្យជីតានិងឪពុកខ្ញុំក្រោកឡើង ។ នៅពេលមេឃងងឹតខ្លាំង អ្នកទាំងនោះក៏ចាកចេញបាត់ទៅ ។ បន្ទាប់មក ម្តាយខ្ញុំក៏ដើរទៅដើរមក ហើយនិយាយថា គាត់ស្គាល់បុរសម្នាក់ក្នុងចំណោមនោះ គាត់គឺបងប្អូនសាច់ឆ្ងាយរបស់ឪពុកខ្ញុំ ។

ចាប់ពីឆ្នាំ១៩៧០ រហូតមកដល់ឆ្នាំ១៩៧៥ ជនកុម្មុយនិស្តតែងតែមកឡោមព័ទ្ធជុំវិញរបស់ខ្ញុំ ។ បុរសដែលមកជុំវិញខ្ញុំគឺជាជនកុម្មុយនិស្តពាក់ឯកសណ្ឋានអាវពណ៌ខ្មៅ ។ យើងរស់នៅកន្លែងផ្សេងៗគ្នាជាច្រើន ។ ហើយយើងតែងតែសែនបន្តិចបន្តួចឲ្យម្ចាស់ទឹកម្ចាស់ដី ហើយពេលខ្លះម្តាយខ្ញុំក៏បានដុតត្រប់និងបង្កើនស្នូលខ្លះដែរ ។ នៅពេលដែលខ្ញុំនៅតូច យើងទាំងអស់គ្នាគេងនៅខាងក្រៅផ្ទះ ។ ពេលខ្លះម្តាយខ្ញុំបានមើលទៅលើមេឃ ហើយបានប្រាប់យើងថានៅទីនោះមានព្រះដែលជាអ្នកបង្កើតយើង ។ ម្តាយខ្ញុំមានការឈឺចាប់ខ្លាំងណាស់ ហើយខ្ញុំក៏ដឹងថាគាត់ឆ្ងល់ថា ហេតុអ្វីព្រះមិនមក

ជួយគាត់ ។ ឪពុកខ្ញុំមិនស្មោះនឹងម្តាយខ្ញុំទេ ពីព្រោះគាត់មិនដែលមករកយើងទាំងអស់គ្នាឡើយ ។ ខ្ញុំសង្ឃឹមថាម្តាយខ្ញុំដឹងថាព្រះធ្លាប់បានមកដល់ ហើយក៏សង្ឃឹមថាគាត់នឹងស្គាល់ព្រះ ។ ជីតារបស់ខ្ញុំបានត្រឡប់មកវិញនៅពេលយប់ ។ ប៉ុន្តែជនកុម្មុយនិស្តបានយកពូរបស់ខ្ញុំទៅវិញ ។ ជនកុម្មុយនិស្តនោះបានលែងជីតារបស់ខ្ញុំពីព្រោះគាត់ធ្វើការយឺតពេក ។

យើងបានប្តូរទៅកន្លែងផ្សេងទៀត ។ យើងមានដូនមួយសម្រាប់រស់នៅ ។ ក្រោយមក ម្តាយខ្ញុំព្រួយបារម្ភថាពូរបស់ខ្ញុំនៅរស់ដូច្នោះគាត់ក៏ទៅនិយាយជាមួយពូរបស់ខ្ញុំ ។ ពូរបស់ខ្ញុំក៏បានប្រាប់គាត់ថាបន្ទាប់ពីជនកុម្មុយនិស្តចាប់គាត់ អ្នកទាំងនោះបានចងគាត់និងអ្នកដទៃទៀតបោះទៅក្នុងទូក ។ ពូរបស់ខ្ញុំបានរួចរស់ជីវិត ប៉ុន្តែគាត់មិនអាចជួយឪពុកខ្ញុំបានទេ ។ ឪពុករបស់ខ្ញុំបានលង់ទឹកស្លាប់ ។ នៅពេលនោះសហរដ្ឋអាមេរិកបានចាប់ផ្តើមទម្លាក់គ្រាប់បែកដោយខុសច្បាប់មកលើប្រទេសកម្ពុជា ។ គ្រាប់បែកខ្លះគឺជាគ្រាប់បែករបស់សហរដ្ឋអាមេរិក ខ្លះទៀតជារបស់សង្គ្រាមស៊ីវិល ។ នៅអំឡុងពេលនោះ អ្នកណាក៏រត់ទៅរកគ្រួសាររបស់ខ្លួនដែរ ។ ខាងក្រៅផ្ទះយើងមានលេណង្គានប្រាប់គេចាំគ្រាប់បែក ។ លេណង្គាននោះមានទំហំធំល្មមសម្រាប់គ្រួសារប្រាំនាក់របស់យើង ។ យើងមានអាហារគ្រៀមសម្រាប់ហូបប៉ុន្តែវាមិនសូវជាក្រៀមណាស់ណាទេ ។ យើងដឹងថាមុនពេលដែលអាមេរិកទម្លាក់គ្រាប់បែកយើងអាចស្តុកទ្រុឌយន្តហោះ ដូច្នោះយើងអាចរត់ទៅពួនក្នុងលេណង្គានមុន ។ ដំបូងយើងមិនសូវនឹងការរស់នៅជិតលេណង្គានទេ ។ ប៉ុន្តែក្រោយមកយើងអាចទម្លាប់ខ្លួនបាន ។ បន្ទាប់ពីការទម្លាក់គ្រាប់បែក ម្តាយខ្ញុំបានប្រាប់ខ្ញុំថាកុំឲ្យរើសអំបែងនោះ ។ ប៉ុន្តែដោយការជឿនឆ្ងល់ខ្ញុំតែងតែទៅរកមើលអំបែងគ្រាប់បែក ។ ថ្ងៃមួយខ្ញុំបានឃើញអំបែងគ្រាប់បែកនៅជាប់ដើមឈើ ប៉ុន្តែខ្ញុំមិនបានយកវាចេញមកទេ ពីព្រោះខ្ញុំដឹងថាប្រសិនបើអំបែងនោះមុតនឹងកើតមានរឿងធំជាមិនខាន ។

ថ្ងៃមួយពេលដែលខ្ញុំត្រឡប់មកពីយកទឹកកក ខ្ញុំបានឃើញ

ក្រដាសតាមផ្លូវដែលសរសេរថាព្រះយេស៊ូនៅទីនេះ ។ ខ្ញុំបានសួរម្តាយខ្ញុំថា «នេះជាអ្វី» ម្តាយខ្ញុំក៏ប្រាប់ថានោះគឺជាព្រះដែលប្រជាជនគោរព ។ នៅពេលនោះ ខ្ញុំពិតជាមានការឆ្លើយឆ្លងខ្លាំងថាព្រះយេស៊ូគឺជាអ្នកណា ។ យើងបានទៅធ្វើបុណ្យនៅវត្តប្រសើររបស់ខ្ញុំ ក៏ត្រូវភ្លើងធ្លុះធ្លុះត្រូវទៅបោះភ្នែករបស់គាត់ ចំណែកខ្ញុំទៅជាមួយគាត់ដោយសារតែខ្ញុំចង់ទៅដើរលេង ខ្ញុំមិនចាប់អារម្មណ៍នឹងសាសនាអ្វីទេ ។

នៅឆ្នាំ១៩៧៥ ម្តាយរបស់ខ្ញុំបានទៅជួបបងប្អូនដ៏ដូនមួយសាច់ឆ្ងាយរបស់គាត់ដោយចៃដន្យ ។ អ្នកទាំងនោះមានជីវភាពធូរធារល្មម ។ ម្តាយរបស់ខ្ញុំគឺជាកូនកាត់ចិន ដូច្នេះបងប្អូនរបស់គាត់ក៏ជាចិនដែរ ។ បងប្អូនដ៏ដូនមួយម្តាយខ្ញុំបានប្រាប់ម្តាយខ្ញុំថាក្រសួររបស់គាត់នឹងត្រូវស្រាវជ្រាវទៅប្រទេសថៃពីព្រោះគាត់ដឹងថាកុម្មុយនិស្តនឹងទទួលបានជ័យជម្នះ ។ មានក្រសួរជាច្រើនបានចាកចេញជាបណ្តើរៗ ។ ខ្ញុំបានឮគេថាប្រសិនបើកុម្មុយនិស្តទទួលបានជ័យជម្នះ នោះនឹងមានចលាចលមិនខាន ។ គ្មានអ្នកណាដឹងថាជនកុម្មុយនិស្តនឹងធ្វើអ្វីទៀតទេ ។

បងប្អូនដ៏ដូនមួយរបស់ម្តាយខ្ញុំបានសួរម្តាយខ្ញុំថាចង់ឲ្យបងស្រីខ្ញុំនិងខ្ញុំទៅរស់នៅជាមួយគាត់ដើម្បីជួយមើលកូនៗរបស់គាត់ទេ ។ បងស្រីរបស់ខ្ញុំមិនចង់ទៅទេ ពីព្រោះគាត់គិតជាអ្នកថែទាំម្តាយខ្ញុំ ។ ម្តាយខ្ញុំបានសួរខ្ញុំ ហើយខ្ញុំក៏ឆ្លើយយល់ព្រម ។ ហេតុផលដែលខ្ញុំយល់ព្រមគឺខ្ញុំគិតជាកូនកណ្តាល បងប្រុសរបស់ខ្ញុំរាល់នឹងការរៀនសូត្ររបស់គាត់នៅឯទីក្រុង ។ ដោយសារសង្គ្រាម ខ្ញុំមិនដែលបានទៅរៀនទេ ។ បងស្រីនិងបងប្រុសរបស់ខ្ញុំមានភាពពិតស្និទ្ធនឹងគ្នាណាស់ ហើយម្តាយរបស់ខ្ញុំស្រឡាញ់បងប្អូនស្រីរបស់ខ្ញុំណាស់ ។ ខ្ញុំយល់ថាខ្ញុំមិនសក្តិសមនឹងត្រូវសួរខ្ញុំទេ ។ នៅពេលដែលឪពុកខ្ញុំទៅបាត់ ខ្ញុំកាន់តែមានសេរីភាពជាងមុន ។ ខ្ញុំមិនដូចបងប្អូនទាំងបីទេ ។ ខ្ញុំនៅចាំបានថា ម្តាយខ្ញុំបានឲ្យពូដែលជាបងប្អូនឪពុកខ្ញុំមកនិយាយជាមួយខ្ញុំដើម្បីកុំឲ្យខ្ញុំរឹងពេក ។ ភាគច្រើនម្តាយខ្ញុំតែងតែបណ្តោយឲ្យខ្ញុំធ្វើតាមចិត្តពីព្រោះគាត់មិនអាចគ្រប់គ្រងខ្ញុំបាន ។ ខ្ញុំធ្វើខ្លួនដូចជាខ្ញុំជាមនុស្សចាស់ជាងវ័យ ។ ខ្ញុំបានសម្តែងហាក់ដូចជាថាខ្ញុំមិនត្រូវការគាត់ទេ ។ ខ្ញុំចង់ធ្វើអ្វីដែលខ្ញុំចង់ ។ ខ្ញុំពិតជាមានការលំបាកណាស់ ។ ខ្ញុំគិតថា ការចាកចេញពីគាត់ក៏ល្អសម្រាប់

ខ្ញុំដែរ ។ ប៉ុន្តែខ្ញុំពិតជាមិនដឹងថាខ្ញុំត្រូវចាកចេញពីគាត់ដល់ពេលណាទេ ។ ប៉ុន្តែបងប្អូនក្រោយដែលខ្ញុំរស់នៅជាមួយគាត់ ខ្ញុំពិតជានឹកដូនណាស់ ។ ខ្ញុំពិតជាកិតស្មានមិនដល់ថាខ្ញុំអាចមានអារម្មណ៍បែបនេះទេ ។ ដោយសារតែខ្ញុំគិតតែពីខ្លួនឯងពេក ដូច្នេះខ្ញុំមិនត្រូវការអ្នកណាម្នាក់ទេ ។

ម្តាយខ្ញុំបានជួបខ្ញុំមុនពេលយើងចាកចេញទៅប្រទេសថៃ ។ នៅពេលនោះ ខ្ញុំពិតជាចង់ប្រាប់គាត់ ខ្ញុំបានកែប្រែការ

សម្រេចចិត្តរបស់ខ្ញុំថាមិនទៅទេ ប៉ុន្តែខ្ញុំនិយាយមិនរួច ។ ខ្ញុំបានឃើញម្តាយខ្ញុំដកប្រាក់ឲ្យពូរបស់ខ្ញុំ ហើយខ្ញុំក៏យល់ពីអត្ថន័យនេះដែរ ។ នៅប្រទេសកម្ពុជា វាក៏ជារឿងធម្មតាដែលក្រសួរមួយឲ្យប្រាក់ទៅក្រសួរមួយទៀតដើម្បីស្នើឲ្យក្រសួរនោះមើលថែសមាជិកក្រសួររបស់ខ្លួន ។ ម្តាយខ្ញុំបានប្រគល់ប្រាក់ឲ្យពូរបស់ខ្ញុំហើយក៏សម្លឹងជុំវិញផ្ទះ បន្ទាប់មកក៏ចាកចេញទៅ ។

ខ្ញុំមិនបាននិយាយអ្វីទាំងអស់ ខ្ញុំមិនយល់ស្របនឹងអ្វីដែល

គាត់បានធ្វើទេ ។ នៅថ្ងៃដែលចាកចេញ ខ្ញុំបានឮអ្នកបើកយន្តហោះ និយាយប្រាប់មីន គីម និងប្តីរបស់គាត់ថា លើសមនុស្សម្នាក់ ។ ខ្ញុំ យល់ថា មនុស្សម្នាក់ដែលលើសនោះគឺខ្ញុំ ។ ដោយហេតុនេះអ្នក បើកយន្តហោះនោះបានប្រាប់ប្តីរបស់មីន គីម ថាគាត់មិនចេញ ដំណើរទេ (នោះគឺជាយន្តហោះជើងក្រោយគេបង្អស់) ។ នៅពេល នោះ យន្តហោះក៏នៅតែទម្លាក់គ្រាប់បែកតាមពិតអ្នកបើកយន្តហោះ នោះចង់នៅគ្រប់គ្រងជំនួញរបស់គាត់ ។ ក្រោយពីអ្នកបើកចុះ

ទាំងអស់ ហើយបានបោះប្រាក់ចោលនៅតាមផ្លូវ និងនិយាយថា វាក្មេងតម្លៃទេ ។ ខ្ញុំបានឃើញលុយជាច្រើននៅលើផ្លូវ ។ ប៉ុន្តែ នសប្តាហ៍មុន យើងមិនមានប្រាក់សម្រាប់ទិញរបស់របរ ប៉ុន្តែ ឥឡូវប្រាក់ដែលយើងត្រូវការប្រែក្លាយជាក្មេងតម្លៃទៅវិញ ។ ជនកុម្មុយនីស្តនោះបានទៅដល់គ្រប់ដូះ ហើយនិយាយថា អ្នកឯង មើលទៅដូចជាមនុស្សមានចំណេះដឹងតើធ្លាប់មានការសិក្សាដល់ កម្រិតណា?

ចេស៊ីកា កៀសាន់

ចេញពីយន្តហោះនោះ មីន គីម បានស្តីបន្ទោសខ្ញុំ ។ ខ្ញុំពិតជាមិន ចង់នៅទ្រាំទៀតទេ ប៉ុន្តែខ្ញុំក៏មិនអាចក្រឡប់ទៅផ្ទះវិញបានដែរ ។ ខ្ញុំចាប់ផ្តើមខ្លាចអ្នកទាំងនោះហើយ ។ យើងទាំងអស់គ្នានៅចាំប្តី របស់មីន គីម នៅក្នុងទីក្រុង ។

នៅពេលនោះ ជនកុម្មុយនីស្តបានកាន់កាប់ដល់ទីក្រុង ។ ជនកុម្មុយនីស្តទាំងនោះបានឲ្យប្រជាជនដែលមានកាំភ្លើងបោះកាំភ្លើង ចោលយកប្រាក់ចេញពីធនាគារ និងដេញប្រជាជនចេញពីផ្សារ

ជនកុម្មុយនីស្ត បានធ្វើការស្រាវជ្រាវរកអ្នកចេះដឹង ។ ពេលនោះសមាជិកក្រសួងរបស់មីន គីម ជាអ្នកមានចំណេះដឹងនិង ស្លៀកពាក់ស្អាតបាត ប៉ុន្តែក្រសួងរបស់គាត់បានធ្វើដូចជាមនុស្ស ល្ងង់ដែលមិនដឹងអ្វីទាំងអស់ ហើយជនកុម្មុយនីស្តនោះក៏មិនសូវ ដេញដោលដែរ ។ បន្ទាប់ពីអ្នកដែលអ្នកអាងពីប្រវត្តិខ្លួនត្រូវបាន នាំចេញទៅក្រៅ ជនកុម្មុយនីស្តនោះបានបិទផ្លូវនិងសម្លាប់មនុស្ស មួយចំនួន ។ ខ្ញុំបានឮថា មានអ្នកខ្លះនិយាយថាប្រជាជនជាច្រើនបាន បាត់ខ្លួនដែលធ្វើឲ្យមានការឆ្លើងឆ្ងល់ជាខ្លាំង ។ នៅលើផ្លូវមានសុទ្ធ តែឈាម ។ នៅពេលដែលខ្ញុំនៅម្នាក់ឯង ខ្ញុំមានអារម្មណ៍ភ័យខ្លាច ណាស់ហើយខ្ញុំយំរកម្តាយខ្ញុំ ។ ខ្ញុំបានឃើញយុវជនជាច្រើន សម្លាប់មនុស្ស ។ យុវជនទាំងនោះប្រហែលជាត្រូវជនកុម្មុយនីស្ត លាងខ្លួនក្បាលឲ្យក្លាយជាឃាតករ ។ យុវជននោះមិនមានភាពភ័យ ខ្លាចចំពោះការអនុវត្តន៍ការងារបន្ទាប់ដែលជាការសម្លាប់អ្នកមាន ចំណេះដឹងឲ្យអស់ពីផ្លូវ ។

ក្រោយមក មីន គីម បាននិយាយថា មានអ្នកខ្លះបានរត់ទៅ ប្រទេសថៃដោយស្លៀកពាក់សម្លៀកបំពាក់ស្អាតនៅពីក្នុងនិងស្លៀក សម្លៀកបំពាក់រហែករយ៉ូរយ៉ៃនៅទីក្រៅ ។ អ្នកទាំងនោះបាន យកដងសន្ទូចនិងកញ្ចែងដាក់ត្រីដើរធ្វើជាទៅរកត្រីហើយប្រសិន បើគេចាប់បានអ្នកទាំងនោះនឹងនិយាយថាវាភ្លេងផ្លូវ ។ យើងមិន ដឹងថាអ្នកទាំងនោះអាចធ្វើបែបនោះបានទេ ។ គោលបំណងរបស់ អ្នកទាំងនោះគឺរត់ទៅប្រទេសថៃ ។

ក្រោយមក ប្រជាជនត្រូវបានជម្លៀសចេញពីដូះ ។ យើង មិនដឹងថាវាល្អឬមិនល្អក្នុងការចេញទៅនេះទេ ។ យើងបានយកអ្វី ដែលយើងអាចយកបានទៅតាមខ្លួន ។ នៅថ្ងៃទីមួយយើងបានទៅ ដល់ស្រុកស្រែ ។ នៅថ្ងៃទីពីរអាហារចាប់ផ្តើមខ្វះខាត ពីព្រោះ

យើងមិនបានយកអាហារមកច្រើន ។ មីន គីម មិត្តភក្តិរបស់មីន គីម និងខ្ញុំបានត្រឡប់ទៅផ្ទះរបស់ គីម វិញដើម្បីយកអាហារ ។ ប៉ុន្តែជនកុម្មុយនីស្តបានឃើញយើងទាំងអស់គ្នា ។ យើងទាំងអស់ គ្នាខ្លាចជាខ្លាំងពីព្រោះជនកុម្មុយនីស្តនោះអាចវាយនិងសម្លាប់យើង ដោយមិនមានភាពភ័យខ្លាចឡើយ ។

ជនកុម្មុយនីស្តនោះបានប្រក្រាយសណ្ឋាគារទៅជាកន្លែង សម្លាប់មនុស្ស ។ អ្នកទាំងនោះបានចាប់យើងដាក់នៅក្នុងបន្ទប់ មួយដោយចង់ស្លាប់សេក ។ យើងបានអង្គុយនៅក្នុងបន្ទប់ដែល មានសុទ្ធតែឈាមនៅលើក្រែក នៅជញ្ជាំង នៅលើជីក្របទឹកនៃន ។ បុរសម្នាក់ដែលនៅជិតយើងត្រូវគេវាយនឹងរំពាត់ពេញមួយយប់ ។ ដំបូងយើងឮសំឡេងស្រែកខ្លាំងណាស់ ប៉ុន្តែដល់ពេលព្រឹកឡើង យើងមិនបានឮសំឡេងស្រែកទៀតទេ ។ យើងមានភាពភ័យខ្លាច ហើយមិនហ៊ាននិយាយរកគ្នាទេគឺបានត្រឹមតែសម្លឹងមើលគ្នាទៅ វិញទៅមកប៉ុណ្ណោះ ។ យើងទាំងអស់គ្នាបានព្យាយាមស្វែងយល់ នូវអ្វីកើតឡើងចំពោះបុរសម្នាក់នោះពីព្រោះយើងមិនបានឮសំឡេង កាត់ទៀតទេ ។ យើងទាំងអស់គ្នាឆ្ងល់ថាបុរសម្នាក់នោះបានធ្វើអ្វី ទើបកាត់ត្រូវគេវាយដូចនោះ ។ យើងបានសម្លឹងទៅក្រៅបន្ទប់ ឃើញពន្លឺចាំងចូលមកក្នុងបន្ទប់ពីអគារ ។

នៅព្រឹកនោះ មានគេសួរយើងពីអាហារពេលព្រឹក ។ ប៉ុន្តែ យើងមិនចង់ហូបទេ ។ នៅពេលអាហារថ្ងៃត្រង់ គេបានយកបាយ និងការីសាច់មាន់ឲ្យយើង ប៉ុន្តែយើងគ្រាន់តែសម្លឹងមើលប៉ុណ្ណោះ ។ ក្នុងប្រសម្ភាសន៍នោះបានប្រាប់ឲ្យយើងហូប ។ នៅពេលនោះខ្ញុំ ក៏សន្សំយថាគេឲ្យយើងហូបដើម្បីឲ្យយើងមានកម្លាំងសម្រាប់ឲ្យអ្នក ទាំងនោះវាយប្តូរយ៉ាងណា ។ គីម ពិតជាឆ្លាតណាស់ កាត់បានស្នើ សុំជួបបុរសម្នាក់ដែលកាត់បានស្គាល់ ។ គេក៏អនុញ្ញាតឲ្យយើងទៅ ជួបបុរស ។ មេបញ្ជាការទីពីរក៏នៅទីនោះដែរ ដូច្នោះ មីន គីម បាន អង្វរនិងនិយាយបញ្ជាក់អ្នកទាំងនោះ ដោយនិយាយថាយើងមិន មានអ្វីៗដូចអ្នកទាំងនោះឡើយ ។ អ្នកទាំងនោះចង់ដឹងថាគេ យើងស្គាល់កន្លែងដែលយើងរស់ឬក៏អត់ ហើយក៏បញ្ជាឲ្យអ្នក នៅក្រោមបង្គាប់រៀបចំអង្ករឲ្យយើងជញ្ជូន ។ យើងបានដើរយ៉ាង លឿនដើម្បីឲ្យកុំឲ្យអ្នកទាំងនោះប្តូរចិត្តទាន់ ។

ខ្ញុំបានដើរជាមួយក្មេងម្នាក់ ហើយយើងបានឃើញសាក

សពស្រ្តីដែលមានសក់វែងហើយខ្មៅនៅតាមផ្លូវ ។ ឃើញដូច្នោះ យើងក៏មិនសូវហ៊ានដើរទៅដើរមកដែរ ។ នៅថ្ងៃបន្ទាប់យើងបាន រៀបចំអ៊ីវ៉ាន់និងចាក់ចេញទៅប្រទេសថៃ ។ ជនកុម្មុយនីស្តមិនសូវ ចាប់អារម្មណ៍អ្នកភ្នំទេគឺគេផ្តោតទៅលើការតែការបំផ្លិចបំផ្លាញ ក្រុងប៉ុណ្ណោះ ។

មានម្នាក់នៅក្នុងក្រុមស្គាល់ផ្លូវទៅប្រទេសថៃ ។ យើងបាន ដោះដូរសម្លៀកបំពាក់ជាមួយនឹងអាហារនិងគ្រាប់ពូជសម្រាប់ ដាំដុះនៅក្នុងចម្ការ ។ ប្រសិនបើយើងមានចម្ការ យើងអាចបង្កាញ ជនកុម្មុយនីស្តថាយើងមានឆន្ទៈចង់រស់នៅទីនោះ ។ យើងបានស្នាក់ នៅទីនោះបានមួយខែ ។ នៅពេលជាមួយគ្នា យើងក៏កំពុងរង់ចាំ គ្រួសារផ្សេងមកជួយយើងនិងនាំយើងចេញពីប្រទេសនេះ ។

យើងបានបន្តដាស់ប្តូរទីលំនៅពីកន្លែងមួយទៅកន្លែងមួយ ទៀត ។ ដូច្នោះគឺអ្នកដែលចង់រកយើងអាចរកយើងដោយរបៀប ណា? តើអ្នកទាំងនោះដឹងថាយើងរស់នៅកន្លែងណាដោយរបៀប ណា? ក្រោយមកមានអ្នកខ្លះបានសួរអ្នកជិតខាងថា គីម នៅ ទីណា ។ អ្នកជិតខាងនោះក៏ សួរនាំ គីម ពីរឿងរ៉ាវទាំងអស់ ។ បន្ទាប់មកក៏និយាយថាប្រសិនបើ គីម មិនឲ្យទៅជាមួយទេ គេនឹង ប្រាប់ជនកុម្មុយនីស្តពី គីម ។

អ្នកទាំងនោះគឺជាអ្នកប្រមាញ់សត្វ ។ ព្រះបាទនាំផ្លូវឲ្យ គ្រួសាររបស់ គីម ជួបជាមួយអ្នកដែលស្គាល់ផ្លូវ ។ មានមនុស្ស ទាំងអស់៧២នាក់នៅកន្លែងនោះ ។ យើងដឹងថាយើងត្រូវតែចាក ចេញនៅថ្ងៃបន្ទាប់ពីព្រោះយប់មួយយើងបានបានការដឹករណ៍ ហើយយើងដឹងថារណ៍នោះគឺសម្រាប់យើង ។ យើងរស់នៅ ដោយភាពភ័យខ្លាចរាល់ថ្ងៃ ។

មានទារកម្នាក់នៅក្នុងក្រុមយំរាល់យប់ ។ ក្រោយមក មានគេឲ្យថ្នាំឆ្អឹងយំគេនៅម្តាយទារកនោះ ប៉ុន្តែម្តាយនោះមិនហ៊ាន ឲ្យកូនរបស់ខ្លួនឡើយ ។

មានខ្ទមមួយនៅក្នុងព្រៃ ហើយមានពន្លឺនៅរានហាល ។ ប៉ុន្តែមិនមាននរណាម្នាក់នៅក្នុងឡើយ អ្នកដែលធ្វើដំណើរជាមួយ យើងមានពន្លឺចង្អៀងដូច្នោះយើងអាចមើលឃើញខ្សែលូស ។ អ្នកទាំងនោះបានប្រាប់យើងប្រយ័ត្នអំពីលើមិនដូច្នោះទេយើង នឹងមានគ្រោះថ្នាក់ ។ មិនយូរប៉ុន្មានយើងបានឆ្លងកាត់ព្រំដែន

ហើយរដ្ឋាភិបាលថែមានឡាននៅរត់ចាំយើងរាល់ថ្ងៃ ។ ឡាននោះ បានដឹកយើងទៅជំរំ ។

បន្ទាប់មកយើងបានធ្វើដំណើរមកកាន់សហរដ្ឋអាមេរិក ។ បន្ទាប់ពីរៀនចប់ថ្នាក់វិទ្យាល័យ ខ្ញុំត្រូវតែចាកចេញពីគ្រួសារ (រស់នៅជាមួយគ្រួសាររបស់ គីម) ។ គ្រួសាររបស់មីន គីម បាន និយាយថា ខ្ញុំអាចរស់នៅជាមួយគាត់រហូតដល់ខ្ញុំរកបានដូះសម្រាប់ ស្នាក់នៅ ។ អ្នកទាំងនោះកំពុងតែនៅខ្វាយខ្វល់ពីរឿងនេះ ដូច្នោះ ពីរសប្តាហ៍ក្រោយខ្ញុំត្រូវតែចាកចេញ ។

ខ្ញុំបានទៅរស់នៅជាមួយ អានីតា និង ម៉ាចរី ។ អានីតា គឺជាមនុស្សដែលខ្ញុំចូលរិហរ ។ នៅពេលនោះ ខ្ញុំនៅតែមិនទាន់ យល់ ។ នៅរិហរមានគេច្រៀងចម្រៀងអំពីបទព្រះ ហើយនៅ ពេលនោះវាបានធ្វើឲ្យខ្ញុំគិតដល់អ្វីមួយ ។ ខ្ញុំមានអារម្មណ៍ពេញ ចិត្តជាខ្លាំងណាស់ ។ ដូះដែលខ្ញុំស្នាក់នៅមានទីតាំងស្ថិតនៅផ្នែក ម្ខាងទៀតនៃផ្លូវដី ដែលធ្វើឲ្យខ្ញុំមានអារម្មណ៍ថាដូចជាបានដើរទៅ

ដូះ ។ អានីតា បានអានកម្ពីរឲ្យខ្ញុំស្តាប់រាល់យប់ ។ ក្រោយមក ឪពុកម្តាយរបស់ អានីតា ក៏បានឲ្យកម្ពីរមួយក្បាលឲ្យខ្ញុំដែរ ។ ខ្ញុំមានសភាពទទេស្អាត ប៉ុន្តែពាក្យសម្តីរបស់ព្រះមានជាតិសំណើម និងធ្វើឲ្យខ្ញុំមិនអាចបោះបង់បាន ។ អានីតា ធ្លាប់ជាបុគ្គលិកស្ម័គ្រ ចិត្ត ក្រោយមកនៅពេលដែល អានីតា បញ្ចប់ការងារនោះ នាង ក៏មករស់នៅកាលីហ្វ័រញ៉ា ។

នៅពេលដែលខ្ញុំជាក្មេងស្រីម្នាក់ ឪពុករបស់ខ្ញុំមិនសូវមក ទេ ។ ប៉ុន្តែខ្ញុំមានអារម្មណ៍ថាឪពុករបស់ខ្ញុំនៅជាមួយខ្ញុំរាល់ពេល ។ ខ្ញុំមានគ្រួសារមួយដែលខ្ញុំតែងតែនឹកជានិច្ច ប៉ុន្តែបច្ចុប្បន្នខ្ញុំមាន គ្រួសារមួយផ្សេងទៀតដែលជាគ្រួសាររបស់ព្រះ ។ ព្រះបានបន្ត បន្តាញសេចក្តីស្រឡាញ់ដល់ខ្ញុំ ។ ព្រះយេស៊ូគឺជាអ្នកកត់សម្រេច ដ៏ល្អម្នាក់ គាត់បានធ្វើដំណើរពីចម្ងាយដើម្បីមកចៀម ។ ខ្ញុំពិត ជាមានអារម្មណ៍នឹកដូះណាស់ ។ ព្រះយេស៊ូបានអប់រំខ្ញុំពីការពិត និងផ្តល់ជីវិតដល់ខ្ញុំ ។ **ចេស៊ីកា កៀសាន់**

ស្វែងរកសាច់ញាតិនៅក្នុងរូបថត

នាងខ្ញុំឈ្មោះ ចេស៊ីកា កៀសាន់ ។ ម្តាយរបស់ខ្ញុំឈ្មោះ ចក់ ប៊ូលីន មានស្រុកកំណើតនៅក្នុងខេត្តព្រៃវែង និងឪពុកខ្ញុំវិញ ប្រហែលនៅព្រៃកពោធិ៍ ។ ម្តាយរបស់ខ្ញុំបានមកកាន់សហរដ្ឋ អាមេរិកក្នុងនាមជាជនភៀសខ្លួនម្នាក់ដូចជាជនរងគ្រោះនៃរបប ខ្មែរក្រហមដទៃទៀតដែរ ។ ម្តាយរបស់ខ្ញុំបានទៅលេងស្រុកខ្មែរ ម្តងក្នុងឆ្នាំ១៩៩៧ ហើយពេលនោះគាត់បានជួប ជាមួយប្អូនស្រីរបស់គាត់ ។ ដោយសារតែស្ថានភាព សន្តិសុខមិនសូវល្អ ម្តាយរបស់ខ្ញុំមិនបានទៅលេងស្រុក កំណើតទេ ពីព្រោះមានគ្រាប់មីនបង្កប់នៅក្នុងដី ។ ក្រោយមកម្តាយរបស់ខ្ញុំបានត្រឡប់មកសហរដ្ឋ អាមេរិកវិញ ។ ចាប់តាំងពីពេលនោះមកម្តាយរបស់ ខ្ញុំមិនបានទំនាក់ទំនងជាមួយសាច់ញាតិនៅស្រុកខ្មែរទេ ដោយគ្មានវីឌីអូទាំង ហើយម្តាយរបស់ខ្ញុំក៏មិនដែល បានទៅលេងស្រុកខ្មែរទៀតដែរ ។

ម្តាយរបស់ខ្ញុំមានចិត្តសង្វែកយ៉ាងខ្លាំង ពេល

ដែលគាត់មិនដឹងពីដំណឹងពីសាច់ញាតិរបស់គាត់ ។ ដូច្នោះខ្ញុំមាន រូបថតមួយសន្លឹករបស់ប្អូនស្រីម្តាយខ្ញុំដែលបានថតកាលពីឆ្នាំ ១៩៧៧ នៅមុខព្រះបុរមរាជវាំង ។ បើសិនជាលោកអ្នកស្គាល់ អ្នកនៅក្នុងរូបថតនេះ ឬបើសិនជាអ្នកដែលមាននៅក្នុងរូបថតបាន ជ្រាបពីព័ត៌មាននេះ សូមទាក់ទងមជ្ឈមណ្ឌលឯកសារកម្ពុជាតាម រយៈទូរស័ព្ទលេខ ០១៦ ៨៧៦ ៦៩២ ឬ ០២៣ ២១១ ៨៧៩ ។ ខ្ញុំនឹងម្តាយរបស់ខ្ញុំចង់ដឹងពីសុខុមាលភាពរបស់សាច់ញាតិរបស់ យើងយ៉ាងខ្លាំង ។ **សូមអរគុណ**

រូបថតពីរ រាប់ពីឆ្នាំ៧៧ មីនរបស់ ចេស៊ីកា កៀសាន់ ដែលកំពុងស្វែងរក

សង្រេងការព្រឹត្តិការណ៍ក្នុងអ្នកដែលបានស្លាប់ នៅក្នុងរបបខ្មែរក្រហម

មជ្ឈមណ្ឌលឯកសារកម្ពុជា គ្រោងនឹងបោះពុម្ពផ្សាយនូវសៀវភៅមានកត់ត្រាល្មោះរបស់អ្នកដែលស្លាប់បាត់បង់ជីវិតនៅក្នុងរបបខ្មែរក្រហម ។ កន្លងមក មជ្ឈមណ្ឌលឯកសារកម្ពុជាបានចងក្រងនូវល្មោះអ្នកដែលស្លាប់ជាង១លាននាក់រួចមកហើយ ។ ប្រសិនបើលោកយាយ លោកតា អ៊ី ពូ មីន ប្រាថ្នាចង់ឲ្យល្មោះសមាជិកក្រុមគ្រួសារដែលបានស្លាប់បាត់បង់ជីវិតមាននៅក្នុងសៀវភៅនេះ សូមទាក់ទងមកកាន់មជ្ឈមណ្ឌលឯកសារកម្ពុជាតាមរយៈ អេឡិចត្រូនិច ទូរស័ព្ទលេខ ០ ១២ ៧៩៩ ៨៥៨ ឬ អ៊ីម៉ែល : truthkokthay@dccam.org ឲ្យបានឆាប់រហ័សតាមពេលវេលាដែលអាចធ្វើទៅបាន ។

សូមផ្តល់ព័ត៌មានដូចខាងក្រោម:

១) ឈ្មោះអ្នកប្រកាសប្រាប់, ២) តើមានបងប្អូនបង្កើតរួមទាំងឪពុកម្តាយស្លាប់ ប៉ុន្មាននាក់នៅក្នុងសម័យខ្មែរក្រហម? ៣) ឈ្មោះអ្នកស្លាប់, ៤) ភេទអ្នកស្លាប់, ៥) អាយុអ្នកស្លាប់ (បើអាចចាំបាន), ៦) ត្រូវជាអ្វីនឹងអ្នកប្រកាស (ឧទាហរណ៍: ឪពុក ម្តាយ បងប្រុស ប្អូនប្រុស បងស្រី ឬប្អូនស្រី), ៧) សាច់រឿងទាក់ទងនឹងការស្លាប់ (ឧទាហរណ៍: ស្លាប់នៅទីណា? មូលហេតុអ្វី?), ៨) វត្តភ្នំទាក់ទងនឹងអ្នកស្លាប់ (ឧទាហរណ៍: រូបថត ឯកសារ ឬវត្ថុផ្សេងៗ), ៩) ព័ត៌មានសម្រាប់មជ្ឈមណ្ឌលទាក់ទង (ឧទាហរណ៍: លេខទូរស័ព្ទ អាសយដ្ឋាន) ។

ប្រសិនបើចង់ស្វែងរកអ្នកដែលបាត់ខ្លួនសូមផ្តល់ព័ត៌មានខាងក្រោម:

១) ឈ្មោះអ្នកបាត់ខ្លួន, ២) ភេទ, ៣) អាយុ, ៤) ត្រូវជាអ្វី, ៥) សាច់រឿងទាក់ទងនឹងការបែកគ្នា, ៦) វត្តភ្នំទាក់ទងនឹងអ្នកបាត់ខ្លួន (ឧទាហរណ៍: រូបថត ឯកសារ ឬវត្ថុផ្សេងៗ) ។

ដើម្បីយុត្តិធម៌និងការចងចាំ ដែលជាមូលដ្ឋានដ៏សំខាន់ក្នុងការផ្សះផ្សាជាតិ

ខ្ពង់ខ្ពស់ការបោះពុម្ពផ្សាយដោយរដ្ឋាភិបាល ដេនម៉ាក ន័រវ៉េ ស៊ីតដេន និងសហរដ្ឋអាមេរិក
អនុញ្ញាតឲ្យបោះពុម្ពផ្សាយដោយក្រសួងព័ត៌មាននៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ប្រកាសទេសរដ្ឋមន្ត្រីនិងរដ្ឋមន្ត្រីក្រសួងព័ត៌មានលេខ ០២៧១៣ម/៧៩០ច្រទី២ ថ្ងៃទី២១ ខែសីហា ឆ្នាំ១៩៩៩

មជ្ឈមណ្ឌលឯកសារកម្ពុជា : ការិយាល័យព័ត៌មានសាធារណៈ

ផ្ទះលេខ ៦៦, មហាវិថីព្រះសីហនុ ភ្នំពេញ ព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ទូរស័ព្ទ : (៨៥៥) ២៣ ២១១ ៨៧៩ ទូរសារ : (៨៥៥) ២៣ ២១០ ៣៥៨

